

de buitenruimte van almere

Inhoud

Voorwoord

Hoofdstuk 1. De uitgangssituatie

- 1.1. Inleiding
- 1.2. Het polderlandschap
- 1.3. De Zuiderzeebodem
- 1.4. Almere

Hoofdstuk 2. Een ontwikkelingsplan voor de buitenruimte van Almere

- 2.1. Inleiding
- 2.2. Doelstellingen
- 2.3. Samenhang kernenbuitenruimte
- 2.4. De ordening van bestemmingen
- 2.5. Het zoneringsplan

Hoofdstuk 3. Bouwstenen

- 3.1. Inleiding
- 3.2. Recreatie
 - 3.2.1. Inleiding
 - 3.2.2. De ontwikkeling van de buitenruimte als recreatiemilieu
 - 3.2.3. Planologische aspecten
 - 3.2.4. Blik in de toekomst
 - 3.2.5. Programma
- 3.3. Land- en bosbouw
 - 3.3.1. Inleiding
 - 3.3.2. Tijdelijke landbouwkundige exploitatie
 - 3.3.3. Voortgezette landbouwkundige exploitatie
 - 3.3.4. Bosbouw
 - 3.3.5. Beheersvormen
 - 3.3.6. Andere vormen van landbouw
- 3.4. Natuur
 - 3.4.1. Inleiding
 - 3.4.2. Biologische karakterisering
 - 3.4.3. Mogelijkheden
 - 3.4.4. Programma
- 3.5. Infrastructuur
 - 3.5.1. Inleiding
 - 3.5.2. Aspecten ten aanzien van verkeer en weginfrastructuur
 - 3.5.3. Weginfrastructuurtypering
 - 3.4.5. Conclusies voor de opbouw van het wegnnet

Hoofdstuk 4. Kaartbeelden

- 4.1. Inleiding
- 4.2. De landschapsontwikkelingszones
- 4.3. De deelgebieden

Inleiding

In het zuid-westelijk deel van de in 1968 drooggeval-
len polder Zuidelijk Flevoland, wordt sinds enige jaren ge-
bouwd aan de nieuwe nederzetting Almere.
Deze nederzetting krijgt vorm op basis van een meerker-
nig concept. Dit wil zeggen, dat Almere uiteindelijk zal
bestaan uit een samenstel van woonkernen van wisselende
grootte. De planvorming vindt plaats in het kader van
een taakstelling van 125.000 tot 250.000 inwoners in het
jaar 2000.

De start hiertoe werd gegeven in de woonkern Almere-Ha-
ven, gelegen aan het Gooimeer. Deze kern zal uiteinde-
lijk 20 tot 25.000 inwoners tellen. In 1976 werd vervol-
gens een begin gemaakt met het bouwrijp maken van een
meer centraal gelegen gebied. Hier zal t.z.t. Almere-
Stad tot ontwikkeling komen: met 80 90.000 inwoners de
toekomstige hoofdkern van Almere.

Het tussen en rond de verschillende kernen van Almere
gelegen buitengebied, in dit rapport de buitenruimte ge-
noemd, wordt in het stedenbouwkundig concept bewust gezien
als onderdeel van de nederzetting als geheel. Dit komt
onder meer tot uiting in de reeks van aan de buitenruim-
te toegedachte functies. Deze functies en de daarbij be-
horende mogelijke grondgebruiksbestemmingen zijn zeer ver-
schillend van aard. Sommigen verdragen elkaar of vertonen
een zodanige verwantschap, dat sprake kan zijn van een
positieve onderlinge beïnvloeding, anderen komen met el-
kaar in conflict. Speciaal met het oog op de "zwakke
broeders" in de reeks van functies, is ruimtelijke orde-
ning noodzakelijk: bestaans- en ontwikkelingsmogelijkhe-
den zullen vanaf het prille begin moeten worden gegaran-
deerd.

Dit rapport is bedoeld om de basis te leggen voor een
dergelijke ordening. Daartoe in kort bestek de volgende
aspecten aan de orde:

- de uitgangssituatie en de randvoorwaarden welke daarmee
samenhangen (hoofdstuk 1),
- de doelstellingen m.b.t. de rol van de buitenruimte in
het stedelijk gebied Almere en de ordeningsprincipes wel-
ke daaruit voor de landschapsopbouw voortvloeien (hoofd-
stuk 2),
- de bouwstenen voor de ontwikkeling van het landschap
(hoofdstuk 3),
- de ruimtelijke consequenties in de zin van kaartbeelden
voor de jaren 1980 en 1985 (hoofdstuk 4).

Vervolgens worden in een samenvatting de hoofdzaken voor
de ontwikkeling van de buitenruimte nogmaals op een rij
gezet.

Het rapport is tot stand gekomen onder eindredactie van ir A.G. Hosper en drs. J.A. Wezenaar. Er is dankbaar gebruik gemaakt van bijdragen van ir. J.W.C. Bruggekamp en enkele andere medewerkers van het Projektburo Almere zelf, alsmede die van drs. M. Loenen en ing. B. Fokkens van de Hoofdafdeling Cultuurtechniek en Recreatie.

Hoofdstuk 1

De uitgangssituatie

1.1. Inleiding

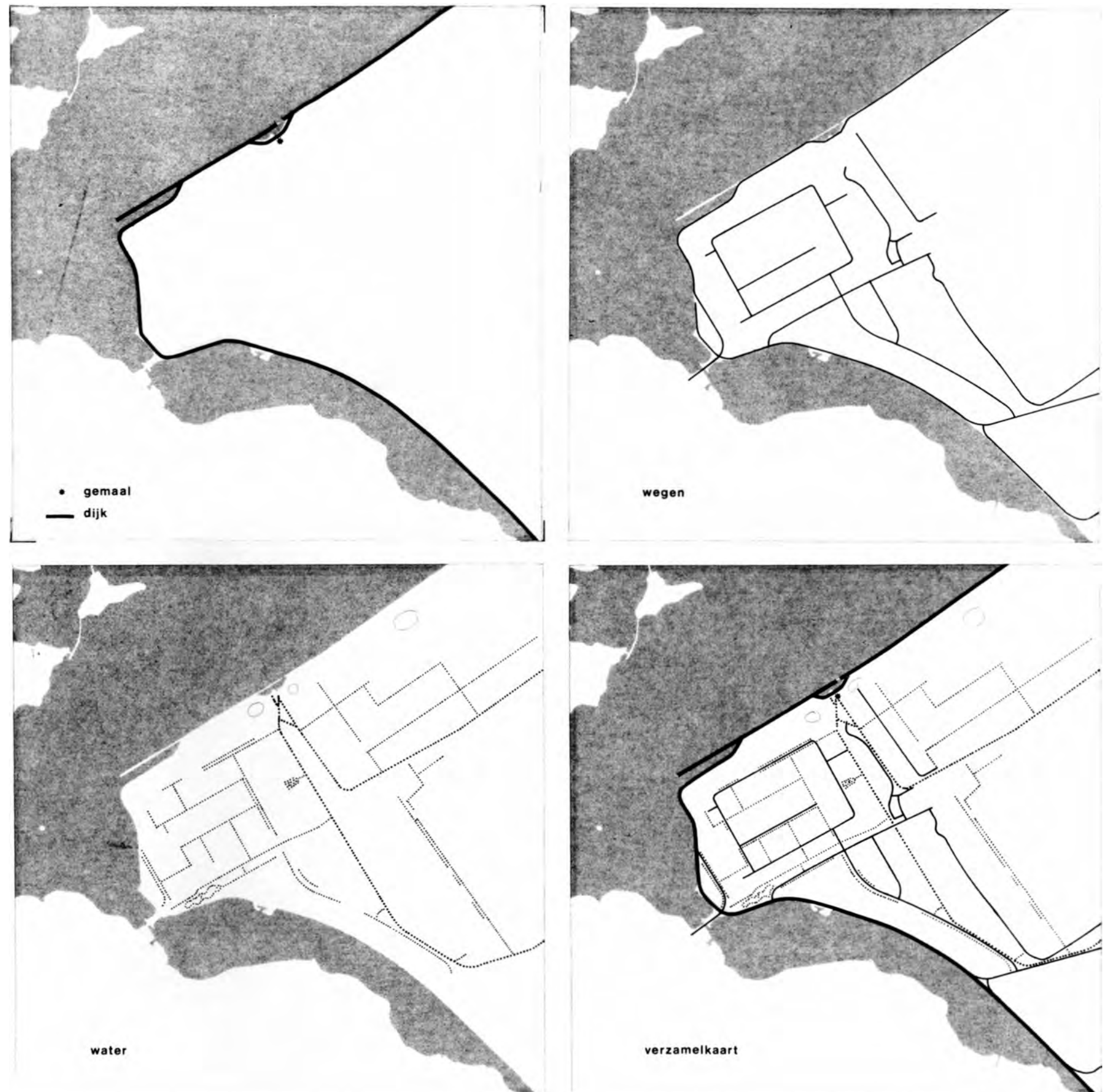
In dit hoofdstuk worden de randvoorwaarden besproken zoals deze voortkomen uit de aard van het gebied waarmee we te maken hebben, uit de structuur-modellen voor Almere en vervolgens uit de ingrepen welke op basis van de structuur-modellen reeds in het Almere-gebied hebben plaatsgevonden.

1.2. Het polderlandschap

Almere wordt gebouwd in een drooggevalen deel van de voormalige Zuiderzee. Dit betekent, dat de landschapsvorming gestart is met het opwerpen van dijken en het graven van kanalen in de richting van een gemaal op de dijk. Waterhuishoudkundige redenen maakten het noodzakelijk afstand te nemen tot "het oude land": randmeren werden gecreëerd en bruggen geslagen naar het oude land.

Om de polder droog te krijgen werden tal van maatregelen genomen: het afvoersysteem van kanalen en tochten werd uitgebreid en riet werd ingezaaid. Hierop volgde de landbouwkundige exploitatie met het daarbij horende stramien van landbouwwegen, sloten en greppels: koolzaad en tarwe sieren het land, het (staats-)landbouwbedrijf beleeft gouden tijden. De duizenden vogels: steltlopers, ganzen en eenden, die de kale moddervlakten en plassen van de beginfase als voedselterrein ontdekten hebben al weer gedeeltelijk plaats gemaakt voor andere vogels. Kiekendieven, torenvalken, baardmannetjes en rietgorzen vinden een broedgebied in de riet-moerassen. Een deel van deze vogels voedt zich met de vele insecten die in het rietland voorkomen, terwijl de roofvogels leven van de vele kleine zoogdieren (vnl. muizen) die in de drogere rietgebieden en de ontginningsgebieden te vinden zijn.

In Zuidelijk Flevoland is dit alles nog in volle gang. Een bijzondere omstandigheid vormt hier het feit, dat het meest lage en dus natste deel van de polders (tegen de Oostvaardersdijk) niet in ontginning is genomen. Hier ontwikkelt zich een natuurgebied van formaat. Mede door de beslissingen t.a.v. de ontwikkeling van het meest westelijk gelegen deel, het zuid-oostelijk deel en het midden-gebied, tot respectievelijk stedelijk gebied, recreatiegebied en landbouwgebied, tekent zich globaal een vierdeling van dit poldergebied af. Globaal, omdat verweving en vervlechting van deze functies voor de hand ligt en bovendien wenselijk is. De hoofdlijnen zijn echter vastgelegd en op basis daarvan vindt de landinrichting plaats.

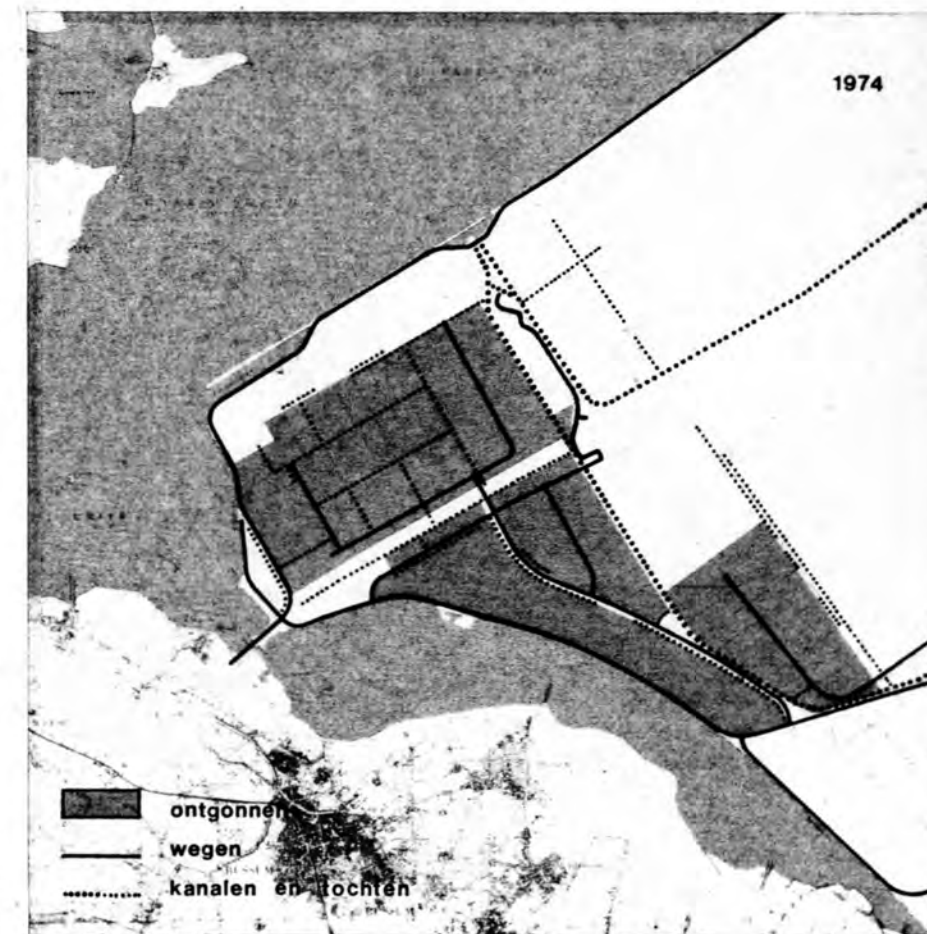
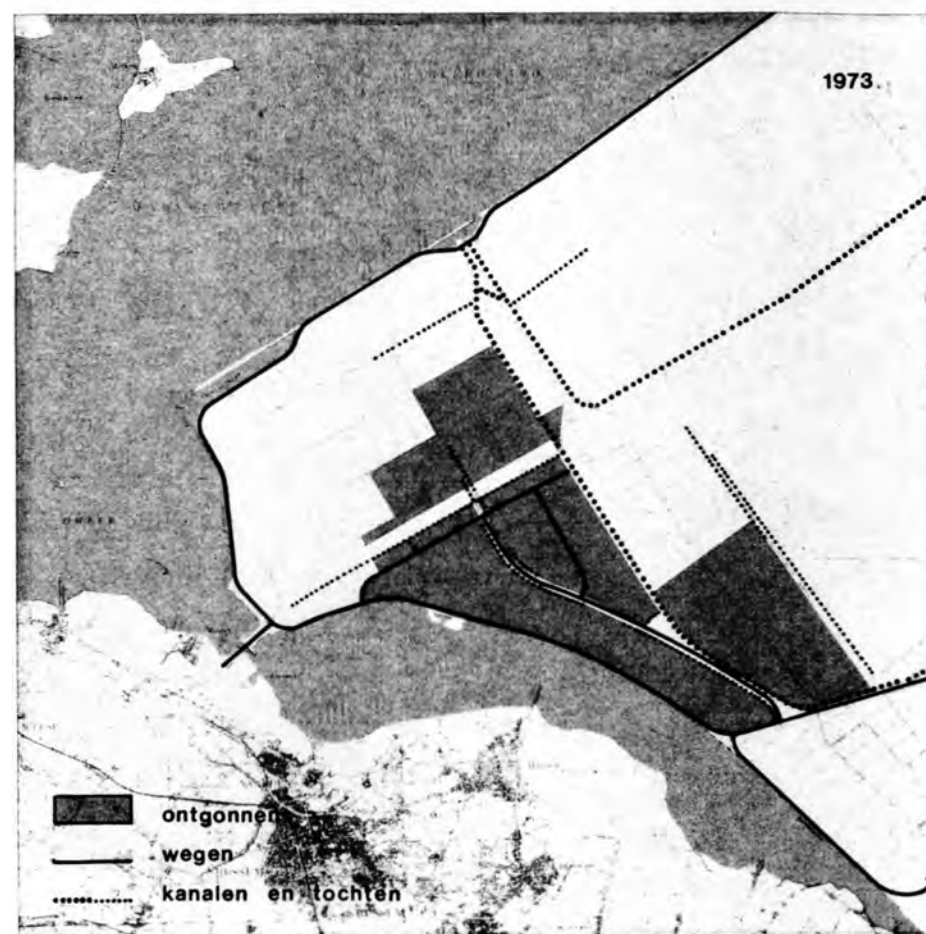
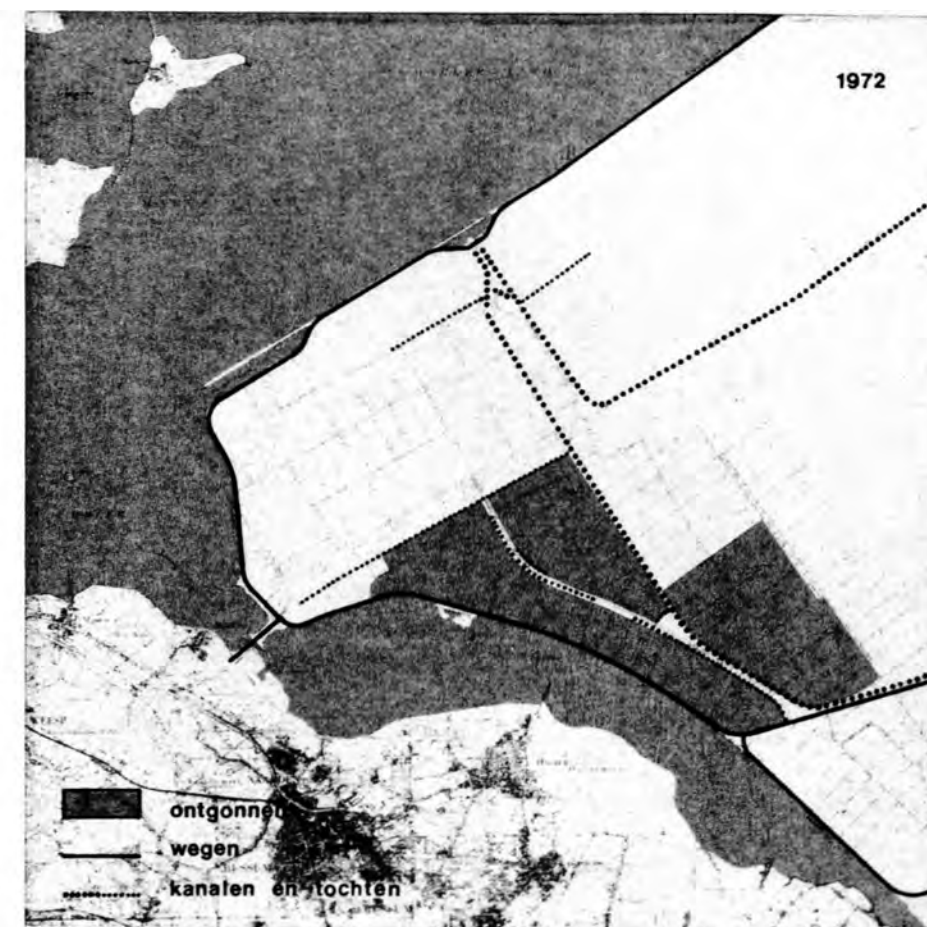
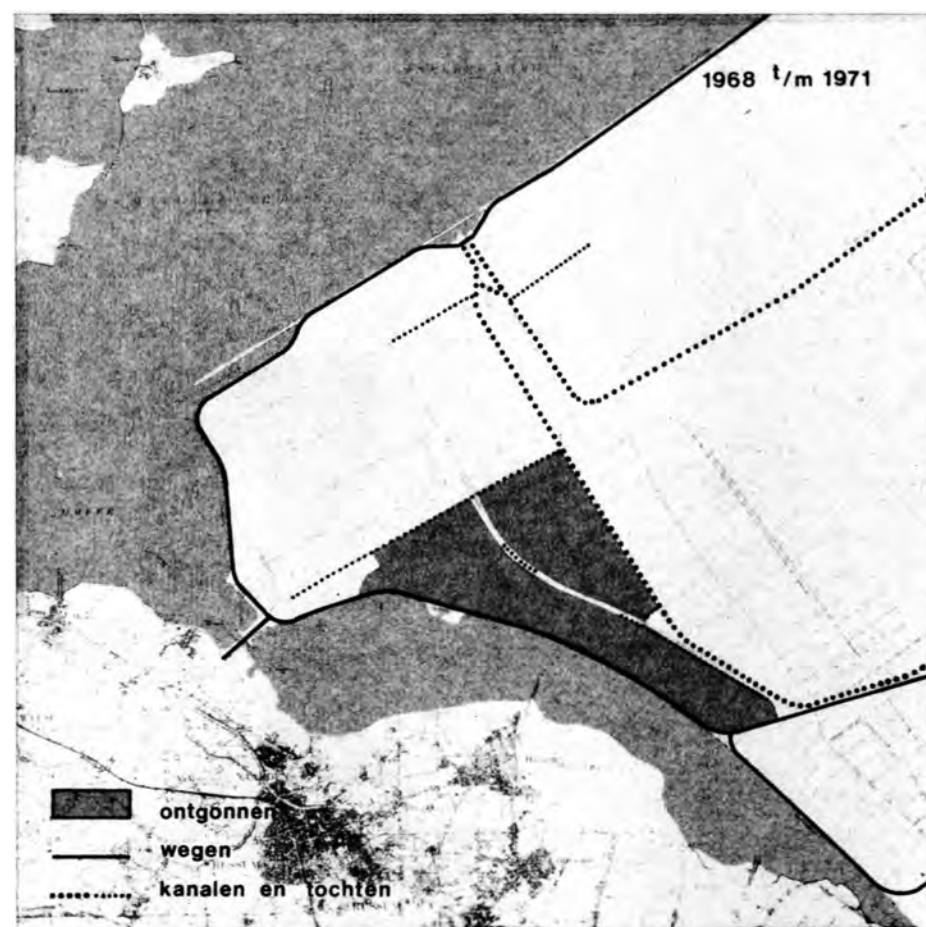
De opwaardering van andere dan landbouwfuncties blijkt in Zuidelijk Flevoland meer dan in welke andere polder, - (zie kaart) voor het uiteindelijke landschapsbeeld zal dit uiteraard van grote betekenis zijn.

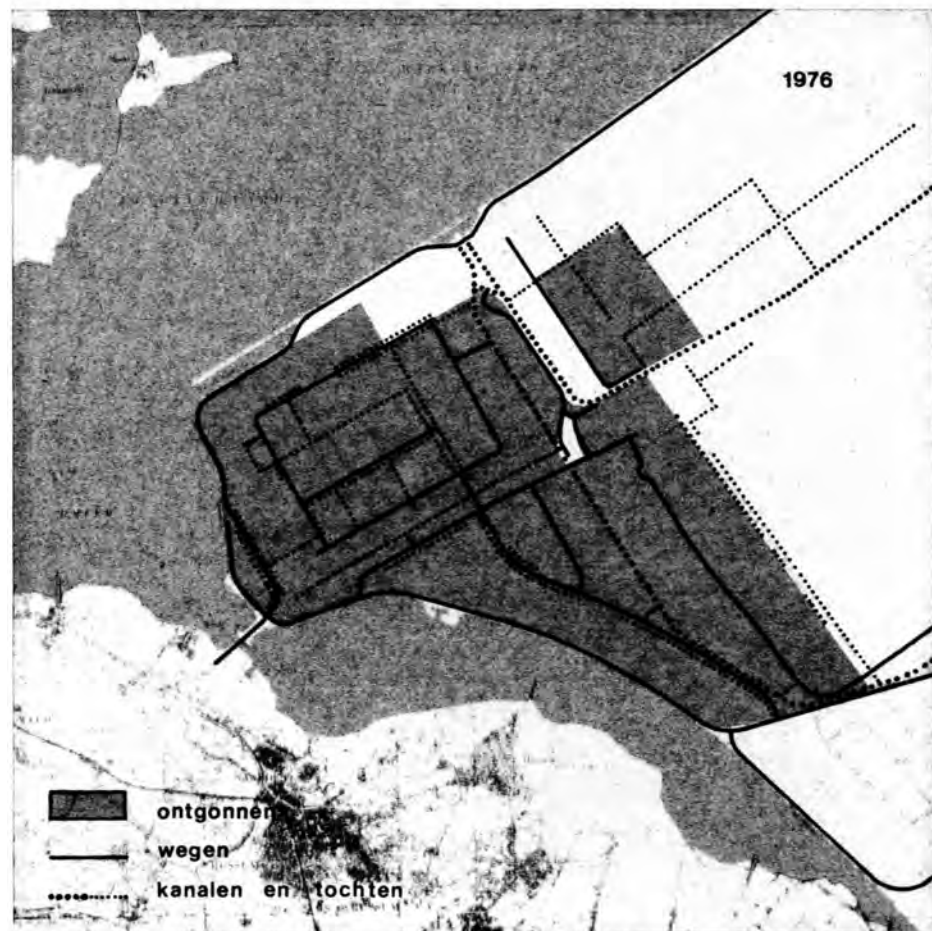
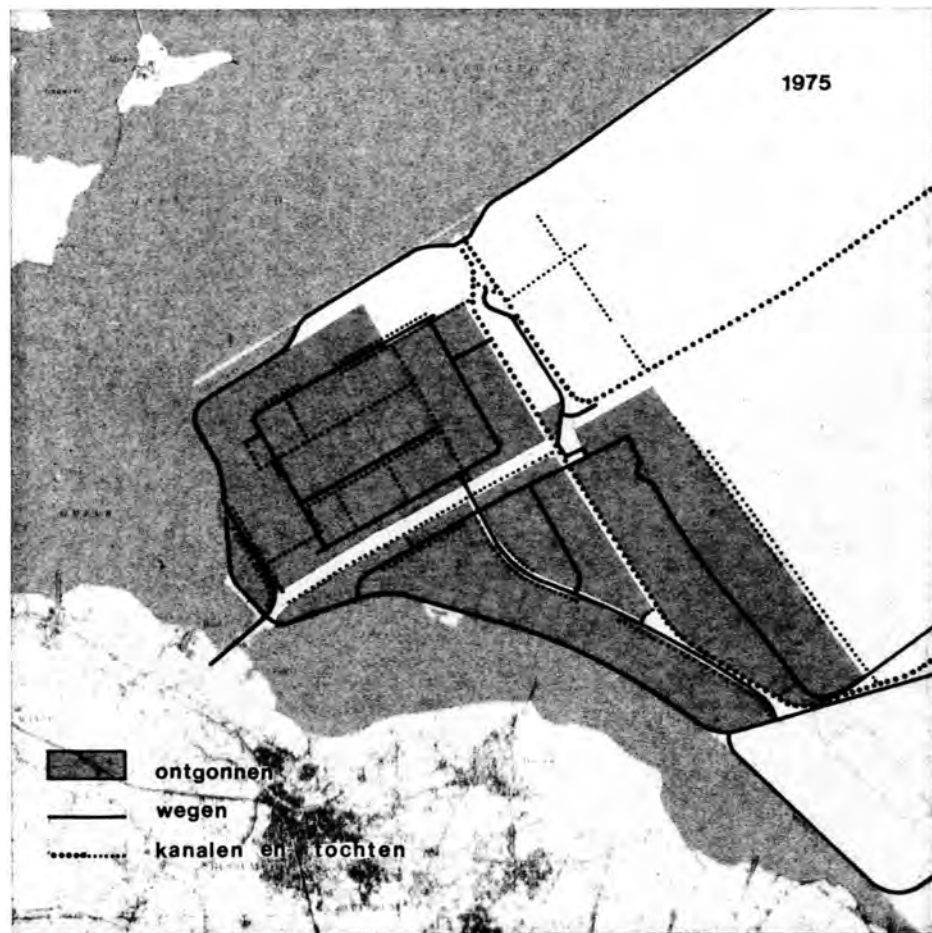
Met dit al zijn in Zuidelijk Flevoland en daarmee ook in het Almere-gebied omstandigheden ontstaan welke op de én of andere manier hun weerslag zullen hebben op de toekomstige inrichting. De kaarten geven hiervan een duidelijk beeld:

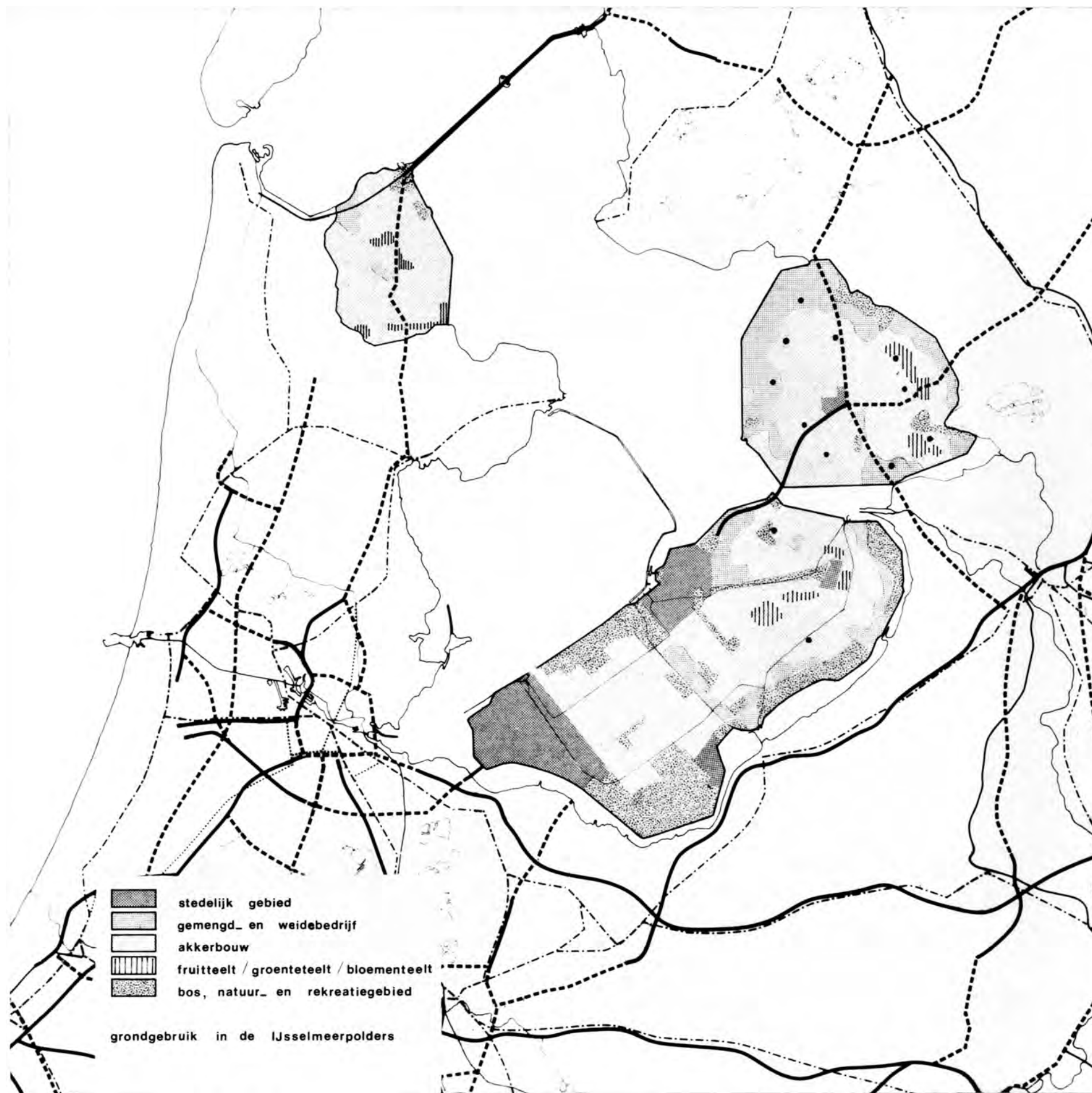
- dijken en bruggen,
- wegen,
- waterlopen,
- ontwikkelingsfasen van de ontginning,
- landbouwkundig gebruik.

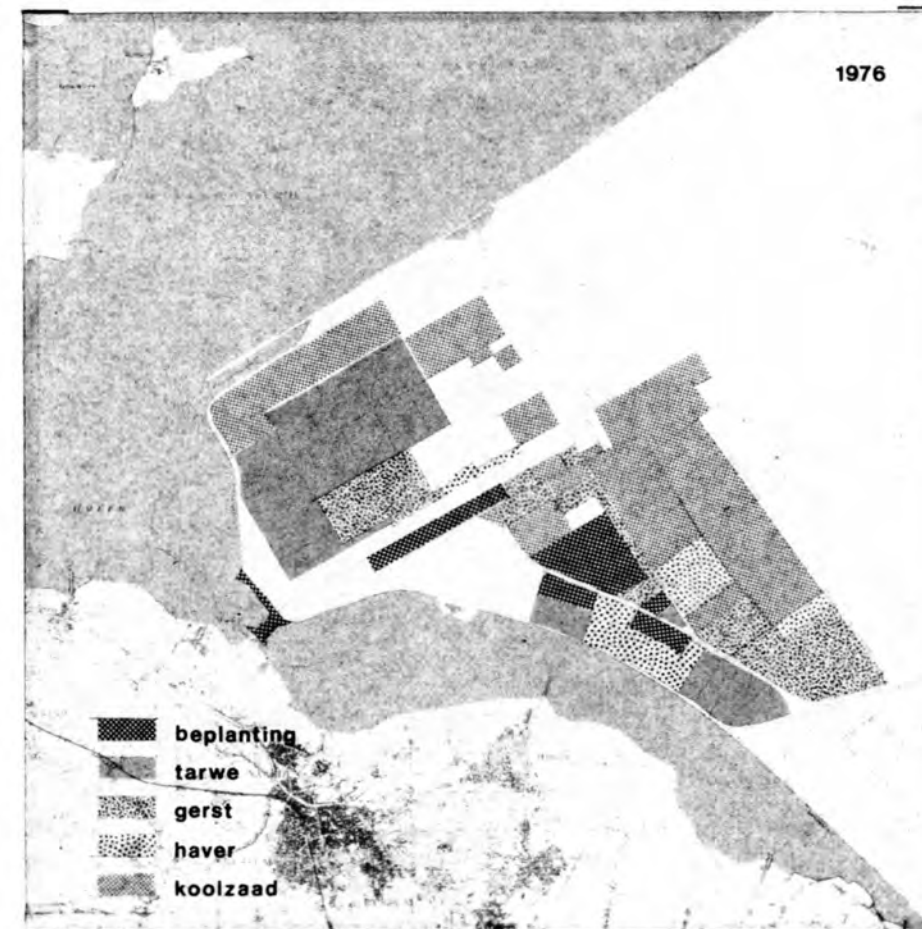
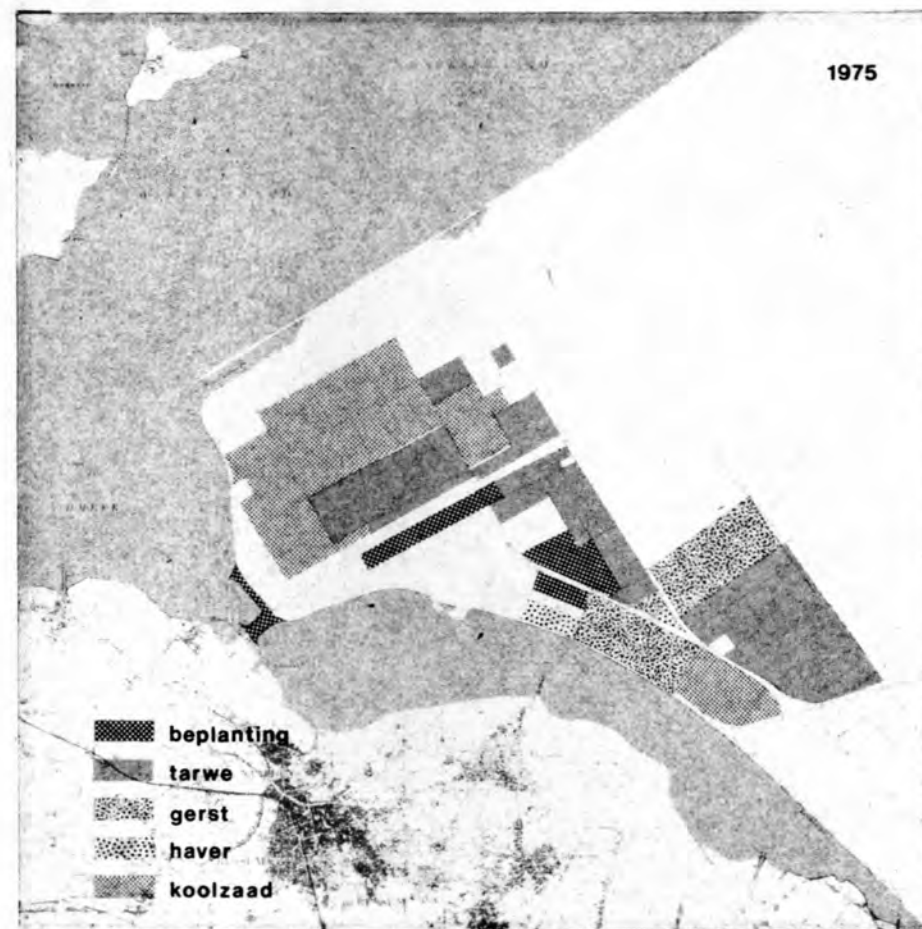
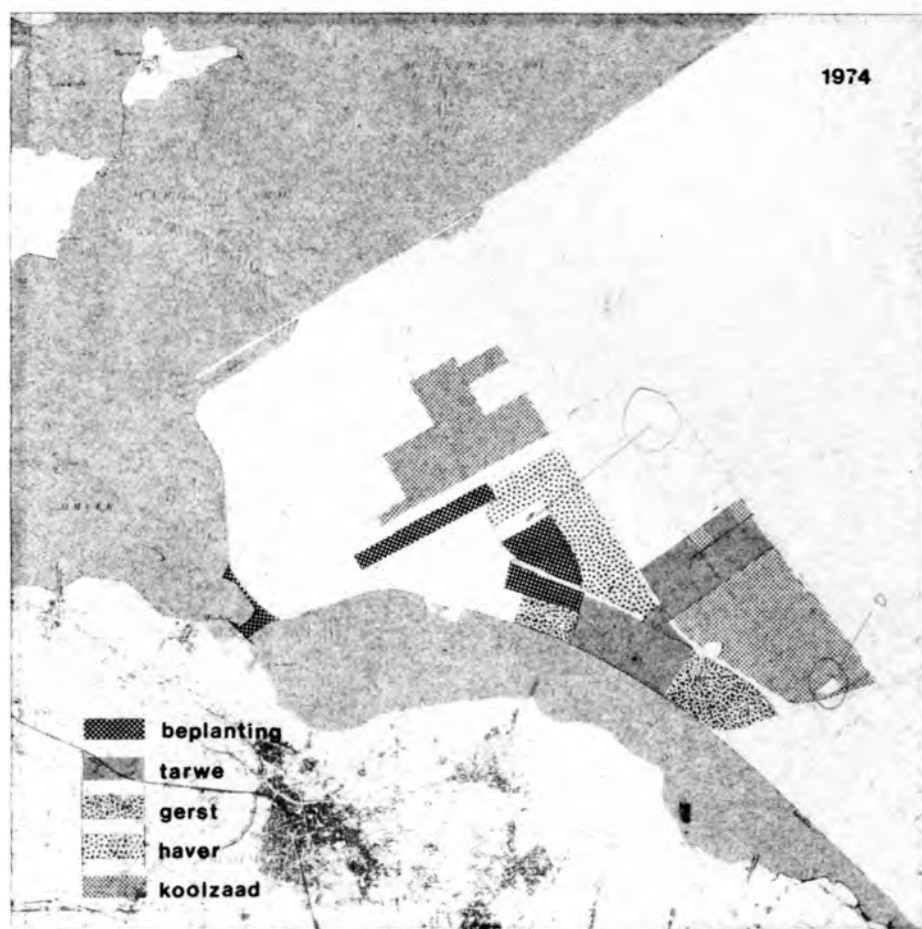
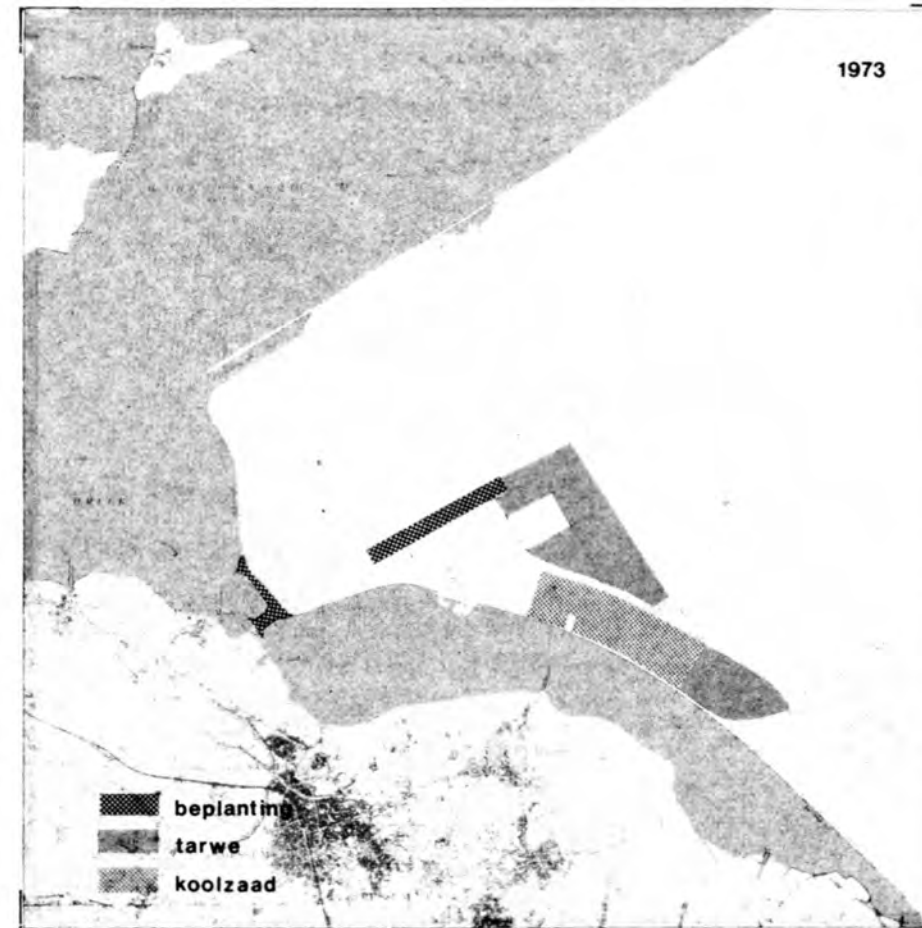
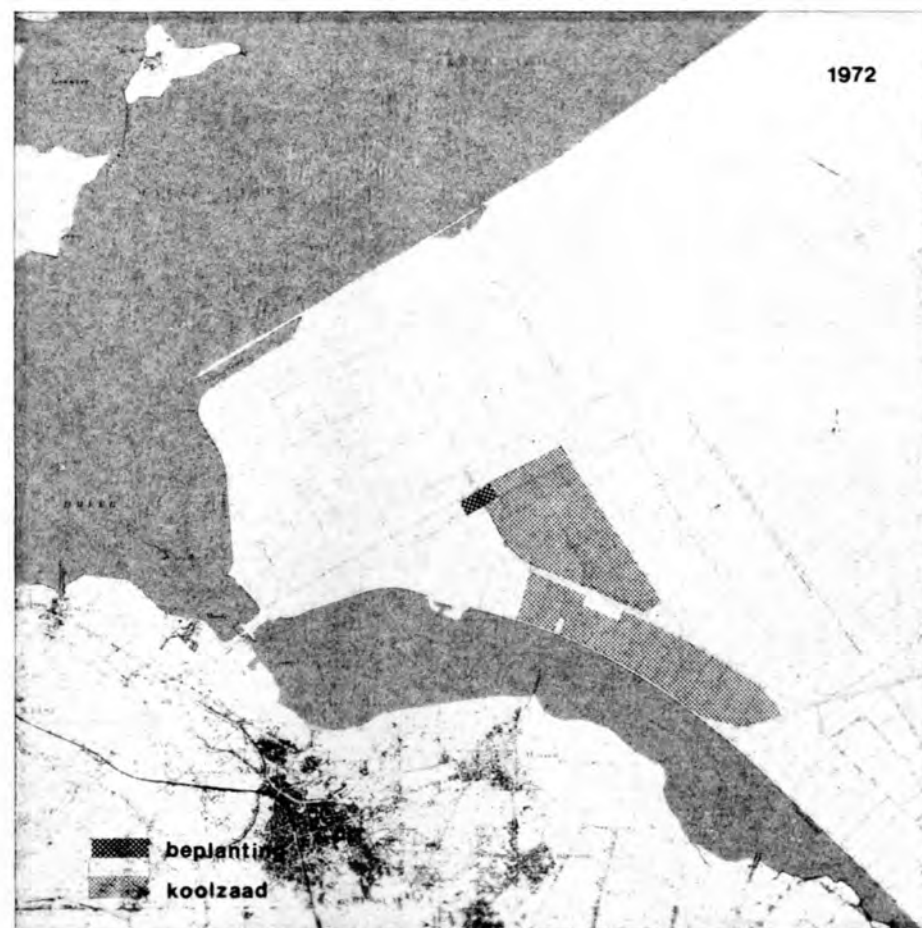
Van een aantal van deze gegevens zoals ligging van dijken en bruggen zal duidelijk zijn, dat zij bepalend zijn door de toekomstige inrichting. Andere, zoals ontginning en landbouwkundig gebruik hebben slechts invloed op de fasering van de toekomstige inrichtingsacties. In het algemeen kan worden gesteld, dat de invloed afhankelijk zal zijn van de verhouding tussen oorspronkelijke en toekomstige investeringen en bovendien van de waarde welke in de planvorming aan deze gegevens wordt toegekend. Dit speelt vooral waar het gaat om wegen en waterlopen.

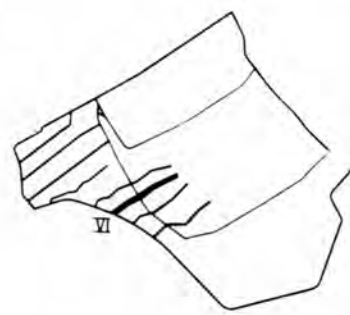
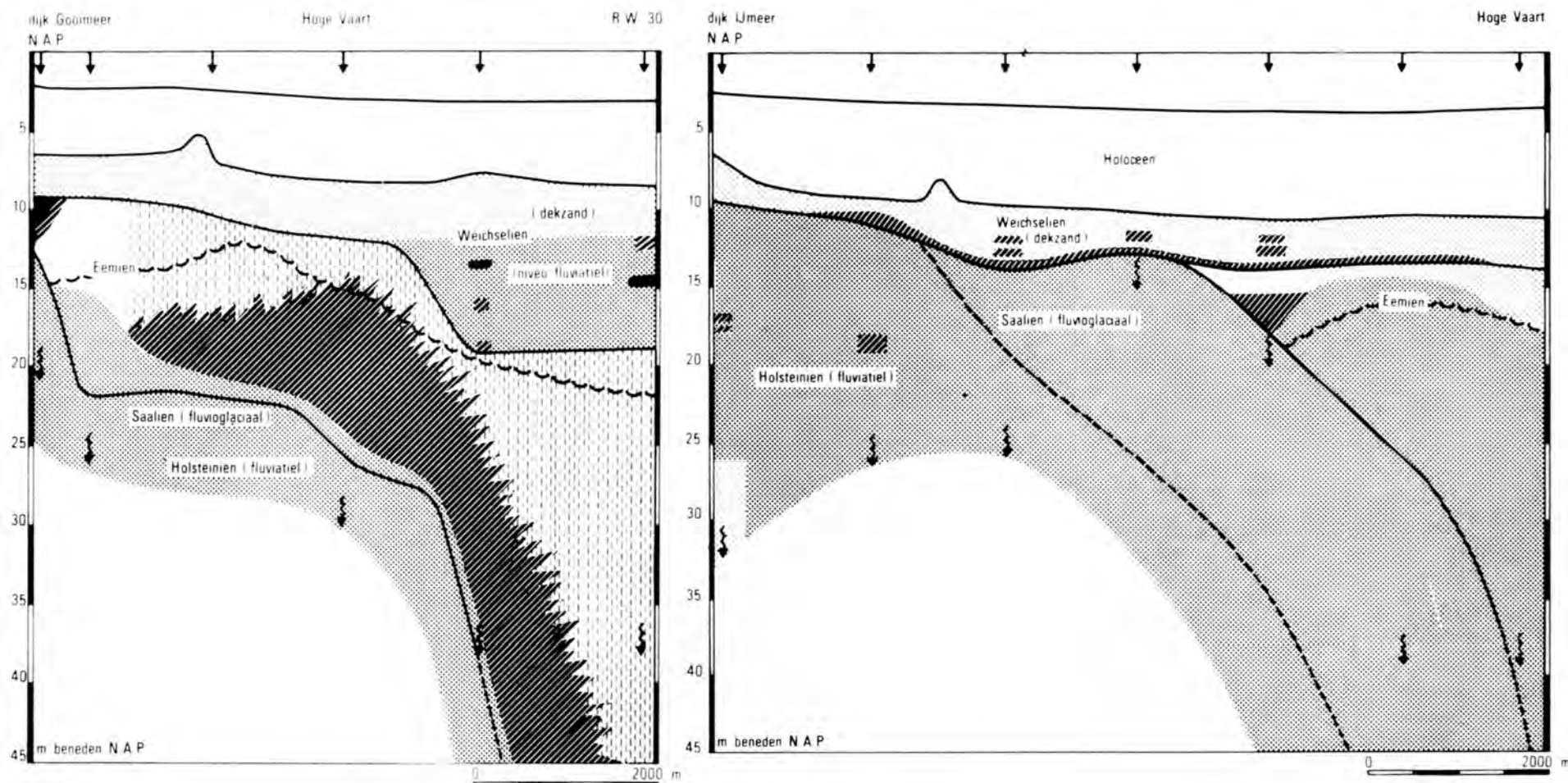
Beide categorieën elementen hebben als stelsel vanaf de beginfase een duidelijke functie. Alle volgende inrichtingsacties zullen hier rekening mee moeten houden. In de praktijk betekent dit, dat ofwel het stelsel in tact blijft en daarmee bepalend is voor bijv. de situering van een op te spuiten terrein ofwel dat er aanpassingen plaatsvinden, zodanig dat het stelsel in een andere vorm blijft functioneren.

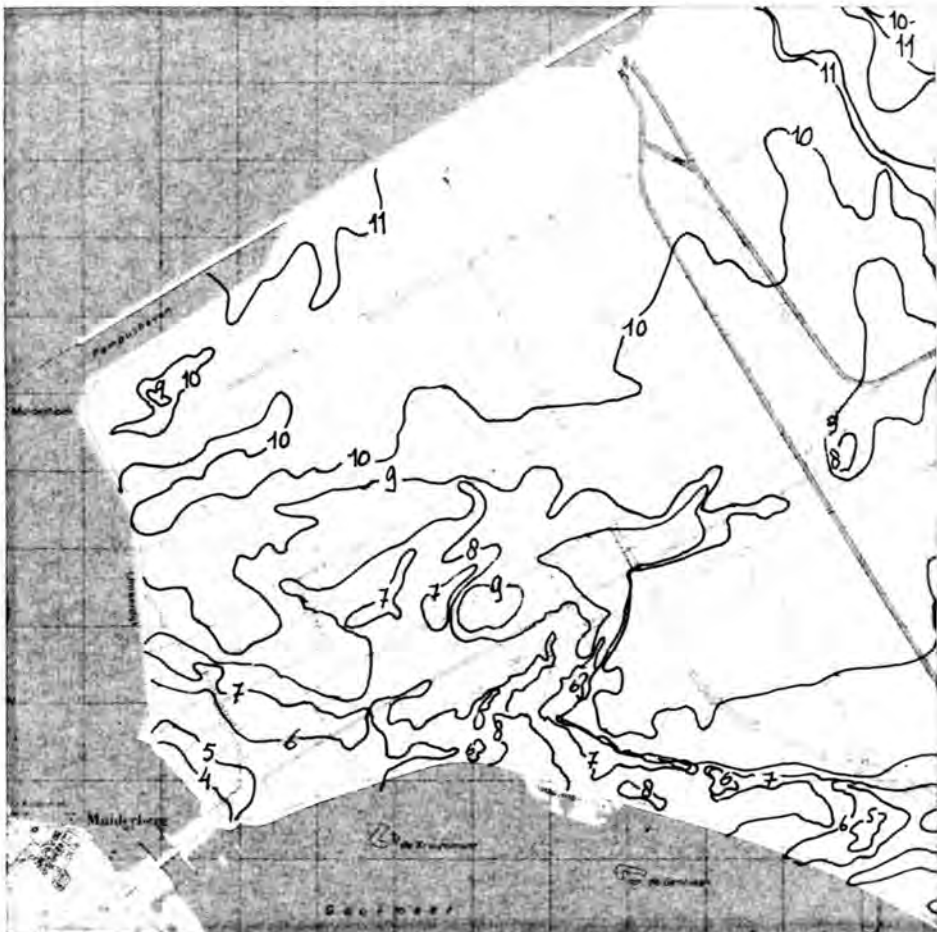

ALMERE
Geologisch profiel (Pleistocene) VI

ALMERE
Geologisch profiel (Pleistocene) II

Bovenzijde pleistoceen

De bovenzijde van het pleistoceen vertoont een golvend relief met hoogteverschillen van verscheidene meters. Daarbij wordt de diepteligging in noordelijke richting groter, zodat het erop liggende pakket holocene afzettingen in noordelijke richting eveneens dikker wordt.

Sterk afwijkende diepteliggingen van het pleistoceen komen plaatselijk voor door ruggen en geulen in het pleistoceenoppervlak.

Pleistoceenruggen kunnen 1.00-1.50 meter hoger liggen dan de omgeving.

De van oorsprong pleistocene geulen zijn door insnijding tijdens het holoceen vaak sterk verdiept, tot 5 - 6 meter onder het omringende pleistoceenoppervlak.

Na het Eemien werd gedurende de laatste ijstijd door de wind het gehele gebied overdekt met een deken van zand, zgn. dekzand, waarin plaatselijk enige lage duinvorming plaatsvond (Weichselien). Het dekzand bestaat overwegend uit middelfijn zand. Aan de basis van het dekzand komt vrijwel steeds een grindrijke leemband voor die soms een halve meter dik is. De dikte van het dekzand hangt enerzijds samen met het relief dat tegen het einde van het Eemien bestond en anderzijds met het afwaterings- en erosiepatroon van met name de rivier de Eem, dat aan het einde van het Weichselien aanwezig was.

Globaal gezien zijn er twee in hoofdzaak verschillende profielen van het pleistoceen in Almere. Westelijk in het gebied ligt het dekzandpakket direct op de glaciale afzettingen en het grofzandige riviermateriaal. Oostelijk wordt het dekzandpakket van de ondergelegen afzettingen gescheiden door dikke pakketten klei en fijn zand van het Eemien.

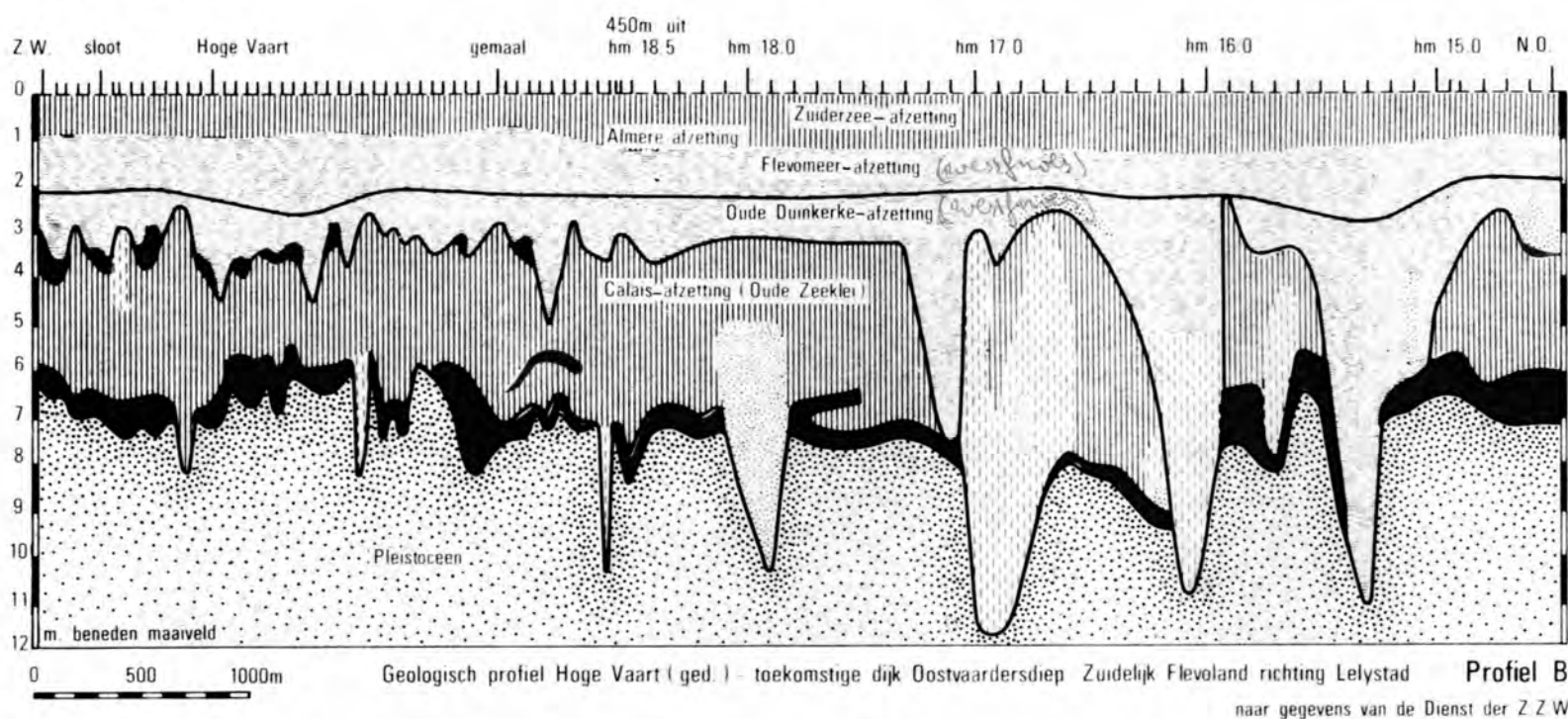
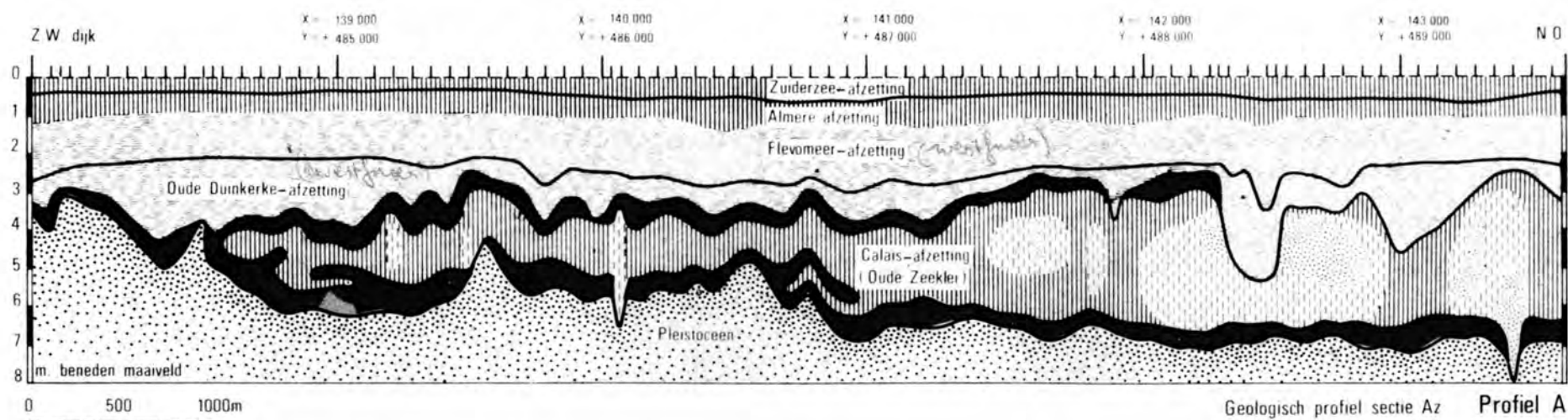
Het holocene wordt gekenmerkt door een betrekkelijk warm klimaat en een forse zeespiegelrijzing. Op het pleistoceenoppervlak werd allereerst een pakket veen gevormd (laagdikte 1.5 - 2 meter). Dit veen werd vervolgens overdekt en deels ook weggeslagen door een dik pakket klei, zgn. Oude zeeklei. Op enkele plaatsen is het veen geheel verdwenen en ligt de Oude zeeklei direct op het pleistoceen. De Oude zeeklei omvat diverse afzettingen die over het grootste deel van het Almere-gebied te vinden zijn. Slechts in het zuidelijk deel van het gebied komen deze afzettingen niet voor. De laagdikte varieert sterk - vaak enkele meters - in geulen tot 8 meter. Aan het einde van de Oude zeekleiperiode bij een sterke daling van de zeespiegel ontstond weer veenvorming. De Oude zeeklei werd overdekt met metersdik veen. Bij een volgende zeespiegelrijzing werd weer veel veen afgebroken en verslagen. Plaatselijk verdween het gehele veenpakket en werd ook de Oude zeeklei aangetast. In het veen ontstonden meren waarin klei werd afgezet, zgn. Westfrieze afzetting. De dikte van de afzetting hangt nauw samen met de hoogteligging van de Oude zeeklei (0.5 - 1.5 m).

De afbraak van het veen ging door waardoor veel veenstof als een baggerachtige klei werd afgezet. Deze zgn. bagger wordt bijna overal in het Almeregebied aangetroffen. Na de Westfrieze afzettingen worden successievelijk de Almere-afzettingen, de Zuiderzee-afzetting en de IJsselmeer-afzetting aangetroffen. De Almere-afzettingen komen over het hele gebied voor; ze zijn zeer homogeen van opbouw, en bestaan uit sterk humeuze kleien. De laagdikte is

De Zuiderzee-afzetting is eveneens zeer homogeen. De klei is iets zwaarder dan bij de Almere-afzettingen. Onder invloed van het Muiderzand is de Zuiderzee-afzetting plaatselijk lichter. Laagdikte 20 - 50 cm. De IJsselmeerafzetting bestaat uit uiterst fijnzandig materiaal. De afzetting komt lang niet overal in het gebied voor en vormt een laagje van vaak maar enkele cm.

Concluderend blijkt de bovengrond in het Almere-gebied hoofdzakelijk uit min of meer humeuze kleien te bestaan.

c. Oppervlakte/maai veld verschijnselen

Stortgronden

Op een aantal plaatsen in het gebied komen stortgronden voor. Dit is grond afkomstig uit de kanalen, of grond die weggebaggerd is voor de aanleg van de dijken. Samenstelling en dikte variëren nogal.

De eigenschappen van de bodemlagen zijn van groot belang voor de bouw van Almere.

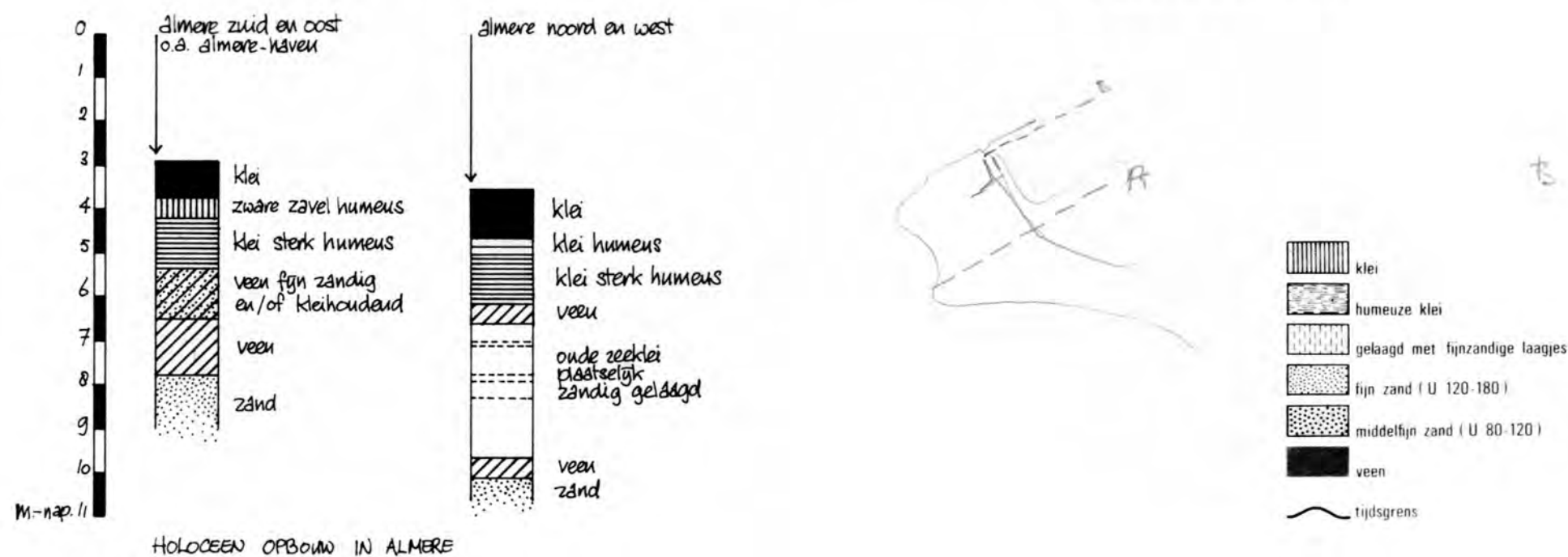
Om enkele aspecten te noemen:

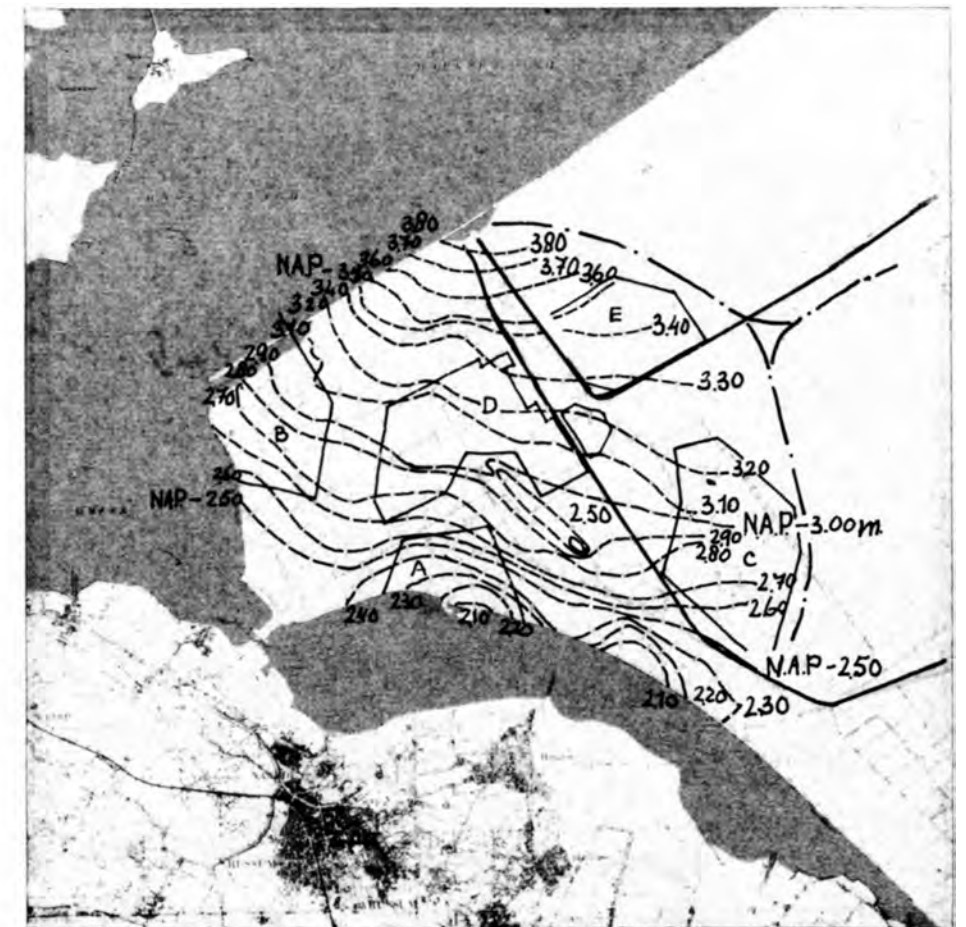
- slappe lagen

De klei- en veenlagen in het geologisch profiel zijn zeer plastisch en deze klinken bij ontwatering en onder druk sterk in. Dit heeft belangrijke gevolgen voor de maaiveldsligging en de civieltechnische mogelijkheden (bv. fundering).

- doorlatendheid

Het holocene pakket en de kleilagen in het pleistoceen (Eemien) zijn sterk ondoorlatend voor water. Dit is van betekenis bij de hydrologische vraagstukken in het gebied.

Hoogteligging maaiveld en klink

De hoogteligging van het maaiveld in Almere varieerde bij de drooglegging van de polder tussen ca. 2.00 en 4.00 meter NAP.

Het gebied helt daarbij langzaam af in noordelijke richting. Het laagste deel ligt nabij het Oostvaardersdiep rond het gemaal de Blocq van Kuffeler.

De maaiveldsligging is niet constant. Sinds de drooglegging vindt er een proces van inklinking plaats van de bovenste slappe grondlagen (holoceen: klei en veen), zodat het maaiveld geleidelijk daalt.

Van invloed op de inklinking zijn vooral:

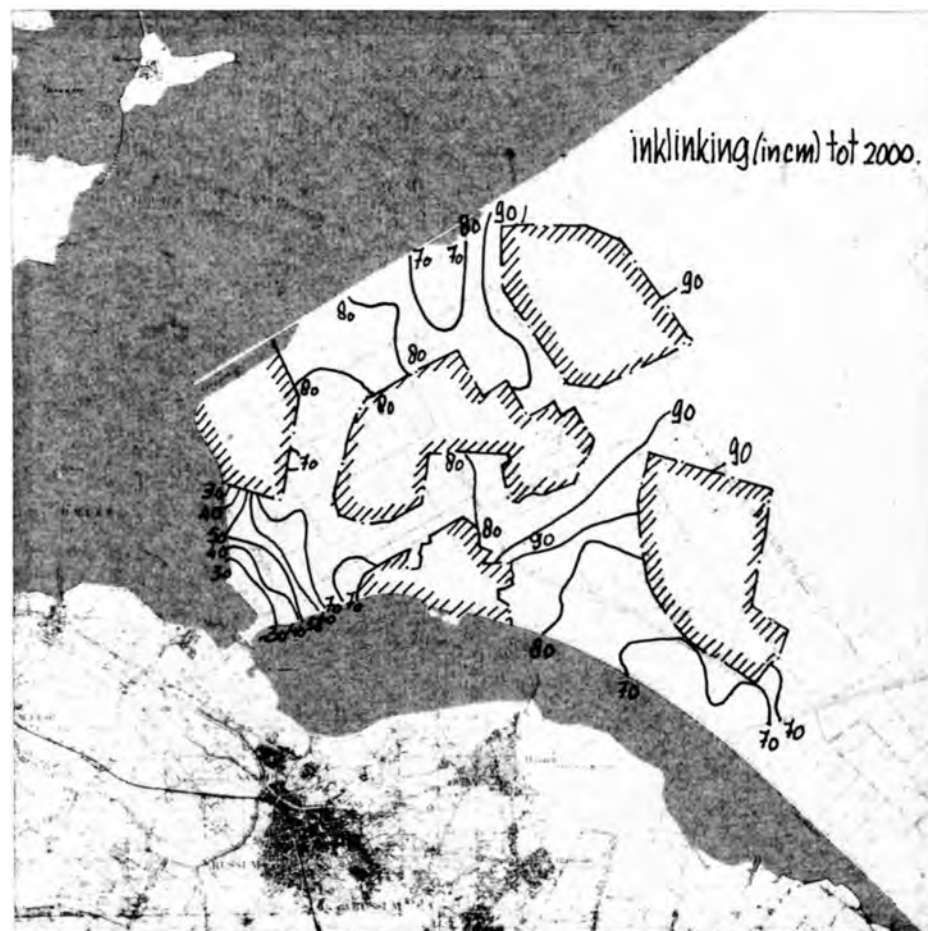
- de ontwateringstoestand
- de aard en de dikte van de slappe lagen.

Bij een hoge grondwaterstand zal de inklinking gering zijn.

Naarmate het gehalte aan lutum en organische stof toeneemt zal de inklinking groter zijn.

Bij grote verschillen in lutumgehalte op korte afstand zoals in de Oude zeeklei zijn op korte afstand verschillen in de maaiveldsdaling te verwachten.

Voor de toekomstige maaiveldsligging zijn op grond van de bodemkundige gegevens prognoses gemaakt. Daarbij blijkt de helling van het maaiveld in noordelijke richting langzamerhand minder te worden, waardoor enigszins aan een schotelvorm gedacht kan worden.

Bodemrijping

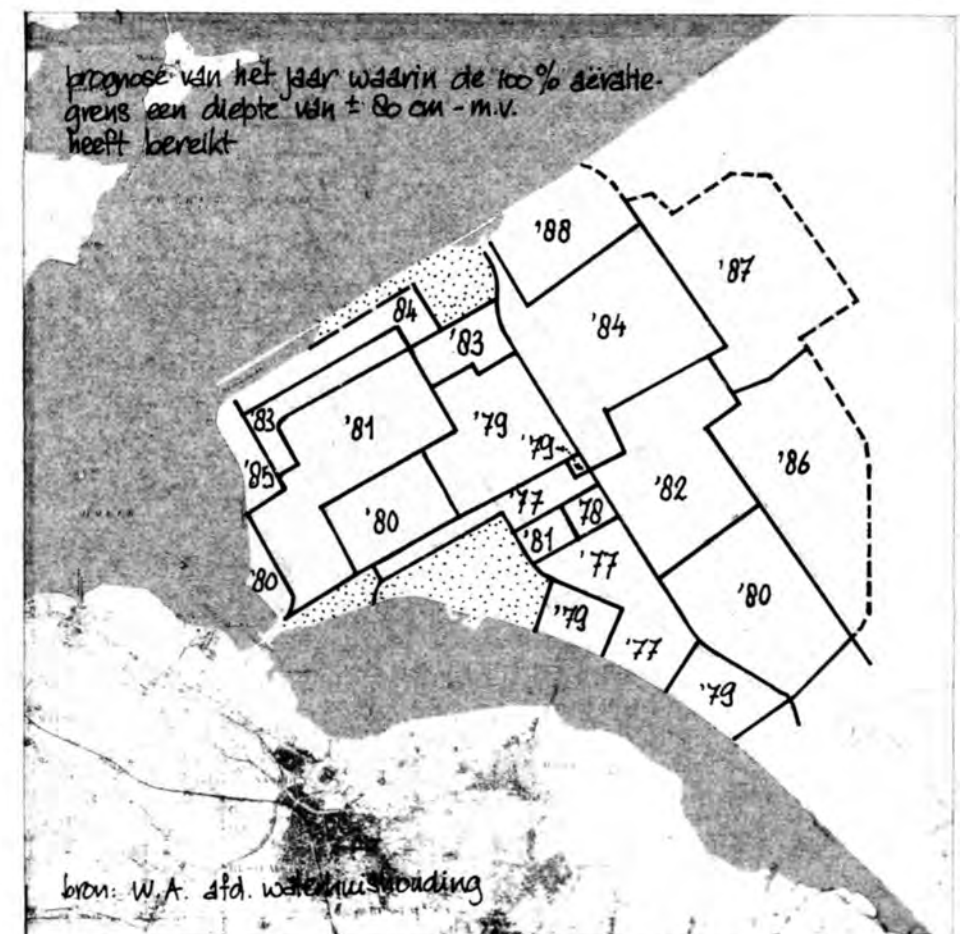
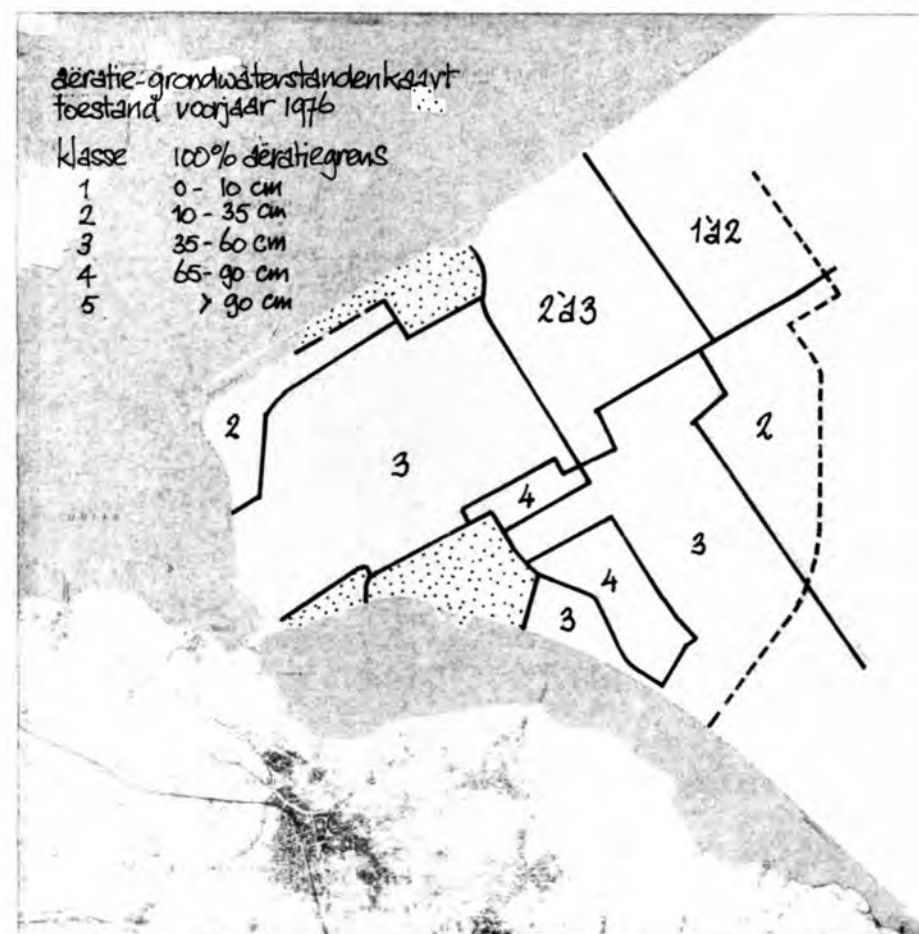
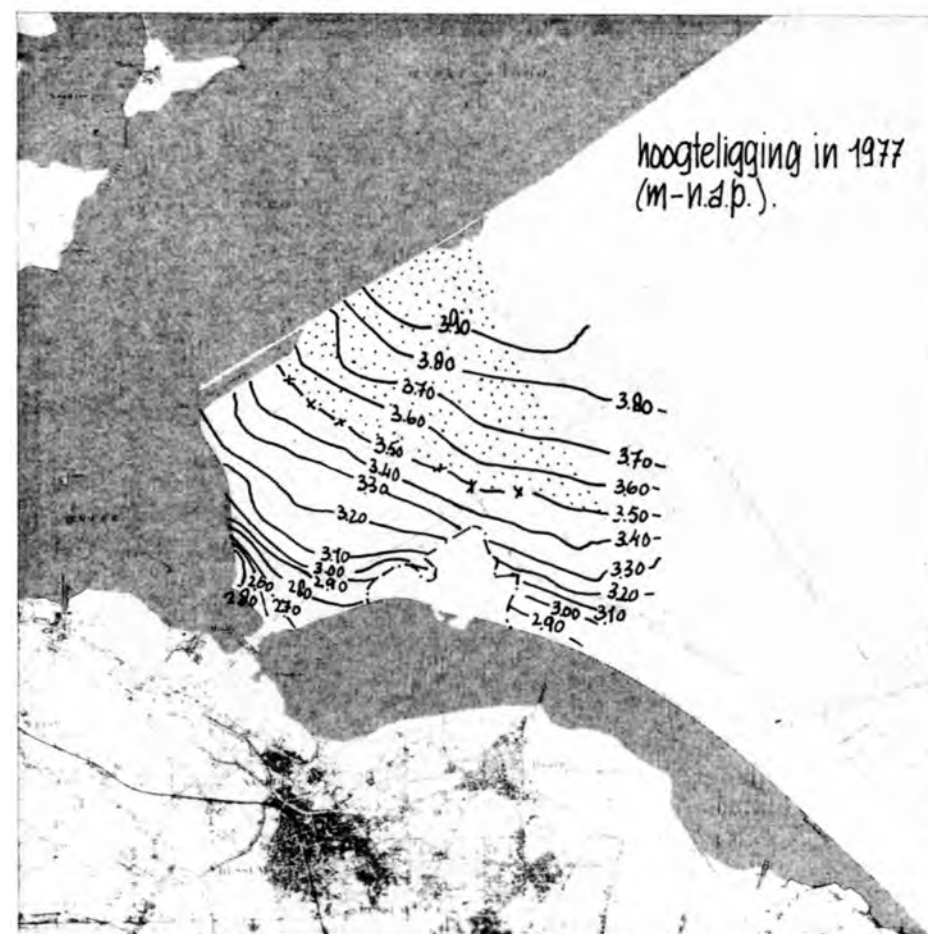
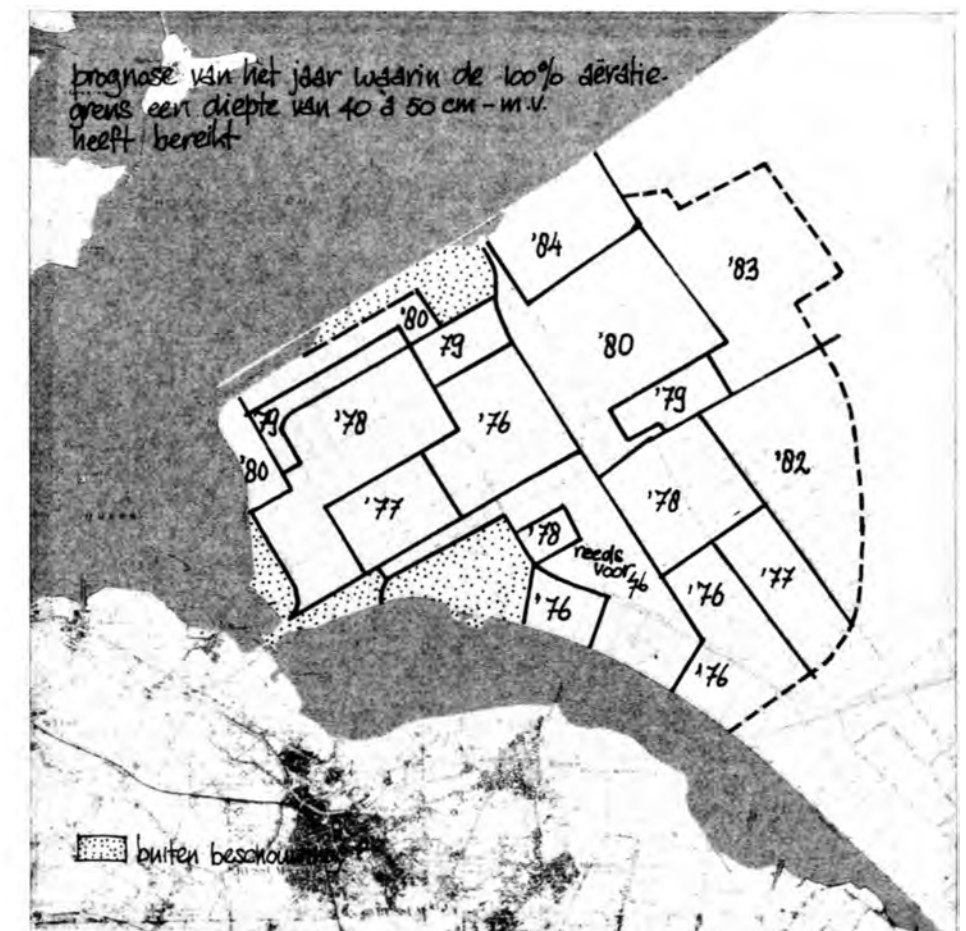
Na liet droogvallen van het gebied is een proces van rijping ingezet, eerst op natuurlijke wijze nl. door ont-trekking van water aan de bodem door uitdroging en be-groeing, vervolgens vooral door de cultuurtechnische maatregelen, zoals rietinzaai, aanleg van een ontwateringsstelsel (sloten en greppels en drainage) en ont-ginnings landbouw.

Tijdens het proces van rijping wordt langzamerhand steeds meer water in de grondporin door lucht vervangen.

Het kaartje fig. geeft de rijpingstoestand (aëratie) weer zoals deze in 1976 globaal in het gebied is.

Verwachtingen omtrent de ontwikkelingen in de komende ja-ren leveren de prognoses op zoals op de kaartjes fig. en aangeven.

De mate van rijping is een beperkende factor voor de in-richting van het gebied. Niet alle bestemmingen zullen dan ook op korte termijn gerealiseerd kunnen worden. In een groot deel van het gebied zal pas over een aantal ja-ren na voortgeschreden rijping inrichting plaats kunnen vinden.

bron: W.A. 1fd. waterhuishouding

1.3.3. Hydrologie

Onder invloed van de waterstanden in het Gooi en het Gooimeer vindt in Almere een naar boven gerichte grondwaterstroming (kwel) plaats. Het verloop van de stijghoogten van het grondwater in de ondergrond geeft hiervan een beeld. Het verloop van de stijghoogten in de ondergrond hangt af van de afstand tot de dijk en van de geologische opbouw en eigenschappen.

Te onderscheiden zijn drie grondwaterzones, gescheiden door twee slecht doorlatende lagen:

- het water beneden de Eemklei
- het water tussen Eemklei en Holocene
- het freatisch grondwater.

Elk van deze zones heeft een min of meer eigen stijghoogtenverloop. Het Holocene vormt de belangrijkste barrière in de kwelstroom.

Voor al daar waar de Eemklei ontbreekt als afsluitende laag kan een vrij directe toestrooming plaatsvinden via het materiaal van de stuwwal.

Het gevaar bestaat dat de kwel gaat toenemen, bv. ten gevolge van:

- verlaging van de grondwaterstanden in de polder
- afname van de dikte van het slecht-doorlatende holocene pakket d.m.v. ontgravingen
- het doorboren van het Holocene door heipalen, diepe ontgravingen e.d., zodat er een open verbinding met het Pleistoceen ontstaat.

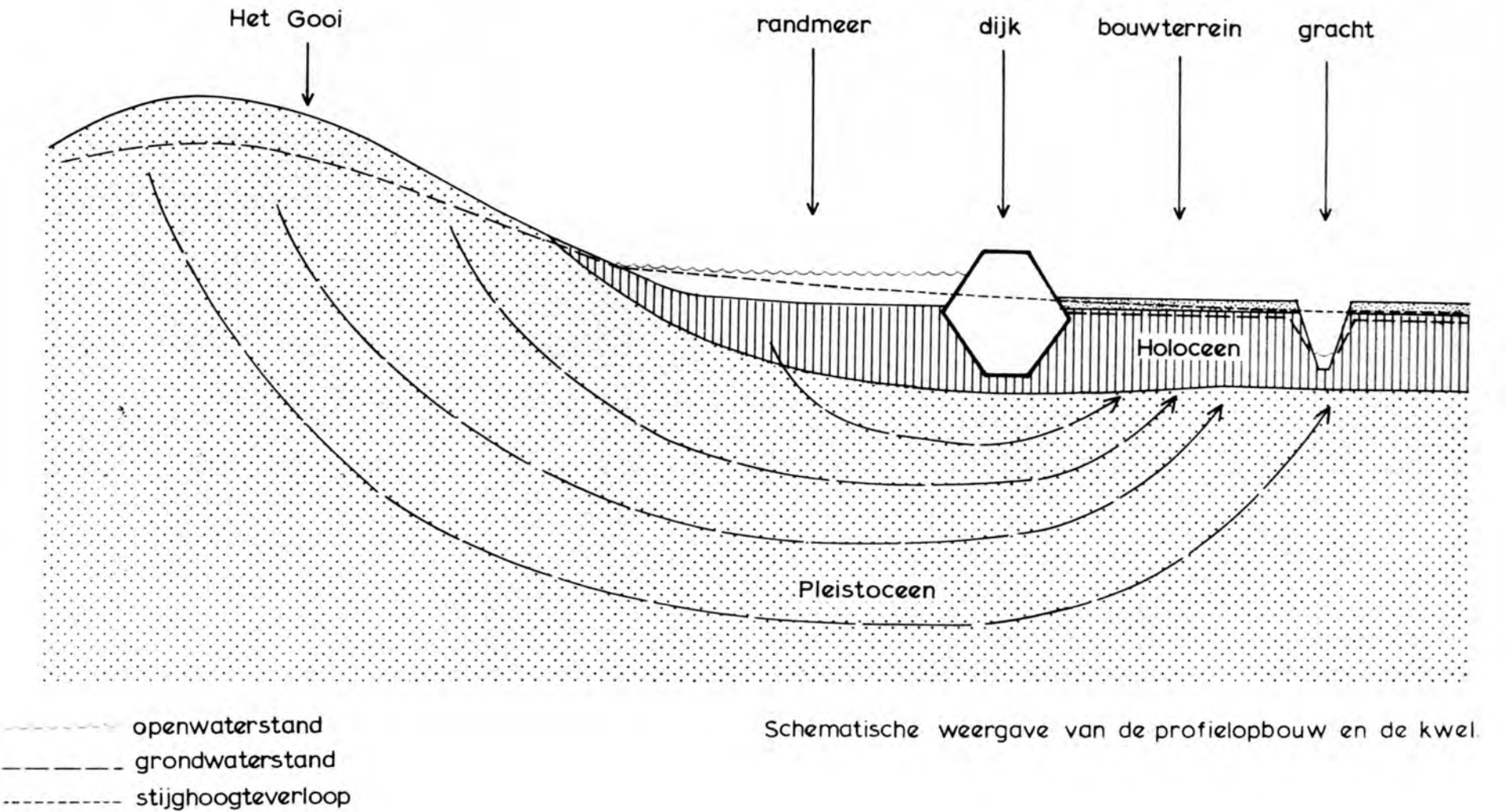
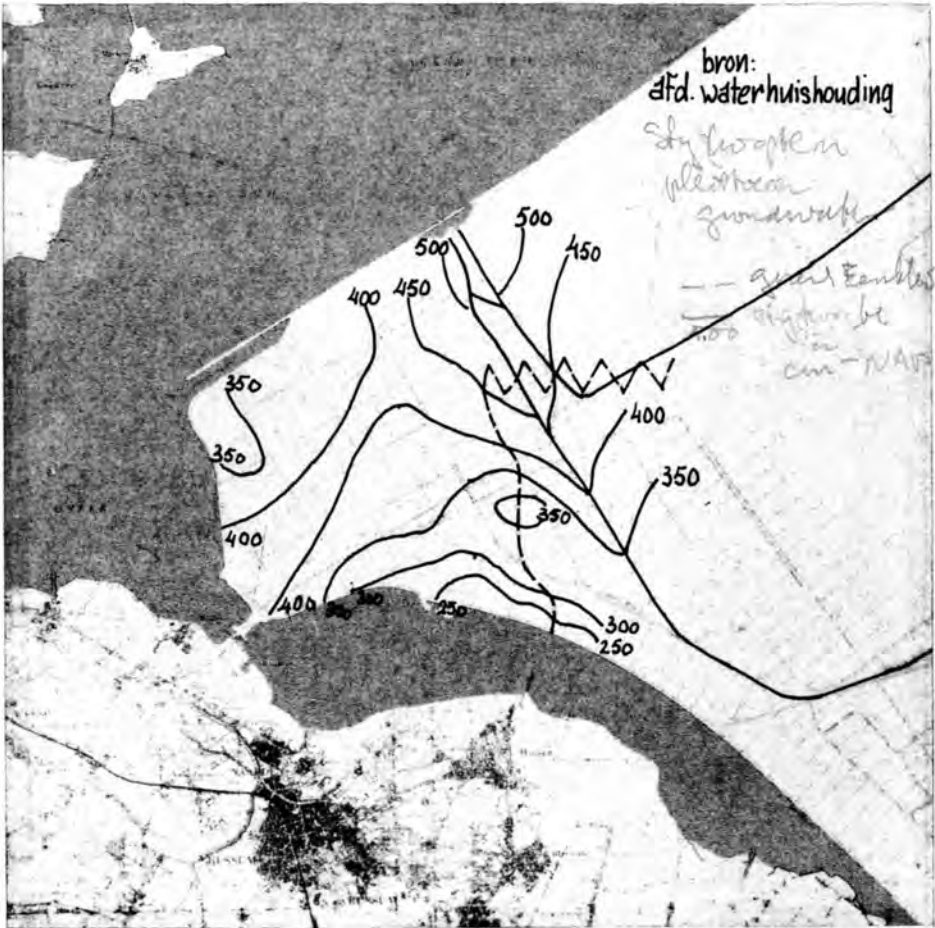
Uit de stijghoogtekaart valt af te leiden dat de tot (bijna) in het Pleistoceen reikende kanalen een grote invloed hebben op het stijghoogtenverloop. Perforatie van de afsluitende lagen dient zoveel mogelijk te worden voorkomen, ter beperking van het kweldebiet. Niet alleen is dit debiet een extra belasting voor de poldergemalen en een onttrekking van grondwater aan het oude land, maar ook bestaat de kans op toevoer van fossiel brak grondwater, hetgeen schadelijk voor het milieu kan zijn.

Is aan een doorboring van de afsluitende lagen niet te ontkomen, dan is het mogelijk opnieuw afsluitende lagen aan te brengen.

Een ander aspect van de geschetste hydrologische toestand is de overdruk in het bovenste Pleistoceen ten opzichte van een hydrostatisch drukverloop vanaf de grondwaterstand. Zeer globaal komt in het gebied de overdruk overeen met een grondwaterstand ter hoogte van het "oude maaiveld". Prognoses en waarnemingen wijzen uit, dat de Pleistocene stijghoogten in de loop van de tijd geleidelijk zullen dalen.

De overdruk veroorzaakt hinder bij het graven van grachten en waterpartijen (opbressen van de bodem, ten gevolge waarvan ook naderhand kwel optreedt).

Bij bouwputten zal veelal een forse bemaling nodig blijken. Indirect worden door het aanwezige verhang in het Holocene ook de stabiliteit van de taluds en de zettingen ongunstig beïnvloed.

Schematische weergave van de profielopbouw en de kwel.

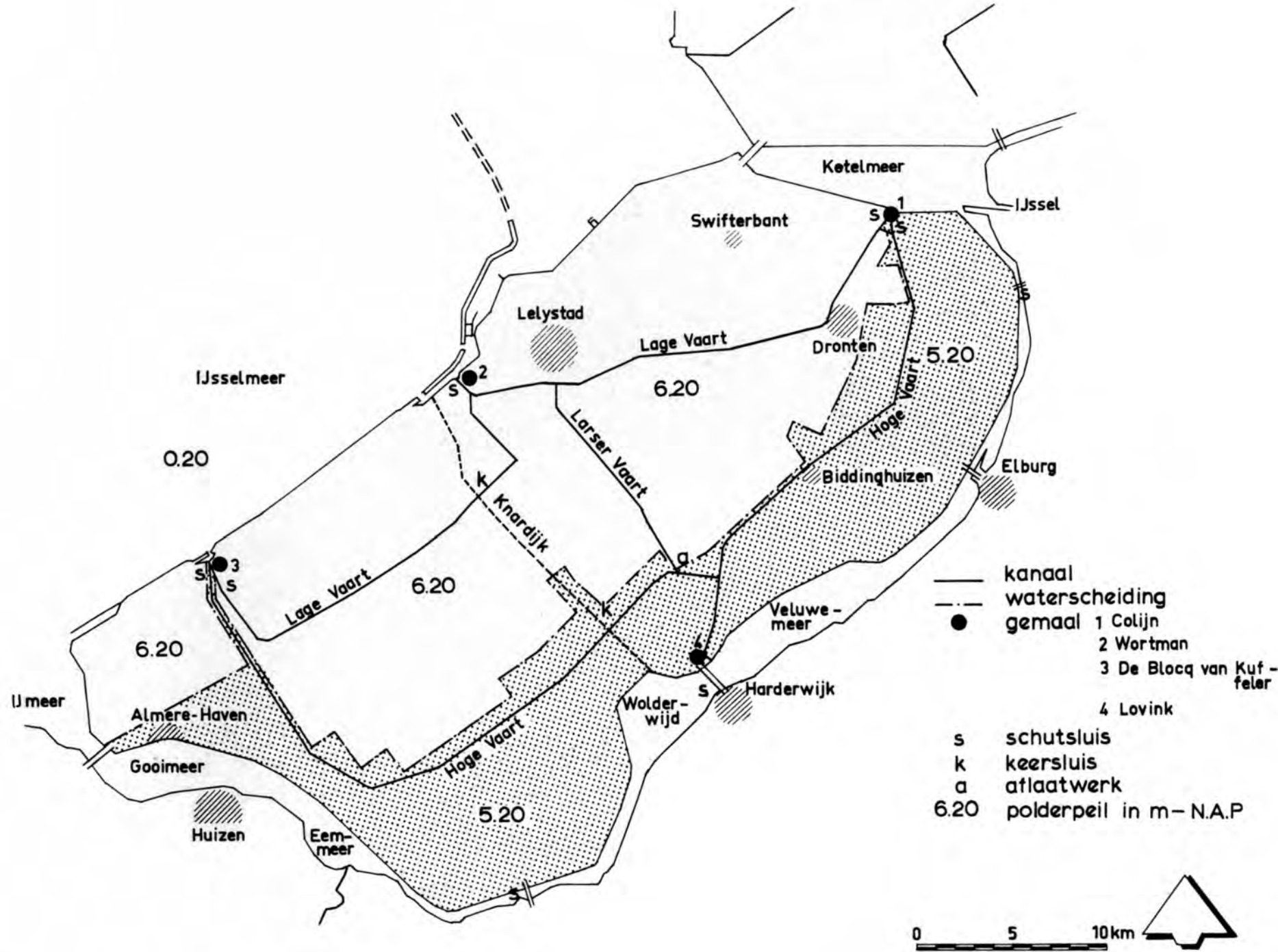
1.3.4. Waterhuishouding

Het stedelijk gebied Almere maakt deel uit van de polder Flevoland. Dit is een waterstaatkundige eenheid met een onafhankelijke peilbeheersing. De polder, is verdeeld in een Hoge en een Lage Afdeling. De polderpeilen in deze afdelingen zijn respectievelijk 5.20 m en 6.20 m beneden NAP. De peilen zijn gebaseerd op landbouwkundige overwegingen. Om een betere aanpassing aan de maaiveldhoogten te krijgen, worden in bepaalde gedeelten stuwpeilen geadviseerd. Ten gevolge van inklinking zullen sommige peilen in de loop van de tijd eventueel moeten worden herzien. Ook een stedelijke in plaats van een landbouwkundige bestemming zal tot aanpassing van de peilen leiden. Voor de afvoer van het overtollige water zijn twee hoofdwatergangen aangelegd, de Hoge en de Lage Vaart. Deze hoofd-afvoerkanalen zijn tevens scheepvaartwegen. De hoofdafvoerkanalen ontvangen hun water via een stelsel van tochten en sloten. De tochten zijn waterhoudend, en hun dwarsprofiel wordt afgestemd op de hoeveelheid af te voeren water. De sloten liggen aan de lange zijden van de kavels en zijn niet-waterhoudend en hebben overal eenzelfde dwarsprofiel. Zij worden in tegenstelling tot de tochten en de vaarten, welke horizontaal liggen, gegraven met een flauw hellende bodem. De slootdiepte vijf jaar na droogvallen van de polder is bepaald op 1.70 m bovenstrooms en 2.00 m benedenstrooms.

Via een aantal gemalen wordt het overtollige water uit de polder op het buitenwater gebracht. Voor het Almere-gebied speelt het gemaal "De Blocq van Kuffeler" de belangrijkste rol. Afvoer van het water via een gemaal aan het Oostvaardersdiep garandeert bovendien weinig overlast van eventueel brak kwelwater.

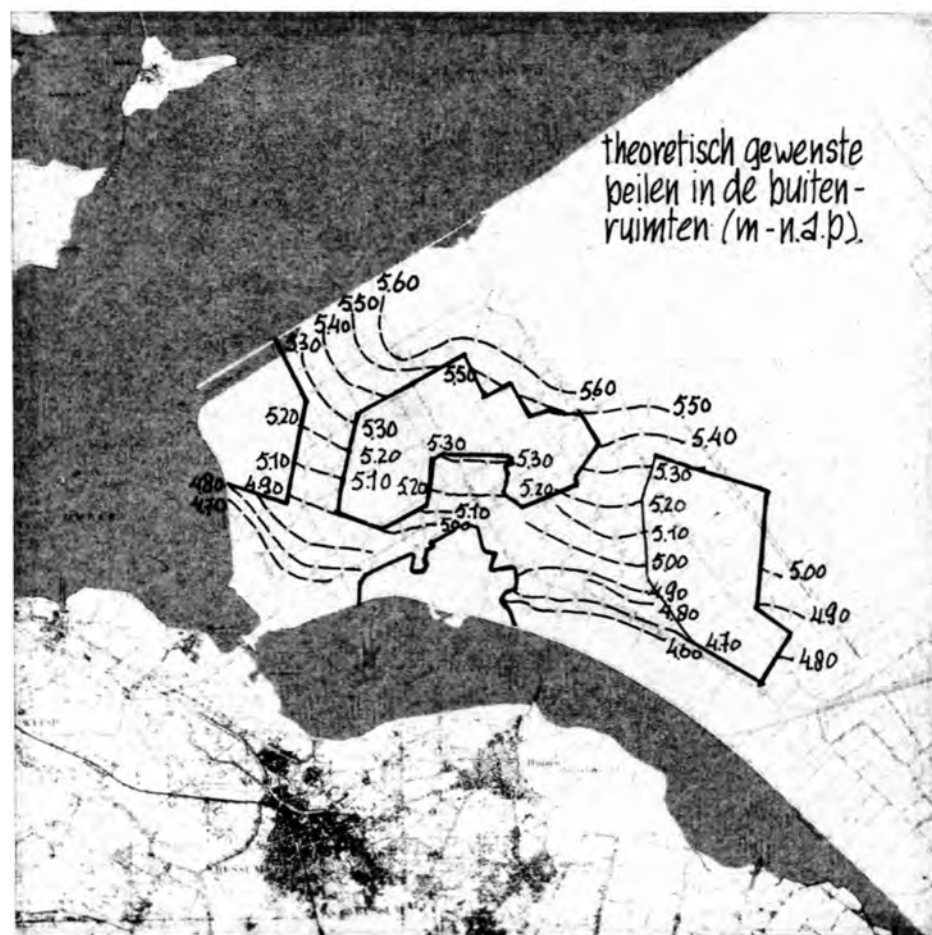
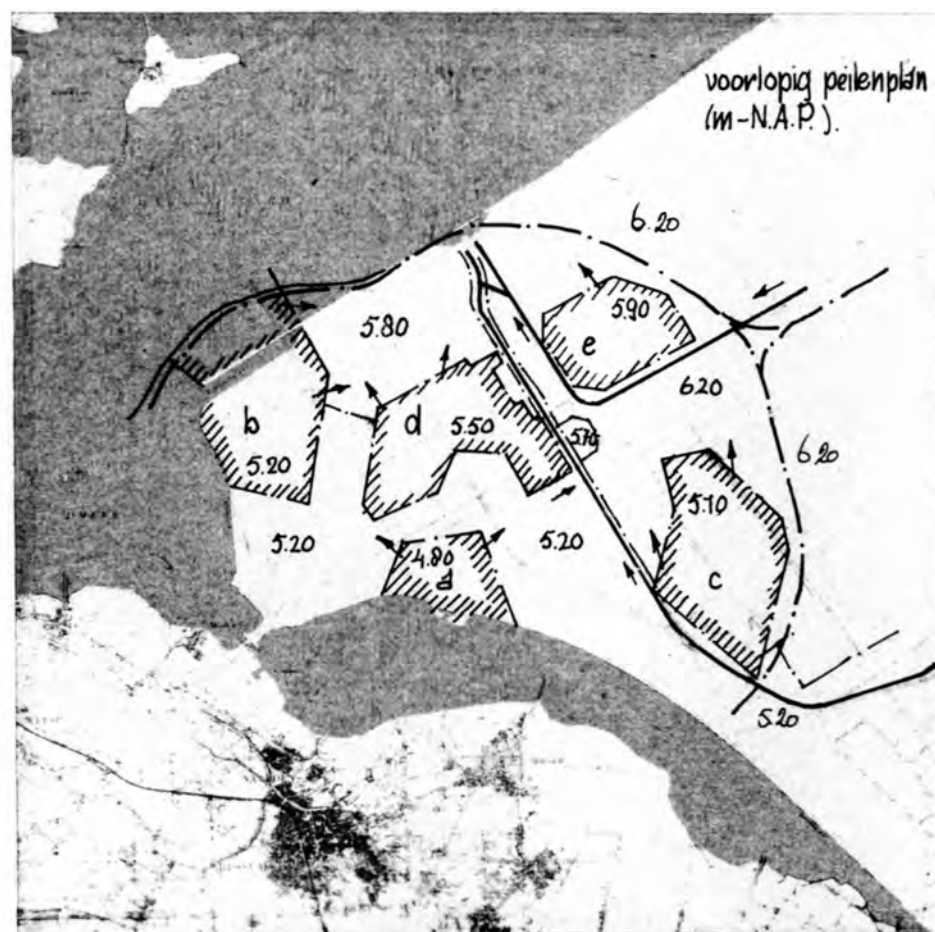
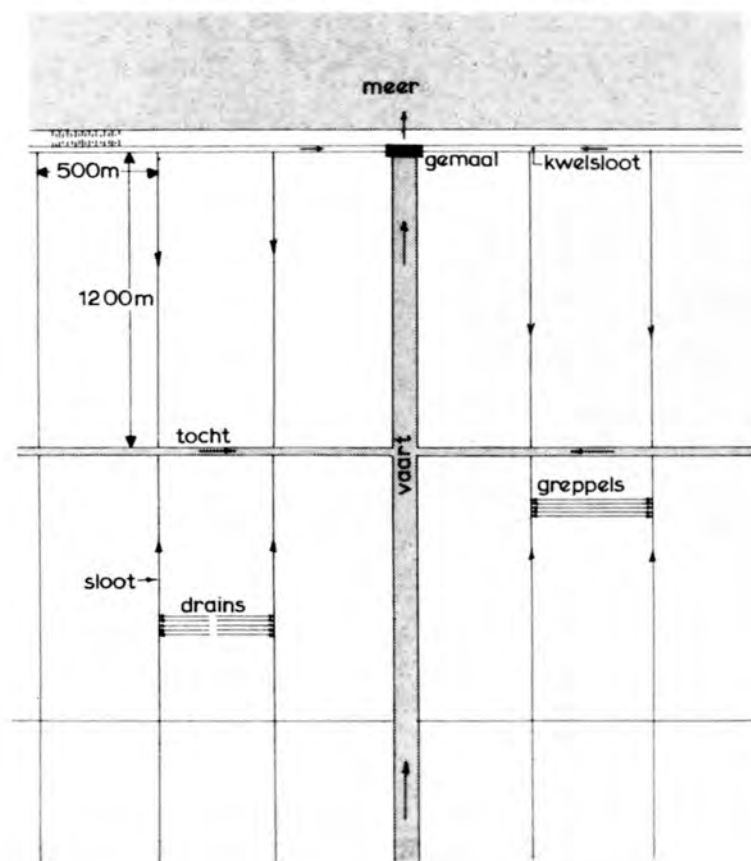
Bij de installatie van de gemalen kon weinig rekening worden gehouden met de ontwikkeling van grote stedelijke gebieden. Nu deze bestemming wordt gerealiseerd komt de neerslag sneller tot afstroming. Het is daarom wenselijk in het stedelijk gebied grote waterpartijen aan te leggen om het water tijdelijk te bergen, bij voorkeur ver van de dijken om kwel naar deze ontgravingen te beperken.

Nadere berekeningen zullen moeten uitwijzen, in welke mate extra bemalingscapaciteit nodig is; waarbij een verlaagd polderpeil en bergingscapaciteit in Almere als gegeven moeten worden beschouwd.

Geplande waterhuishouding Flevoland

Schema ontwatering en afwatering in het
landelijk gebied van Zuidelijk-Flevoland

1.3.5. Enkele gevolgen

1.3.5.1. Zandwinningsmogelijkheden

Voor de bouw van de kernen en infrastructuur in Almere is veel zand nodig.

Als mogelijke winplaatsen voor dit zand doen zich voor de randmeren Gooi-, IJ- en Markermeer, en de polder Flevo-land zelf.

In een afweging van de keuze van een winplaats zijn vooral twee aspecten van belang:

- technisch
Is er geschikt winbaar zand aanwezig?

- planologisch
Hoe beïnvloedt de zandwinning de bestaande functies van die plaats, en welke bijdrage kan de zandwinning leveren aan het toekomstig functioneren van het omringende gebied.

Het Gooi- en IJmeer zijn door het ondiep voorkomen van pleistoceen zand (uitloper stuwwal) grotendeels geschikt voor zandwinning.

De winningsmogelijkheden in het Markermeer zijn vooral in het zuidelijk deel goed, maar zijn vooral afhankelijk te stellen van de eventuele ontwikkeling van een Markerwaard.

Zandwinning is in principe in een groot deel van het Almeregebied mogelijk. Het zuidoostelijk deel is ongeschikt door het voorkomen van Eemklei.

Zandwinning in het zuidwestelijk deel van het Almeregebied kan hydrologische bezwaren geven. Bij voorkeur dient zandwinning op zekere afstand van de stuwwal plaats te vinden om kwel zo veel mogelijk te beperken. Het is tevens mogelijk de bodem van de winput van afsluitende lagen te voorzien.

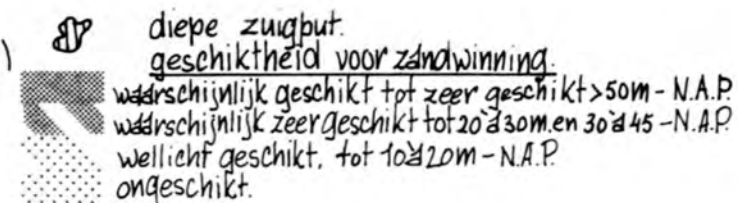
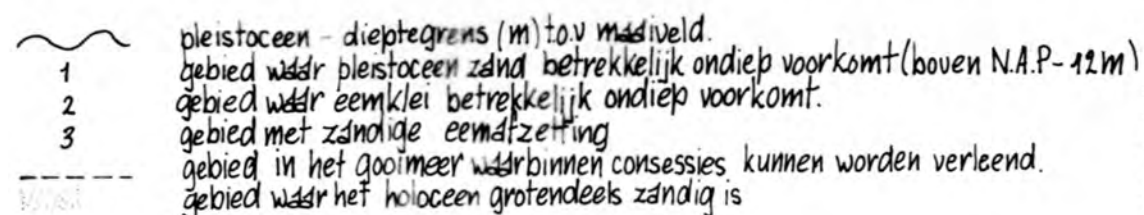
In het Gooi- en IJmeer wordt door zandwinning de (toekomstige) recreatieve functie sterk beïnvloed. Aan de ene kant is het nodig ruimte te reserveren voor de aanleg van eilanden om de aanlegcapaciteit te vergroten. Bovendien zijn ondiepe plekken nodig om als ankerplaats te kunnen dienen.

Aan de andere kant neemt door zandwinning de oppervlakte bevaarbaar water toe.

Natuurfunctie van de randmeren bestaat o.a. door de ondiepe watermilieus langs de kust. Ondiepte van het Gooimeer kan indirect als bescherming voor deze watermilieus bij de Gooimeerkust dienen.

In het stedelijk gebied kan het door zandwinning ontstane water functioneren als waterberging (boezem) in de waterhuishouding van het gebied. Dit is gunstig, aangezien in verband met het grote oppervlak verharding in de kernen regenval zeer snel op het oppervlaktewater geloosd zal moeten worden.

Met het zandwinwater is het mogelijk een aantrekkelijk recreatiemilieu te scheppen, terwijl tevens een gevarieerder ontwikkeling van de natuur in het stedelijk gebied mogelijk is.

1.3.5.2. Funderingsmogelijkheden

De draagkracht van het holocene lagenpakket is bijzonder Gering. De bovenste lagen worden in de loop der jaren wel enigszins draagkrachtig als gevolg van "korstvorming" door rijping, maar in het natte seizoen heeft dit weinig betekenis.

Voor bebouwing is liet dan ook vereist te funderen op voldoende draagkrachtige lagen in het pleistoceen. Voor het Almeregebied is de funderingsdiepte voor lichtere (2 à 3 etages) en zwaardere (5 à 7 etages) bebouwing onderzocht.

De resulterende funderingsdieptekaarten hebben een globaal karakter, en geven een indicatie van de gemiddeld te verwachten paaipunt diepten over grotere gebieden. De funderingsdieptekaarten vertonen niet overal geleidelijke overgangen en een vloeiend lijnenspel. Dit is een gevolg van het feit dat lang niet overal in dezelfde laag kan worden gefundeerd. De kwaliteit van een bepaalde laag kan van gebied tot gebied sterk verschillen. In het ene gebied kan de laag een betrouwbaar funderingsniveau vormen, in het naastliggende gebied moet soms dit niveau plotseling veel dieper worden gezocht.

De funderingsdiepte blijkt over het gebied sterk te variëren. Voor een groot deel van het gebied bestaat er tevens aanzienlijk verschil tussen de voor lichtere en voor zwaardere bebouwing vereiste funderingsdiepte.

Dit kan aanleiding zijn tot een bewuste keuze, enerzijds van het type bebouwing op een bepaalde plaats, anderzijds van de voor bebouwing te bestemmen gebieden, zowel in als buiten de kernen.

1.3.5.3 De bovengrond

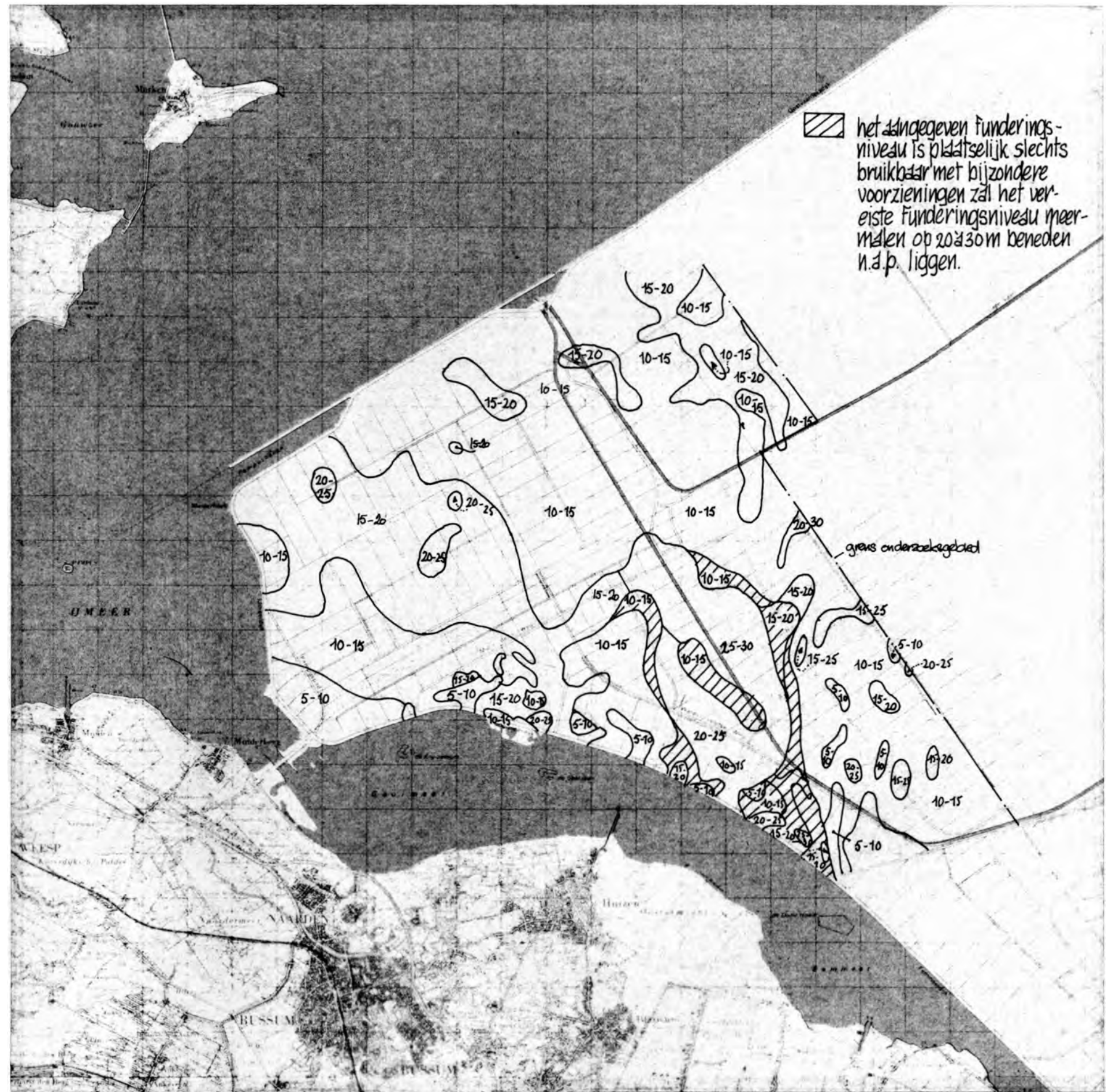
De bovengrond in het Almeregebied bestaat overwegend uit nog weinig gerijpte klei en zavel. Deze bodemgesteldheid dwingt ertoe op de bouwterreinen in de kernen zand op te brengen om de draagkracht, begaanbaarheid en ontwateringstoestand van het terrein te verbeteren. Er ontstaat op deze manier snel een werkbare situatie. De tijdvertraging voor de inrichting, die door de geringe rijping van de bovengrond bestaat, kan zo in te bebouwen delen van Almere enigszins worden uitgeschakeld.

Voor een deel van de bestemmingen in de kernen (bijv. beplantingen, volkstuinen, e.d.) is de opgebrachte zandlaag minder aantrekkelijk of mogelijk zelfs niet gewenst.

Voor het grootste deel van de bestemmingen in de buitenruimte is de bestaande polderbodem een uitstekend uitgangspunt (bijv. landbouw, bosbouw). Slechts plaatselijk, bij intensief te gebruiken ruimten, zal een bodemverbetering door bezanden nodig zijn (bijv. sportvelden, speel- en ligweiden e.d.).

De bovengrond in het gebied is in principe geschikt om te gebruiken ten behoeve van de verbetering van de schrale opgebrachte zandgronden in de kernen. Wel zijn er enige beperkingen aan deze ontgravingen van bovengrond te stellen. Slechts tot een beperkte diepte mag bovengrond ontgraven worden opdat er nog voldoende dikte van het holocene pakket achterblijft om opbressen van de bodem van de winplaats en daarmee toename van de kwel te voorkomen.

Tevens zal in de winput een hoog waterpeil ingesteld kunnen worden om hydrologisch voldoende tegendruk te geven. De behoefte aan bovengrond voor grondverbetering is aanzienlijk. Door de beperkte ontgravingsdiepte zal dan ook een groot gebied ontgraven moeten worden. Een centrale winplaats kan hiermee uitgroeien tot een uitgestrekt wateroppervlak.

1.3.5.4. Ontwikkelingsmogelijkheden natuurlijk milieu

Door de ontwikkeling van Almere ontstaat een grote variatie in milieu-omstandigheden.

Als uitgangssituatie na de ontginning is het gebied afgezien van enkele plaatselijke afwijkingen, in hoofdzaak egaal, zowel wat betreft de bodemgesteldheid als waterhuishouding. Bij de landbouwkundige ontginning wordt gestreefd naar een situatie die optimale landbouwkundige exploitatie mogelijk maakt. Door de waterhuishouding hierop in te richten ontstaat overal een goed ontwaterde voedselrijke grond.

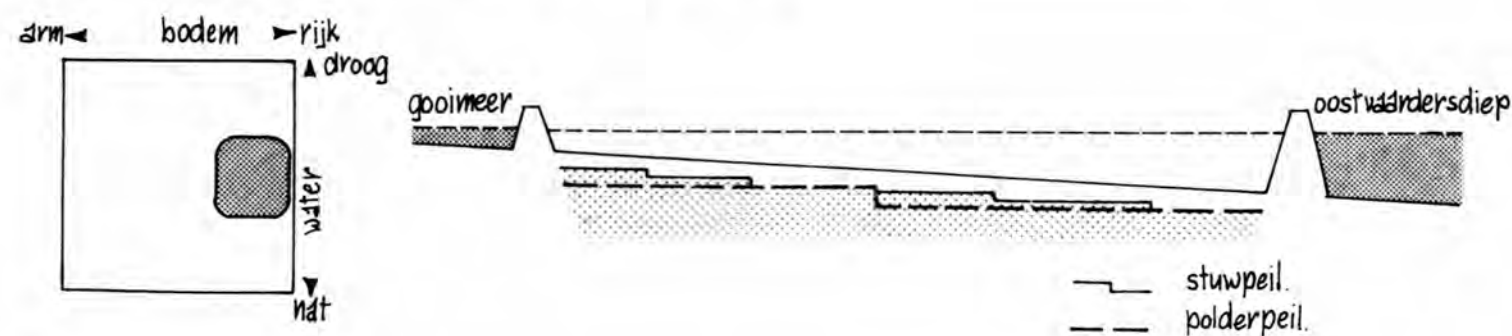
De ontwikkeling van Almere leidt tot allerlei wijzigingen in de natuurlijke gesteldheid. Ingrepen als bezanding en ontgroningen (klei- en zandwinning) vinden plaats.

Hierdoor komen naast de aanwezige voedselrijke gronden, ook voedselarme zandgronden voor.

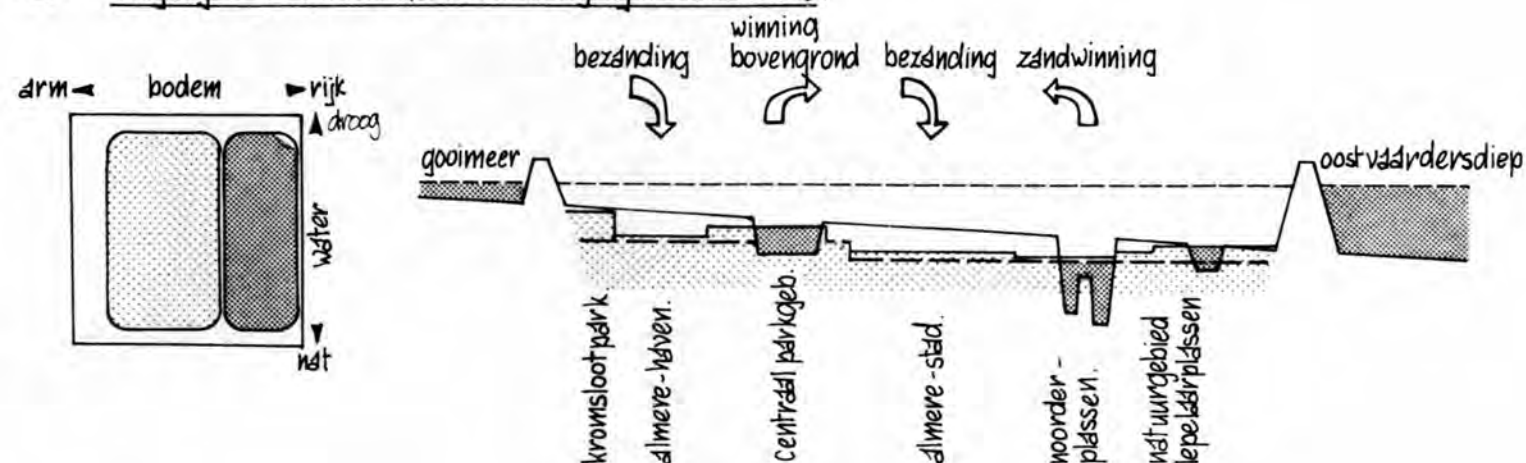
Tevens neemt de oppervlakte open water en oevermilieu sterk toe.

Naast de landbouw worden andere bestemmingen in het Almeregebied gerealiseerd. Deze bestemmingen (o.a. bos en natuurgebied) stellen andere eisen dan de landbouw wat betreft grondwaterstand en ontwatering, en maken daarmee een grotere variatie in milieu-omstandigheden mogelijk. Afhankelijk van grondgebruik en beheer kan dan een grote diversiteit aan biotopen voor plant en diert ontstaan.

a. milieubouw bij landbouwkundige ontginning.

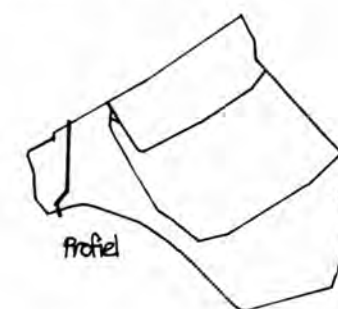
b. mogelijke milieubouw in stedelijk gebied Almere.

- te bereiken door grondverzet en waterbeheersing.
- te bereiken door waterbeheersing.

milieuvariatie door verschillen in bodemgesteldheid en waterbeheersing

— stuwpeil.
--- polderpeil.

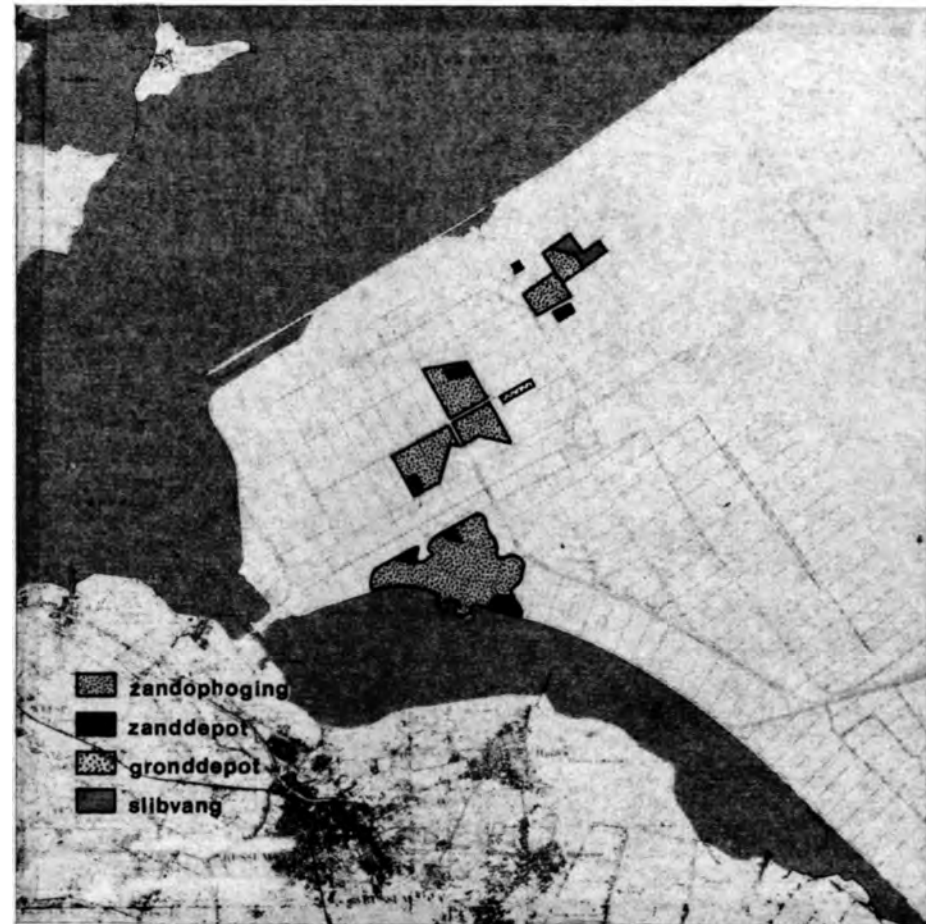

1.4. Almere

Het bouwen van een stad in het poldergebied voegt nieuwe randvoorwaarden toe. Heel concreet, nl. daar waar al met de bouw begonnen is, waar zand werd opgespoten, toevoeren aangelegd, leidingen in en boven de grond werden gerealiseerd en beplantingen werden aangebracht.

De stand van zaken wat dit betreft is in een aantal kaarten weergegeven:

- zandophogingen, slibvang,
- zandwinning,
- wegen,
- bestaande leidingen,
- bouwprojecten,
- recreatieve objecten,
- beplantingen,
- verzamelkaart.

Van andere orde maar minstens zo belangrijk zijn al die zaken waar voor situering en tracé's zijn vastgesteld. Ook hiervan is op kaart een beeld gegeven:

- situering tweede kern,
- wegen (S.A.W. 1),
- leidingenstraten,
- zand- en kleiwjngebieden.

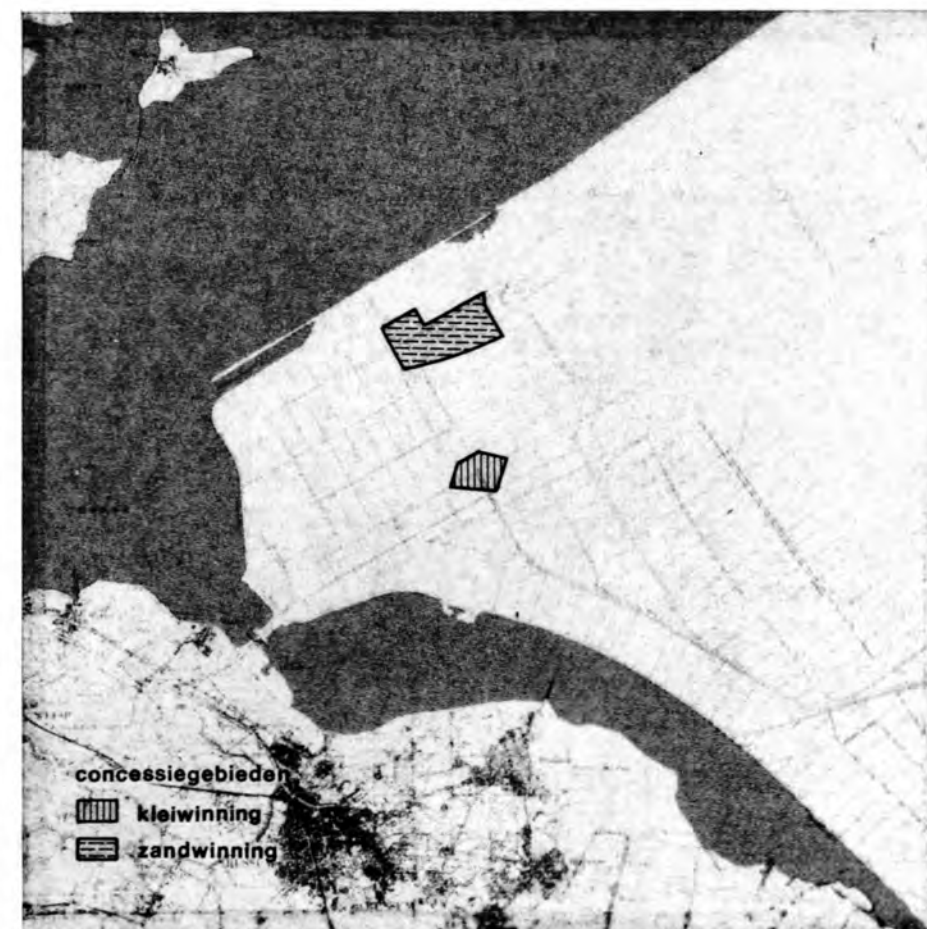
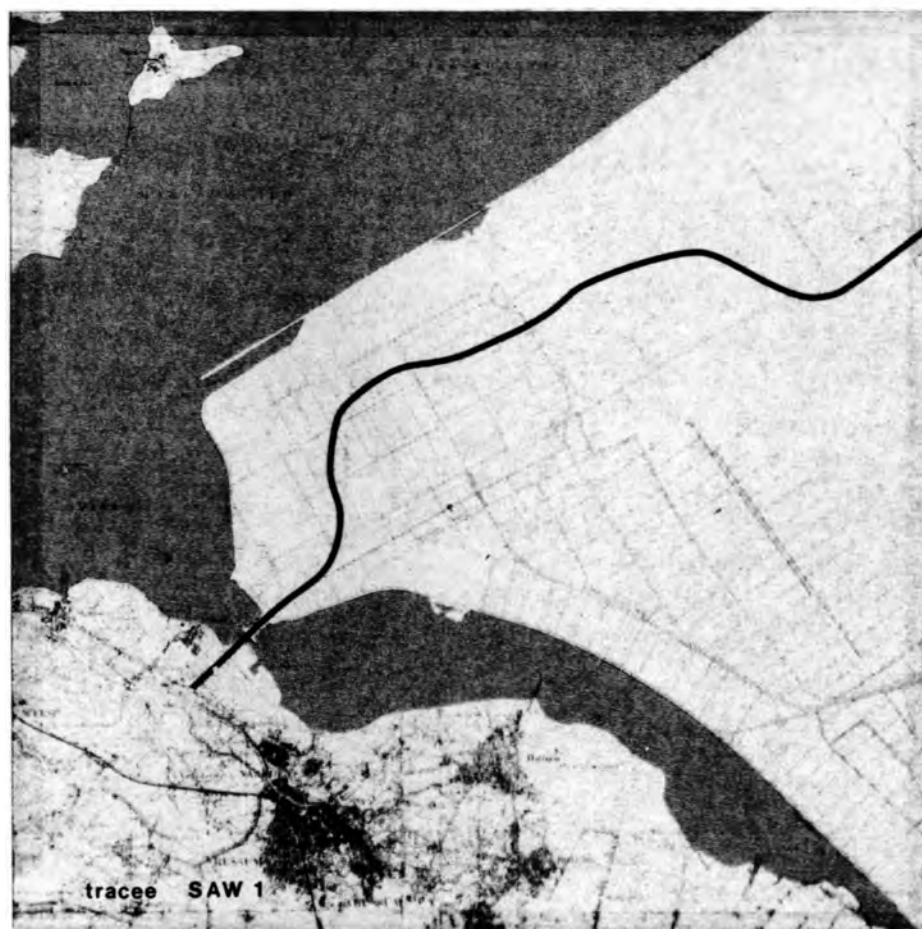
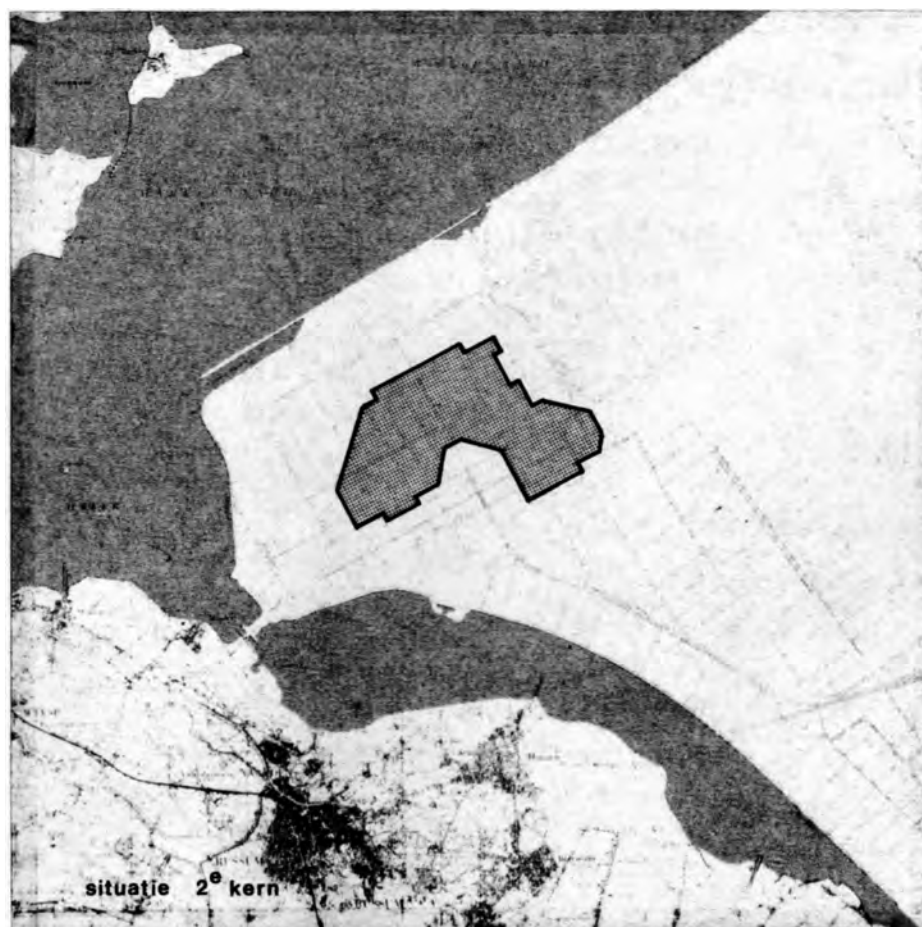
Onderliggend uitgangspunt voor de stedenbouwkundige ontwikkeling van Almere vormt de meerkernige opzet. De uitwerking hiervan is neergelegd in een aantal structuurmodellen.

In al deze modellen wordt uitgegaan van een aantal kernen van wisselende grootte (van ± 20.000 inwoners tot 80 à 90.000 inwoners) gegroepeerd rondom een centrale kern: Almere-Stad. Op grond van eerder genomen beslissingen ligt de eerste kern, Almere-Haven, ten zuiden van Almere-Stad, aan het Gooimeer. De verschillende modellen voorzien in een ontwikkeling van Almere tot een stad van 125.000 tot 250.000 inwoners in 2000.

Naast grote onderlinge overeenkomsten tussen de modellen bestaan er ook verschillen. Deze liggen in beginsel in de betekenis die wordt toegekend aan particulier dan wel openbaar vervoer. Deze verschillen hebben uiteraard een belangrijke invloed op de wijze waar Almere er in de toekomst uit zal komen te zien, hoe de stad intern functioneert en hoe de relaties zullen zijn met het oude land. Op verschillende fronten vindt hieromtrent nadere studie en uitwerking plaats.

In dit rapport is gekozen voor een opzet waarbij én model (nl. model 4) functioneert als uitgangspunt voor de gedachtenvorming m.b.t. de ontwikkeling van de buitenruimte. Toetsing van de andere modellen t.a.v. de ontwikkeling van de buitenruimte is daarna noodzakelijk, maar bovendien ook wellicht op een zinvoller en vollediger manier mogelijk.

Ook om deze reden wordt er in dit rapport niet gestreefd naar een blauwdruk voor de inrichting van de buitenruimte. De opzet is het geven van een leidraad voor de ontwikkeling. Als het gaat om inrichtingsakte voor de komende 5 tot 10 jaar, wordt deze leidraad geconcretiseerd. Om te achterhalen wat de randvoorwaarden zijn, zoals ze uit het verkozen model 4 voortkomen is dit kaartbeeld aan een nadere analyse onderworpen.

De resultaten hiervan zijn op kaart weergegeven:

- ruimtebeslag kernen en belangrijkste industrieterrein,
- stadsautowegen met aansluitpunten en zones met geluids-overlast,
- leidingenstraten,
- sommering,
- sommering + landbouwwegen en waterlopen e.a. bestaande bestemmingen,
- typering delen buitengebied.

Uit deze kaarten kunnen een aantal conclusies worden getrokken. Zo blijkt de eigenlijke buitenruimte in de situatie van min of meer volgroeide kernen te kunnen bestaan uit een samenstel van veelsoortige deelgebieden van verschillende omvang.

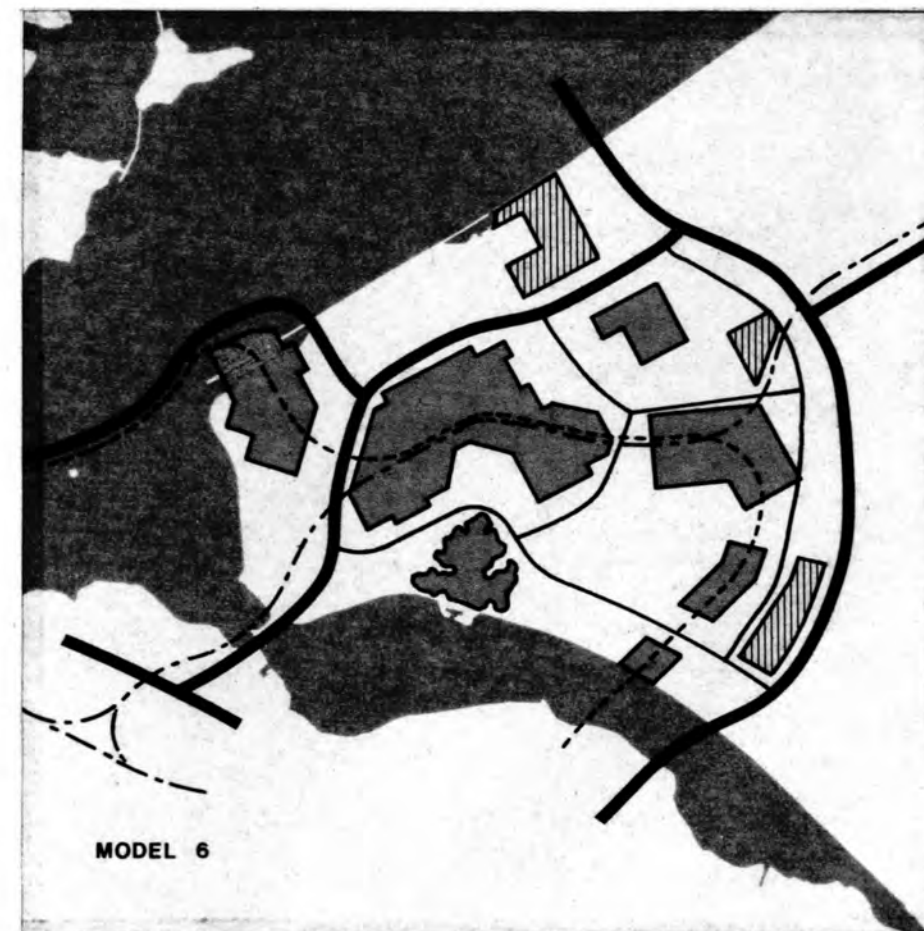
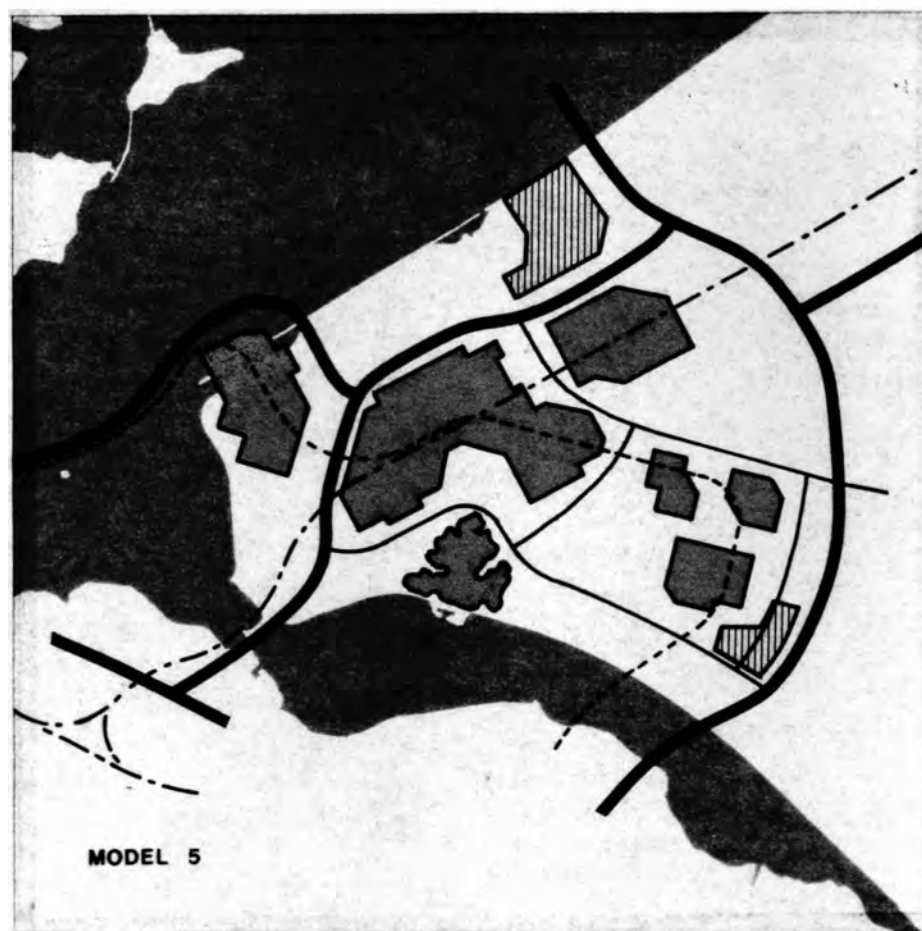
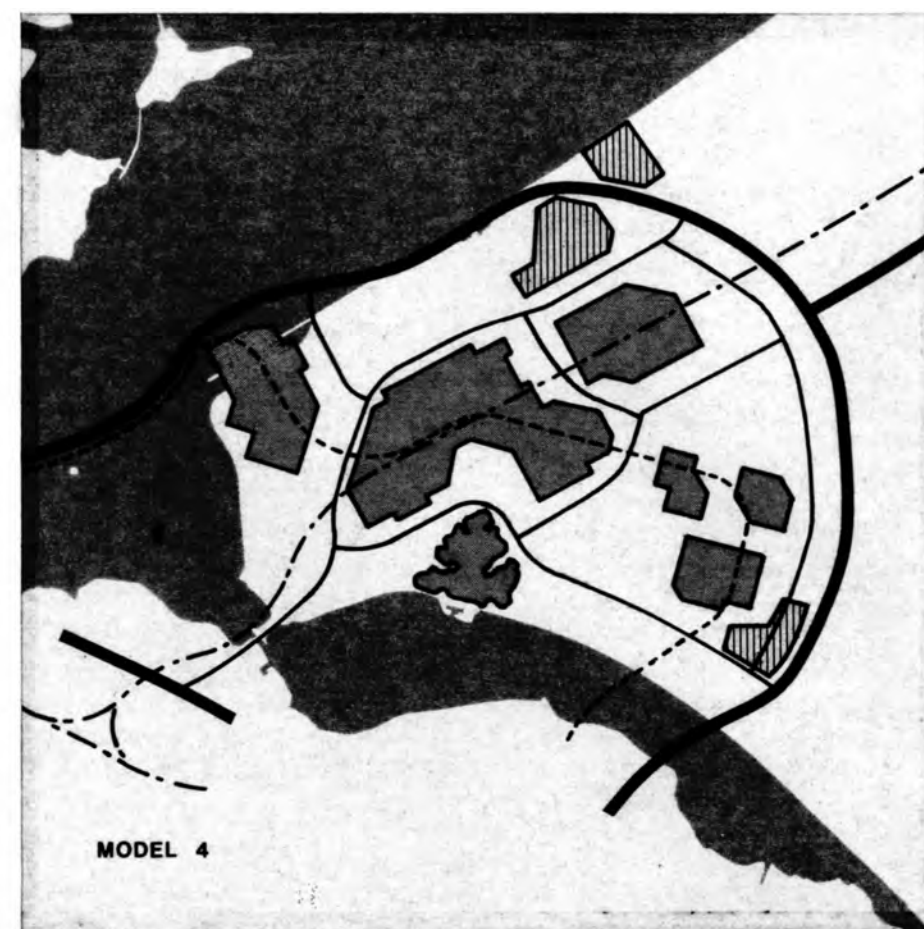
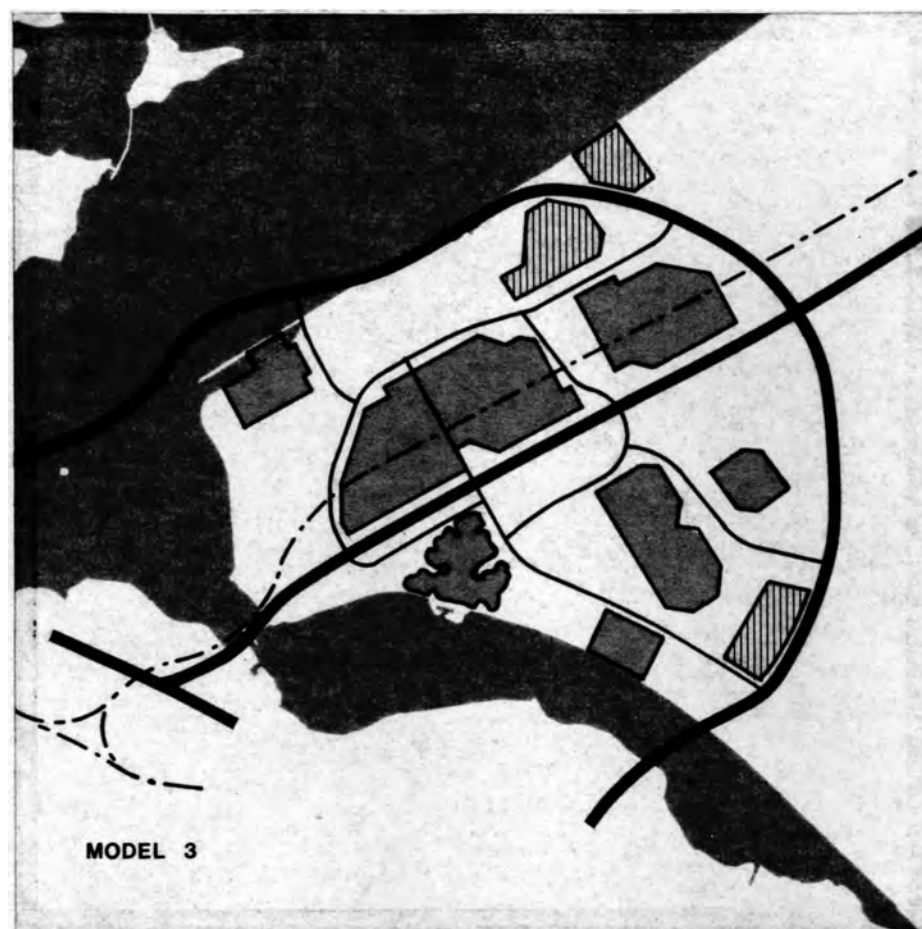
De samenhang tussen deelgebieden zal afhankelijk zijn van de wijze, waarop in de planvorming functionele verbanden worden nagestreefd door situering van bestemmingen die iets met elkaar te maken hebben en/of door tracering van verbindingen.

Slechts een deel van de gebieden blijkt direct bereikbaar vanuit de woongebieden (d.w.z. zonder barrières van stadsautowegen of kanalen). Andere gebieden worden sterk bepaald door het bestaan of ontstaan van intern-kern-verbindingen met als gevolg dat verdergaande versnippering niet denkbeeldig is.

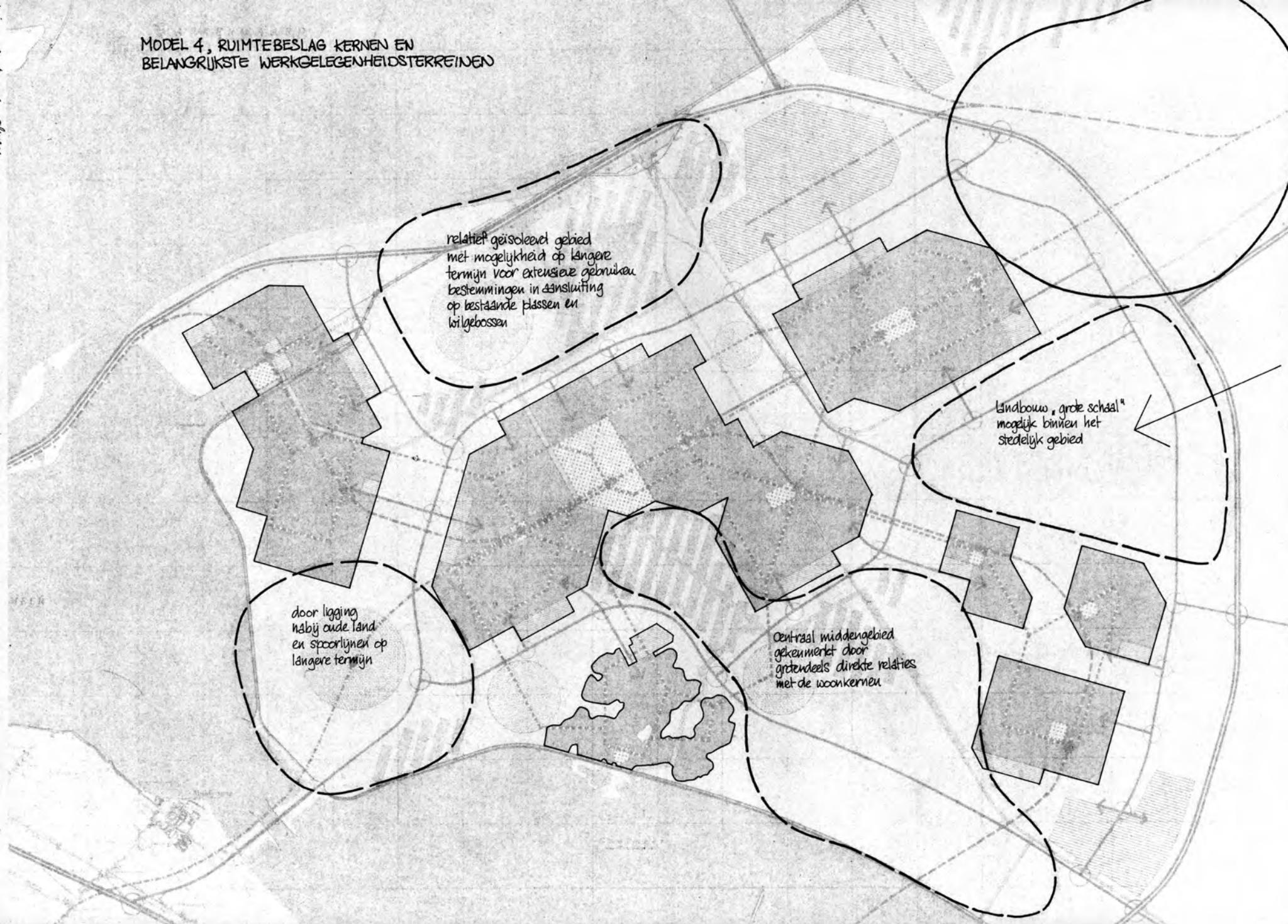
Dit vooral omdat het in dit laatste geval meestal gaat om gebieden waar de druk vanuit de woongebieden het grootst is. Slechts enkele gebieden lijken de mogelijkheid te hebben om zich te ontwikkelen t.b.v. meer "rust behoevende" bestemmingen. Dit dan nog afhankelijk van de rol van de bestaande landbouwwegen in dit soort gebieden.

Uit de kaartbeelden mag worden geconcludeerd, dat het structuurmodel voor Almere een aantal belangrijke randvoorwaarden bevat.

De betekenis hiervan is afhankelijk van de wijze waarop met deze gegevens in de plannen voor de buitenruimte wordt omgesprongen.

MODEL 4, RUIMTEBESLAG KERNEN EN
BELANGRIJKSTE WERKGELEGENHEIDSTERREINEN

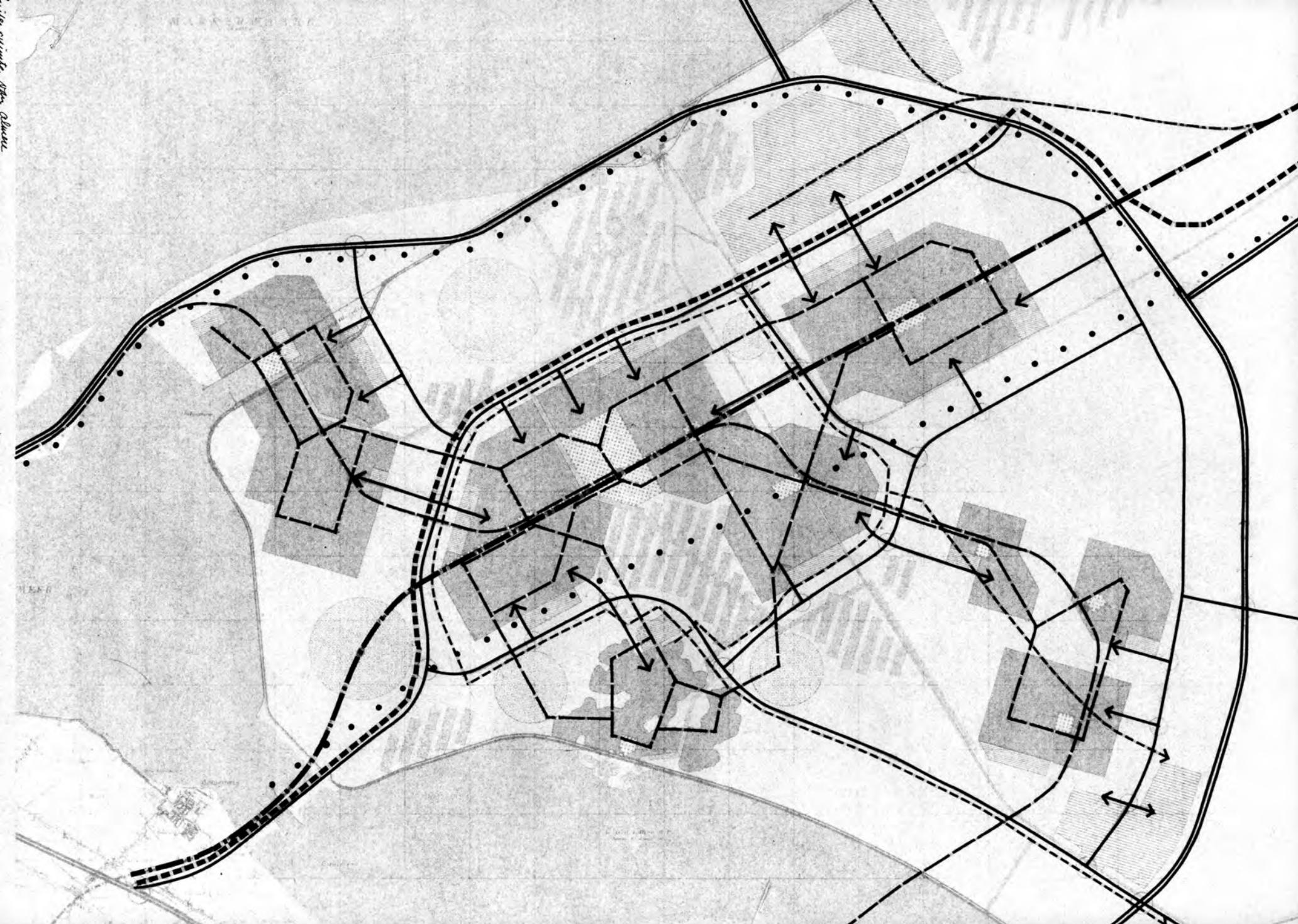
- WONEN
- CENTRUMVOORZIENINGEN
- EXTENSIEVE BEDRIJFSTERREINEN
- INTENSIEVE BEDRIJFSTERREINEN
- BIJZONDERE BESTEMMINGEN
- WATER
- BUITENRUIMTE
- BUITENRUIMTE MET NAT KARAKTER
- OVERWEGEND AGRARISCHE DOELEINDEN
- VERKEERSDOELEINDEN
- VAART + SLUIS
- SPOORBAAN + STATION
- GOEDERENSPOOR
- OPENBAARVERVOERSBAAN
- PRIMAIRE WEG (SLAG 1)
- STADSAUTOWEG (SLAG 2)
- HOOGSPANNINGSLEIDING (380KV)

STRUKTUURSCHEMA ALMERE
MODEL 4

BIJL.5 DATUM: 01-05-1988
Teken: NP 129588

NB Deze illustratie is op ware grootte als bijlage
opgenomen !

- WONEN
- CENTRUMVOORZIENINGEN
- EXTENSIEVE BEDRIJFSTERREINEN
- INTENSIEVE BEDRIJFSTERREINEN
- BIJZONDERE BESTEMMINGEN
- WATER
- BUITENRUIMTE
- BUITENRUIMTE MET NAT KARAKTER
- OVERWEGEND AGRARISCHE DOELEINDEN
- VERKEERSDOELEINDEN
- VAART + SLUIS
- SPOORBAAN + STATION
- GOEDERENSPoor
- OPENBAARVERVOERSBAAN
- PRIMAIRE WEG (SLAG 1)
- STADSAUTOWEG (SLAG 2)
- HOOGSPANNINGSLEIDING (380KV)
- nationale leidingstraat.
- regionale leidingstraat.

STRUKTUURSCHEMA ALMERE
MODEL 4

SCHAAL 1:50000
1 KM

BIJL.5 DATUM 01-05-1975
TEK. NR. 129566

NB Deze illustratie is op ware grootte als bijlage opgenomen !

uitvoering van de structuur

TYPING BUITENRUIMTE

- ||||| sterk onder druk staande delen van het buitengebied, gelegen tussen de verschillende kernen.
- ||||| kernrandgebieden van beperkte omvang (met doorgaande verbindingen op korte afstand).
- ||||| aaneengesloten delen van het buitengebied van grotere omvang.
- oevergebieden zonder doorgaande verbindingen.

- WONEN
- CENTRUMVOORZIENINGEN
- EXTENSIEVE BEDRIJFSTERREINEN
- INTENSIEVE BEDRIJFSTERREINEN
- BIJZONDERE BESTEMMINGEN
- WATER
- BUITENRUIMTE
- BUITENRUIMTE MET NAT KARAKTER
- OVERWEGEND AGRARISCHE DOELEINDEN
- VERKEERSDOELEINDEN
- VAART + SLUIS
- SPOORBAAN + STATION
- GOEDERENSPoor
- OPENBAARVERVOERSBAAN
- PRIMAIRE WEG (SLAG 1)
- STADSAUTOWEG (SLAG 2)
- HOOGSPANNINGSLEIDING (380KV)

STRUKTUURSCHEMA ALMERE MODEL 4

SCHALDE 1: 1:50.000

SCHALDE 2: 1:25.000

BIJL. 5

NB Deze illustratie is op ware grootte als bijlage opgenomen !

Hoofdstuk 2

Een ontwikkelingsplan voor de buitenruimte van Almere

2. 1. Inleiding

In het vorige hoofdstuk bleek dat tal van randvoorwaarden vanuit het gebied zelf op enigerlei wijze van invloed zijn op de toekomstige inrichting van het landschap van de buitenruimte. Eendeels blijken deze te maken te hebben met de nog jonge polder als uitgangsgegeven: bodem, ontginningswijze en voorlopige inrichting spelen hierbij een belangrijke rol. Anderdeels is het de beslissing om in dit deel van de polder een stedelijk gebied tot ontwikkeling te brengen welke reeds tot tal van nieuwe randvoorwaarden blijkt te hebben geleid; sommige daarvan zijn daadwerkelijk in het gebied aanwezig, anderen staan nog slechts op papier.

In dit hoofdstuk wordt getracht mede op basis van deze uitgangsgegevens een beeld te schetsen van de toekomstige ontwikkeling van het buitengebied van Almere. Daartoe wordt om te beginnen dieper ingegaan op de functies welke aan dit gebied zijn toegedacht. Dit om duidelijk te maken wat uiteindelijk ten doel wordt gesteld; welke betekenis wordt aan het buitengebied van Almere toegekend in de specifieke situatie van een meervoudige stad.

Deze betekenis levert een bepaald beeld op van het toekomstige buitengebied, een beeld dat voor een groot deel slechts verwezenlijkt blijkt te kunnen worden wanneer van het begin af aan de voorwaarden hiervoor worden ingebouwd. Vandaar dat in het hoofdstuk vervolgens wordt ingegaan op de principes van de ruimtelijke ordening van functies en bestemmingen.

2.2. Doelstellingen

Het bouwen van een nederzetting bestaande uit een samenstel van meerdere woonkernen ontleent voor een deel zijn zin aan de betekenis welke kan worden toegekend aan de tussen en rond deze kernen gelegen open ruimten.

Betekenis voor wie of wat?

Om deze vraag te beantwoorden is een korte terugblik op de hoofddoelstellingen voor Almere zoals aangegeven in het rapport Almere '85 wellicht zinvol.

Deze doelstellingen luiden:

- Almere moet een directe bijdrage leveren aan het oplossen van de regionale problemen voor vandaag en morgen zoals de stadsvernieuwing van Amsterdam, de overbelasting van het Gooi, de in versneld tempo op tredende suburbanisatie en de toenemende verkeerscongestie, met name in de stedelijke concentraties op het oude land.
- Almere moet mogelijkheden open houden voor morgen en moet daarom rekening houden met maatschappelijke veranderingen, zoals wijziging in de inkomensverdeling, in de verhouding opleiding-vrije tijd-werken, in d onderwijsstructuur, in mentaliteit en denken over allerlei voor de mens belangrijke zaken (energiekwestie, milieuvervuiling, toename van ruimtegebrek
- Almere moet plaats bieden aan iedereen die dat wil d.w.z. dat er gestreefd moet worden naar een volledige samenleving, waarin van meet af aan alle leeftijdsgroepen, inkomensklassen, beroepen, leefstijlen etc. zijn vertegenwoordigd, een verzameling van meerderheden en minderheden. Dit "plaats bieden" betekent dat in Almere alle activiteiten die door genoemde groepen worden bedreven, zeer spoedig mogelijk moeten zijn.
- Almere moet de individuele ontplooiing van hen die er verblijven stimuleren in alle opzichten, vooral van hen die op één of andere wijze in die ontplooiing worden belemmerd.
- Almere moet een bijdrage leveren aan het ontstaan en behoud van een gezond natuurlijk milieu.
- Almere moet een bijdrage leveren aan het behoud en de verdere ontwikkeling van een stedelijke cultuur, door het stimuleren van de aanwezigheid van een in allerlei opzichten gedifferentieerde bevolking door het aanvaarden van nieuwe waarden en normen, waardoor een werkelijk nieuwe stad kan groeien als onderdeel van een bestaande regionale stedelijke cultuur.

Met deze fraaie volzinnen als uitgangspunt is een voorlopig nog globaal beeld te schetsen van wat voor ogen staat bij de ontwikkeling van de buitenruimte. Eerst enkele karakteristieken:

- de buitenruimte moet ruimte bieden voor functies die, een verlichting kunnen betekenen van de recreatieve druk op delen van de regio;

- de buitenruimte moet ruimte bieden voor functie die uitgaan boven het lokale belang van een enkele woonkern van Almere;
- de buitenruimte moet ruimte bieden voor functies die voor een zo breed mogelijk scala van gebruikerscategorieën uit Almere van belang zijn, op een gemakkelijk overbrugbare afstand van de woongebieden;
- de buitenruimte moet ruimte bieden voor een ontwikkeling die stimulansen oplevert voor initiatieven van mensen;
- de buitenruimte moet ruimte bieden voor toekomstige initiatieven, voor veranderingen en aanpassingen;
- de buitenruimte moet ruimte bieden voor de ontwikkeling van een evenwichtig en rijk geschakeerd landschap, geënt op de specifieke nieuwe mogelijkheden van het poldergebied.

Om deze "ruimte" te scheppen en voor de toekomst te garanderen zullen al in de beginfase van de ontwikkelingen een aantal afspraken moeten worden gemaakt. Een belangrijke afspraak betreft de toekomstige betekenis van het gebied voor de bewoners van Almere. Wil het gebied betekenis voor hen kunnen krijgen dan zal moeten worden gestreefd naar een zo duidelijk mogelijk verband tussen kernen en buitenruimte. Dat wil zeggen dat de buitenruimte vanaf het begin functioneel en daarmee voor een belangrijk deel ok visueel-ruimtelijk met de verschillende kernen van Almere een samenhangend geheel zal moeten vormen. Dit betekent dat omvang, aard en situering van voor het oude land van betekenis zijnde bestemmingen in beginsel ondergeschikt zijn. In de beginfase zullen deze bestemmingen een belangrijke ontwikkelingsfunctie kunnen vervullen, maar steeds zal een toekomstige verschuiving van gebruik in gebruikers mogelijk moeten zijn. In 2.3. wordt op dit beginsel van "samenhang" teruggekeken.

Een volgende afspraak, met name de eerste verwant, geldt het geheel van kansen dat zal kunnen worden geboden t.b.v. de toekomstige verscheidenheid van het landschap.

De Nederlandse landschappen danken hun verscheidenheid voor een groot deel aan het ingrijpen van mensen. De omstandigheden moesten worden benut, werden waar mogelijk aangepast en waren mede daardoor aanleiding voor tal van initiatieven. Het ontstaan van complexe cultuurlandschappen is hier het gevolg van geweest. Onder andere door het tempo waarin zich dergelijke processen voltrokken werden steeds nieuwe levensvoorwaarden geboden voor een rijk planten- en dierenleven.

In onze tijd voltrekken zich de veranderingen veel sneller. Bovendien zijn ze vaak van een geheel andere aard waardoor de consequenties veel ingrijpender zijn. Wij zijn er dan ook gewoon aan geraakt dat menselijk ingrijpen in het landschap gepaard gaat met allerlei nivelleringsverschijnselen. Wat wil zeggen dat de verscheidenheid eerder af dan toeneemt. En van de gevolgen daarvan is dat de roep om behoud en bescherming groter is dan ooit. In de

praktijk van de ruimtelijke ordening betekent dit dat de mens op zijn plaats wordt gezet: dáár wordt gewoond, dáár gewerkt en dáár de vrije tijd doorgebracht. De "natuur" wordt verwezen naar speciale gebieden, het oude cultuurlandschap wordt gefineerd in landschapsreservaten.

Hoe noodzakelijk deze maatregelen vaak ook zijn, de uitwerking is tamelijk uitzichtsloos. De positieve kanten van de relatie tussen mensen en hun omgeving komen steeds meer op de achtergrond; de vervreemding wordt eerder gestimuleerd dan bestreden.

Het zou van te veel pretentie getuigen om te denken dat dit in Almere nu opeens allemaal anders kan. Toch is de situatie in de polder natuurlijk te bijzonder om wat dit aangaat kansen onbenut te laten. De ideeën achter Almere: de meervoudige opzet, de "groene" ruimten rondom de kernen e.d. vormen hiertoe op z'n minst een uitdagend gegeven. Deze ideeën zijn terug te voeren tot een zekere behoefte om de kwaliteiten van het landelijk gebied in te laten binnen de stad. Of dat kan is natuurlijk zeer de vraag. Zeker als we daarbij zouden denken aan het nostalgisch beeld van de-boer-onder-de-koe of het-hutje-op-de-hei. Als het al mogelijk was dan zou het opbouwen van een dergelijk decor van illusie rondom de woongebieden al even weinig perspectieven bieden als de eerder geschetste ontwikkeling op het oude land.

Het uitdagende in het gegeven zullen we meer moeten zoeken in het opbouwen van een nieuw samenspel tussen mensen en hun omgeving.

Op dit moment betekent dat ruimte bieden voor initiatieven en tegelijkertijd daadwerkelijk werken aan de opbouw van gevarieerde ruimtelijke omstandigheden als "onderlegger" of als "frame" voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling. Om de tijd een differentierende rol te kunnen laten spelen zullen zowel in de directe woonomgeving als daarbuiten "de status" en de mensen voorwaarden moeten aantreffen voor ontplooiing en ontwikkeling.

Tegelijkertijd zal moeten worden stilgestaan bij de vraag wat het betekent om mensen actief te betrekken bij hun omgeving, zodanig dat het landschap hiervan een positieve invloed ondergaat. Bepaalde dingen zullen wel, andere dingen zullen juist niet toelaatbaar zijn. Voorwaarden zullen moeten worden gesteld aan ingrepen op basis van de consequenties van het proces dat op de ingreep volgt. Dit alles betekent dat we er met de "onderlegger" alléén niet zijn en dat de procesbegeleiding alle aandacht zal moeten hebben.

2.3. Samenhang kernen-buitenruimte

De samenhang tussen de kernen en buitenruimte uit zich o.a. in het feit dat de buitenruimte een duidelijk utilitaire functie heeft voor de nederzetting als geheel. Rijks wegen, stadsautowegen, geluidszones, leidingenstraten, waterafvoer en waterberging, vuilverwerking, zandwinning, kleiwinning, uitbreidingsruimte voor stedelijke functies, reserve-ruimte etc. etc. zijn stuk voor stuk voorbeelden van bestemmingen in deze sfeer. Voor al deze bestemmingen zal plaats moeten zijn, maar ze betekenen op zich nog niet dat daarmee het buitengebied een bijzondere betekenis heeft of zal kunnen krijgen voor de individuele Almere-bewoner. Anders wordt dat al wanneer de zandwinning een plas oplevert waar het goed vissen is, waar vogels kunnen worden bispied en waar een zeilbootje van een aardig briesje gebruik kan maken. Zo zijn er natuurlijk meer voorbeelden te geven waarbij typisch functionele gegevenheden betekenis kunnen krijgen voor de bewoners. Het inplanen van bossen, het realiseren van recreatieterreinen als stranden, tuinencomplexen, e.d. voegen daar evenzovele mogelijkheden aan toe. Deze laatste voorbeelden maken duidelijk dat door bewust, voor de bewoners van belang zijnde, bestemmingen in het buitengebied te situeren betrekkingen tussen woongebieden en buitenruimte kunnen worden gecreëerd.

In dezelfde sfeer liggen nog een aantal andere middelen:

- ontsluiting (te land: gemotoriseerd verkeer, fiets- en voetgangers verkeer; te water: kano's, roeien, visboten, kleine motor- en zeilboten)
- het creëren van stedelijke recreatieve ruimten in nauwe samenhang met meer extensief te gebruiken landschappen in het buitengebied
- het waar mogelijk creëren van harde grenzen tussen woongebieden en buitengebied. Hiermee wil gezegd zijn dat dat niet overal de overgang naar het buitengebied verloopt via uitgestrekte woongebieden met extreem lage dichtheden.

Door van deze middelen gebruik te maken zijn een aantal ruimtelijke voorwaarden te scheppen voor een zo groot mogelijke betrokkenheid van de buitenruimte op de woongebieden. De ontwikkeling welke hierdoor in gang kan worden gezet roept echter bij voorbaat al een aantal vraagtekens op. Het scheppen van optimale betrekkingen tussen kernen en woongebied zou ni. kunnen leiden tot de vorming van een "schil" van gefixeerde, intensief te gebruiken "buitenbestemmingen" met als consequentie dat de meeste zwakke bestemmingen al te gemakkelijk verdrongen worden naar verder weggelegen gebieden. Bovendien zou het "openhouden van mogelijkheden voor morgen" tot de onmogelijkheden gaan behoren.

Dit betekent dat de behoefte tot ordening zich opdringt.

In de vorige paragraaf werd gepleit voor de opbouw van een gevarieerd geheel van ruimtelijke voorwaarden om een uiteindelijke differentiatie aan milieus mogelijk te maken, vanuit de behoefte aan samenhang tussen kernen en woongebieden kan aan een dergelijk geheel wellicht richting en inhoud worden gegeven.

2.4. Ordening van bestemmingen

De te ordenen bouwstenen waarmee we in het Almere-landschap te maken hebben: de verschillende bestemmingen, zijn vanuit een aantal gezichtshoeken te karakteriseren nl. onder meer vanuit :

- de functie (recreatie, landbouwproductie, transport etc.)
- de intensiteit van het gebruik door mensen
- de mate van beïnvloeding door mensen (energiegebruik gericht op productie dan wel op in standhouding)
- de visuele verschijningsvorm (open-dicht, maat, schaal, hoog-laag, kleur, etc.)
- de eisen die worden gesteld aan het fysische milieu (bodemkwaliteit, drainagetoestand e.d.).

Stuk voor stuk geven deze aspecten aanleiding tot ordening van bestemmingen. Vanuit eerder gememoreerde afspraken omtrent de toekomstige verscheidenheid aan milieus en omtrent de toekomstige samenhang tussen buitenruimte en woongebied moet vooral belang worden gehecht aan de mogelijke verschillen in gebruiksintensiteit. Door juist op dit aspect de nadruk te leggen kunnen waarborgen worden ingebouwd om juist de genoemde andere aspecten aan bod te laten komen. Bovendien zijn vanuit dit aspect een aantal concrete middelen aan te geven om het ontwikkelingsproces richting te geven (2.6.).

Dit betekent dat vooral gezocht is naar mogelijkheden om vroegtijdig gebieden of zones aan te geven met potenties in de richting van een hoge gebruiksintensiteit, tegenover zones met een duidelijk extensief gebruikskarakter. Een zoneringsplan dus gericht op het bewust invoeren van potenties die moeten leiden tot verschillen in gebruiksintensiteit. Concreet dus tot drukke en meer stille gebieden.

2.5. Het zoneringsplan

Onder 2.2. is gepleit voor het ontvouwen van denkbeelden over het "frame" of de "onderlegger" van het toekomstig Almere-landschap. Hiermee werd bedoeld op het aangeven van een, in eerste opzet simpel geheel van ruimtelijke voorwaarden op basis waarvan de landschapsvorming in gang gezet zou kunnen worden.

Dit als aanzet tot een structuur: in hoofdlijnen vastlegend op welke wijze de bouwstenen van het landschap zich in tijd en ruimte laten ordenen en daarmee de wijze waarop het landschapsbeeld zich aan ons voorgaat doen.

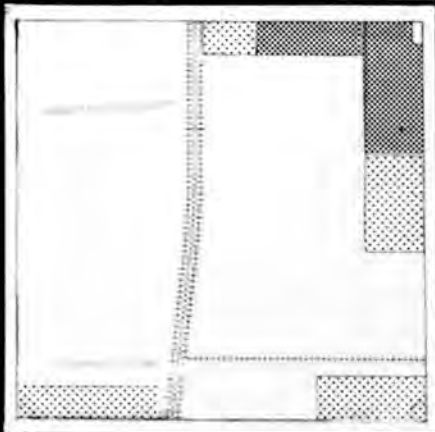
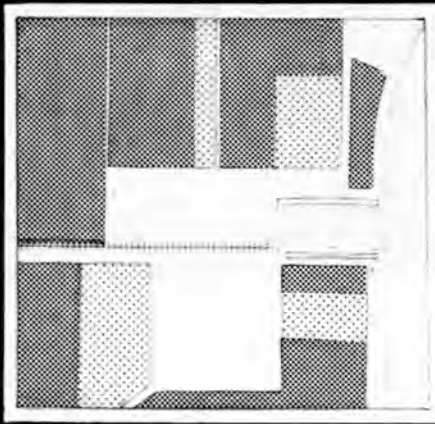
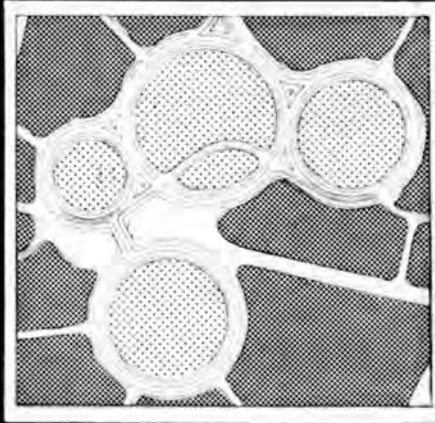
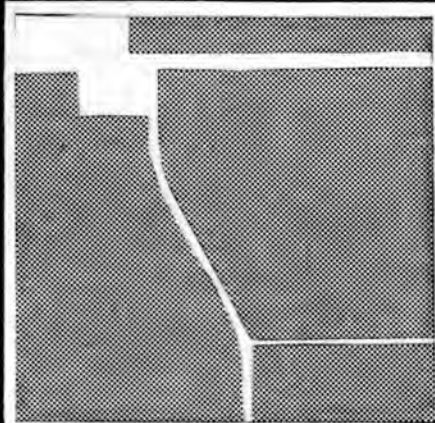
Een zoneringsplan kan als zodanig functioneren. Voorwaarde daarvoor is uiteraard dat een dergelijk plan logisch aansluit en anticipeert op het structuur- en ontwikkelingsplan van Almere als geheel. Dit betekent dat ingesprongen moet worden op gegevens t.a.v. de centraliteit (ligging van plekken t.o.v. bevolkingsconcentraties: bepaalde plekken liggen centraler dan andere) en de recreatiedruk (druk van recreanten uit Almere en vanuit het oude land: voor het buitengebied theoretisch af te leiden op basis van gegevens over afstandsgedrag e.d.). Daarnaast zal aansluiting moeten worden gezocht bij plekken die momenteel voor mensen al iets kunnen betekenen (Muiderstrand, het Gemaal De Blocq van Kuffeler en omgeving, beplantingsgebieden, Almere-Haven in aanbouw etc.).

Het anticiperen op het ontwikkelingsplan van Almere betekent concreet dat reeds vóór zulks nodig blijkt op basis van aanwezige inwoners, aanwezig kernen-patroon etc., reeds een bijzondere inhoud dient te worden gegeven aan uiteindelijk intensief te gebruiken zones. De instrumenten daarvoor liggen in de sfeer van:

- afstemming bereikbaarheid op het plan (gemotoriseerd verkeer, fietsers, voetgangers),
- situering bijzondere bestemmingen,
- scheppen van aantrekkelijke ruimtelijke voorwaarden voor de landschapsvorming (beplantingen, watergangen en plassen etc.).

DE ROL
VAN
BEPLANTINGEN
BIJ DE
ONTWIKKELING
VAN DE
BUITENRUIMTE
VAN
ALMERE

DOEL				
	TJD	KARAKTER	TYPE / BEHEER	ROL
	DIREKT $t=0$	• Beplanting die inspeelt op de eerste activiteit- en in het buitengebied. - De activiteiten hebben te maken met: a. verbindingen (auto-, langzaam verkeerswegen, fiets-, voetpaden) b. direkt te realiseren bestemmingen (stadspark, strand met parkeerterreinen, landbouw e.d.)	• laanbeplanting, laanbomen • tuigten (meestal reeds aanwezig) • ingezaaid gras eventueel in combinatie met vormen van tijdelijke landbouw als doelmatige beheersmaatregel.	Het entameren, volgen en ondersteunen van ontwikkelingen. Het gaat hierbij om ontwikkelingen die er al zijn en welke mogelijk kunnen worden in gang gezet omdat ze in de beplanting een aanleiding zien.
	KORTE TERMJN $t=0-10$ jaar	• Beplanting die de omstandigheden moet creëren voor toekomstige bestemmingen. - Deze hebben te maken met: a. bestemmingen die meer eisen stellen aan de plaatsomstandigheden (manege, golfterrein, kwekerij, intensievere vormen van landbouw e.d.)	• haagbeplanting, struwelen • populier-, els-, wilgbeplanting eventueel in combinatie met vormen van tijdelijke landbouw als doelmatige beheersmaatregel.	Het entameren van ontwikkelingen. Het gaat om ontwikkelingen die gewenst zijn en waarop je vooruit loopt en ontwikkelingen die nog niet bekend zijn maar wel de mogelijkheden moeten kunnen vinden en krijgen.
	MIDDEL- LANGE TERMJN $t=8-40$ jaar	• Beplanting die de mogelijkheden voor vestiging van toekomstige bestemmingen opent. - Deze hebben te maken met: a. bestemmingen die meer eisen stellen aan de plaatsomstandigheden (zomerhuisjes, camping, instituten, inrichtingen e.d.)	• bosbeplanting, waarbij het contingent populier-, els- en wilgbeplantingen zodanig ruimtelijk plekbepalend is gesitueerd, dat deze toekomstige bestemmingen kan opnemen normaal bosbeheer of een aangepast bosbouwkundig beheer.	Het sturen van ontwikkelingen. Het gaat om ontwikkelingen die nog niet bekend zijn maar die wel de mogelijkheden moeten kunnen vinden en krijgen, maar dan op die plaats waar dat gewenst is. (fixeren en openlaten)
	LANGE TERMJN $t > 30$ jaar	• Beplanting die zich richt op het ontwikkelen en in stand houden van de beplanting zelf. - De bestemming heeft te maken met: a. het telen van hout (bosbedrijf) b. het ontwikkelen van een natuurlijk oecosysteem (natuurgebied) of denkbare tussenvormen.	• bosbeplanting, met een bosbouwkundig beheer en/of een vorm van beheer die op natuur is gericht.	Het sturen van ontwikkelingen. Het gaat om ontwikkelingen die bepaald worden door de lange-termijnbeplanting. (fixeren).

OORKOMEN		BETEKENIS		
VIKKELINGS-ES	EXTENSIEVE GEBIEDEN	REKREATIEF; van KORTE naar LANGE TERMJN	BIOLOGISCH; van KORTE naar LANGE TERMJN	VISUEEL-RUIMTELIJK; van KORTE naar LANGE TERMJN
el orkomend	weinig voorkomend	De beplanting heeft direkt na de aanleg een betekenis voor het rekreatief gebruik van zowel intensieve delen van de buitenruimte (ontwikkelingszones) als daarbuiten. Bomen begeleiden wegen, paden door de ruimte, ze detailleren meer specifieke onderdelen zoals ligweiden, stranden, parkeerplaatsen. Extensieve delen hebben een natuurlijk karakter en een extensievere betekenis. De betekenis vervaagt op langere termijn doordat vele activiteiten zich inmiddels in de buitenruimte hebben gevestigd en er dus méér te zien is. Het rekreatief gebruik van de beplanting vormt nu een onderdeel van het totale gebruik, waarin deze een geïntegreerde betekenis heeft.	De biologische betekenis in de allereerste fase van de ontwikkeling is gelijk aan die van de nog overal aanwezige ruigten; als vegetatietype en als onderdeel van een biotoop van dieren. Het vegetatietype is lange tijd dat van de ruigtkruiden van een jong en voedselrijk milieu. De ruigten hebben een betekenis als schuilplaats voor hazen, konijnen, fazanten, (reëen) en vormen voorlopig in combinatie met de bomen, het gras, de landbouwgewassen, het jacht- en broedgebied van kiekendief en velduil. Het relatief geringe aantal direkt geplante bomen draagt niet veel méér bij. Op lange termijn moet de biologische betekenis vooral gezocht worden in de samenhang met andere beplantingstypen, die samen langzamerhand een gedifferentieerd milieu gaan vormen.	Direkt na de aanleg van de beplanting zijn de bomenrijen van een laanbeplanting en de boomgroepen bij al afgewerkte objecten van grote afstand zichtbaar. Met name de laanbeplanting langs wegen en paden verduidelijken de verbindingen en geven vooral in de beginfase de relaties in het buitengebied ruimtelijk-visueel weer en kunnen ook om die reden aanleiding zijn voor een bepaald gebruik of een bepaalde ontwikkeling. Dit geldt ook voor de ruigten, de met gras ingezaaide plekken en de met landbouwgewassen ingezaaide delen, die met de verbindingen-structuur verbonden zijn. Op langere termijn gaat de visueel ruimtelijke betekenis meer op in de omgeving, maar vooral de lanen blijven het ruimtelijk kader aanduiden.
orkomend	weinig voorkomend	De beplanting geeft binnen enkele jaren enige beschutting en vormt de open ruimten waarin voorlopig nog landbouwgewassen worden verbouwd, of waarin al bestemmingen worden gerealiseerd. De rekreatieve betekenis is al relatief groot op deze korte termijn van enkele jaren. De betekenis wordt geleidelijk minder door het consumptieve karakter van de beplanting en wordt overgenomen door de gerealiseerde en te realiseren bestemmingen. Hierin zal deze vorm van beplanting over het algemeen een ondergeschikte rol spelen.	De pas aangebrachte beplanting verdwijnt de eerste jaren in de ruigtkruiden als akkerdistel, harigwilge roosje en ook in het riet en heeft daarom een biologische betekenis die vergelijkbaar is met die van de overal aanwezige, nog niet ontgonnen, ruigten. Op wat langere termijn vormt zich een bosachtig milieu waarin vooral de hagen en struikwelen een biologische betekenis hebben als nestplaats van zangvogels en plaats van waaruit zaden van diverse soorten (meidoorn, sleedoorn e.d.) over grotere gebieden worden verspreid. Op lange termijn kan de beplanting de betekenis krijgen die de bosrand van de stabiele bossen hebben.	Na enkele jaren reeds veranderen de ruigten van de pas aangebrachte beplanting in een luwte-gevende bosachtige omgeving die er weliswaar nogal statisch en monotoon uitziet, maar een duidelijk zichtbare ruimtelijke structuur vormt van elkaar afwisselende open ruimten. Op langere termijn wijzigt het beeld zich steeds; de open plekken worden opgevuld doordat er zich bepaalde bestemmingen in vestigen, er wordt nieuwe beplanting aangebracht, bestaande beplanting aangepast enz. De ruimtelijke structuur blijft in grote lijnen gehandhaafd, blijft uitnodigen er iets mee te doen, want er is veel mogelijk.
der komend	meer voorkomend	De rekreatieve betekenis is de eerste jaren gering en komt overeen met die welke ruigten kunnen hebben. Slechts incidenteel kan de plek, waar snelgroeiende houtsoorten zijn gebruikt, een grotere rekreatieve betekenis hebben. Op wat langere termijn kan door het open kappen van de daarvoor bestemde delen de rekreatieve betekenis groter worden, vooral ook wanneer deze ruimten zich vullen met geschikte bestemmingen. Op lange termijn kan er sprake zijn van een optimale rekreatieve betekenis, omdat de overige delen zich verder tot een bos ontwikkelen en een bijzondere betekenis krijgen voor de zich vestigende bestemmingen.	In de eerste fase is de biologische betekenis vergelijkbaar met de biologische betekenis van de ruigten. Op wat langere termijn is er sprake van een min of meer egal gestloten bosachtig milieu, dat vooral een schuilplaats-functie zal hebben voor de eerste bosdieren en voor die, welke zich meer in de randen ophouden. Als vegetatietype heeft het nog weinig betekenis. Op lange termijn krijgt het de betekenis van het bos waarin delen intensief worden gebruikt en delen die in biologisch opzicht minder gestoord worden.	De in oorsprong dichte beplanting met geen of weinig open ruimten vertoont na enkele jaren een iets afwisselender beeld van zich ontwikkelende bosbeplanting (het beeld van ruigten) naast al opschietende populier-, -wilg-, en elsbeplanting die ruimtelijk op strategische plaatsen is aangebracht. Op wat langere termijn wijken de snelgroeiende houtsoorten zodat er open ruimten ontstaan temidden van een zich inmiddels tot een bosachtig milieu gevormd hebbende jonge bosbeplanting met veel verschillende houtsoorten. De open ruimten vullen zich op met bestemmingen, worden opnieuw ingeplant of blijven als open plekken in het bos achter, al naar gelang wat op dat moment wenselijk is.
nig komend	veel voorkomend	De rekreatieve betekenis is aanvankelijk gering. Deze wordt steeds groter, maar blijft in de marge van mogelijkheden die bos als (gefixeerde) bestemming open laat.	In de eerste fase is de biologische betekenis vergelijkbaar met de betekenis die de ruigten hebben. Op lange termijn heeft het veelal gesloten bos de biologische betekenis van een stabiel bos op voedselrijke grond, waarbij de mate van stabiliteit wordt bepaald door het bosbouwkundig beheer of door het beheer dat noodzakelijk is om een bepaald bos-ecosysteem te ontwikkelen. Het gaat hier om de complexe betekenis die bos in biologische zin kan hebben.	De dichte beplanting laat na enkele jaren een grof patroon zien van ruigten (jong bos) en opschietende snelgroeiende houtsoorten die ruimtelijk nogal willekeurig zijn aangebracht. Op langere termijn worden de snelgroeiende soorten door langzamergroeiende soorten (weer ruigten) vervangen om tot de meest doelmatige opbouw te geraken. Het blijft er lange tijd uitzien als een jong bos en krijgt pas op lange termijn de betekenis die een zich differentiërend bos heeft.

Het goed functioneren van een zoneringsplan is voor een belangrijk deel afhankelijk van de wijze waarop het infrastructuur-netwerk vorm krijgt. Het scheppen van bereikbaarheid is een hanteerbaar instrument om een potentieel op te leveren voor de ontwikkeling in de richting van intensief gebruik. Waar dit laatste niet gewenst is kunnen toch aanwezige wegen desastreus zijn voor het ontwikkelingsbeleid van de Buitenruimte.

Ook in kwalitatieve zin kunnen een aantal eisen worden gesteld aan een zoneringsplan. In de eerste plaats dient wat dit betreft aan de orde te komen de wens om waarborgen in te bouwen voor een gedifferentieerde ontwikkeling van het Almere-landschap. In ecologische zin zijn deze waarborgen globaal terug te voeren tot maatregelen gericht op het scheppen van verscheidenheid in de mate van milieu-beïnvloeding door mensen. Deze verscheidenheid komt bijv. tot uitdrukking in de volgende reeks:

stadscentrum	grote mate van beïnvloeding	energiegebruik gericht op productie
industrie		
hoofdwegen		
tuinbouw		
intensieve recreatie		
akkerbouw		
veeteelt	geringe mate van beïnvloeding	energiegebruik gericht op in- standhouding
bosbouw		
extensieve recreatie		
natuurgebied		
natuurreservaat		

Het scheppen van omstandigheden voor een optimale ontwikkeling van met name de extremen in deze reeks vormt een belangrijke bijdrage tot de ontwikkeling van de tussenliggende overgangsmilieus. In de praktijk betekent dit veelal dat gestreefd moet worden naar het zoveel mogelijk ruimtelijk uitéén leggen van genoemde extreme milieus, tenzij adequate middelen kunnen worden aangewend (barrières in de vorm van stadsautowegen, vaarten, waterplassen e.d.) om daarmee bestaans- en ontwikkelingsmogelijkheden op langere termijn te garanderen. Een zoneringsplan kan de mogelijkheden hiertoe aandragen.

Fysische milieufactoren als bodem en water kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan een gedifferentieerde ontwikkeling van het landschap wanneer hij locatie en vormgeving van bestemmingen worden ingespeeld op de specifieke eigenschappen van bepaalde bodemtypes, waterhuishoudkundige situaties e.d.

Een zoneringsplan zal dit inspelen stimuleren. In het qua verscheidenheid van fysische milieufactoren uiterst karig bedeelde Almere-landschap speelt de mogelijkheid om via manipulaties met grond en water bijzondere situaties te creëren, uiteraard een belangrijke rol.

Zand- en kleiwinning, opspuiting met zand e.d. zijn wat dit betreft duidelijk functionele voorbeelden. Ingrepen van deze aard kunnen een rol spelen als instrumenten om aan een zoneringsplan inhoud te geven.

De waarborgen voor een gedifferentieerde ontwikkeling van het landschap in visueel-ruimtelijke zin liggen reeds voor een groot deel in het hiervoor gestelde verankerd. Immers, door verscheidenheid na te streven in intensiteit van het gebruik van de buitenruimte, zullen ook qua aard en karakter duidelijke verschillen ontstaan tussen de verschillende deelgebieden. Deze verschillen zullen worden benadrukt wanneer het zoneringsplan bovendien inspeelt op de situatiegegevens van het poldergebied: de randmeren, de dijken, de bruggen, de vaarten en tochten, maar daarnaast ook de grote open landbouwgebieden en de natuurgebieden langs de Oostvaardersdijk.

Het behoeft géén betoog welke een enorm potentieel wat dit betreft het Gooi-, IJ- en Markermeer te bieden hebben. De ontwikkelingen langs het Veluwemeer in Oostelijk Flevoland spreken wat dit betreft voor zich. Speciale aandacht verdient echter het water in de polder.

Waar water wordt tot land is een uitgebreid netwerk van vaarten, tochten, sloten en greppels nodig om het overtollige water af te voeren. Vaarten worden tot vaarwegen voor de beroepsscheepvaart en het stelsel als geheel krijgt naast de afvoerfunctie een rol toebedeeld voor de waterberging.

In de polders van minder recente datum gaf deze combinatie van functies aanleiding tot een vrijwel volledig afstemmen van de polderinrichting (infrastructuur, verkaveling, bebouwing) op het waterhuishoudingssysteem. Het stelsel van waterwegen kreeg daarmee een structurerende rol in het occupatieproces van deze polders.

Met de opkomst van vervoersmogelijkheden per as is deze structurerende rol steeds verder op de achtergrond gekomen. De reeks Wieringermeer, Noordoostpolder, Flevopolder, laat deze ontwikkeling duidelijk zien.

Andere mogelijke functies van het water kwamen echter meer op de voorgrond: variatie in het landschap, recreatieve waarden, biologische waarden. Ook in het Almeregebied worden we met water geconfronteerd. Als nederzetting in een poldergebied is het bestaande stramien van vaarten en tochten een belangrijk situatief gegeven. Bovendien vragen bebouwing en verharding extra afvoermogelijkheden en extra waterberging. Het bestaande stramien moet dus worden uitgebreid.

Dit gegeven vormt de reden om in dit kader wat langer stil te staan bij de vraag op welke manier het water een rol kan spelen bij de inrichting van het buitengebied.

Ervaringen in o.a. Oostelijk Flevoland maken duidelijk dat de kanalen en overige waterpartijen de basis kunnen vormen voor tal van recreatieve activiteiten.

De bestemmingen welke hiermee samenhangen hebben evenals bijv. in het geval van belangrijke scheepvaartfuncties, een duidelijke differentiërende invloed op de, in eerste instantie qua vormgeving, eenvoudige en strakke kanalen en tochten.

De aard en verscheidenheid van de recreatie-activiteiten blijken verband te houden met condities als bereikbaarheid, luwte, aard van de oeverafwerking, hoogte van het peil en aard van de bestemmingen in de directe omgeving. Wat betreft mogelijkheden van gebruik mag worden gedacht aan: watersportgebied, lig- en kijkevers, visplaatsen en recreatieverkeer langs de oever.

Deze bestemmingen zullen ook in het Almere-landschap in hoge mate de aantrekkelijkheid van de buitenruimte kunnen bepalen. Dit is met name het geval wanneer de kansen worden aangegrepen om het bestaande stelsel van waterwegen zodanig uit te breiden dat doorlopende vaarroutes ontstaan met een aantal aansluitpunten op de randmeren. Bijzondere elementen die als schakels opgenomen worden in de route - zoals plaatselijke kanaalverbredingen, plassen van zowel klein als groot formaat, jachthavens, karakteristieke oeverbegroeiingen, stedelijke hoogt punten e.d. - zullen aan de aantrekkelijkheid en daarmee de gebruikswaarde, een extra bijdrage kunnen leveren. Om dit te kunnen bewerkstelligen zullen alle kansen moeten worden benut om via het zgn. "werk-met-werk-maken" een actief beleid t.a.v. de landschapsvorming te voeren. Hierbij komt o.m. aan de orde het zuigen van zand en het winnen van klei t.b.v. de bovengrond van tuinen, plantsoenen e.d. Bijzondere aandacht zal moeten worden geschonken aan het bereiken van een acceptabele waterkwaliteit. Zwemmen en spartelen zou hierdoor weer tot de mogelijkheden gaan behoren. Ten slotte mocht ooit weer gerekend mogen worden op strenge winters dan zal zich het waterwegenstelsel van Almere alle mogelijkheden van ijsvermaak kunnen opleveren.

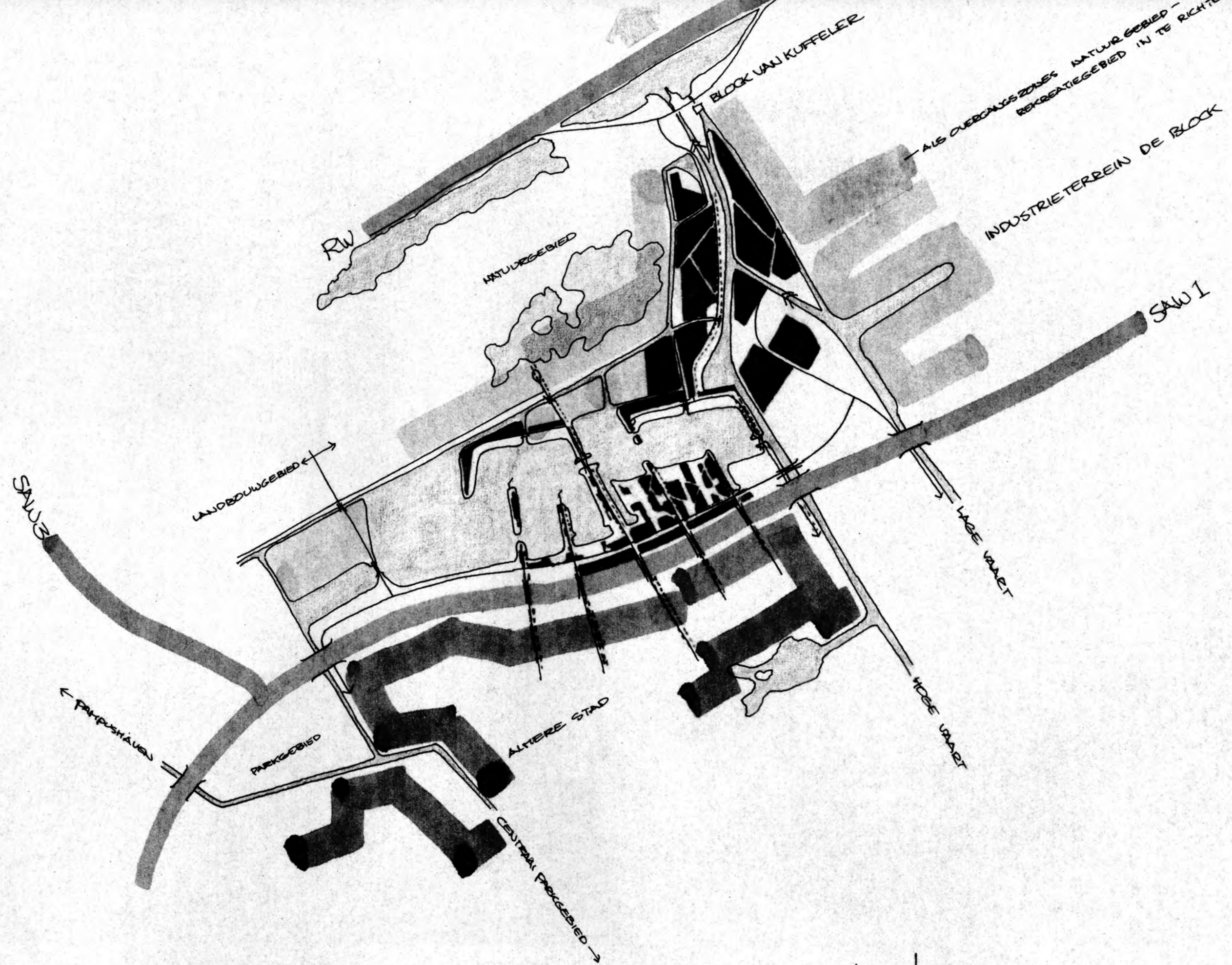
Vervolgens het water als biologisch gegeven:

In het qua verscheidenheid in a-biotische milieufactoren (bodem, hoogteverschillen e.d.) karig bedeelde Almere-landschap kan het water met de daarbij horende oevers een belangrijke bijdrage leveren t.a.v. de toekomstige biologische rijkdom.

Het stellen van hoge eisen aan de waterkwaliteit spreekt in dit opzicht voor zich zelf. Daarnaast zal bewust gestreefd moeten worden naar het scheppen van specifieke onderwater en oevermilieus in combinatie met de voor deze milieus relevante bestemmingen in de directe omgeving. Wat dit betreft zal optimaal gebruik gemaakt moeten worden van ervaringen met milieuhouw binnen en buiten de polders en van de mogelijkheden voor experimenten.

1/25.000

Als landschappelijk gegeven speelde het water zoals eerder aangeduid, vaak een structurerende rol, d.w.z. dat het systeem van waterwegen in een aantal minder recente polders vaak doorslaggevend was voor het ontwikkelingsproces van het landschap. De Noord-Hollandse polders als de Wormer, de Beemster en de Schermer, maar ook de Wieringermeer, zijn daar goede voorbeelden van. Het oorspronkelijk wegenstramien is direct gerelateerd aan het stelsel van waterwegen, nederzettingen liggen òf langs òf op knooppunten van waterwegen, de verkaveling vertoont een samenhang etc.

Het landschapsbeeld van deze polders laat ondanks tal van neer recente ingrepen nog altijd een grote mate van samenhang zien: een ordening die uitgaat boven de vaak uiterst gedifferentieerde opbouw van het landschap zoals dat meer in detail aan ons voordoet. Eenzelfde verschijnsel kennen we ook in andere Nederlandse landschappen waar geo-morfologische omstandigheden als reliëf en bodemsituatie in belangrijke mate de structuur van het landschap mee hebben bepaald. In deze oudere landschappen blijken de al of niet mee door de mens bepaalde of beïnvloede ruimtelijke omstandigheden als set van belemmeringen en potenties een ordenende rol te hebben gespeeld in het ontwikkelingsproces van het landschap (zie ook 2.2.).

Ook nu is dat nog vaak het geval, ook al spelen andere factoren en al zijn we met behulp van uiterst geperfectioneerde technische hulpmiddelen in staat vrijwel iedere ruimtelijke belemmering uit de weg te ruimen. De infrastructuur, in de vorm van het netwerk van rijkswegen, provinciale wegen, leidingstraten etc., etc. is nog steeds bepalend voor de bereikbaarheid van plekken en werkt daarvoor vaak als initiator van ruimtelijke ontwikkelingen, Goede voorbeelden daarvan zijn de versterkte sub-urbane uitgroei van kernen langs rijkswegen, recreatieve ontwikkelingen in door ruilverkaveling "opengelegde" landelijke gebieden etc.

Kennis van deze verschijnselen geeft mogelijkheden via ruimtelijke ingrepen bewust te anticiperen op ruimtelijke ontwikkelingen. Dat wil zeggen dat bijv. d.m.v. het bereikbaar maken van bepaalde gebieden getracht wordt begrip te krijgen op het ruimtelijke proces. Het bewust, via doelstellingen inbouwen van gewenste relaties tussen deze vorm van ontsluiting en diverse voorkomende bestemmingen, kan een dergelijke ingreep een sterk structurerend effect doen hebben.

Dit doet zich bijv. voor in Almere-Haven met de relatie buslijn + halteplaatsen -> concentratie van bebouwing. Evenzo spreekt de relatie "situering kernen -> spoorweg" op macro-schaal en de relatie "scholen netwerk van voet- en fietspaden" op micro-schaal. Een voorbeeld in andere zin is Lelystad: hier is de auto + de bestemmingen die daarbij horen in grote lijnen doorslaggevend voor de uitleg van de stad.

Deze voorbeelden mogen duidelijk maken dat de meer in causale zin van belang zijnde ruimtelijke belemmeringen en potenties van vroeger momenteel duidelijk in de initiatiefsfeer liggen. Dat wil zeggen: in een plan ingebouwde mechanismen die op grond van maatschappelijke doelstellingen worden gerealiseerd.

Wanneer we nu de eventueel structurerende rol van het water in Almere beschouwen dan zal duidelijk zijn dat dit momenteel vrijwel volledig afhankelijk zal zijn van het belang dat hieraan via doelstellingen wordt toegekend.

Het feit dat het water in Almere een bijdrage zou kunnen leveren aan een vervlechting tussen stedelijk gebied en buitenruimte vormt de aanleiding om hier langer bij stil te staan: gesteld is immers dat de buitenruimte een essentieel bestanddeel van de nederzetting als totaal zal moeten zijn. Dit houdt in dat bijzondere aandacht moet worden geschonken aan het scheppen van betrekkingen tussen het stedelijk gebied en de buitenruimte. En via de ontsluiting en via het situeren van bestemmingen zodanig dat relaties gaan ontstaan ("groene wiggen" binnen de kernen in nauwe samenhang met meer extensief te gebruiken landschappen in de buitenruimte; voor de bewoners van woonkernen van belangzijnde bestemmingen in de buitenruimte in de institutionele en recreatieve sfeer; waar mogelijk "harde" grenzen tussen woongebied en buitengebied om te voorkomen dat overgangen naar de buitenruimte overal verlopen via uitgestrekte woongebieden met extreem lage dichtheden etc.). (Zie ook 2.3).

Vanuit hun functie zijn waterlopen te vinden in zowel het stedelijk gebied als de buitenruimte. Gezamenlijk vormen zij een stelsel met "tappunten" naar het buitenwater: alle aanleiding om er ook in recreatieve zin als vaarroute van gebruik te maken.

Als zodanig biedt het stelsel van waterlopen een groot aantal mogelijkheden om de buitenruimte te vervlechten met het stedelijk gebied, zeker wanneer de ontsluiting van het buitengebied te land (langzaam gemotoriseerd verkeer + fiets + voet) het stelsel van waterwegen in grote lijnen volgt. Hierdoor zal sprake kunnen zijn van een doorlopend geheel van onbebouwde en bebouwde ruimten, gekenmerkt door zowel een grote mate van verscheidenheid als een zekere mate van ordening door de koppeling aan een gemeenschappelijke "drager": het water.

Voorwaarde is dan wel dat een bewuste koppeling tussen de diverse voorkomende bestemmingen en het water in bijzondere mate wordt nagestreefd en voorts dat, om dit laatste mogelijk te maken, de grootst mogelijke voorrang wordt gegeven aan de realisering van uiteindelijk in ieder geval nodig zijnde waterlopen.

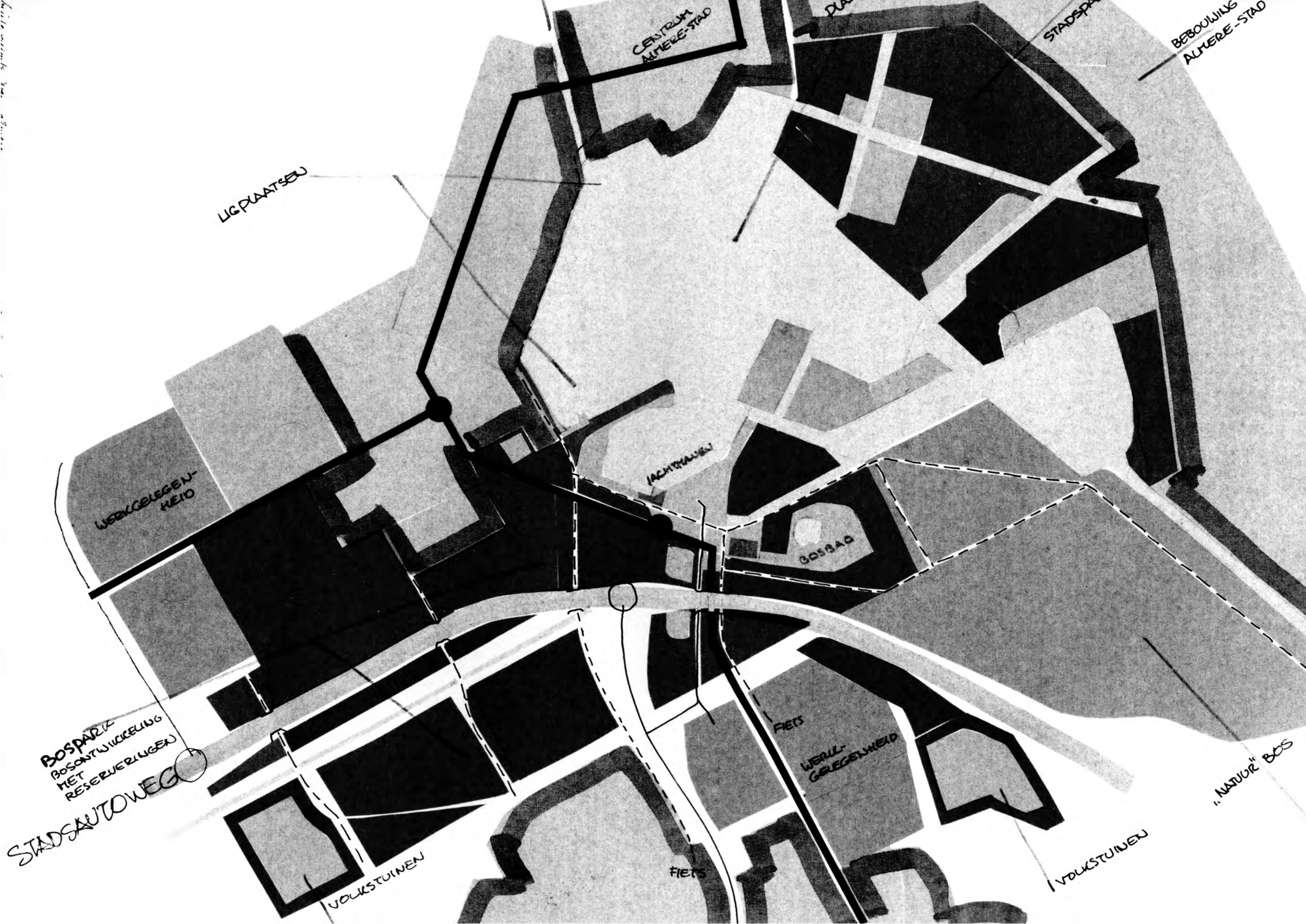
Naast het verschijnsel van verbinding en vervlechting heeft het water in vele gevallen een duidelijke barrièrewerking. Ook dit verschijnsel kan van structurele beteke-

nis zijn wanneer doelbewust wordt nagestreefd in het buitengebied condities in te bouwen voor extensief te gebruiken bestemmingen als natuurgebieden, rustgebieden etc. Isolement en rust zijn voor deze gebieden voorwaarde.

Naast de mogelijke structurele betekenis van het water, speelt het water als bijzonder element een rol in het landschapswater en met name de waterkant oefenen een bijzondere aantrekkingskracht uit op mensen.

Een park kunnen we ons moeilijk voorstellen zonder water; water vormt altijd een hoogtepunt, een bijzondere plek, verstillend en weerspiegeld, het gevoel van ruimtegevend, bron van levendige activiteit. Water is vaak aanleiding voor bijzondere dingen, bruggen, steigers, ducdalven. Water geeft karakter aan wat we er om heen vinden, de oevers, bebouwing, een werkterrein. Een menging van eigenschappen: ons vertrouwde maar ook onverwachte, verrassende, herkenning opleverend maar ook de kans biedend om steeds weer nieuwe dingen te ontdekken.

In het in eerste instantie vrij uniforme landschap van Almere geeft het water van het begin af aan aanknopingspunten te over: de uitgestrekte randmeren met verre uitzichten op het Gooi, Amsterdam en de Noordhollandse kust, stranden, een sluis met alle activiteit die erbij hoort, kanalen, zuigerplassen en straks grachten in Almere-Haven. Stuk voor stuk aanleidingen om de draad op te pakken.

CENTRUM
ALMERE-STAD

STADSPA

BEBOUWING
ALMERE-STAD

LIGPLAATSEN

WERKGELEGEN-
HEID

JACHTHAVEN

BOSBAD

BOSPARK
BOSONTWIKKELING
MET
RESERVERINGEN

STADSAUTOWEG

VOLKSTUINEN

FIETS

FIETS
WERK-
GELEGENHEID

"NATUUR" BOS

VOLKSTUINEN

Op grond van deze overwegingen wordt voorgesteld het stelsel van waterlopen in Almere een belangrijke rol toe te kennen bij de opbouw van het landschap. En wel zodanig dat dit stelsel de basis vormt voor het zoneringsplan: zones met potenties in de richting van een hoge gebruiksintensiteit zijn daarom waar mogelijk gesitueerd parallel aan doorgaande waterverbindingen. Deze zones zijn op de bijgaande kaarten als landschapsontwikkelingszones aangeduid. Daarbuiten liggen gebieden met een duidelijk extensief gebruikskarakter.

Het op deze manier tot stand komend “spinneweb” van landschapsontwikkelingszones moet een aanzet geven tot een structuur: binnen de woonkernen qua vorm en inhoud uiteindelijk bepaald door globaal stedelijke gebruiksbestemmingen; buiten de kernen door bestemmingen van regionale aard.

De opbouw van de zones is als volgt gedacht:

Algemeen

Aanleg van (deels) volwaardige permanente verbindingen met de daarbij horende beplantingen

hoofd-fietsroutes met doorgaand karakter
verbindingen voor (langzaam) gemotoriseerd verkeer
waterverbindingen
lange afstand wandel- en mogelijk ruteroutes.

Binnen de kernen

De aanleg van lokale recreatieve bestemmingen

aanleg van later deels tot woon- en/of recreatieve gebied te bestemmen bosgebieden
realisering van woongebieden met op het karakter van de zones (water + verbindingen naar het buitengebied)
afgestemde bebouwing
scheppen van mogelijkheden voor de ontwikkeling van oever- en watervegetaties
realisering van bijzondere schakels in het netwerk van vaarverbindingen (aanlegmogelijkheden e.d.).

Buiten de kernen

Aanleg van boven-lokale recreatieve bestemmingen (t.b.v. Almere en het oude land)

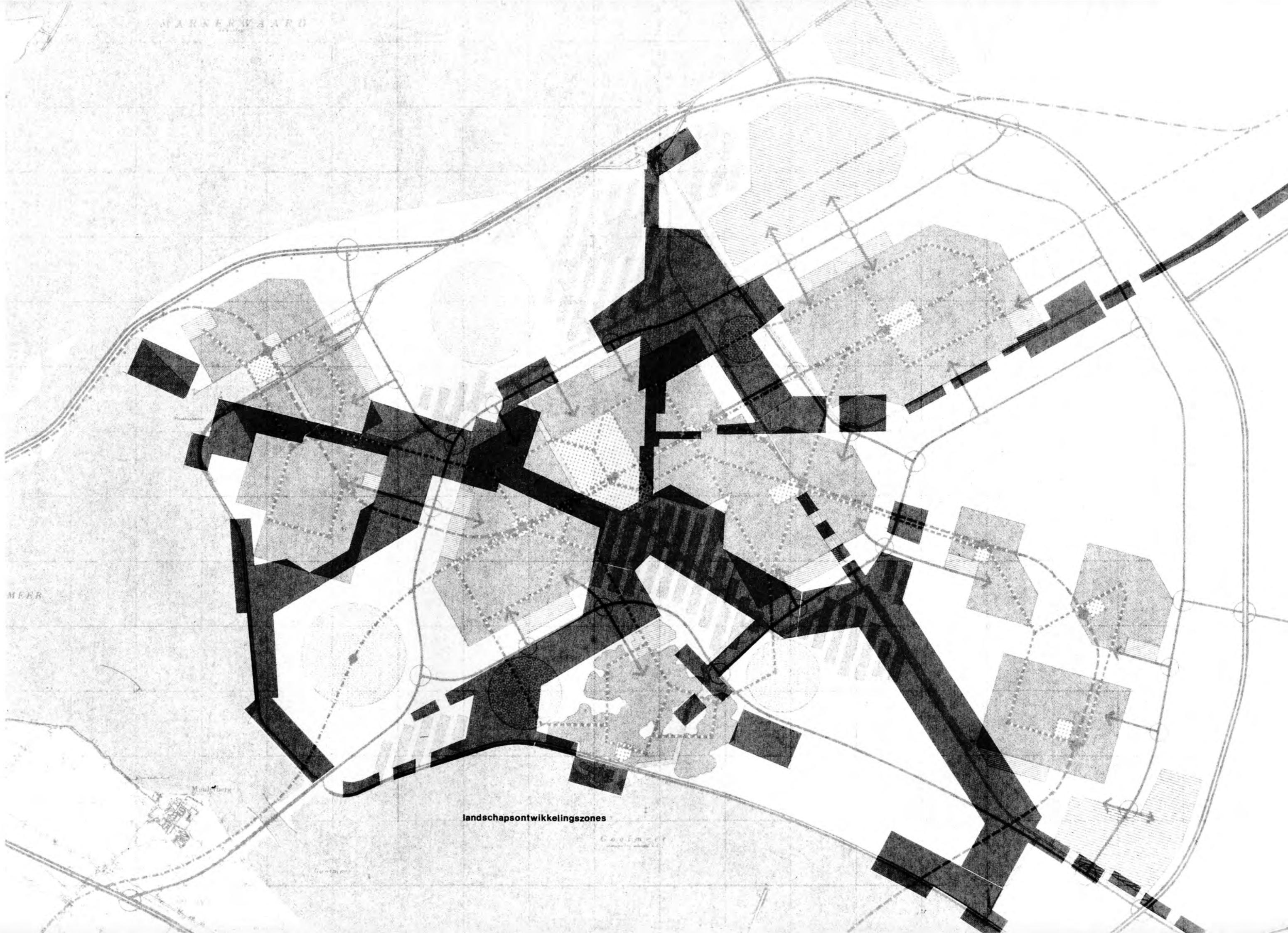
aanleg van later deels door landbouw en/of recreatieve bestemmingen te occuperen bosgebieden
scheppen van mogelijkheden voor professionele vormen van landbouwkundig gebruik (kleinschalig en intensief: vollegronds tuinbouw, kassenteelt, kwekerijen, tuincentra e.d.)
scheppen van mogelijkheden voor de ontwikkeling van oever- en watervegetaties
realisering van bijzondere schakels in het netwerk van vaarverbindingen t.w. zandzuigplassen, kleiwinplassen e.d.

De meer extensieve zone worden gezien als natuurgebieden met deels een reservaatfunctie, deels een extensieve recreatieve functie

waterpartijen als de lepelaarsplassen
bossen (met accent op natuur beheersaspecten)
landbouw (met accent op natuur beheersaspecten)

grootschalige landbouwgebieden, deels met akkerbouw als tijdelijke beheersvorm (en daarmee ruimte latend voor toekomstige bestemmingen) en deels als permanente beheersvorm (akkerbouw, weidebouw, tuinbouw en fruitteelt). In beide gevallen zal de landinrichting gericht moeten zijn op meervoudig gebruik (landbouw, extensieve recreatie, natuurbouw).

STARNESWARD

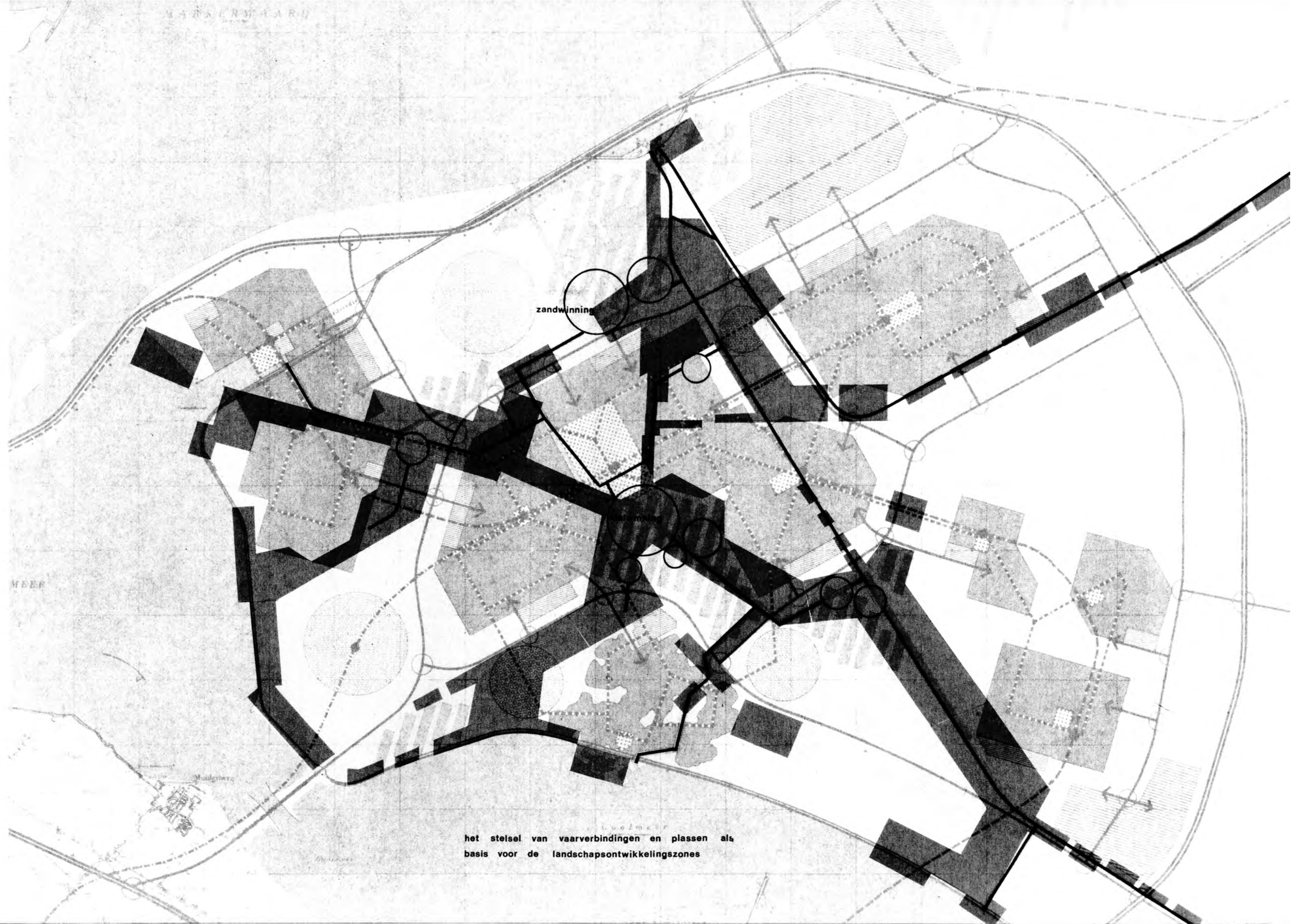
MEER

Moulberg

landschapsontwikkelingszones

COOIMCOT

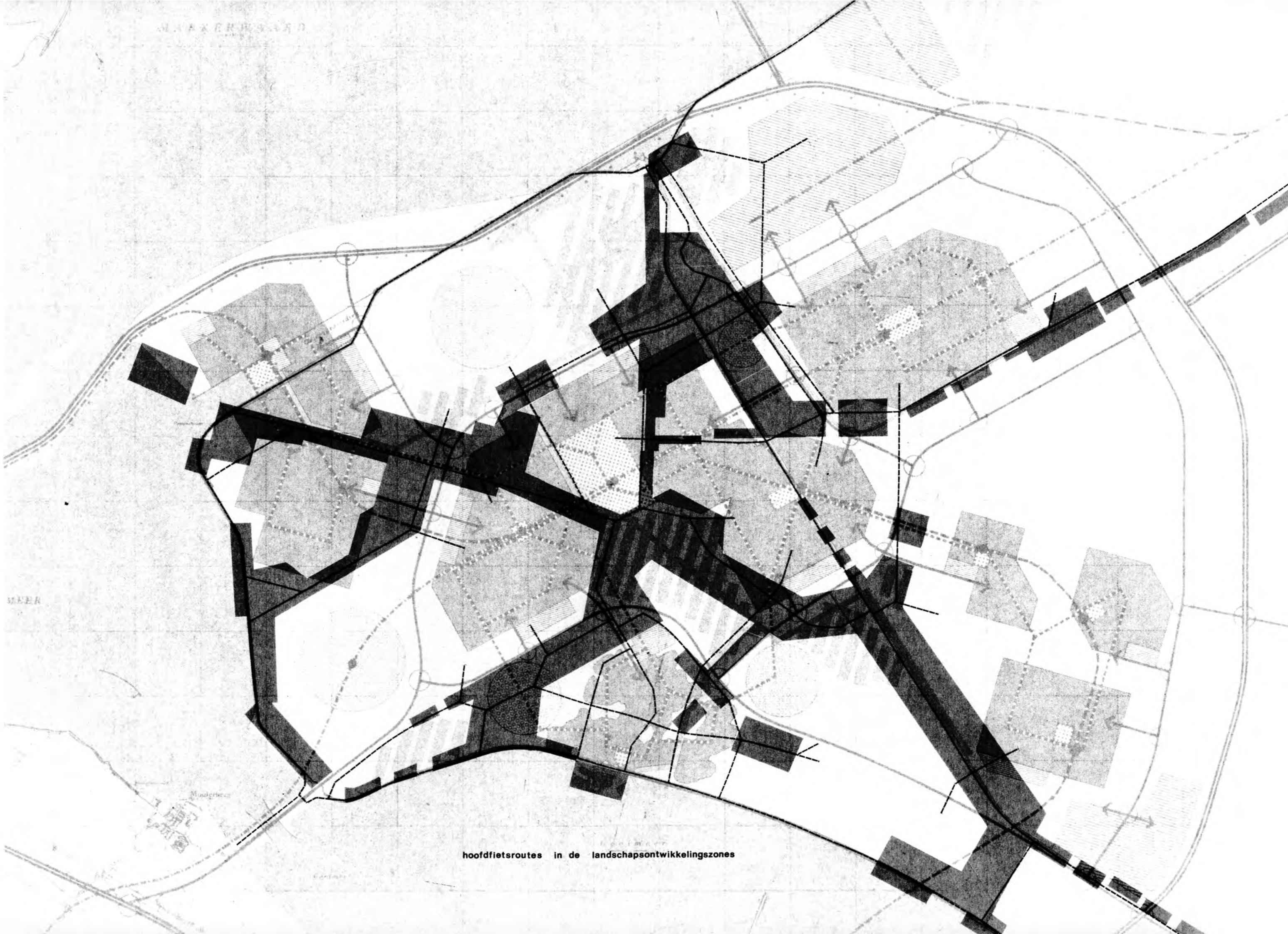

zandwinning

het stelsel van vaarverbindingen en plassen als
basis voor de landschapsontwikkelingszones

MAAKENDE

MEER

Wierboon

hoofd fietsroutes in de landschapsonwikkelingszones

overgangsgebied naar het
natuurreservaat Oostvaarderplassen
met mogelijkheid voor bossen
van formaat

redelijk geïsoleerd waterrijk gebied
'met uitbouw mogelijkheden van de
reeks intensief recreatiegebied
← stil natuurgebied

overgangsgebied naar het
grootschalige landbouwareaal van
Zuidelijk Flevoland

potentie van toekomstige
bijzondere bestemmingen

centraal gelegen deel
van de buitenruimte met
bijzondere mogelijkheden voor
uitbouw van de reeks
stedelijk centrumgebied ←
meer extensieve recreatie
en natuurgebieden

landschapsontwikkelingszones,
plekken voor bijzondere ontwikkelingen en
extensieve buitengebieden

GOUWZEE

- botenconcentraties in Monnikendam en Volendam
- geschikt voor kleine boten
- uitvaart naar Markermeer mogelijk
- fourageer- en rustgebied voor waterwild

MARKERMEER

- groot vaarwater minder geschikt voor kleinere schepen
- thuishavens in de Zuiderzeestadjes
- toegangen voor het waterverkeer bij Lelystad vanuit het IJsselmeer, bij Enkhuizen vanuit het IJsselmeer, vanuit Z. Flevoland (Almere) bij de Bloq van Kuffeler, vanuit de Gouwzee en vanuit het IJmeer
- geen aanlegcapaciteit buiten de havens
- fourageer- en rustgebieden voor watervogels, speciaal voor vogels van het open water (nonnetjes)

GOOIMEER

- ondiep water maakt Gooimeerkust onbereikbaar voor de meeste watersport
- daardoor zijn de voor natuurbehoud belangrijke oevergebieden beschermd
- Gooimeer nu geschikt voor slechts kleinere boten en doorvaart van grotere
- zandwinning brengt hierin verandering
- ontwikkeling van Almere leidt tot grote botenconcentraties aan noordzijde Gooimeer
- vergroting van aanlegcapaciteit d.m.v. eilanden is vereist
- toegangen vanaf Eemmeer, IJmeer en vanuit Flevoland door sluis bij Almere Haven
- sterke dagrecreatieve ontwikkeling van oevergebieden te verwachten

EEMMEER

- natuurgebied samen met aangrenzende Eemvallei en ganzenreservaat belangrijk voor weidevogels, ganzen en waterwild
- gering oppervlak dieper water; daardoor minder geschikt voor watersport
- extensivering recreatieve functie i.v.m. natuurfunctie
- toegangen voor waterverkeer vanuit Gooimeer, de Eem en het Nuldernauw
- doorvaart voor grote boten in vaargeul

IJMEER

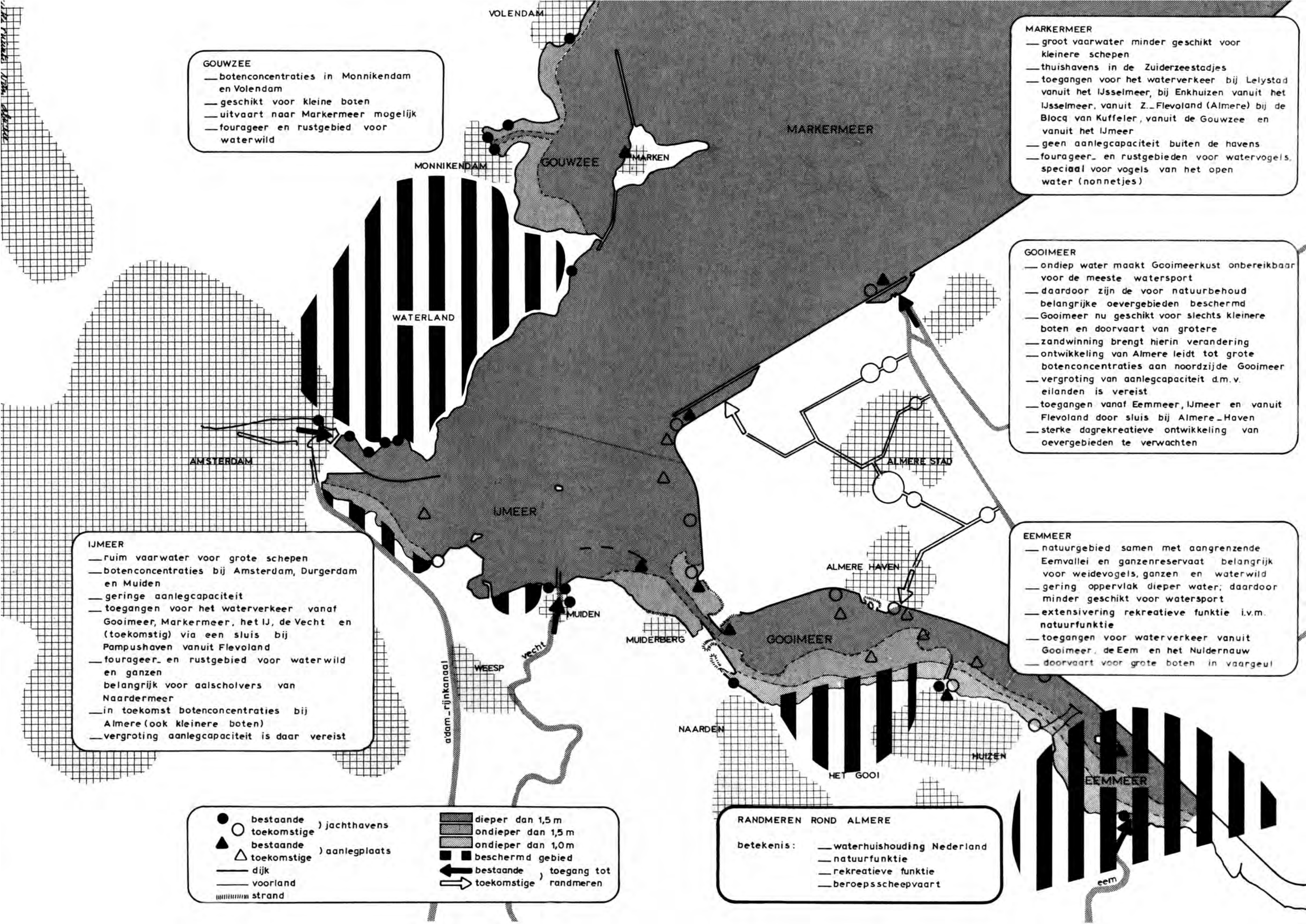
- ruim vaarwater voor grote schepen
- botenconcentraties bij Amsterdam, Durgerdam en Muiden
- geringe aanlegcapaciteit
- toegangen voor het waterverkeer vanaf Gooimeer, Markermeer, het IJ, de Vecht en (toekomstig) via een sluis bij Pampushaven vanuit Flevoland
- fourageer- en rustgebied voor waterwild en ganzen
- belangrijk voor aalscholvers van Naardermeer
- in toekomst botenconcentraties bij Almere (ook kleinere boten)
- vergroting aanlegcapaciteit is daar vereist

RANDMEREN ROND ALMERE

- betekenis:
- waterhuishouding Nederland
 - natuurfunctie
 - recreatieve functie
 - beroepsscheepvaart

- bestaande jachthavens
- toekomstige jachthavens
- ▲ bestaande aanlegplaats
- △ toekomstige aanlegplaats
- dijk
- voorland
- ||||| strand

- dieper dan 1,5 m
- ▨ ondieper dan 1,5 m
- ▩ ondieper dan 1,0 m
- beschermd gebied
- ↔ bestaande toegang tot randmeren
- ↗ toekomstige toegang tot randmeren

Hoofdstuk 3

Bouwstenen

3.1. Inleiding

Open ruimten kunnen in het algemeen - en zeker op den duur - hun openheid slechts handhaven als er tevens een nutsfunctie is. Het in het vorige hoofdstuk beschreven "spinneweb" van landschapsontwikkelingszones geeft in principe de aanzet tot een structuur, een geleidingsfunctie, die in hoofdlijnen vastlegt hoe het landschap zich in de tijd kan ontwikkelen. Dit heeft alleen kans van slagen, wanneer een dergelijk plan logisch aansluit en vooruitloopt op het structuur- en ontwikkelingsplan van Almere als geheel. De nutsfunctie in de vorm van bestemmingen zal dus vooral bestaan in van de woonkernen afgeleide functie. De buitenruimte van Almere zal immers primair functioneren als onderdeel van Almere.

In de beginfase zullen de bestemmingen van de buitenruimte een belangrijke ontwikkelingstaak vervullen, hoewel een toekomstige verschuiving van gebruik en gebruikers mogelijk moet zijn.

Ten einde een inzicht te krijgen in welke mate de landbouw een tijdelijke bestemming zou kunnen zijn is een globale oppervlakteschatting gemaakt van alle bestemmingen die ruimte van enig formaat claimen in de Buitenruimte van Almere. Zie bijgaande tabel. Het totaalgebied van Almere ad 15.000 ha is per peiljaar opgedeeld met landbouw als restpost.

Uit de tabel blijkt duidelijk dat, naast de woonkernen, de bestemmingen recreatie, landbouw, natuur en de gezamenlijke typen infrastructuur voor de buitenruimte van groot belang zijn. Zij zullen een wezenlijke invloed hebben op de structuur van de buitenruimte en kunnen daarom worden beschouwd als de bouwstenen van de landschapsonwikkelingszones.

Tabel 1 . Bestemmingen in het Almere-gebied en de geschatte oppervlakte in_ha, die deze_bestemmingen in de jaren 1980, 1985 en 2000 zullen innemen (globale raming)

3.2. Recreatie

3.2.1. Inleiding

Alom blijkt dat de behoefte aan ontspanning in de openlucht groeit, zodat de bestemming recreatie een steeds aanzienlijker beslag legt op de beschikbare ruimte. Daarom ook wordt de openlucht-recreatie ondanks veel niet-ruimtelijke regelingen en gebruiksordeningen, in eerste instantie via ruimtelijke ordening gereguleerd. Dit geldt ook voor de algemene uitgangspunten van het (welzijns)beleid.

Deze uitgangspunten worden tot uitdrukking gebracht in de volgende doelstellingen:

1. het scheppen en waarborgen van een grote mate van keuze in de recreatie-activiteiten.
Naast verscheidenheid wordt daarbij ook gezocht naar mogelijkheden op diverse afstanden van de woning, met name die op korte afstand.
2. Het tot stand brengen, waar dat wenselijk is, van recreatievoorzieningen in nauwe samenhang met overige welzijnsvoorzieningen en -activiteiten. Met deze overige voorzieningen worden o.m. blijvend aantrekkelijke landschappen en natuurgebieden bedoeld.

De praktische uitwerking van bovenstaande gedachten en wensen voor Almere - en in het bijzonder voor de inrichting van de Buitenruimte - is de totstandkoming van een op de gebruikers afgestemd ruimtelijk milieu.

Enerzijds zullen de gebruikers reeds nu d.m.v. uiteenlopende voorzieningen en door (later) aan te brengen verscheidenheid kennis maken met uiteenlopende gebruiksmogelijkheden en gevarieerde beleving van dit milieu. Anderzijds zullen de aanleidingen tot verscheidenheid in dit milieu ten allen tijde in een zo stabiel en permanent mogelijk ruimtelijk kader tot stand komen. Mensen, wenselijke activiteiten en ruimtelijke milieus vertonen en behoeven nu eenmaal naast differentiatie tevens een zekere mate van permanentie en inflexibiliteit, teneinde enige zekerheid omtrent verwachtingen en vertrouwde verworvenheden te verschaffen.

Met deze enigszins tegenstrijdige inrichtingsaspecten zal in het veld rekening worden gehouden door de eigen aard van de omgeving, die per plek verschilt, te benadrukken en te versterken. De kwaliteit van plekken en gebieden kan worden verhoogd door de bij die verschillende plekken typisch voor de hand liggende kenmerkende voorzieningen aan te brengen. Er zal dan nog ruimte overblijven voor ontwikkelingen in diverse nieuwe richtingen in een later stadium - eventueel door directe inbreng van de bewoners van Almere.

Om een zo groot mogelijke waarborg te geven voor het permanent wezenlijk verschillend zijn van diverse gebieden wordt voorzien in een zonering van de Buitenruimte wat

betreft gebruiksmogelijkheden en het gebruik zelf voor alle categorieën gebruikers. In recreatie-opzicht zal de situering van drukke, omvangrijke attractiegebieden het kernpunt van deze zonering vormen. Daarnaast zullen bijvoorbeeld ook landbouwgebieden van groot belang zijn bij een dergelijke zonering.

In de niet-ruimtelijke sfeer zal er naar gestreefd worden bewoners en gebruikers van de Buitenruimte zich zo veel mogelijk betrokken te doen voelen bij inrichting, onderhoud en gebruik van (delen van) de Buitenruimte. Dit zal gebeuren door zo materieel en produktief mogelijke relaties tussen de mensen en hun buitengebied tot stand te laten komen. Via vormen van participatie en door middel van actieve betrokkenheid in de zin van werkelijk contact met de "natuurlijke" omgeving kan men zich persoonlijk een beetje verantwoordelijk gaan voelen voor een deel of een aspect van Almere's Buitenruimte.

- In de volgende paragrafen over recreatie in de Buitenruimte van Almere zal achtereenvolgens aandacht geschonken worden aan
- de ontwikkeling van de Buitenruimte als recreatiemilieu
 - de planologische inrichtingsaspecten van recreatie in de Buitenruimte
 - de huidige en te verwachten algemene trends in de openluchtrecreatie en
 - een samenvatting van de prognoses van de aantallen te verwachten recreanten in de Buitenruimte.

3.2.2. De ontwikkeling van de Buitenruimte als recreatiemilieu

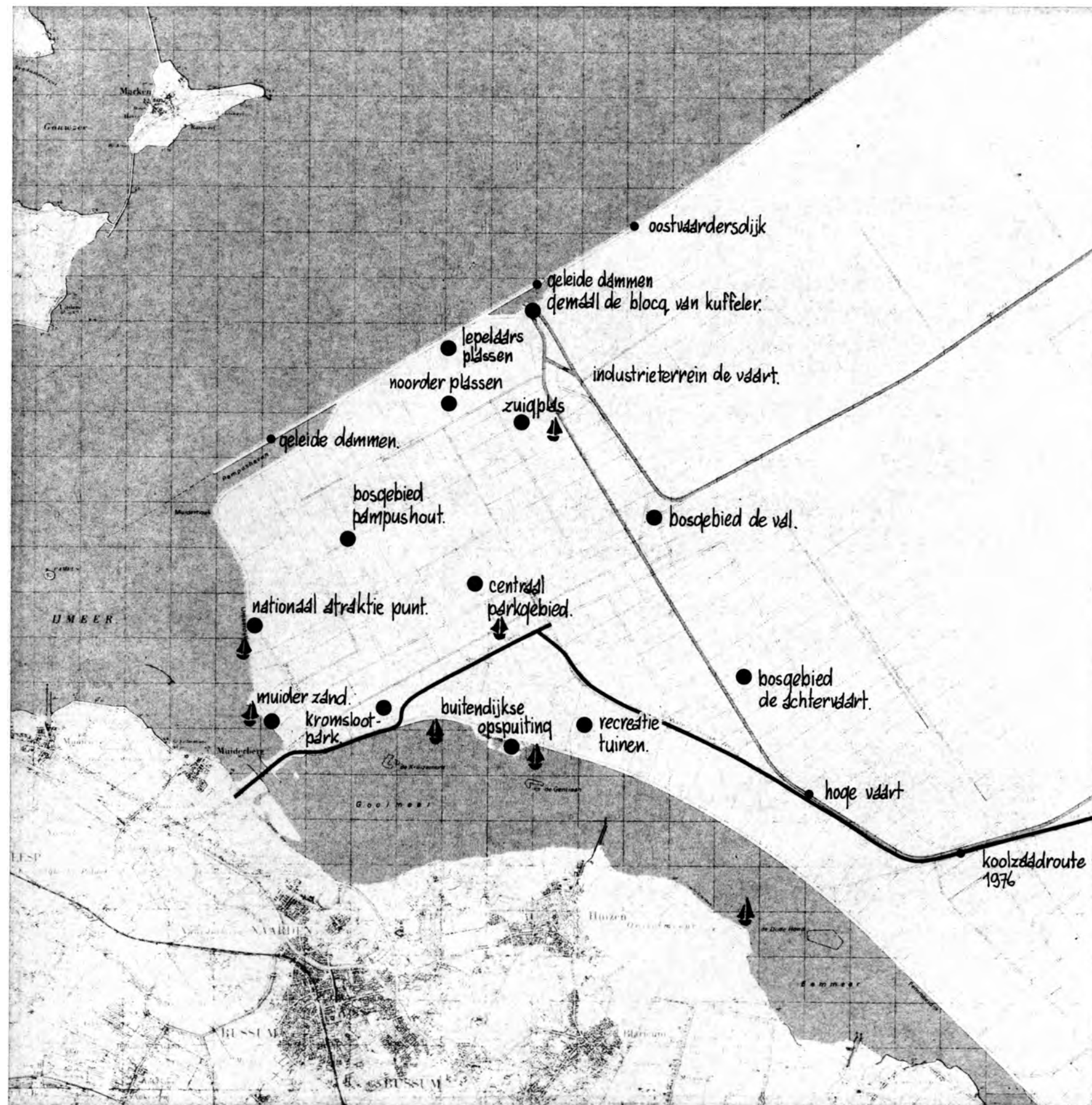
De openluchtrecreatieve bestemming van de Buitenruimte zal plaats- en gebiedsgebonden stimulansen moeten bieden om recreatieve activiteiten van de gebruikers mogelijk te maken. Daarom is het noodzakelijk een "recreatief inrichtingsmodel" te ontwikkelen waarin op korte termijn op een visie gebaseerd en uit prognoses voortvloeiende specifieke voorzieningen een plaats kunnen krijgen. Bovendien wordt voor de langere termijn een groot scala van recreatieve activiteiten mogelijk gemaakt naast die waartoe de reeds gerealiseerde voorzieningen uitnodigen.

Deze potentiële recreatiemilieus kunnen "recreatielandschappen" genoemd worden. Bij wijze van meer specifieke begripsomschrijving zou aangehaakt kunnen worden bij de opvatting van Mulder in zijn onderzoek op de Fransche Kamp (Het Gooi), die luidt: een ten opzichte van elkaar gesitueerd stelsel van lokaties uit een oogpunt van variabele terreineigenschappen, wezenskenmerken en belevingswaarden, die door de bezoekers aan deze lokaties kunnen worden toegekend als middel tot realisering van hun ontplooiing in de vrije tijd".

Het belangrijkste element voor de recreatie is hierbij: nat of droog. Vooral de overgangen tussen nat en droog, de oevers, zijn zeer aantrekkelijk voor recreanten. Er vanuit gaande dat de recreatielandschappen hoofdzakelijk door dit belangrijkste bestemmingselement worden gekarakteriseerd, wordt hieronder de ontwikkeling van de Buitenruimte als recreatief landschappelijk geheel beschreven in termen van land-, oever- en watergebonden recreatievormen.

Hoewel het polergebied op dit moment nog voor het overgrote deel niet openbaar toegankelijk is, zijn er toch nu al enige aanzetten voor prille recreatielandschappen, getuige het recreantenbezoek aan

- het Muiderzand (strandactiviteiten, sportvissen, aanlegplaats pleziervaartuigen).
- de geleidedammen langs de Oostvaardersdijk bij het gemaal De Blocq van Kuffeler (sportvissen).
- de dijk van het Gooi en IJmeer (sportvissen, toerrijden)
- het recreatie-tuinencomplex bij Almere-Haven (tuinieren, wandelen).
- de koolzaadroute (toerrijden).

In 1978 biedt de Buitenruimte al heel wat meer variatie. Naast nieuwe aanzetten op andere plaatsen hebben de recreatie-landschappen van het eerste uur meer inhoud gekregen. Behalve de druk van oudeland-recreanten zijn er nu op een mooie zondag ook enige duizenden Almeerders, zodat flinke delen van de buitenruimte voor recreatief gebruik betekenis zullen hebben.

Almere-Haven zal in 1980 niet meer de enige woonkern zijn. Dit is van groot belang voor de plaatsen waar nieuwe recreatie-landschappen zich zullen gaan ontwikkelen. Deze nieuwe aanzetten zullen zijn:

- Een centraal gelegen parkgebied. Hier zal het begin van een kleiwinplas reeds een enkele sportvisgelegenheid bieden en wellicht al een pick-nickplaats in de buurt van de verbindingsweg en -paden tussen beide kernen. De reeds ingeplante bosstroken ten noord-westen van Almere-Haven zijn opengesteld zodat fiets- en wandelroutes het centrale deel ook op een indirecte wijze (d.w.z. niet direct vanuit de kernen) zullen kunnen ontsluiten (zie kaartje).
- De nu reeds zichtbare buitendijkse opspuiting in het Gooimeer bij het centrum van Almere-Haven zal gestalte krijgen: strandrecreatie, sportvissen, een jachthaven voor watersporters.
- Dicht bij de Hollandse Brug zal een moerassig natuurpark de stilte zoekers een plezier kunnen doen (Kromslootpark)
- Het afwateringskanaal de Hoge Vaart zal via gedeeltelijk betreedbare oevers en doorvaartmogelijkheden het oostelijk deel van Almere voor oevergebonden recreatie ontsluiten.
- Het reeds deels ingeplante bosgebied de "Achtervaart" en de in de toekomst binnen Almere-Stad gelegen zuigerplas BZ-14 zullen via eenvoudige voorzieningen nieuwe stimulansen vormen.
- Een voetspoor zal een aantal interessante objecten tussen Almere-Haven en het Gemaal De Blocq van Kuffeler verbinden - wellicht zal er bij het gemaal een vogelobservatiehut voor de pure natuurrecreanten gebouwd zijn.
- Het oostelijk landbouwgebied zal gedeeltelijk voor toerrijders ontsloten kunnen zijn. Daarnaast zal het zeker voor velen interessant zijn de stedenbouwkundige werken van Almere in aanleg te bezoeken, zodat ook hiervoor mogelijkheden geschapen kunnen worden.

In 1980 zal Almere circa 15.000 inwoners tellen en in 1985 ruim 50.000, in het laatste jaar verdeeld over drie woonkernen. Het is duidelijk, dat naast intensivering en verfijning van de reeds in eerste instantie tot stand gekomen recreatie-landschappen ook weer nieuwe plaatsen tot ontwikkeling, gebracht kunnen en ook moeten worden. Bij groter wordende aantallen recreanten dienen de nog jonge recreatie-landschappen immers ook beschermd te worden tegen overgebruik. In deze jaren zal zich ook een verschil gaan aftekenen tussen drukke en stille recreatie-landschappen en zal zich duidelijke variatie gaan voordoen

onder invloed van de nabijheid en ontsluitingsmogelijkheden ten opzichte van de woonkernen.

In de periode vanaf 1980 zullen rond de woonkernen vijf nieuwe gebieden of gebiedsdelen voor de recreatie van belang zijn. Vooral vanwege een aanvullend stelsel van vaarten, tochten en plassen. Dit zijn:

- Het Centraal parkgebied zal in oost-waartse richting uitgebreid worden. De kleiwinplas zal zijn uiteindelijke omvang bereiken inclusief een verbinding met de Hoge Vaart. In het reeds ingerichte deel zullen voorzieningen zoals een bosbad en een manege, annex kinderboerderij, gerealiseerd kunnen zijn.
- Ten westen van Almere-Stad zal een waterverbinding gegraven kunnen worden (van de centrale kleiwinplas) naar Pampus-Haven. Samen met nog een nieuw complex recreatie-tuinen zal hier mede door de ligging nabij S.A.W. 1 een recreatie-landschap ontstaan dat in eerste instantie voor oudeland-recreanten aantrekkelijk zal kunnen zijn. Na verloop van enige tijd zullen zeker ook Almeerders gebruik gaan maken van dit gebied.
- Ten noorden van Almere-Stad (grenzend aan het te handhaven natuurgebied bij het Gemaal De Blocq van Kuffeler) is een gunstige plaats voor zandwinning. De waterpartij die door de graaf- en zuigwerkzaamheden ontstaat zal in deze periode voor een deel geschikt gemaakt kunnen worden voor stillere recreatievormen zoals wandelen, fietsen en vissen langs delen van de oever. Wellicht is een visboot-haventje al mogelijk. Dit laatste geldt overigens bij alle waterpartijen binnen Almere: hier en daar zullen voorzieningen uit het scala van mogelijkheden dat tussen een paal om aan te meren en een compleet jachthaventje ligt, vroegtijdig gerealiseerd kunnen worden.
- Tussen Almere-Stad en Almere's derde woonkern zal de behoefte aan een specifiek recreatie-landschap gehonoreerd kunnen worden door aandacht te besteden aan de kenmerken-de eigenschappen van dit gebied: ligging voornamelijk tussen de Hoge en de Lage Vaart. Vanuit de zuigerplas BZ 14 zal een natuurrijk landschap opgebouwd kunnen worden in de richting van het landelijk gebied, wanneer men via de Lage Vaart langs de 3e kern verder oost-waarts gaat.
- De aanzienlijke regionale druk van de watersport, met grotere boten op het Gooi- en IJmeer zal verlicht kunnen worden door jachthavenaccommodatie te maken op plaatsen waar binnendijks water aanwezig is en waar belangrijke autowegen in de buurt van de dijk getraceerd zijn. De jachthavens bij Almere-Haven, het Muiderzand en Pampus-Haven en de aanlegeilanden zullen naast het verlichten van deze druk ook voor bootbezitters uit Almere goede diensten kunnen bewijzen. (Zie kaartje).

De reeds in vorige fasen genoemde recreatie-landschappen zullen opnieuw een verder geschakeerd beeld vertonen. Zo zal in het reeds ingeplante bos in Oostelijk Almere een mogelijkheid tot het beoefenen van de golfsport zijn.

Trimmen, pick-nicken en dagkamperen zal op diverse plaatsen mogelijk zijn. Kleinschalige blijvende akker- en tuinbouw en weidebedrijven op drassige gronden zullen meer-voudige beleving van de stillere gebiedsdelen mogelijk maken.

In de meer toeristische sfeer zal er een attractiepunt van formaat zoals bijv. de Flevohof gerealiseerd kunnen worden.

Ten slotte zal het idee van continu doorlopende buitenruimtezones gestalte hebben gekregen. Dit laatste met name langs de waterlopen die, naarmate de groei voortschrijdt, meer binnen de woonkernen zijn komen te liggen. Daarmee zijn dan parkachtige verbindingen tussen de verschillende recreatieve delen van de Buitenruimte tot stand gekomen. Tot lang na 1980 zullen de recreatieve ontwikkelingen van vóór dat jaartal nog bepalend blijken te zijn! Het is dan ook goed ze in hun onderling verband te beschouwen.

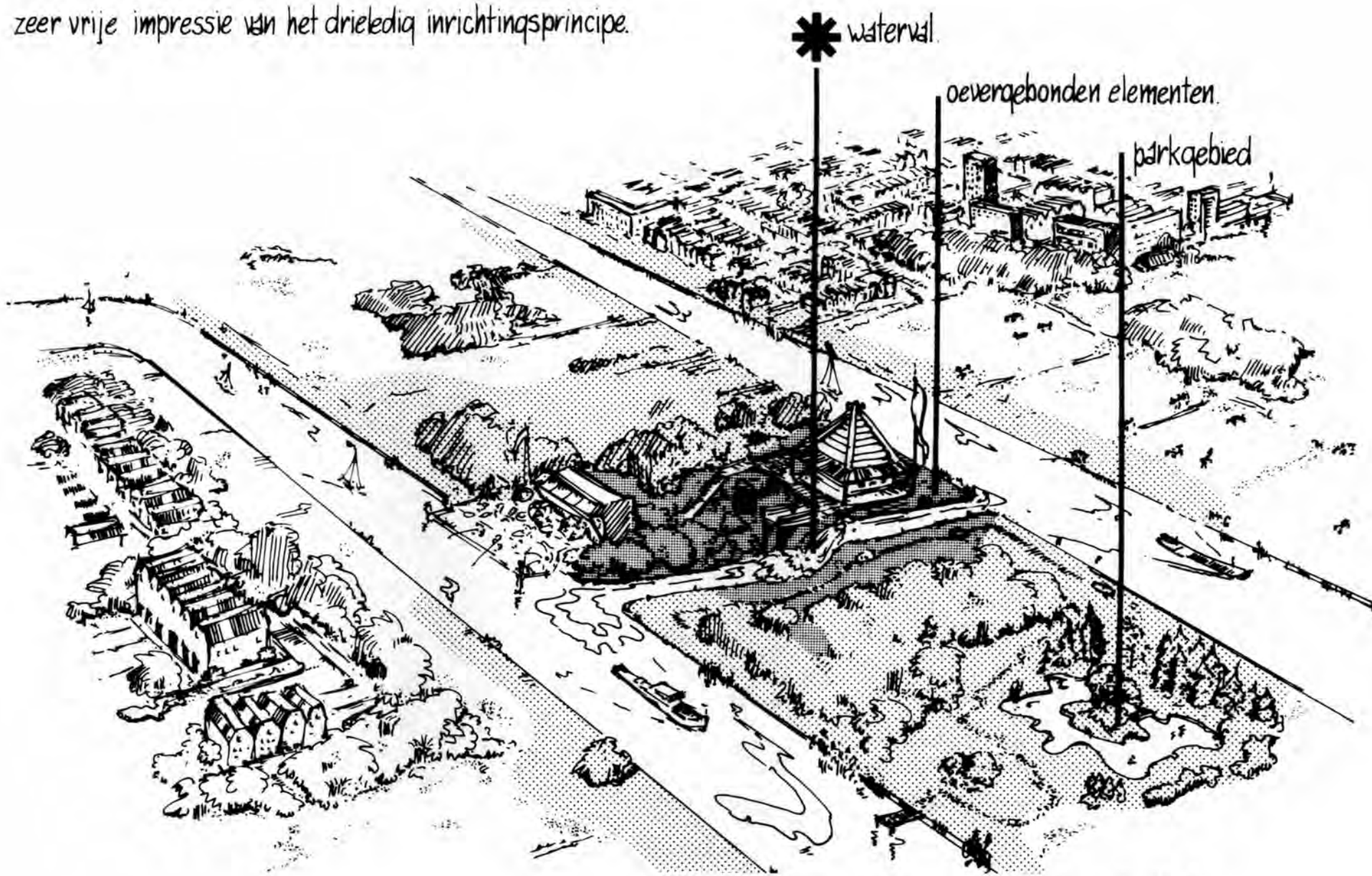
3.2.3. Planologische aspecten

3.2.3.1. Inleiding

Hierboven is het scala aan recreatiemogelijkheden in de eerste jaren van Almere's Buitenruimte geschetst. Voor een goede ruimtelijke ordening door de jaren heen is het wenselijk de aangeduide recreatie-landschappen nader te omschrijven naar soort, inrichting, capaciteit en lokatie.

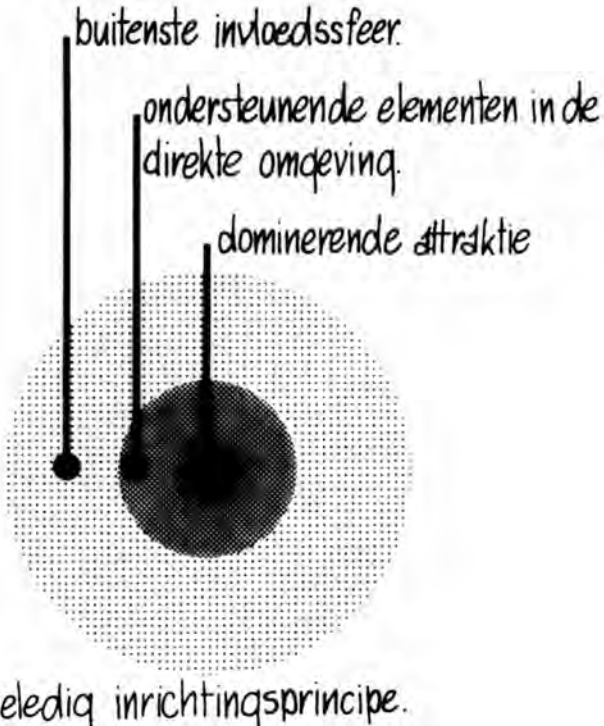
vergelijkbaar type park volgens de typologie van Maas	mogelijke lokatie-aanduiding recreatie-landschap in Almere	kenmerkende ruimtelijke voorzieningen volgens Maas
blokpark buurtpark	woonomgeving	speelveldjes, boomgroepen, bloemenhoeken, verharde plateaus
wijkpark	ruimte tussen de diverse woongebieden	speelweiden, bosstroken, boomgroepen, kleine vijvers, grachten
stadsdeelpark	grensgebied tussen bebouwde kom en Buitenruimte	speelweiden, boshoeken, groengebieden, grachten
stadspark	intensief recreatiegebied in de Buitenruimte dat centraal ligt t.o.v. meerdere kernen	speel- en parkweiden, aprkbos, vijvers, plassen, kleinere "natuurtherreinen"
stadsgewestpark	extensief recreatiegebied in de Buitenruimte, dat centraal ligt t.o.v. alle kernen	speel- en parkweiden, bosvakken, plassen, park- en produktiebossen, landbouwgebied, kleine natuurtherreinen, groot open water (Randstad)
regionaal parkgebied	gebieden met duidelijk boevn-lokatie functie bij toegangen tot Almere en op perifere plaatsen	natuurgebied, watervlakten, park- en produktiebossen, natuurtherreinen en landbouwgebieden

zeer vrije impressie van het driedig inrichtingsprincipe.

De park-typologie uit de literatuur (bv. Maas) biedt voor de soortbepaling en inrichting van de Buitenruimte in Almere weinig houvast in verband met de bijzondere stedenbouwkundige opzet en de wens tot benadrukken van het eigen karakter van de verschillende recreatie-landschappen (zie schema).

Het toepassen in een totaal nieuw gebied van richtlijnen afkomstig uit dit soort overzichten zou kunnen leiden tot het veelvuldig herhalen van een bepaalde voorziening nadat deze eenmaal ergens in een specifieke situatie goed bleek te voldoen. Een duidelijk eigen structuur van recreatie-landschappen wordt echter verkregen door een bepaald, op die plaats voor de hand liggend dominerend en attractief, kenmerk (of een voorziening) te kiezen en daarmee het recreatie-landschap op te bouwen met het accent op aan het overheersende element verwante andere elementen (zie figuur).

Wanneer wordt gestreefd naar veelzijdigheid van de recreatieve onderdelen der Buitenruimte dan is een voorwaarde dat de "topvoorzieningen" weinig voorkomend en steunend op een grote markt niet in één centrale kluster gegroepeerd te worden. Daarbij mag de bereikbaarheid van de topvoorzieningen niet in gevaar komen. Men denke aan, ook na verloop van tijd, slechts enkelvoudig aanwezig zijnde commercieel georiënteerde voorzieningen, zoals een bosbad, super-Efteling, Botel, dierentuin en daarnaast enkele grote, parkachtige inplantgebieden, manege, kano/roeibaan, golfveld. Met inachtneming van de eis van bereikbaarheid kan gesteld worden dat veel recreatieve Buitenruimte-voorzieningen tamelijk ongevoelig zijn voor specifieke lokatie-eisen. De topvoorzieningen (het hoogste niveau) zijn die voorzieningen die slechts één twee keer in Almere zullen (kunnen) voorkomen. Hoe hoger het niveau, hoe meer inwoners/gbruikers vereist zijn om een voorziening te krijgen en des te minder eenheden van dit type voorziening er zullen komen.

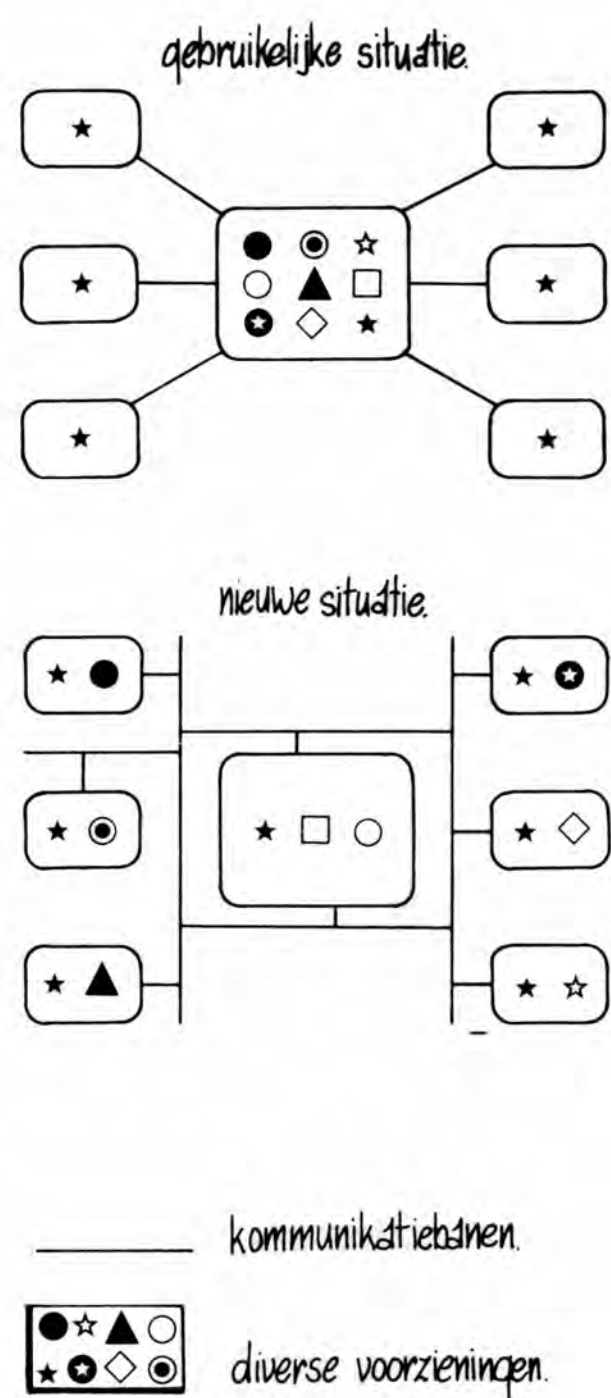
Bij een hierop afgestemd vervoerssysteem biedt het samenvoegen van voorzieningen van ongelijk niveau de mogelijkheid om diverse voorzieningen van het hoogste niveau te spreiden over het op één na hoogste niveau, om diverse voorzieningen van het op één na hoogst niveau te verspreiden over het op twee na hoogst niveau enz. De voordelen van deze niveaucombinaties zijn:

- het ontstaan van plekken en voorzieningenpakketten van een rijkere samenstelling, die evenals in oudere en/of niet-geplande stedelijke recreatiegebieden identiteitverhogend kan werken.
- de mogelijkheden om het openbaar vervoer te benutten worden groter, zonder dat het privé vervoer tekort wordt gedaan.
- de mogelijkheid tot het ontstaan van een grotere samenhang in het beeld dat mensen van de Buitenruimte zullen krijgen, wegens de grotere rijkwijdte en spreiding over het gehele areaal.

Het principe kan schematisch als volgt worden weergegeven.

Een karakteristieke opbouw van de recreatieve Buitenruimte-voorzieningen zal ontstaan, wanneer een voorziening wordt beschouwd als een wezenlijk onderdeel van een recreatielandschap. Voorziening (en) én landschap zullen worden aangebracht op plaatsen in de Buitenruimte die voor de betreffende specifieke combinatie logisch voor de hand ligt.

Hieronder wordt een functionele indeling van recreatielandschappen besproken. Vervolgens wordt aandacht geschonken aan de meer precieze lokatie van de voor de ruimtelijke recreatieve ontwikkeling van de Buitenruimte belangrijkste structuuronderdelen.

3.2.3.2. De indeling en ordening van recreatie-landschappen

Een belangrijke richtlijn voor een recreatieve structuur, die de recreatie-landschappen in een totaalkader plaatst, is de gedachte, dat in beginsel elk landschap een recreatie-landschap kan zijn. Om dit te kunnen bewerkstelligen, zal men dus niet kunnen volstaan zijn aandacht geheel te wijden aan de aanleg van grote recreatieve concentratie-geheel. Hoewel deze elementen zeker niets van hun noodzaak hebben verloren, kan wél worden gesteld dat naar verhouding meer accent mag worden gelegd op de extensieve openlegging van grotere gebieden, waarmee tegemoet kan worden gekomen aan de toenemende belangstelling voor het landschap.

Sleutelwoord bij het streven naar een zo groot mogelijke verscheidenheid aan recreatievormen is het begrip zoning; men wijst gebieden aan die zich voor bepaalde vormen van recreatie bijzonder lenen, en zorgt ervoor dat deze gebieden in een duidelijk onderling verband staan. De doelstellingen uit de Inleiding van dit hoofdstuk volgend, zal dan de meest intensieve recreatie zo dicht mogelijk bij de woonkernen een plaats moeten vinden, met verderop de meer extensieve. Zo ontstaat een reeks van druk naar stil, die gelijk opgaat met de reeks stedelijk-landelijk.

Beperkingen en kansen door fysieke ruimtelijke omstandigheden zullen in de praktijk afwijkingen van dit "ideaalbeeld" veroorzaken. Een natuurgebied dichtbij een woonkern bijvoorbeeld laat geen intensieve recreatie toe. Ook zullen bepaalde vormen van recreatie slechts op enkele plaatsen mogelijk zijn; men denke aan stranden, watersport. Verder zal een meer bewuste afwijking worden gevonden, waar men recreatieve beplantingen in de woonkernen wil laten doordringen. Er ontstaat dan een combinatie van radiaal gerichte en rondgaande groengebieden, die intensieve recreatie toestaan. Dit laatste is zeer belangrijk voor het uiteindelijke beeld dat men van het recreatiepatroon voor ogen heeft.

Aan de randen van de woonkernen verschijnen dus intensieve recreatiegebieden die uitlopers binnen de bebouwing hebben en, waar de ontwikkelingen dat mogelijk maken, in de Buitenruimte. Hierbuiten en hier tussen liggen gebieden voor meer extensieve recreatie, waar de landbouw of de natuur voorop staan, en die voor de recreatie ontsloten worden door een netwerk van eenvoudig verzorgde routes, de ontsluitingslijnen. Het spreekt vanzelf dat deze ontsluitingslijnen zoveel mogelijk deel uitmaken van de ontwikkelingszones, die tot op zekere hoogte qua functioneren vergelijkbaar zijn met de historische ontginningslijnen van het landschap op het oude land. Het patroon wordt aangevuld door stranden, watersportgebieden en verblijfsrecreatie.

Zoals al eerder gesteld is, zal een zo groot mogelijk aantal lokale recreanten op korte afstand van de woonkernen worden opgevangen. Dit brengt overigens met zich mee, dat de grens tussen stedelijke en bovenstedelijke recreatiegebieden verder vervaagt. Elementen die voorheen als typisch stedelijk konden worden beschouwd bv. een kinderboerderij of een atletiekbaan, zijn in het ruimtelijk beeld opgenomen wanneer zij door hun ligging kunnen worden beschouwd als uitlopers van beplante recreatiezones in woonkernen. Zij worden dan gezien als stedelijk recreatie-element met naast een lokale tenminste tijdelijk ook een regionale functie.

In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk wordt toegelicht op welke wijze de Buitenruimte van Almere in recreatief opzicht gezoneerd kan worden met behulp van grote concentratiepunten, kleine concentratiepunten en losse, verspreide voorzieningen. De aldaar beredeneerde ruimtelijke samenhang tussen de diverse recreatievoorzieningen heeft als achtergrond de volgende vier gebiedstypen: opvanggebieden, uitzwermgebieden, aandachtgebieden en ontsluitingslijnen.

Opvanggebieden (grote concentratiepunten) zijn gebieden voor intensieve recreatie, waar derhalve recreatie de enige vorm van grondgebruik is of in ieder geval voorrang heeft boven andere vormen van grondgebruik. Deze gebieden dienen, zoals de naam suggereerd, ter opvang van recreanten zo dicht mogelijk bij de woonkernen en liggen als regel dus ook direct aan de rand van een kern, met uitlopers zowel kern-inwaarts als verder de Buitenruimte in. Doordat enkele woonkernen van Almere direct rondom de hoofdkern Almere-Stad zijn gegroepeerd, ligt het voor de hand te veronderstellen dat t.z.t. die Buitenruimtedelen, die relatief gezien het smalst zijn volledig als opvanggebied dienst zullen (moeten) doen.

Uitzondering op de regel van nabijheid vormen intensieve recreatievormen als strandbezoek, e.d. Het Muiderstrand biedt een dermate uniek aanbod om aan oeverrecreatie te doen, dat de wat grotere afstand tot de kernen door de meeste recreanten niet als bezwaarlijk zal worden ervaren. De opvanggebieden vormen duidelijk de zwaartepunten van de gewenste recreatieve structuur van de Buitenruimte. Vandaar de extra aandacht voor een zo juist mogelijke lokalisering in de volgende paragraaf. Door hun ligging en inrichting moeten zij in staat zijn het merendeel der recreanten op te vangen en daarnaast de eerste aanknopingspunten zijn voor ontsluiting van de uitzwermgebieden.

Uitzwermgebieden (kleine concentratiepunten) zijn gebieden voor extensieve tot zeer extensieve recreatie waar, in oppervlakte gemeten, de landbouw voorrang heeft boven ander grondgebruik, en waar recreatie dan ook alleen onder bepaalde voorwaarden bedreven kan worden. Dit houdt in dat er slechts bescheiden voorzieningen ten behoeve van de recreatie gemaakt behoeven te worden, die het lan-

delijk gebied op eenvoudige wijze voor de recreatie openstellen. Het recreatief gebruik zal dan ook slechts in enkele vormen mogelijk zijn, voornamelijk in de vorm van pick-nicken, wandelen, fietsen en vissen. Bijzondere vormen van (verblijfs)recreatie kunnen in dit gebied als solitaire voorziening voorkomen. Te denken valt aan recreatietuinen, boerderij-kamperen en vrije tijdslandbouw.

Aandachtgebieden (verspreide voorzieningen) zijn gebieden, die enerzijds voor kleine groepen grote aantrekkelijkheid bezitten, maar anderzijds uit een oogpunt van natuur kwetsbaar zijn, juist ook op het nieuwe land. Deze gebieden verdienen bijzondere aandacht met name op het gebied van het beheer. Natuur-beheer en/of natuur-bouw hebben voorrang boven andere vormen van grondgebruik wat echter niet inhoudt dat binnen deze gebieden geen terreinen in gebruik zijn voor agrarische, recreatieve of natuur-wetenschappelijk doeleinden. Paden om natuurwandelingen te kunnen maken en schuilhutten om in de vrije tijd vogels te kunnen observeren behoren ondermeer tot de recreatieve mogelijkheden.

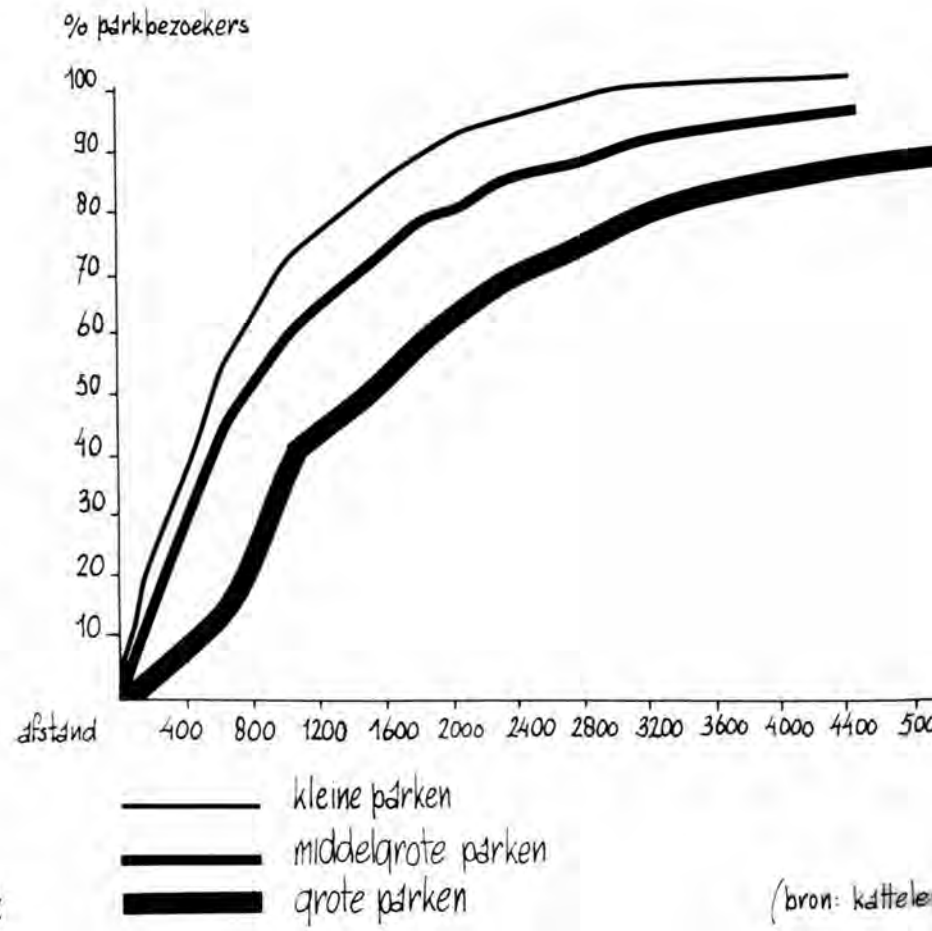
Ten slotte dienen de ontsluitingslijnen (verspreide voorzieningen) nog te worden genoemd. Dit zijn de belangrijkste routes waarlangs recreanten vanuit hun woonkern, eventueel via opvanggebieden, de uitzwermgebieden en (in laatste instantie) de aandachtgebieden de Buitenruimte in kunnen trekken. Zij sluiten aan op de eerder ontvouwde gedachte van de landschappelijke ontwikkelingszones en zullen dan ook deels niet uitsluitend door recreanten gebruikt worden, maar ook door het woonwerk verkeer. Vanuit landschappelijk oogpunt zijn zij te beschouwen als verdichte stroken, zo mogelijk langs waterlopen getraceerd, in grotendeels open gebied, die gent zijn op het systeem van hoofdontsluitingen voor fietsers en wandelaars en het openbaar vervoerssysteem en personenauto's. Recreanten zijn min of meer te gast in de gebieden waar de ontsluitingslijnen doorheen lopen; zij hebben slechts toegang tot bepaalde gedeelten van het terrein, zoals paden, dijken, vissteigers en kleine plekken.

Het voor recreanten interessante punt, die sluizen bij het gemaal De Blocq van Kuffeler, zal bijvoorbeeld lange tijd slechts bereikt kunnen worden onder gedogen van de beheerders van de landbouw- en natuurwetenschappelijke bestemmingen.

3.2.3.3. Het karakter van de recreatieve opvanggebieden

De opvanggebieden zullen in eerste instantie het karakter hebben van bosparken en recreatieparken en wel van het stadsparktype volgens de indeling van Maas. Kleinere parken liggen zo veel mogelijk binnen de woonkernen. De meest populaire vorm van openluchtrecreatie is het bezoek aan allerlei parken. Hiertoe draagt ongetwijfeld het feit bij, dat een park veelal nabij de woningen van recreanten ligt en gewoonlijk mogelijkheden biedt voor uiteenlopende gedragsvormen. Parken hebben volgens het I.T.S.-onderzoek een brede recreatieve functie, namelijk:

- voor zowel jongeren als ouderen
 - voor volwassenen met of zonder kinderen
 - voor groepen en alleenlopenden
 - voor mannen en voor vrouwen
 - voor personen wier beroepsniveau sterk uiteenloopt
 - voor velen die juist in het weekend willen recreëren.
- Gezien de beschikbare onderzoeksgegevens over de invloedssfeer van grote parken, stadsparken op het oude land en de beschikbare ruimte in de Buitenruimte, wordt per opvanggebied gedacht aan minimaal 100 ha oppervlak. Naar gelang de mogelijkheden en wenselijkheden zal het aantal specifieke recreatievoorzieningen in en om deze stadsparken kunnen variëren van zeer weinig (bospark) tot vrij veel (recreatiepark). Een verschuiving van bospark naar recreatiepark zal zich in de tijd kunnen voor doen. Volgens recente gegevens varieert de invloedssfeer slechts in geringe mate met het aantal attracties. De opvanggebieden zijn zo min mogelijk doorsneden door infrastructuur die niet deel uitmaakt van het functioneren van het gebied, dus geen stadsautowegen en hogere infrastructuur er doorheen. Een openbaar vervoerslijn (bv. spoorlijn) zou mogelijk door het gebied kunnen lopen, wanneer de werking als fysieke barrière geminimaliseerd wordt (bv. door zeer ruime viaduct).

De verschillende opvanggebieden zullen onerling situatie-gebonden karakterverschillen krijgen. Dit streven zal ook binnen ieder opvanggebied voor accenten zorgen.

Ook al wordt er naar gestreefd ieder gebiedje een eigen, logisch uit de situatie voortkomend, karakter te geven, welk karakter dan wordt voorgeschreven aan bijkomstige voorzieningen, toch blijft het van belang niet zo maar verschillende voorzieningen in elkaars nabijheid te plaatsen.

In het recreatieve ruimtegebruik beschouwd dan blijkt het veelvuldig voor te komen, dat recreanten niet worden gestoord door drukte op de recreatieve voorziening waarin zij zich bevinden. Men kan hiervoor de veronderstelling geven dat men in deze drukke recreatievoorzieningen naar iets op zoek is, dat in veel grote steden van nu nauwelijks meer bestaat, namelijk de openbare sociale sfeer. Deze wordt gekenmerkt door vluchtige contacten, door anonimiteit, door kijken en gezien worden.

Het openbare buitengebied, dat grenst aan de privé, of semi-privé gebieden (resp. tuin, ontsluitingsgebied van een woning, collectieve voorziening voor rust of beweging in de woonomgeving) is in beginsel oneidig. Het begint of eindigt bij genoemde gebieden, maar het biedt de bewoners of gebruikers hiervan tevens de mogelijkheid tot verbinding met alle overige dergelijke gebieden dichtbij of heel veraf van dezelfde of geheel verschillende aard. Een grove doch hanteerbare indeling is hierbij actief gebruikte en passief gebruikte ruimten.

Actief gebruikte ruimten hebben een inrichting die is afgestemd op het gebruik hoofdzakelijk door voetgangers, al of niet tesamen met andere verkeersdeelnemers, c.q. afgestemd op het gebruik door mensen met vervoermiddelen. Passief ervaren ruimten spelen voornamelijk een rol in de waarneming bijv. "kijkgroen", water en recreatie-landschap. De recreatieruimten, zowel binnen de kernen als in de buitenruimte dienen wat hun inrichting betreft een ondersteuning te geven aan de grondbeginselen van de menselijke gedragingen.

De grondthema's van de gedragsfuncties kunnen benoemd worden met: afscherming (bv. klimaat, geluidsoverlast), geweld), concentratie (men moet niet alleen niet afgeleid worden van de dingen die men wil doen, doch datgene dient ook ondersteund te worden, eventueel door installaties, voorzieningen), oriëntatie (vaste punten ter herkenning en identificatie), opberg- en uitstalruimte (voor auto, parasol, ligstoel, windscherm).

Aan deze grondthema's dient ten alle tijde tegemoet gekomen te worden, zowel in privé als in openbare ruimten. Een bekend verschijnsel bij het recreatief ruimtegebruik is de concentratie van mensen op een relatief klein deel van het beschikbare terrein alsmede de sterke occupatie van bosranden en de overgangen tussen verschillende landschappen of vormen van bodemgebruik. Kennelijk worden hier de grondthema's het best ondersteund.

Om nu verschillende voorzieningen nabij elkaar te kunnen plaatsen is het noodzakelijk om na te gaan of zij elkaar niet tegenwerken in hun respectievelijke ondersteunende werking van grondthema's van de gedragsfuncties. Bij ie-

dere voorziening dient dus gelet te worden op zijn wederkerige relaties met andere voorzieningen. Hiertoe zijn twee matrices opgesteld.

Matrix 1 tracht voor een uitgebreide reeks van recreatievoorzieningen na te gaan wat de typische ruimtelijke eigenschappen van deze voorziening zijn. Naast passief-actief worden ook enige andere kenmerken genoemd die van belang kunnen zijn bij de invulling van de tweede matrix.

Matrix 2 is een "verdraagzaamheidsmatrix" waarin wordt nagegaan hoe de onderlinge verhoudingen van de voorzieningen zullen zijn als deze eenmaal zijn gerealiseerd. Dit houdt in, dat uitspraken gedaan worden over de mate waarin bestemmingen door elkaar heen op één plek voor kunnen komen. Het gaat er dan om in hoeverre twee bestem-

mingen elkaar stimuleren, gedogen of dat de bestemmingen strijdig zijn met elkaar. Zo zal bv. een stille visplaats ruimtelijk gescheiden moeten worden van een rommel-speelplaats of van een trapveldje of van een trimbaan. Het verschijnsel negatieve invloedssfeer speelt hierbij een belangrijke rol.

In matrix 2 is getracht om deze invloedssferen vast te leggen. Geprobeerd zal worden om op grond van deze matrices na te gaan hoe, voor zowel de "concentratiepunten" als de stillere delen van de buitenruimte, clusters van voorzieningen kunnen worden aangewezen en welke voorzieningen juist apart in de buitenruimte moeten worden aangelegd. Wordt binnen eenzelfde opvanggebied een bepaalde voorziening door een andere vervangen dan kan tevens met behulp van deze matrices nagegaan worden of de nieuwe voorziening past in de reeds gerealiseerde omgeving.

Matrix 1.		Trimbaan	Restaurant	oever land	Rosarium	Stadskwekerij	Picknick plaats	oever land	Fietserossterrein	Schietbaan	Nutstuin	Kinderboerderij	Bospark	oever land	Rommerspeelplaats	oever land	Natuurgebied	Niet specifiek ingericht	oeverterrein	Manege/ponyfarm	openlucht	Manege/ponyfarm	overdekt	Verkeerstuin	Motor/autocrosssterrein	Sportstadion	Sportvisplaats druk	Sportvisplaats stil	IJsbaan	Kunstijsbaan	Kano/roeibaan	Strand	Dagkampeerterrein	oever land	Golfterrein	Tentoonstellingsterrein	Dierentuin	Renbaan	Strand	Openlucht zwembad	Volkstuin druk	Volkstuin stil				
De voorziening wordt:																																														
Veelvuldig gebruikt		0	0	0								0	0	0	0	0	0			0	0		0	0	0	0	0				0	0	0						0	0	0	0	0	0		
Weinig gebruikt					0	0	0		0	0							0	0									0	0	0	0				0	0	0	0									
Intensief gebruikt		0	0	0			0	0			0	0			0	0			0	0		0	0	0	0	0		0	0		0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Extensief gebruikt					0	0			0	0		0					0	0							0	0	0		0	0		0												0		
Actief gebruikt		0					0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0		0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					0	0	0	0	0	0	
Passief gebruikt					0	0							0				0	0								0						0				0	0	0								
De voorziening is:																																														
Watergebonden																																														
Oevergebonden			0				0					0			0		0										0	0				0	0								0	0				
Landgebonden		0		0	0	0	0	0	0	0	0	0			0				0	0	0	0	0	0	0	0			0				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
bedoeld voor																																														
Almeeders		0			0	0			0	0	0				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0		0										0	0	0	0	0	
Oude Landers															0																0															
Beiden			0	0			0	0	0						0	0	0			0	0	0				0	0	0	0	0	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Voor fasering groen is:																																														
Noodzakelijk		0			0	0	0	0	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Niet noodzakelijk			0	0			0																			0																				
Ontsluiting noodzakelijk van:																																														
Auto			0	0			0	0	0	0	0	0					0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fiets			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wandelaar					0	0						0	0		0	0	0									0	0				0	0					0	0	0	0	0	0	0	0	0	
O.V.																																														
Oriëntatiepunt nodig			0	0			0	0				0			0					0	0																									
De voorziening produceert																																														
geluidsoverlast 0 - 75		0	0	0	0	0	0	0												0	0				0	0	0																			
klein opp. 5 - 10 ha																																														
groot opp. 10 - 50 ha																																														
50 - 150 ha																																														
< 150 ha																																														

- kan solitair
- x behoeft andere voorz. erbij
- 0 behoeft geen andere voorz. erin
- . behoeft wel andere voorz. erin

1. Gemengd
Kan aan elkaar grenzend (10 m of hek)
2. Gescheiden door smalle buffer (10-100 m of voorz.)
Gescheiden door brede buffer (100-1.000 m of voorz.)
3. Onverdraagzaam (solitair)
- Niet relevant

[illegible]

3.2.3.4. De afstand tussen woning en opvanggebied

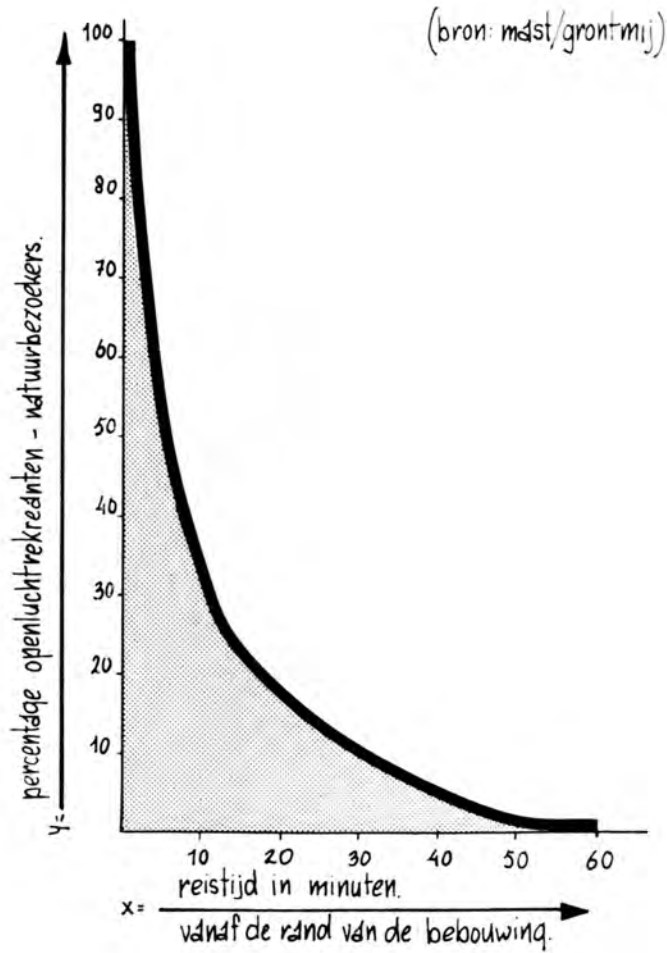
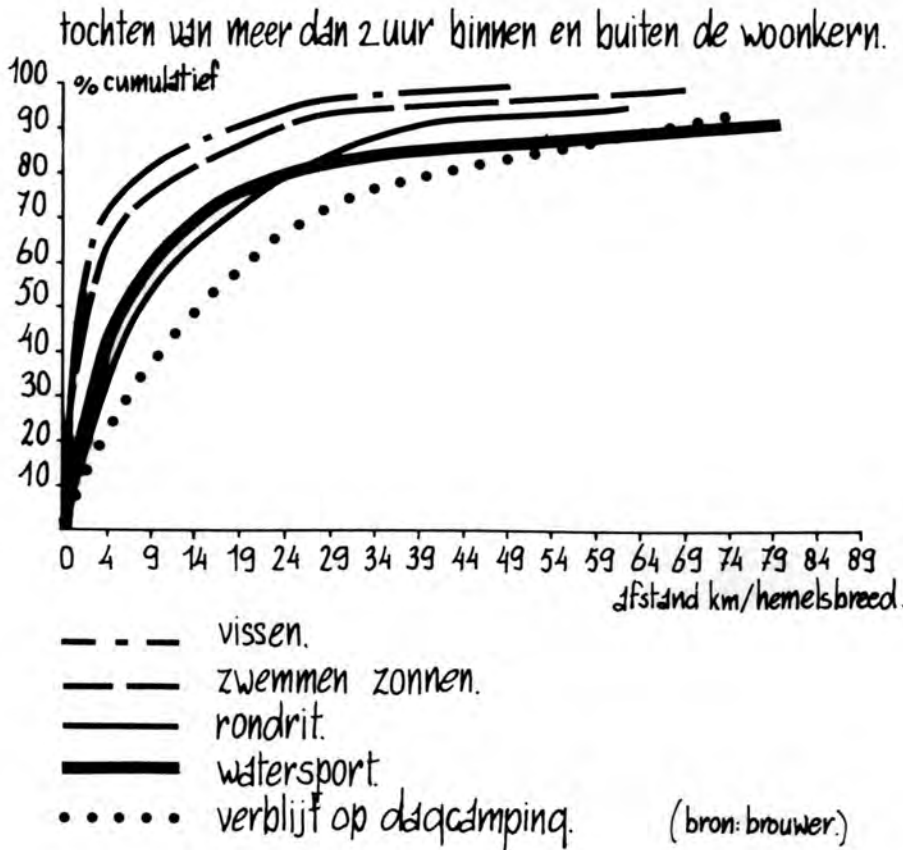
Eerder in dit hoofdstuk is reeds gewag gemaakt van de wenselijkheid om recreatieruimten zo dicht mogelijk bij de woonkernen te realiseren. Uit studies is gebleken, dat deze doelstelling wenselijk is teneinde zo veel mogelijk mensen kansen te geven om te recreëren in de openlucht. Dit geldt vooral voor ruimtelijk minder mobiele bevolkingscategorieën (bejaarden, gehandicapten, moeders met kinderwagens, mensen zonder auto), mensen met weinig vrije tijd (door de aard van hun werkzaamheden: artsen, hogere functionarissen, scholieren, huisvrouwen, landbouwers, mensen met bijbaantjes) en bevolkingscategorieën die noodgedwongen over te zeer versnipperde vrije tijd beschikken om veel aan openluchtrecreatie te kunnen doen (werkers in ploegendienst, verkoopsters, seizoen-arbeiders, huismoeders met jonge kinderen).

De belangstelling voor recreatieve voorzieningen van bovengenoemde groepen, althans voor sommige specifieke voorzieningen, houdt nauw verband met hun mobiliteitsniveau. Dit houdt bijvoorbeeld in dat moeders met jonge kinderen alleen in een park wandelen wanneer het dichtbij de woning gelokaliseerd is. Zwembaden en trapvelden zijn evenzo meer in trek bij jongeren dan bij ouderen, etc. Wanneer dergelijke voorzieningen niet nabij de woonomgeving gelokaliseerd kunnen zijn om wat voor redenen dan ook dan is bereikbaarheid per openbaar vervoer uiterst gewenst en soms noodzakelijk.

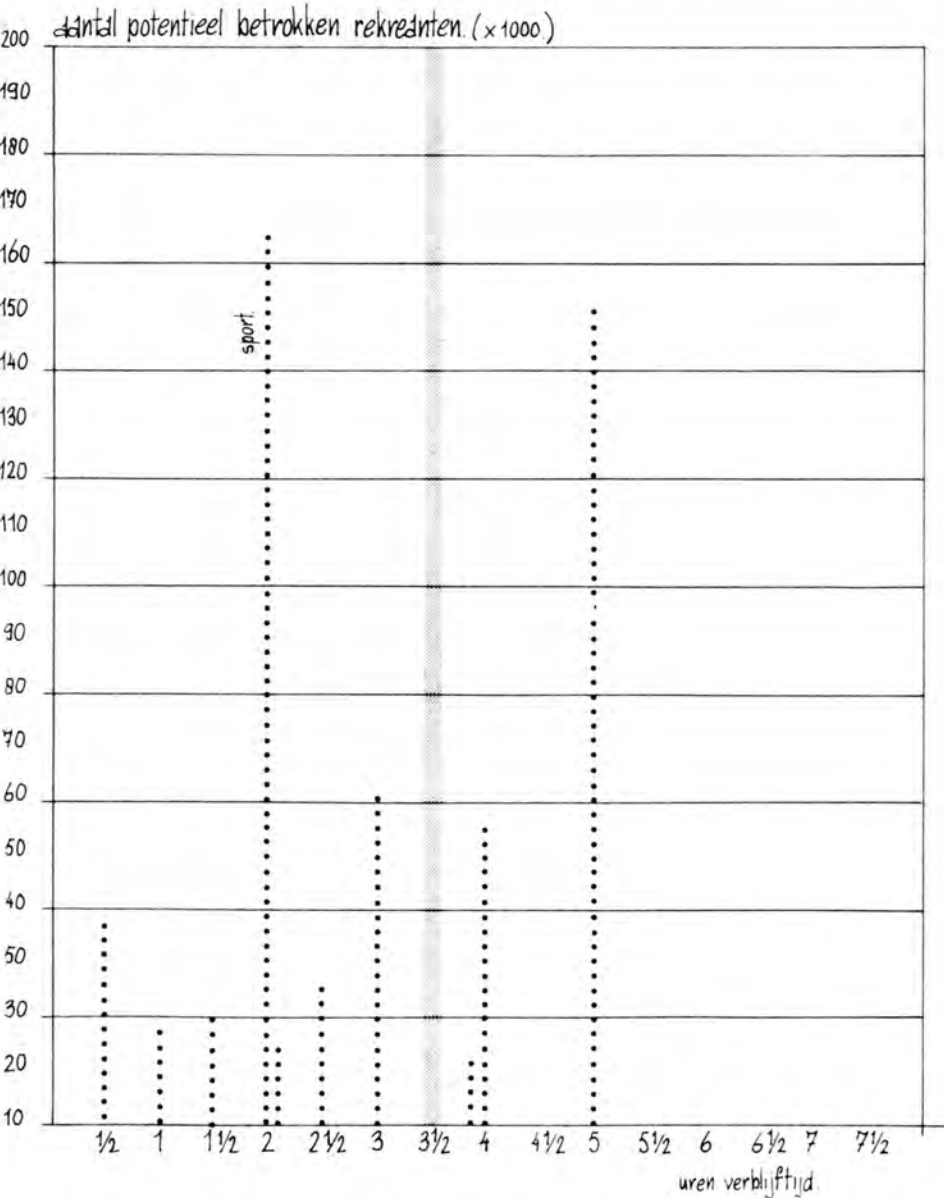
Dit alles heeft te maken met een andere factor, die op de nabijheidswensen van de recreant inwerkt: het zich bewust zijn van de aanwezigheid en gebruiksmogelijkheid van een bepaalde voorziening. Toch is de enige manier om zo'n mogelijkheid aan de weet te komen het horen praten of lezen er over of het in het voorbijgaan zien van de voorziening. Vooral dit laatste is in de stedelijke gebieden een belangrijke kennis-bron en een eerste aanleiding om deel te nemen aan een bepaalde recreatieve activiteit. Daarom is ook de locatie en situering, bewegwijzering en attractieve aanblik van groot belang voor de specifieke voorzieningen.

De afstanden die in de praktijk door de recreant worden afgelegd zijn voor de kortere afstanden uiterst moeilijk te bepalen. Aan de hand van de tot nu toe bekende gegevens is voor de dagrecreant, die zich in de "natuur" willen verpozen vanuit een woongebied een afstandsgedrag vastgesteld, die geldt voor het bezoek aan alle soorten dagrecreatievoorzieningen, zoals die gewoonlijk in een plangebied aanwezig zijn of nog worden aangelegd (zie figuur). Duidelijk blijkt uit de figuren dat er een sterk afnemende animo bij langere reisduren is.

Met het doel voor Almere's buitenruimte een enigermate betrouwbare verwachting over het afstandsgedrag te verkrijgen, werd een groot aantal voor de buitenruimte denkbare voorzieningen ingedeeld naar gemiddelde, geschatte

verblijfstijd van de recreanten op het betreffende object. Om mogelijk te maken dat de potentiële recreant ook daadwerkelijk van de voorziening gebruik kan maken is de reistijd naar en van de voorziening aan maximale waarde onderheving (figuur). Gezien de mogelijk aaneengesloten tijdsperioden van de potentiële recreanten: "uurtje", halve dag, e.d. wordt in figuur een scheiding bij $\pm 3\frac{1}{2}$ uur aangenomen. De gemiddelde reistijd bij een verblijfstijd van 0- $3\frac{1}{2}$ uur wordt vastgesteld op gemiddeld 5 minuten voor alle soorten vervoer of ± 15 minuten lopen vanaf de kerngrens, d.w.z. ca. 1.000 m vanaf de kerngrens (zie figuur , , bron: Grontmij). Dit betekent: $\pm 45\%$ van de totaal op 1 moment aanwezige recreanten bevinden zich op of minder m van een kerngrens. De watersport en verblijfsrecreatie vallen buiten deze berekening omdat zij veel meer gebiedsgebonden zijn dan de andere vormen van recreanten.

Figuur	
Recreatievoorzieningen in de buiten- ruimte	Gemiddelde te ver- wachten verblijf- tijd op de voor- zie- ning
trimbaan	30 minuten
restaurant (landgeb.)	60 "
restaurant (oevergeb.)	60 "
rosarium	60 "
stadskwekerij	60 "
picknickplaats (landgeb.)	60 "
picknickplaats (oevergeb.)	60 "
fietscrossterrein	60 "
schietbaan	60 "
volkstuin (nutstuin)	90 "
kinderboerderij	90 "
bos (park) (landgeb.)	90 "
bos (park) oevergeb.)	90 "
rommelspeelplaats (landgeb.)	120 "
rommelspeelplaats (oevergeb.)	120 "
klein natuurgebied	120 "
niet specifiek ingericht oevergebied	120 "
sportcomplex	120 "
manege/ponyfarm (overdekt druk)	120 "
ponyfarm (openlucht stil)	120 "
verkeerstuin	120 "
motorcrossterrein c.q. autocrosster- rein	120 "
sportstadion	120 "
sportvisplaats (druk)	150 "
sportvisplaats (stil)	150 "
ijsbaan	180 "
kunstijsbaan	180 "
kano/roeibaan	180 "
strand	180 "
dagcamping (landgeb.)	240 "
dagcamping (oevergeb.)	240 "
golfterrein	240 "
tentoonstellingsterrein	240 "
dierentuin o.i.d.	240 "
renbaan	240 "
strand	300 "
openlucht zwembad (+ stadion)	300 "
volkstuin (recreatietuin druk)	480 "
volkstuin (idem, stil)	480 "

Figuur	. Verdeling naar middel van vervoer		
Motorvoertuigen (incl. openbaar vervoer	70%	55	km/u
brommers	10%	30	"
fietzers	10%	15	"
voetgangers	10%	5	"

Figuur		voetganger	fiets	brommer	auto	bus
400 m	5 min.	3	-	-	-	
800 m	10	5	3			
1.600 m	20	10	5	5	15	

De voorgaande gedachtengang levert aldus concrete resulta-ten op. De opvanggebieden moeten liever niet verder dan 1.000 m van de kerngrens verwijderd zijn. Het is dus dui-delijk dat die Buitenruimtedelen tussen de woonkernen. die niet meer dan 2.000 m breed zijn, drukke opvanggebie-den zullen worden. Bij inrichting zal daarmee rekening worden gehouden.

Voorts geeft de verdeling van openlucht-recreanten binnen en buiten de 1.000 m-zones rondom de woonkernen een indi-catie voor de respectievelijke aantallen en daarmee om-vang van recreatievoorzieningen. Na koppeling van deze indicatie aan de aantallen openlucht-recreanten per hoofd recreatievorm en verdeeld over grote en kleine attractiepunten en verspreide voorzieningen kan voor de jaren 1980 en 1985 een raming van de benodigde recreatie-voorzieningen worden gemaakt. Hierbij wordt ook van de oppervlaktebehoefte per gebied een schatting gemaakt.

3.2.4. Blik in de toekomst

3.2.4.1. Inleiding

Alvorens in te gaan op de concrete prognoses van de te verwachten aantallen recreanten en hun verdeling naar hoofdrecreatievormen en naar drukke en stille voorzienin-gen worden enige relativerende beschouwingen gewijd aan een paar voor Almere van belang zijnde kwalitatieve trends in het vrije tijdsgedrag. De nabije toekomst heeft zijn oorsprong in heden en ver-leden. Daarom wordt de visie op de toekomstige ontwik-kelingen in de recreatie gestart met een beschrijving van enige recreatieve aspecten van de huidige situatie. De belangstelling voor recreatieve voorzieningen en mo-gelijkheden in de openlucht is zo groot, zowel binnen als buiten de woonkern. Ter illustratie enkele cijfers inzake dagrecreatiegewoonten van de Amsterdamse bevolking. (Ontleend aan "op grond van cijfers" 7e jaargang nr. 1 uitgave SO, gemeenten Amsterdam).

- ca. 40% van de bevolking zoekt tijdens zomerse weekends de recreatie binnen de stad.
- ca. 20% van de bevolking zoekt tijdens zomerse weekends de recreatie buiten de stad maar binnen een straal van 30 km van de woonplaats. Hiervan gaat een zeer belangrijk deel naar het Amsterdamse Bos.
- ca. 20% van de bevolking zoekt tijdens zomerse weekends de recreatie verder dan 30 km van de stad of neemt deel aan andere stedelijke activiteiten.
- ca. 20% van de bevolking neemt om diverse redenen geen deel aan recreatieve activiteiten.

Hoe vaak ook dergelijke combinaties van onderzoeksgege-vens en aannamen gehanteerd worden bij het opstellen van plannen, er is nauwelijks iets nauwkeurigs bekend over de onderliggende factoren, die het maken van recreatie-prognoses zouden kunnen beteren. Uit een recent onderzoek dat door het I.T.S. in 11 Nederlandse steden werd gehou-den blijkt dat de volgende factoren in afnemende mate van invloed zijn op de trek naar buiten:

- . locatie-gerichtheid (het gericht zijn op recreatie-ob-jecten buiten dan wel binnen de woonkern)
- . voorkeur voor het bedrijven van recreatie in de open-lucht
- . autobezit
- . leeftijd
- . urbanisatiegraad der woonplaats
- . inkomen
- . geslacht
- . vrije uren op zondag
- . parkbezoek
- . opleiding
- . gebruik van overige stedelijke objecten
- . burgerlijke staat
- . waardering van het "er uit" zijn
- . ervaren tekorten in woonomgeving
- . afstand van woonwijk tot park

Deze 15 factoren tezamen verklaren echter slechts 21% van de trek naar buiten. Motief en aanleiding om er op uit te trekken is dus voor bijna 80% nog onvoldoende op wetenschappelijke wijze onderzocht, zou men kunnen stellen. In ieder geval betekent het dat wanneer men al in staat zou zijn deze 15 factoren voor de toekomst te voorspellen dan nog zou men nog geen kwart van de totale trek naar buiten daarvan kunnen afleiden. Hoewel in het algemeen aan de recreatie een behoefte aan rust, ontspanning en ontplooiing ten grondslag ligt is het bijzonder moeilijk geworden recreatie-activiteiten te onderscheiden van andere (vrije-tijds)activiteiten. Ook het wetenschappelijk speurwerk naar het bestaan van verschillende recreantentypes op basis van min of meer terugkerende vaste activiteitenpatronen blijkt ondanks herhaalde pogingen weinig vruchten af te werpen. In Nederland startte Wippler op veelbelovende wijze dit soort onderzoek, maar zowel binnen- als buitenlandse onderzoekers hebben vervolgens aangetoond, dat het vrije-tijdsgedrag zo pluriform is, dat het zich moeilijk in voor de planning betekenisvolle patronen laat vangen (Kamphorst, Ditton, e.a.).

De bevindingen van het I.T.S.-onderzoek geven voorts géén aanleiding te veronderstellen, dat, wanneer er maar recreatie-objecten vlak buiten de woonkern aangelegd zouden worden, men minder vaak van verder weggelegen recreatie-objecten gebruik zal maken. De geconstateerde samenhangen tussen het gebruik van objecten gelegen binnen verschillende afstandszones rond de woonplaats zijn sterk positief. Er blijkt sprake te zijn van een recreatief gedragspatroon, dat in zekere zin neigt tot twee extremen: of men recreert niet of nauwelijks in de buitenlucht of men maakt van velerlei recreatieve voorzieningen gebruik, zowel binnen als buiten de woonkern. Dit betekent dus, dat er zowel recreatievoorzieningen in of nabij de woonkern aangelegd moeten worden als verder weg. De argumenten om het eerste te (blijven) doen liggen voor de hand.

- . De algemene leefbaarheid van de woonomgeving wordt verhoogd door aantrekkelijke voorzieningen (bv. haventje, sluis, e.d.),
- . recreatieve voorzieningen binnen de woonkern hebben een onmisbare functie voor bepaalde bevolkingsgroepen (o.a. kinderen, bejaarden, gehandicapten),
- . het pakket van mogelijkheden voor openluchtrecreatie dient zo groot mogelijk diversiteit te vertonen,
- . recreatieve voorzieningen binnen de woonkern zijn belangrijk voor de korte-duur recreatie, met name door de-weeks.

Al is er thans nog weinig te bespeuren van beperking van de trek naar buiten, het is toch een goede zaak dat de Rijksoverheid de potenties schept om verandering te brengen in de mobiliteit in het recreatiegedrag.

Verder dragen vele niet getoetste veronderstellingen verder bij aan het zicht op de openluchtrecreatie. In de eerste plaats moet worden genoemd de veranderende rol van het gezin in de samenleving, ook wel genoemd de trend naar de thuisgerichte maatschappij.

3.2.4.2. De thuisgerichte maatschappij

In het verleden droeg ontspanning in het gezin in hoge mate het karakter van "bijkomen": na gedane arbeid was het goed rusten. De rust diende om de volgende dag weer een flinke prestatie te kunnen leveren. Kenmerkend was de nauwe verwevenheid tussen arbeid en vrije tijd, waarbij het werk dominant was.

De eerste aanslag op deze samenhang was de scheiding tussen wonen en werken, tussen produktie- en consumptiefunctie van de meeste gezinnen; arbeid en vrije tijd werden ook ruimtelijk gescheiden.

Een andere, later inzettende ontwikkeling greep echter dieper in: door de stijging van de welvaart en verschillende sociaal-politieke maatregelen liep de arbeidstijd terug, terwijl aan de vrije tijd op zichzelf een grotere waarde werd toegekend. Er ontstaan twee duidelijk gescheiden levenssferen met verschillend rolgedrag, waaraan de vergroting van de afstand tussen woning en werk die zich met name in de laatste 15 jaar voordoet het hare bijdraagt.

Een recentelijk waargenomen ontwikkeling duidt erop, dat naar alle waarschijnlijkheid het activiteitenpatroon enigszins zal verarmen. Voedsel voor deze suggestie levert een in 1973 in een zestal kernen in de kop van Noord-Holland uitgevoerd onderzoek naar de activiteitenpatronen van huisvrouwen en de duur van afwezigheid van de man/kostwinner op werkdagen.

Uit dit onderzoek komt duidelijk naar voren dat naarmate de man op werkdagen langer van huis is - hetgeen toeschreven kan worden aan een grotere woon-werk-afstand - de vrouw meer thuisgebonden is en minder uithuizige vrije tijdsbezigheden ontplooit (afgezien van burenb bezoeken). Haar huiselijkheid uit zich in een overdosis "verplichte bezigheden", waaronder we in dit geval slapen en huishoudelijk werk kunnen verstaan.

Dat de vrouw wier man op werkdagen lang van huis is, weinig geneigd is om in de avonden buitenshuis vrije-tijdsactiviteiten te verrichten, valt licht in te zien als men bedenkt, dat deze activiteiten vaak gezamenlijk worden bedreven. De man heeft hier echter weinig tijd voor tengevolge van zijn relatief late thuiskomst en relatief vroeg naar bed gaan. Bovendien toont de man na een lange woonwerkverplaatsing een geringe bereidheid tot het verrichten van een extra-verplaatsing van enige omvang gedurende de avonden.

Interessant is de uitkomst van eerder genoemd I.T.S.-onderzoek, dat onder hen die een voorkeur voor openluchtrecreatie hebben zich naar verhouding vooral gehuwden bevinden met kinderen, maar ook zonder kinderen. Ook de bevinding dat het openluchtrecreatiegedrag van kinderen de ouderen stimuleert tot het gebruik van recreatieobjecten kan als positieve indicatie voor deze gedachten-

gang opgevat worden. Veel informele recreatievormen zijn een gezinsaan gelegenheid - zo zeer zelfs dat er specifieke gezinssportparken worden aangelegd (Pittelo bij Assen).

Deze gegevens en indrukken van het oude land komen ook naar voren bij een specifiek jong poldermilieu. Uit het tijdsbestedingsonderzoek dat in 1973 onder de Lelysteedse bevolking werd gehouden werd, blijkt dat op een zondag met typisch wandelweer slechts 2% van diegenen die er op uit trokken, dit niet in gezelschap van anderen deden en wel voornamelijk te voet of per (brom-)fiets!

Slechts 30% (vergelijk Rijnmond: méér dan het dubbele) gebruikte hierbij overigens de auto om er met anderen op uit te trekken. Het is nog niet bekend in hoeverre de Lelysteedse woonsituatie (gescheiden verkeerssysteem) en de korte afstand tot een aantal recreatievoorzieningen hierbij van invloed zijn.

De gezins-, huishoudens- of thuisgerichtheid in de recreatie vindt tevens een bevestiging in de overtuiging onder sociologen, dat in de jeugdperiode tijdens het opvoedings- en socialisatieproces een stevige basis wordt gelegd voor het latere vrije-tijdsgedrag. In die periode worden houdingen ten aanzien van de vrije-tijd gevormd.

Er doen zich nu twee tendenties voor. Enerzijds vindt op "werkdagen" meer actieve en passieve recreatie in of bij de woning plaats, zoals knutselen, timmeren, zelfwerkzaamheid aan auto en woning, maar ook televisie kijken, lezen, platen draaien, e.d. Hieruit vloeien specifieke ruimte-eisen voort.

Bij de mensen tussen 15 en 49 jaar blijkt, dat rond 1970 de meest de meest verbreide wijzen van vrije-tijdsbesteding passieve bestedingen thuis zijn. Te weten, lezen en t.v.-kijken; respectievelijk 92% en 85% besteedt frequent zo zijn tijd.

Het belang van huis en huishouden als achtergrond wordt verder onderstreept door de hoge percentages van de bevolking die hun tijd doorbrengt met frequent, d.w.z. minstens éénmaal per week, bezoek afleggen aan- of het ontvangen van vrienden en kennissen (79%), knutselen in en rond het huis (54%) en studeren (29%).

De toenemende thuisgerichtheid van de recreatie zal al met al wellicht remmend werken op de toename van de trek naar buiten.

Anderzijds worden, vooral in het weekend, grotere afstanden afgelegd, wanneer men z'n woning eenmaal verlaat. Of en in welke mate deze tendenties in de toekomst zullen worden versterkt, hangt niet alleen af van een verdere vermeerdering van de vrije-tijd opzich, maar ook van de aard van deze uitbreiding.

3.2.4.3. De hoeveelheid tijd

In de tweede plaats is het nuttig nader in te gaan op de reeds genoemde ontwikkelingen in de hoeveelheid vrije-tijd. Uit het I.T.S.-onderzoek blijkt o.m. het volgende. Van belang voor de trek naar buiten de woonplaats is het aantal vrije uren op weekenddagen. Zij die weinig vrije dagen hebben trekken er evenzeer op uit als de mensen met meer vrije dagen. Men zou kunnen zeggen: hoe vaak vrij maakt niet uit, maar als men geruime tijd ter beschikking heeft trekt men er gemakkelijk op uit.

- Hoewel over de ontwikkeling van de vrije-tijd nog weinig valt te zeggen is het zinvol de consequenties van 4 alternatieven te overzien:
- geen verandering : handhaving van het huidige gedragspatroon in grote lijnen
 - kortere werkdagen : toeneming van recreatie-activiteiten in de woonomgeving; binnen 15-20 minuten van de woning
 - kortere werkweek : vergroting van de actieradius waarbinnen de recreatie in de open lucht plaatsvindt en intensivering van activiteiten binnen de nu voorkomende verblijfsrecreatiegebieden "uitloopegebieden"
 - meer vakantiedagen : leidt ten dele tot dezelfde toestand als bij kortere werkdagen en werkweek en overigens tot grotere afwezigheid uit de primaire woon- en recreatiegebieden.

De instelling van de zomertijd zal reeds de (avond-) uur-recreatie en de weekendrecreatie meer kansen bieden. De meeste voorspellingen over de omvang van de vrije-tijd gaan in de richting van een langzame, doch gestadigde uitbreiding van met name langere vrije-tijdsperioden als vakanties en weekends' en minder in een verkorting van de werkdagen. Dit omdat versnipperde vrije-tijd ervaren wordt als "min of meer verloren tijd", waardoor een volledige vrije-tijdsbeleving en de realisatie van een keuze-ervaring minder mogelijk is. In medische kringen wordt hierover genuanceerder gedacht, met dien verstande, dat te scherpe contrasten tussen werk- en vrije tijd als ongewenst worden beschouwd. Een vergelijking tussen het door het I.T.S.-onderzoeksverslag opgegeven aantal vrije uren door huisvrouwen zonder beroep en mannen en vrouwen werkzaam in een beroep (ook part-time) laat zien dat een derde deel van beide groepen op een door-de-weekse dag (dus exclusief de zaterdag) slechts 0 tot 3 vrije uren heeft. Dit wijst eens te meer op de noodzaak van voorzieningen op over-brugbare reistijdafstanden van de woning.

Een kanttekening bij al het voorgaande is, dat in de toekomst er een verschuiving in maatschappelijke prioriteiten kan plaatsvinden, waardoor bijvoorbeeld expliciet zou kunnen worden gekozen voor een relatief geringere eco-

"status"	aantal vrije uren op door-de-weekse dag				
	0-3	4-5	6 uur	totaal	
personen werkzaam in beroep	37%	47%	16%	100	(N=1.532)
huisvrouwen zonder beroep	32%	34%	34%	100	(N= 913)
gepensioneerden; werklozen, W.A.O.-ers	6%	12%	82%	100	(N= 228)

nomsiche groei met behoud van werkgelegenheid voor allen. Dit zou ertoe kunnen leiden, dat dezelfde hoeveelheid arbeid door meer mensen wordt verricht, met als gevolg meer vrije tijd (een kortere werkdag, vervroegde pensionering, aflopende werktijd voor ouderen bijvoorbeeld) en relatief minder inkomen, hetgeen de behoefte aan andere en ook goedkopere vormen van tijdsbesteding, mogelijk in de vorm van creativiteit, zou stimuleren.

Naast een mogelijke afname van het aantal officiële arbeidsuren, zal er een toename optreden van liet aantal gezinnen in de oudere gezinsfase, hetgeen een gevolg is van het dalend gemiddeld kindertal en de daling van de gemiddelde "huwelijksleeftijd" (van de kinderen), dit in combinatie met een gemiddeld langere levensduur. De man en de vrouw die nu een huwelijk aangaan kunnen een langere periode, beginnend op een jongere leeftijd, tegemoetzien waarin zij samen, zonder thuiswonende kinderen, zullen leven. Deze ontwikkeling is zo belangrijk, omdat gezinnen in de laatste fase worden gekenmerkt door een grotere vrijheid voor de echtgenoten en waarschijnlijk ook door een ruimere financiële armslag. Kortom, er komt meer tijd en geld beschikbaar voor, veelal gezamenlijke, vrijetijdsactiviteiten. Dit betekent overigens wel dat in dit verband de grotere belangstelling voor vrije-tijdsactiviteiten komt van een categorie die de leeftijd van 40 jaar heeft bereikt, hetgeen o.m. inhoudt dat voor deze categorie de nadruk komt te liggen op minder energievergende, disciplinevereisende en riskante vrije-tijdsactiviteiten. Door de daling van de gemiddelde leeftijd waarop men huwt zal bovendien de participatie in de sport van de jonge gehuwde vrouw kunnen afnemen.

Op grond van deze overwegingen kan verwacht worden dat de totale openluchtrecreatie toe zal nemen.

3.2.4.4. Milieubesef

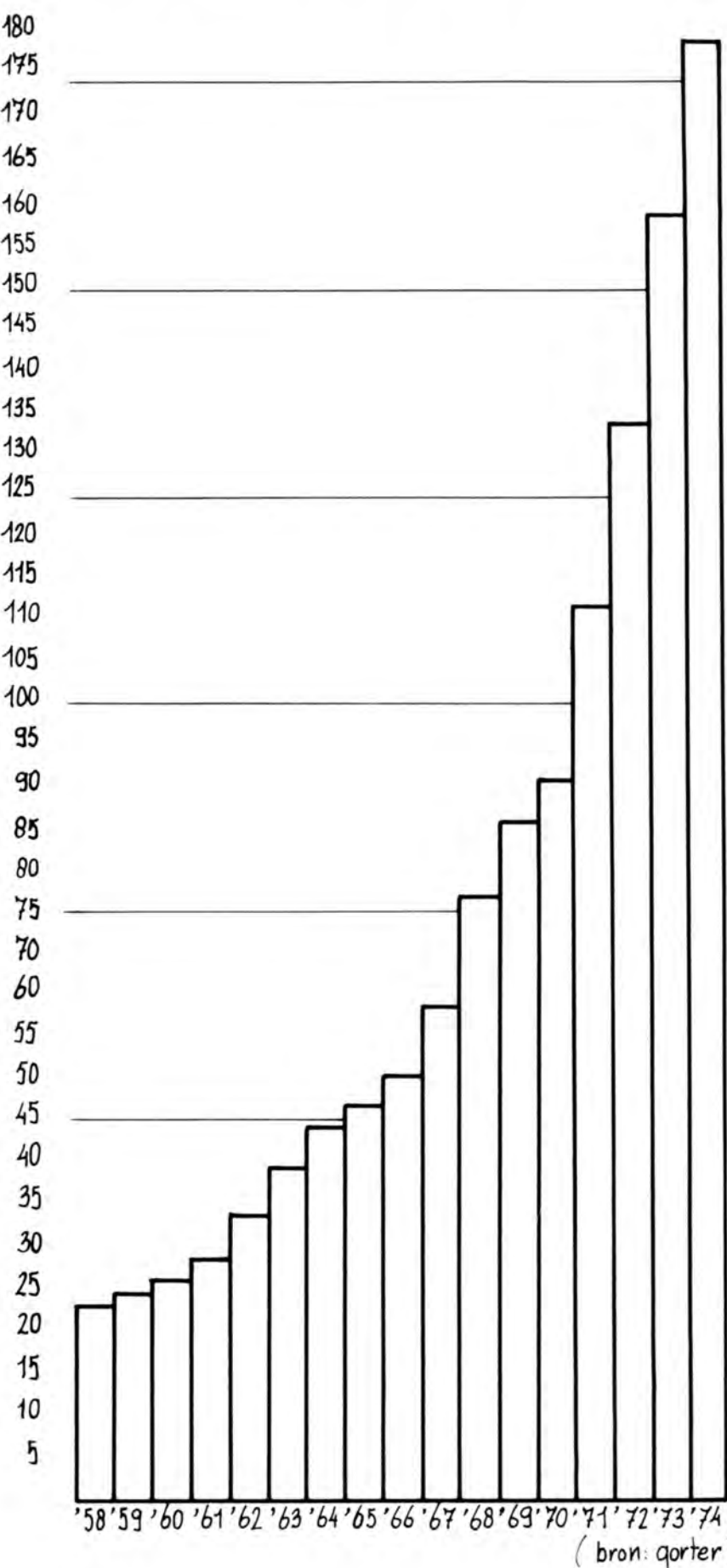
In de derde plaats is de invloed van het groeiend milieubesef van niet te onderschatten belang voor de openluchtrecreatie. De zorg voor de natuur is een maatschappelijk vraagstuk dat niet los gezien kan worden van het functioneren van onze samenleving in al zijn facetten. Het recreatiemotief voor natuurbehoud is dan ook slechts één der vele. Het natuurlijk milieu en tiet waardevolle cultuurlandschap bieden de mogelijkheden voor een gedifferentieerde recreatie in de openlucht. De toegenomen activiteiten op gebied van beheer en educatie wordt o.m. weerspiegeld door het steeds sneller toenemen van bijvoorbeeld het ledental van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten (figuur). Uit een onderzoek onder de Gooise leden (na Amsterdam het meest talrijk) van deze vereniging blijkt duidelijk, dat de recent lid geworden leden meer waarde hechten aan wandelmogelijkheden dan om ideële redenen lid zijn geworden. Men wordt over het algemeen ook op steeds jongere leeftijd lid. Het blijkt ook dat alle ondervraagde leden van 18-24 jaar (de jongste groep) buiten Natuurmonumenten nog lid zijn van andere verenigingen die actief zijn op het gebied van de natuur- en milieuproblematiek.

Dat ook in algemene zin de belangstelling voor "natuurrecreatie" toeneemt blijkt uit recente gegevens. Het C.B.S. vond in 1963 een significant verschil tussen de mate van in de natuur recreëren van leidinggevendenden, welgestelden en middenstanders enerzijds en arbeiders en agrariërs anderzijds. Een onderzoek in Amsterdam en Velzen toont aan, dat de natuurrecreatie geen elitaire zaak meer is, hoewel de voorkeur bij lagere inkomensklassen iets geringer was dan bij de hogere klassen. Kinderhoederijen, school- en kindertuinen, biologische centra, volkstuintjes en heemparken blijken waardevolle educatieve voorzieningen om kinderen en volwassenen in contact te brengen met de natuur. Zo haalden de Rotterdamse kinderboerderijen in 1974 een bezoek van 550.000 personen, afgezien van leerlingen van kleuter- en basisscholen die in klasverband kwamen.

Het feit dat in Lelystad vrijwel iedereen over een normale tuin bij de woning beschikt neemt niet weg dat vanwege de enorme belangstelling met een norm van 10 m2 volkstuin per inwoner gerekend wordt in plaats van het landelijke cijfer: 3,5 à 5 m2 per inwoner. In 1973 was de werkelijkheid ruim 15 m2 volkstuin per inwoner!

De bekende nationale boomfeestdag, die in 1957 startte met 1.600 schoolkinderen te Apeldoorn, is uitgegroeid tot 100.000 kinderen in meer dan 450 gemeenten in 1976. Vanaf 1957 hebben ruim 750.000 kinderen - die met elkaar over het miljoen bomen en struiken in de grond hebben gezet - een herinnering aan de boomfeestdag. Het is duidelijk dat een en ander de belangstelling voor recreatie in de openlucht op positieve wijze zal beïnvloeden.

de groei van natuurmonumenten in Iedental

3.2.4.5. De achtergrond voor prognoses

De in het voorgaande besproken enigszins paradoxale tendenzen bieden te weinig houvast voor het doen van exacte voorspellingen. Volstaan wordt met marges en richtingen aan te geven. In feite zijn betrouwbare prognoses slechts mogelijk voor enkele meer formeel georganiseerde en/of commercieel getinte recreatie-activiteiten. Voor globale categorieën openluchtrecreatie mag verwacht worden dat er zich op de korte termijn weinig opzienbare veranderingen zullen voordoen, noch in aantallen.

	Totaal	Grote steden	Middelgrote steden	Kleine steden	Geindustr. platteland	Agrar. plattel.
Percentage van de Nederlandse bevolking dat de woning heeft verlaten voor het maken van een dagtocht van meer dan 2 uur	50%	48%	53%	51%	49%	46%
Percentage tochten met doel recreatie buiten	16,5	18,7	16,6	21,1	18,9	11,4
waarvan:						
zwemmen/zonnen	(4,5	4,3	4,7	7,6)	4,9	2,7
vissen	6,5 (0,8	0,9	0,6	0,7)10,2	0,5	1
watersport	(1,2	1,2	1,2	1,9)	1,2	1
rondrit	2,5	1,6	2,7	3,3	3,9	1
verblijf of dagcamping, e.d.	2,5	3,9	2,9	2,5	2,4	1,1
wandelen	5	6,8	4,5	5,1	6	1,4
Procenten tochten met doel attractiepunten	1,5	1,2	1,6	1,3	2,1	1,4

Bron: Brouwer, 1976

Uit een inventarisatie van onderzoeksgegevens in de Noordvleugel van de Randstad, met het accent op Amsterdam, blijkt een voorkeur voor openluchtactiviteiten, die niet wezenlijk verschilt van het landelijk beleid. Vanuit de woning als basis voor openluchtrecreatie redenerend werden 18 activiteiten onder de loep genomen. Als zeer globale conclusie kan gesteld worden dat:

1. winkelen en marktbezoek, door ± 90% der bevolking van Amsterdam één of meren keren per jaar wordt gedaan.
2. wandelen in de (woon-)buurt, door ± 70%
3. bezoek aan park binnen de woonomgeving, door ± 60%
4. bezoek aan park buiten de woonomgeving, door ± 60%
5. toerrijden per auto (driving for pleasure), door ± 60
6. strandbezoek, door ± 60%
7. wandelen in de natuur, door ± 50%
8. recreatieve sportbeoefening (buiten clubverband), door ± 45%
09. sportbezoek (passieve sport), door ± 40%
10. bezoek aan openluchtwembad, door ± 40%
11. vissen, door ± 30%
12. watersport, door ± 30%
13. gebruik van openbaar vervoer in de directe omgeving, door ± 30%
14. fietsen in de natuur, door ± 30%
15. georganiseerde sport, door ± 25%
16. verblijf in tent en bungalow (recreatiewoning), door ± 25%
17. "de straat op" (gebruik van openbare niet-groene ruimte), door ± 20%
18. volkstuin bezoeken, door ± 10%.

Bedacht moet worden dat het aanbod van diverse recreatie/landschappelijke voorzieningen sterk bepalend zal zijn voor het hierboven geschetste beeld. Algemeen bekende globale conclusies zijn:

1. dalend bezoek bij toenemende afstand tussen woonplaats en obkeet,
2. meer dan 50% der recreanten zijn gezinnen met jonge kinderen,
3. de auto is met gem. 65% der vervoerswijzen het favoriete vervoermiddel,
4. men verblijft tenminste ± 3 uur op het object.

De meest voorkomende activiteiten op de onderzochte objecten zijn:

1. wandelen, tot 77% der recreanten op een recreatie-object,
2. strandactiviteiten (luieren, baden, zwemmen, zonnen) tot 27% der recreanten in een "gemengd" gebied als de Kennemerduinen (natuurlijk 100% voor alleen het strandgedeelte),
3. sport- en spel (georganiseerd), tot 14%,
4. vissen, tot 14%,
5. naar sport kijken (geen regionale cijfers bekend) en
6. toerrijden (geen regionale cijfers bekend).

Het oordeel van de recreanten over de bezochte objecten is per object nogal gevarieerd, hoewel i.h.a. positief. Duidelijk is de wens naar meer specifieke kleinere voorzieningen en installaties. Dit gaat op tot 34% der recreanten. Bovendien blijkt de waardering voor rust en stilte (± 50% der recreanten). Dus is zonering van de recreatiegebieden gewenst, naast het hanteren van relatief lage capaciteitsnormen en goede inrichting.

De kwaliteit van buitenzwemwater wordt door de recreanten negatief beoordeeld. Dit kan betekenen dat er relatief veel zwembaden in Almere zouden moeten worden aangelegd.

Het aanbod van recreatieve voorzieningen in een stedelijk gebied als Almere mag overigens niet worden gebaseerd op resultaten van waarnemingen elders en in het verleden, maar vloeit voort uit de specifieke stedenbouwkundige opzet en de mogelijkheden, die het fysisch milieu biedt alsmede een consistente visie op een voor de toekomst in kwalitatief en kwantitatief opzicht juiste dosering; dit laatste i.v.m. de regionale situatie. Daarmee beïnvloedt het aanbod ook het gebruik.

Er is nog een uitermate belangrijke factor werkzaam in het streven naar een evenwicht tussen vraag en aanbod, namelijk: hoe ervaart men het een en ander. Uit het eerder genoemde I.T.S.-onderzoek blijkt bijvoorbeeld, dat ongeacht het feitelijk gegeven aanbod, tevredenheid (d.w.z. positief beoordeelde kwaliteit) over het aanbods-niveau samengaat met het gebruik. Het is evenzeer mogelijk dat herhaald gebruik in ieder geval leidt tot een grotere tevredenheid. In ieder geval geldt vaak: onbekend maakt onbemind.

Uit een onderzoek naar het beeld van vier steden in Mid-den- en Oost-Nederland blijken ideeën over recreatieve aspecten van plaatsen van groot belang voor het oordeel of men in de plaatsen zou willen wonen of niet. Zo denken Randstedelingen van Zwolle, dat er niets te beleven is en dat men er weinig rust, ruimte en groen vindt. De gunstige positie van Zwolle ten opzichte van de recreatiegebieden Veluwe, Drente, Randmeren en Kop van Overijssel, naast de aanwezigheid van historische monumenten in de binnenstad, heeft weinig invloed op het oordeel. Het onderzoek wijst eens te meer uit, hoe irrealistisch mensen vaak oordelen over recreatieve mogelijkheden. Het is echter duidelijk, dat een goed promotiebeleid, ondersteund door feitelijk aantoonbare kwaliteiten, de aantrekkelijkheid van het aanbod zal kunnen vergroten.

Het belangrijkste doel van de recreatieve voorzieningen in Almere's Buitenruimte is tegemoet te komen aan de behoeften van de bewoners van Almere en die der oude land recreanten. Toch zal Almere ook voor een derde categorie aantrekkelijk kunnen zijn; met name de grotere attracties van Almere zullen een groot aantal "toeristen" van elders gaan trekken. Hier wordt onder toeristen verstaan diegenen die van buiten Almere komen en er enige nachten verblijven, diegenen die van buiten de Noordvleugelregio naar Almere komen bij wijze van dagtocht en tenslotte diegenen die naar Almere komen ongeacht hun woonplaats, om een unieke in Nederland verder niet voorkomende attractie te bezoeken.

De aantrekkingskracht van Almere heeft 4 componenten:

1. Het idee van een nieuwe stad is op zichzelf interessant voor velen.
2. Vanwege omvang, snelle groei en moderne vormgeving is het waarschijnlijk dat Almere mensen zal trekken die willen profiteren van winkel- sociaal- culturele, recreatieve en dienstverlenende voorzieningen die zij in hun eigen woonplaats niet kennen.
3. Almere zal, zeker mede door zijn Buitenruimte, een ongeëvenaarde scala van recreatieve voorzieningen in relatief dichte "pakking" te bieden hebben.
4. Almere is zeer centraal gelegen in Nederland en eveneens gunstig t.o.v. de Randstad zodat de bereikbaarheid erg groot zal zijn.

Gegeven de hierbovengenoemde trends en verwachtingen en de als afspiegeling van de Nederlandse bevolking geprogrammeerde bevolkingssamenstelling van de stad Almere, zullen in de volgende paragraaf prognoses opgesteld worden inzake de te verwachten aantallen recreanten in de Buitenruimte van Almere. Hierbij wordt o.m. gebruik gemaakt van een voorspellingstechniek die met onzekere ontwikkelingen rekening houdt, de Delphi-methode.

Op basis van de besproken huidige situatie en de te verwachten ontwikkelingen in algemene zin zullen de voorspellingen worden gepresenteerd, overigens met gebreken. Dit vraagt bij de concrete planning om een tweetal extra procedures, namelijk:

het aanbrengen van een fasering bij het totstandkomen van een project. Dit biedt de mogelijkheid om tijdens de realisering bij te sturen telkens als uit nieuwe onderzoeken of anderszins blijkt dat dit nodig is. het ruimte scheppen voor experimenten, dit wil zeggen het uitproberen van nieuwe (typen) voorzieningen, projecten, enz. en mogelijkheden creëren voor liet direct betrekken van de bevolking bij de voorbereiding en uitvoering van voorzieningen. Immers voorspellingen op basis van huidig gemeten gedrag kan ons nog weinig vertellen over wat er precies aan nieuwe vormen kan ontstaan. Vooral laatstgenoemde experimenteermogelijkheid, c.q. noodzaak biedt de nodige perspectieven. Op allerlei manieren en op diverse terreinen valt tegenzin tegen de meer technocratische tendenties van de hedendaagse maatschappij te constateren.

Er is een groeiend verlangen naar tijdige en juiste betrokkenheid. Dit verlangen naar vrijheid en betrokkenheid zal ook geuit worden in de recreatieve sfeer: de informele groepen winnen aan betekenis en de wens om zijn vrije tijd zo veel mogelijk naar eigen wens en persoonlijke smaak door te brengen wordt steeds groter. Ook in de werksfeer is sprake van participatie in het beleid door de werknemers. In de woon-woonomgevingssfeer zijn de voorbeelden legio. Daarnaast vinden ook reeds experimenten plaats om op een hoger ruimtelijk ordeningsniveau, bijvoorbeeld dat van streekplannen, participatie te doen plaatsvinden. Het is wellicht mogelijk om in de toekomst het gebied buiten de woon- en werkkernen, de Buitenruimte, juist vanuit deze kernen door de bewoners mee te laten "besturen".

Het aanbod van specifieke recreatiemogelijkheden zou op directe wijze 'meebepaald worden door de gebruikers, en wel door die gebruikers die in dat meebestemmen zelf een normale, logische taak zien. Die bewoners en gebruikers die zich, ondanks, de mentaliteitsverandering, niet geropen voelen te participeren in het hele proces, zullen dat ook niet behoeven.

Het meest waarschijnlijke gevolg voor de openluchtrecreatie is een nog veel grotere nadruk op ruimten direct in en aansluitend op de woonomgeving dan reeds heden het geval is. Het proces van betrokken zaken bij de Buitenruimte moet daar dus zo genuanceerd mogelijk gemaakt worden (ruimte + flexibiliteit). Het gebruik van de verder weggelegen buitenruimte zal over het algemeen minder, doch veel doelgerichter zijn en daardoor relatief gemakkelijker met behulp van participatiemethoden in te richten.

De toekomstige Almeerders zullen hopelijk bereid zijn zich in te zetten voor de totstandkoming van hen passende maatschappelijke en ruimtelijke structuren. Zij zullen daarbij ook recreatieve mogelijkheden in het leven roepen om een geïntegreerde levensgemeenschap op te bouwen.

3.2.5. Programma

3.2.5.1. Inleiding

De recreatievoorzieningen in een nieuwe stad moeten eigenlijk op de openbare normen met betrekking tot het inwonertal vooruitlopen

In de eerste plaats dient er namelijk rekening gehouden te worden met het streven om reeds aan de eerste bewoners van Almere een zo breed mogelijk scala van recreatievoorzieningen aan te bieden.

In de tweede plaats is er de druk van oude landrecreanten die in de regio te geringe openluchtrecreatiemogelijkheden hebben. Verwacht wordt dan ook dat tussen 1980 en 1985 zeker ca. 1/3 van de totale ca. 4000 ha recreatief te bestemmen Buitenruimte voor gebruik gereed zal moeten zijn. Deze opgave betekent, afgezien van organisatorische aspecten, een dermate grote landschappelijk-structurele invloed op de totale Buitenruimte, dat de prognoses vooral nadruk leggen op 1980 en 1985.

De aantallen Almere-recreanten in 1980 zijn benaderd met behulp van de Delphin-methode. Dit is een herhaald uitgevoerde meningspeiling onder nationale, regionale en lokale deskundigen, in dit geval op het gebied van recreatie. De oude landrecreanten en de situatie in 1985 zijn op basis van vergelijkingen met elders en eigen inzicht geschat. "Het dient vermeld te worden dat de georganiseerde sportbeoefening in deze jaren vrijwel geheel binnen de woonkernen zal plaatsvinden zodat vooralsnog alleen bij wijze van uitzondering de Buitenruimte plaats zal bieden aan bijvoorbeeld sportwedstrijden.

3.2.5.2. Land- en oeverrecreatieprognose

De buitenruimte van Almere zo'n 10.000 ha groot, zal tal van functies krijgen die tezamen het landschap zullen bepalen. Naast o.a. verkeer, landbouw, bosbouw, incidenteel wonen en werken zal de recreatie in de Buitenruimte een uiterst belangrijke rol gaan spelen. De recreanten die in de Buitenruimte zullen gaan recreëren zullen zeker niet allemaal uit Almere komen. De eerste 10 à 15 jaar zullen er zelfs meer recreanten uit de regio naar de voorzieningen in de Buitenruimte van Almere komen dan er uit de woonkernen van Almere afkomstig zullen zijn.

Zo zullen er in 1980 op een drukke dag 2300 Almere bewoners tegen maar liefst 12.250 regionale recreanten op het drukste moment van die dag van de voorzieningen in de Buitenruimte gebruik maken.

Ook in 1985 als Almere tot ca. 50.000 inwoners zal zijn uitgegroeid zullen er nog meer regionale recreanten dan Almeerders aanwezig zijn. De verhouding is dan 8500 à 9000 recreanten uit Almere en 14.000 a 15.000 uit de regio.

Om deze recreanten goed op te kunnen vangen worden drie soorten voorzieningen - niveau's aangelegd, t.w.
a. de grote concentratiepunten, dit zijn verzamelingen van voorzieningen, die een grote opvangcapaciteit hebben (minimaal 2500 per moment) en waar tal van recreatie-activiteiten bedreven kunnen worden; b.v. drukke landgebonden recreatie (voetballen, zonnen, barbequen e.d.), stille landgebonden recreatie (wandelen, natuurgeniëten, drukke oevergebonden recreatie (strandbezoek) en stille oevergebonden recreatie (vissen, wandelen e.d.). Omdat in een groot concentratiepunt dit soort activiteiten bedreven moet kunnen worden zullen zij over het algemeen een vrij groot oppervlak beslaan. Te verwachten is dat ongeveer 75% van alle recreanten te vinden zijn in dergelijke concentratiepunten.
b. Daarnaast moeten kleine concentratiepunten worden aangelegd. Zowel de capaciteit als het oppervlak van een dergelijk concentratiepunt zal over het algemeen kleiner zijn (cap. tot max. 2500 pers. op het drukste moment) terwijl er ook minder recreatie-activiteiten mogelijk zullen zijn. Verwacht mag worden dat ca. 15% van de recreanten in een dergelijk concentratiepunt te vinden zal zijn.
c. De verspreid voorkomende voorzieningen zijn solitair; als voorbeelden kunnen gelden een natuurterrein of een manege; ca. 10% van de recreanten zal gebruik maken van deze voorzieningen.

In het programma voor 1980 en 1985 van de bestemming recreatie worden de aantallen recreanten uit de onderscheiden activiteiten-categoriën toegedeeld aan de specifieke voorzieningen.

Worden deze voorzieningen zowel de grote als de kleine concentratiepunten en volledig gespreide voorzieningen

in voldoende mate over de totale buitenruimte van Almere gespreid, dan zal de bestemming recreatie een zeer belangrijke bouwsteen zijn bij het tot stand komen van het landschap in de buitenruimte van Almere.

Voor een nauwkeurige weergave van plaats, oppervlakte en type voorzieningen ten behoeve van land- en oeverrecreatie in 1980 en 1985 zij verwezen naar het schema waarmee dit hoofdstuk besluit. Op deze plaats wordt volstaan met het volgende overzicht.

Globale oppervlakte in 1985			
	Land- en oeverrecreatieterrein	Water binnen-dijks voor watersport	Totaal
Opvanggebieden (grote concentratiepunten)			
Het Centraal Park	200	100	300
De Noorderplassen	150	25	175
Het Pampushout	200	100	300
De Achtervaart	175	-	175
De Val	150	P.M.	ca. 150
Het Muiderzand	50	P.M.	50
Uitzweringsgebieden (kleine concentratiepunten)			
Totaal	175	25	200
Verspreide voorzieningen			
Totaal	400	P.M.	ca. 400
Totaal	1500	ca. 250	ca. 1750

3.2.5.3. Pleziervaart prognose

De belangstelling voor de watersport is snel stijgende. Aangezien de huidige tekorten aan ligplaatsen aan het Gooimeer en het IJmeer reeds zeer groot zijn (5 à 7000) en verwacht kan worden dat dit tekort de komende jaren nog snel zal stijgen is het noodzakelijk dat op diverse plaatsen langs de polderdijken en in de polder zelf (aan binnendijkse wateren) jachthavens worden aangelegd. Om een kort beeld te schetsen van de tekorten, hier in vogelvlucht de cijfers.

In het Gooimeer is in 1980 een vraag naar 6300 ligplaatsen. Als de huidige plannen allemaal doorgaan zullen in dat jaar 1950 ligplaatsen gerealiseerd zijn. Er is dus een tekort van 4350 ligplaatsen. Van deze vraag is overigens maar een klein deel afkomstig van Almerebewoners nl. 200; de overige ligplaatsen zijn dus nodig om de regionale druk op te vangen.

Aan het IJmeer zullen in 1980 ca. 6650 ligplaatsen gerealiseerd moeten zijn, te verwachten zijn er echter "slecht" 3500, het tekort zal hier dus 3150 bedragen. Te verwachten is dat in de vijf volgende jaren (tot 1980) de totale vraag met nog eens 2000 zal stijgen, terwijl (volgens de huidige plannen) hiervan hooguit 1600 aan de oudelandzijde gerealiseerd zullen worden, een toename van het tekort van 400 ligplaatsen dus.

Om deze tekorten op te heffen dienen aan de dijken van Zuidelijk Flevoland de volgende jachthavens gerealiseerd te worden. Achter de naam van de haven staat het aantal ligplaatsen en de volgorde geeft tevens de gewenste volgorde van realisatie weer (zie. ook de kaartjes).

* Tot 1980

1. De haven op de buitendijkse opspuiting van Almere-Haven 400
2. Een haven langs de opritten van de Stichtse Brug 500
3. Een haven bij het reservegebied van Almere-Haven 1200
4. Een haven aan de noordzijde van het Muiderzand 750
5. Een haven ten noorden van het Muiderzand (Marina) 750

Binnendijks zouden tot 1980 400 ligplaatsen aan de zuigput BZ 14 en 600 ligplaatsen in het centrale parkgebied moeten worden aangelegd.

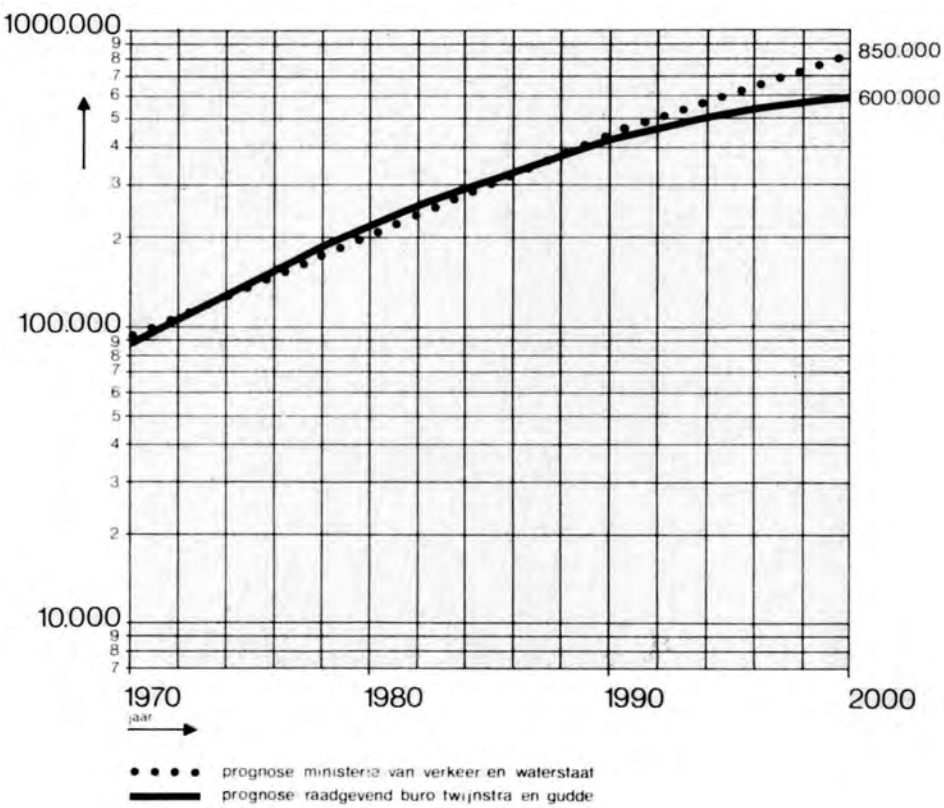
* In de periode 1980-1985

Jachthaven Pampus-Haven	1000
Jachthaven nabij het gemaal de Blocq v. Kuffeler	750
Jachthaven 't Sticht, aan de Gooimeer dijk	750

Binnendijks is het verantwoord moet in deze periode de jachthaven aan de centrale Parkplas met 150 ligplaatsen uit te breiden, terwijl het gewenst is in de Noorderplassen een haven van 350 ligplaatsen aan te leggen.

Aangezien het zeer de vraag is of de capaciteit van deze twee randmeren voldoende groot is om aan de watersporters die een ligplaats willen langs Gooi- en IJmeer voldoende (beschermde) vaarruimte te bieden, verdient het de voorkeur tot 1985 in het Gooimeer 4 eilanden te maken ten behoeve van de watersport. De inrichting ware zodanig te kiezen dat de watersporter daar enige tijd kan vertoeven en mogelijkheden krijgt om aan te leggen en voorzieningen vindt voor de recreatie, lig/speelweiden en een aquacamp.

Naast eilanden zou ook een schiereilanden en/of voorlanden gedacht kunnen worden. De beste plaats om deze te realiseren is bij de jachthaven marina.

Schatting van de groei van het aantal pleziervaartuigen 1970 - 2000

3.2.5.4. Verblijfsrecreatieprognose

Alvorens in te gaan op de behoefte aan recreatieverblijven in de buitenruimte een begripsomschrijving: Onder een recreatieverblijf wordt verstaan: "Die vorm van behuizing en/of inrichting van een perceel voor recreatieve doeleinden waarover een persoon gedurende langere of kortere tijd vrij kan beschikken en waarin/-op kan worden overnacht". Een indeling en opsomming van recreatieverblijven wordt in het nu volgende schema gegeven:

Indeling recreatieverblijven		
Gebruik	Constructie	
	Permanent	Demontabel of mobiel
Individueel	Boerderij	Houten vacantiewoning
	Molen	Tenthuisje
	Landarbeiderswoning	Caravan
	Stenen vacantiewoning	Tent
	Stadswoning	Woonboot
		Kajuitjacht
Collectief	AppartementHotel	Volkstuincomplex
	Pension	Jeugdkamp
	Jeugdherberg	Zeilkamp, e.d.

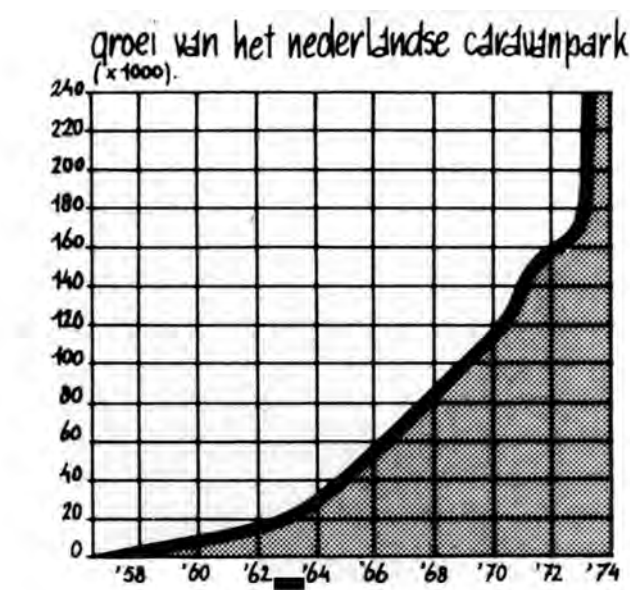
Bij de vraag welke van dit soort recreatieverblijven in de buitenruimte van Almere gesitueerd dienen te worden moet eerst nagegaan worden wat de behoefte is aan en de motieven zijn om een recreatiewoning te willen betrekken in de vrije tijd. De toename in deze sector vrijetijdsbesteding is in ieder geval zeer snel (figuren.....).

De behoefte aan een buitenverblijf naast de normale woning wordt beschouwd als zijnde blijvend en diepgeworteld. Ze wordt niet of nauwelijks beïnvloed door de woonsituatie van de gewone woning, Men wil om de volgende redenen een buitenverblijf betrekken:

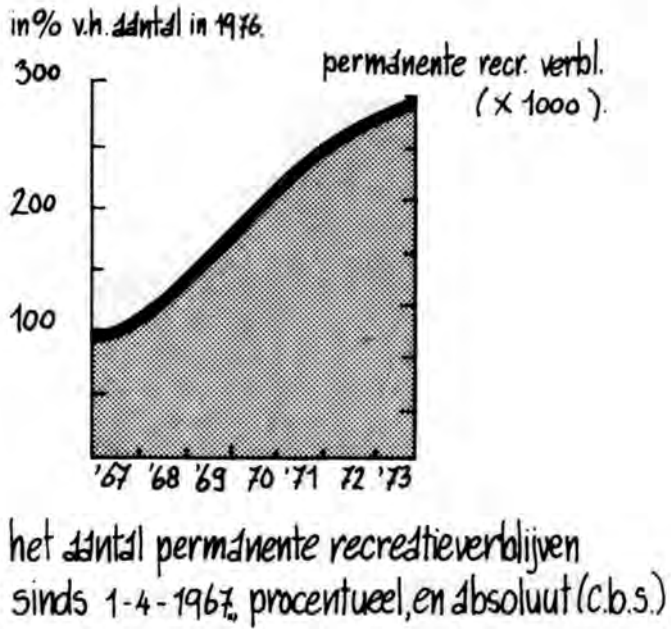
- het verlangen om van omgeving te veranderen
- het verlangen naar rust en "buitenleven"
- een vermindering van de sociale controle, drang naar vrijheid
- het verlost worden van de sleur van alledag.

Gezien deze redenen is het niet uitgesloten dat een deel van de Almerebewoners er behoefte aan heeft om binnen het gebied van Almere, dat tenslotte ca. 10.000 ha buitenruimte omvat, een als tweede "plek" bedoeld recreatieverblijf te betrekken. In het bijzonder vormt de recreatietuin hiervoor een prachtige gelegenheid. Men vergelijkte in dit opzicht de "juweeltjes van zorg" in Amsterdam (Slotendijk, Watergraafmeren, etc).

De volkstuinen worden onderverdeeld in recreatietuinen en in nutstuinen. Onder recreatietuinen kan worden verstaan: Een perceel grond van minimaal 250 m2 oppervlak (tot ca.

cijfers per 1 januari (bron: rdi)

350 m²) waarop de bouw van een tuinhuisje tot de mogelijkheden behoort.

De recreatietuin wordt voornamelijk gebruikt voor het kweken van siergewassen (bloemen, heesters e.d.) de teelt van groente is bijzaak. De tuin heeft een verblijfsrecreatief karakter. De complexen recreatietuinen hebben vaak als minimum 200 en als maximum 350 tuinen. Over het algemeen zijn zij nog gesitueerd in recreatiegebieden buiten de kern en hebben de complexen een openbaar karakter.

Het is echter ook mogelijk met name voor lokale gebruikers kleinere complexen te situeren in groene lobben in de kern. Naast de tuinen worden er in de complexen ook voorzieningen voor de dagrecreatie aangelegd.

Onder nutstuinen moet worden verstaan: Een perceel grond van 50 tot 250 m oppervlak waarop over het algemeen geen opstallen op gerealiseerd mogen worden en die vnl. bestemd zijn voor het kweken van groente. Complexen nutstuinen kunnen zowel binnen de woongebieden als buiten de kernen worden gelegd. Over het algemeen zullen de kleinere tuinen (50 tot 100 m) binnen de kern liggen als "overtuinen". De complexen liggen bij voorkeur dicht bij doch op maximaal 1000 meter van de kernrand en bevatten 300 tot 400 tuinen. Naast de tuinen en paden worden er nauwelijks voorzieningen aangelegd.

Om een zo realistisch mogelijk beeld te krijgen van de behoefte aan de verschillende typen tuinen tot 1985 is in dit werkdocument een onderscheid gemaakt naar de behoefte van de Almerebewoners en die van het oude land.

De lokale behoefte in 1980

Uit onderzoek onder de belangstellendene voor een woning in Almere is gebleken dat 30% van de belangstellende gezinshoofden geïnteresseerd is in een "volkstuin" in Almere. Ook onder de bevolking van Lelystad is een zeer grote belangstelling geconstateerd voor volkstuinen, 25% van de gezinnen.

Als ervan uitgegaan wordt, dat tot 1980 inderdaad 30% van de zich vestigende huishoudens een volkstuin wenst te bezitten, dan betekent dit, dat 1500 tuinen aangelegd dienen te worden. Gesteld wordt voorlopig, dat 25% van deze belangstellenden voor een volkstuin een nutstuine vlakbij de woning wil hebben. Dit houdt in de realisatie van 375 nutstuinen binnen de kern. Hooguit 55% van de belangstellenden is geïnteresseerd in een nutstuintuin buiten de kern d.w.z. 825 tuinen in complexen binnen 1000 meter van de rand van de kern (2 complexen van 300 tuinen rond Almere-Haven en een complex van 220 tuinen met uitgroei mogelijkheid bij Almere-Stad. Zeker 20% is geïnteresseerd in een recreatietuin met de mogelijkheid om er een huisje op te bouwen, dit betekent 300 recreatie tuinen voor Almerebewoners, in totaal 1 complex.

De regionale behoefte in 1980

Voor een wat luxueusere verblijfsvorm blijken afstand en prijs minder van belang zijn. De situering heeft dus niet noodzakelijk in de directe nabijheid van een woonkern te zijn. Slechts op planologische gronden kan het beter zijn complexen te concentreren bij andere stedelijke voorzieningen. Door aantrekkelijke verblijfsmogelijkheden te creëren op het nieuwe land en die direct goed in het landschap in te passen, kan men het oude land met zijn grotere landschappelijke en culturele waarden ontlasten. Men zal dan wel door goede faciliteiten en mogelijkheden, zoals water, watersportvoorzieningen, openstelling gedurende het gehele jaar een basis moeten leggen, waardoor het de vergelijking met gebieden op het oude land kan doorstaan.

In samenhang hiermee is het goed denkbaar Almere ook voor toeristen aantrekkelijk te maken.

Deze toeristen zullen een directe inkomstenstroom in kunnen zetten voor de meer commerciële recreatievoorzieningen naast indirecte voordelen voor de gehele Almere-gemeenschap zoals beter functioneerd winkelapparaat, enige werkgelegenheid.

Het is wenselijk, dat het toerisme naar Almere op actieve en juiste wijze wordt bevorderd. Omdat juist op het gebied van het toerisme geldt dat, onder de bijbehorende "promotion", het aanbod nieuwe vraag schept op de "recreatiemarkt" dient dit aanbod zeer nauwkeurig te voldoen aan een pakket doelstellingen die niet in strijd zijn met de overige doelstellingen die voor Almere en voor de Buitenruimte in het bijzonder gelden.

Zo bleek na analyse, dat het voorzieningenpakket ten dienste van het toerisme zo veel mogelijk uiteenlopende facetten dient te vertonen. Veel gebieden in de regio vertonen een gebrek aan slecht-weer-accommodatie, gebrek aan winterattracties en/of een gebrek aan avondaccommodatie.

Voor Almere komt hierdoor een grote nadruk te liggen op indoorvoorzieningen, die zorgen voor een continuering van het seizoen en die in de eerste fase van de inrichting, bij gebrek aan een volgroeid landschap, de behoefte aan volwaardige voorzieningen kunnen opvangen. Bij meerdere activiteiten onder één dak kan een en ander bevorderd worden. Voor de watersport betekent dit de aanleg van marinehavens, die de watersporters uitgebreide mogelijkheden geven. Voor de amfibische recreatie betekent dit dat naast de strandvoorzieningen ook voorzieningen aangelegd worden die goed kunnen functioneren bij minder mooi weer, iets waarvoor de strandrecreant zeer gevoelig is. Ook bij de opzet van concentratie- en attractiepunten moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid tot indoor- recreatie. Behalve bij bovenstaande recreatievoorzieningen het meervoudig gebruik van belang. Door deze in de beginfase te

combineren met andere voorzieningen kan ook voor deze categorie op betrekkelijk goedkope wijze al voor de eerste bewoners een redelijk aanbod worden geschapen.

Op verblijfsrecreatief gebied moet in de eerste fase o.a. voorzien worden in hotel/motel accommodatie. Voor verblijfsrecreatieve terreinen kan Almere een hoge mate van diversiteit waarborgen, maar voor ontwikkelingen op grote schaal van deze categorie moet men in eerste instantie niet aan Almere denken, maar aan de ZO-lob van Zuidelijk Flevoland. Met name inzake tweede woningen mag men de huidige vraag niet als norm hanteren. De kosten beperken immers de mogelijke vraag en voortdurende veranderingen in het gedragspatroon spelen ten aanzien van deze mogelijke vraag een belangrijke rol. De nationale overheid vraagt zich af of het meehelpen aan het voldoen van de zich manifesterende behoefte wel altijd juist is. Met name recreatie(volks-)tuinen en (seizoen-)kamperen met de tent en de caravan zullen, mits zorgvuldig gesitueerd en landschappelijk ingepast een kans moeten krijgen, zodat Almere zijn doelstelling "plaats voor iedereen" kan waarmaken. Voor "tuinen" is een prognose opgesteld. Op de wachtlijst van de Amsterdamse Volkstuinenvereniging staan ca. 2000 belangstellenden ingeschreven voor een recreatietuin. Hiervan is ca. 30% (650) bereid om naar Almere te gaan om daar een recreatietuin te gaan bewerken. Voor deze 650 belangstellenden wordt in eerste instantie een complex tuinen aangelegd (350 tuinen) ten oosten van Almere-Haven, terwijl daarnaast een complex in voorbereiding is in het Pampushout (ten westen van Almere-Stad).

Ook in en rond Amsterdam zijn plannen tot realisatie van recreatietuinen complexen. Tot 1980 zullen in Amsterdam zelf ca. 1000 tuinen worden aangelegd. Deze tuinen zijn uitsluitend bedoeld om de wachtlijsten in te lopen. Complexen die moeten verdwijnen voor stadsuitbreiding, verkeersvoorzieningen e.d. worden daarnaast in ieder geval door de gemeente vervangen.

Verder zijn de Amsterdamse Volkstuinvereniging en de gemeente Amsterdam in onderhandeling met de gemeenten die betrokken zijn bij het Amstellandproject om aldaar ca. 3000 tuinen te realiseren. Verwacht mag worden dat rond 1980 hier de eerste paar honderd tuinen zijn opgeleverd.

Het is mogelijk, dat bij een verhoogd aanbod van tuinen de belangstelling toe gaat nemen aangezien de wachttijden bekort gaan worden. Als dit zo is mag worden verwacht, dat de voortdurend een wachtlijst zal blijven. Het is echter wel waarschijnlijk dat onder de nieuw ingeschreven en de belangstelling voor een tuin in het Almeregebied lager is dan 30% aangezien de tuinen in het Amstelland de voorkeur zullen krijgen omdat deze dicht bij Amsterdam liggen dan de tuinen in het Almeregebied. Gesteld wordt daarom, dat naast het nu in aanleg zijnde complex voor Amsterdammers nog 1 complex voor Amsterdammers wordt aangelegd van 300 à 400 tuinen. Het complex dat nu in voorbereiding is in het Pampushout is bestemd voor

zowel lokale als regionale gebruikers (voor beiden 150 à 200 tuinen). Dit houdt in dat zeer spoedig de voorbereidingen voor een tweede complex gestart dienen te worden en voor een tweede complex voor gemengd gebruik van een zelfde omvang.

Daarnaast dient er in de buitenruimte een plaats gereserveerd te worden voor een complex voor regionaal gebruik. Dit is noodzakelijk omdat de belangstelling in Amsterdam door het verhoogde aanbod van tuinen snel kan groeien zodat de wachtlijst blijft bestaan. Gezien het realiseringstempo van de complexen kan hier begin 1978 over beslist worden, zodat dit complex eventueel in 1980 opgeleverd kan worden.

Samenvatting "tuin" prognose

Tot 1980 dienen gerealiseerd te worden.

- Nutstuinen in de woonomgeving (lokaal gebruik) 375

- Nutstuinen buiten de kernen (lokaal gebruik) 825
2 complexen van 300 tuinen voor Almere-Havenbewoners en 1 complex waarvan 225 tuinen uit te geven aan bewoners van Almere-Stad

- Recreatietuinen 960 à 1050

In aanleg is reeds 1 complex van 350 tuinen ten oosten van Almere-Haven. Daarnaast moeten worden aangelegd: 1 complex voor bewoners van Almere (300 tuinen) en 1 complex voor Amsterdammers 300 ± 400 tuinen.

Het best kunnen dit 2 complexen voor gemengd gebruik worden: d.w.z. voor Almerebewoners en Amsterdammers, waarvan het eerste (Pampushout) opgeleverd moet worden in 1978 en het tweede - eveneens Pampushout - in 1979.

- Verder dient er nog een plaats in de buitenruimte gereserveerd te worden voor nog één complex recreatietuinen (300 à 400) voor Amsterdammers. Als begin 1978 blijkt dat hier behoefte aan bestaat die enerzijds veroorzaakt kan worden door een stijgende vraag en anderzijds door het niet op tijd gereedkomen van voorzieningen op het oude land dient hieraan begonnen te worden, zodat dit complex in 1980 opgeleverd kan worden.

In dit kader van verblijfsrecreatie en toerisme passen voorts de volgende twee voorzieningen.

1) Nationaal attractiepunt

Een Flevohofachtige toeristische trekpleister die bijvoorbeeld de aandacht vestigt op de bouw van de nieuwe stad Almere.

2) Jeugdkampeervoorziening

Spruyt kwam in zijn onderzoek bewoners van zomerdorpen tot de conclusie dat in de gebieden, de Hollandse Meren, Utrecht-Gooi-Veluwe en de Noordzeekust relatief weinig kampeerraogelijkheden voor jongeren te vinden waren. Nederland werd in negen regio's verdeeld en in de meeste werden jongeren toegelaten. (Friese Meren in 92% der campings IJsselmeerkust 83%, GR/FR/DR 79%, Achterhoek, Salland en Twente 100%, Deltagebied en Brabant/Limburg ook 100% der campings. Echter in de regio's Hollandse Meren slechts 45%, Utr./Gooi 96% en de Noordzeekust 58%. In het rapport "Jongeren en vakantie" van de NJHC staat vermeld dat kamperen de meest favoriete vakantieform voor jongeren is. Spruyt beveelt dan ook aan in de genoemde regio's nieuwe mogelijkheden te scheppen. Zeker zal men hiermede in Zuidelijk Flevoland rekening kunnen houden. Daarom wordt voorgesteld om een goed gevatilleerd kampeerterrein reeds in een vroeg stadium in de buitenruimte gereed te hebben.

3.2.5.5. Voorzieningen en lokaties 1980/1985

De bijgevoegde kaarten vormen een globale aanduiding qua oppervlakte en lokatie van diverse belangrijke bestemmingen. Er is rekening gehouden met de voor de desbetreffende jaren geldende bebouwingsfasering van de woonkernen. Er is geen rekening gehouden met de eventuele wegen (toegankelijkheids) structuur.

Al eerder werd gesteld dat ongeveer 45% van de openluchtrecreanten (Almeerders én oudelanders) zich binnen 1000 meter van de bebouwde kommen wensen te bevinden. Op die plaatsen van deze 1000 meter-zones die elkaar overlappen (bijv. tussen Almere-Stad en de 3e kern) zal de recreatieve druk het grootst worden. In deze overlappingsgebieden zijn de meeste zwaartepunten van de recreatieve Buitenruimte-delen gesitueerd: de grote concentratiepunten. Kleine concentratiepunten bevinden zich elders in de 1000 meter-zones en verspreide recreatieve voorzieningen bevinden zich buiten de 1000 meter-zones. Op de kaarten komen alleen die recreatieve voorzieningencusters voor die ca. 25 ha oppervlakte (of een veelvoud van 25) vragen.

De openluchtrecreanten die zich binnen de bebouwde kom ophouden maken ook van aan de rand van de kernen gelegen voorzieningen gebruik (o.a. sportterreinen) zonder dat deze recreanten of voorzieningen tot de Buitenruimte worden gerekend.

De recreatievormen zijn verdeeld over:

- A. drukke overgebonden recreatie
- B. stille oevergebonden recreatie
- C. drukke landgebonden recreatie
- D. stille landgebonden recreatie
- E. watersport (recreatiepiassen)
- F. Overig

Op de kaarten staan ook globaal aangegeven die bestemmingen die een zekere recreatieve waarde bezitten, doch niet als specifieke recreatievoorziening aan te merken zijn. De voorspelde situatie is in zijn geheel weergegeven. Van de situatie 1985 alleen de belangrijkste elementen. Enkele voorzieningen (Pampushout en BZ 14), die in 1980 gereed moeten zijn zullen in 1985 binnen de kern Almere-Stad vallen. Zij zullen dan als uitlopers van de Buitenruimte worden beschouwd. Zij zullen echter van functie veranderen en meer in het dagelijks recreatiebestek van de woonomgeving opgenomen worden. Daarom is het wenselijk de oorspronkelijke functie te herstellen in aangrenzende delen van de Buitenruimte het Pampushout (definitief) en de Val.

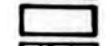
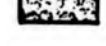
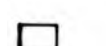
Op grond van de te verwachten aantallen recreanten, de verdeling van deze recreanten over de diverse activiteiten en hun mate van concentratie dienen er in 1980 reeds grote delen van concentratiepunten en tevens voorzieningen gereed te zijn. In onderstaande overzichten houdt de oppervlakte

vlaktevorming niet in, dat een genoemde voorziening ook de vermelde afmetingen behoeft te hebben. Een picknickplaats van 2,5 ha kan ook onderverdeeld en verspreid worden, als de totaalcapaciteit maar ± 50 personen op 1 moment per 2,5 ha bedraagt. Evenzo kan een voorziening van bijv. 4 ha, capaciteit 40 recreanten, vervangen worden door een andere voorziening met ongeveer dezelfde oppervlakte en capaciteit, mits van dezelfde recreatievorm en dezelfde verdraagzaamheidsgraad t.o.v. de overige voorzieningen in de cluster. In verband met voorzieningen die niet deelbaar zijn, zoals een openluchtzwembad, is in sommige clusters als totaal een overcapaciteit gepland.

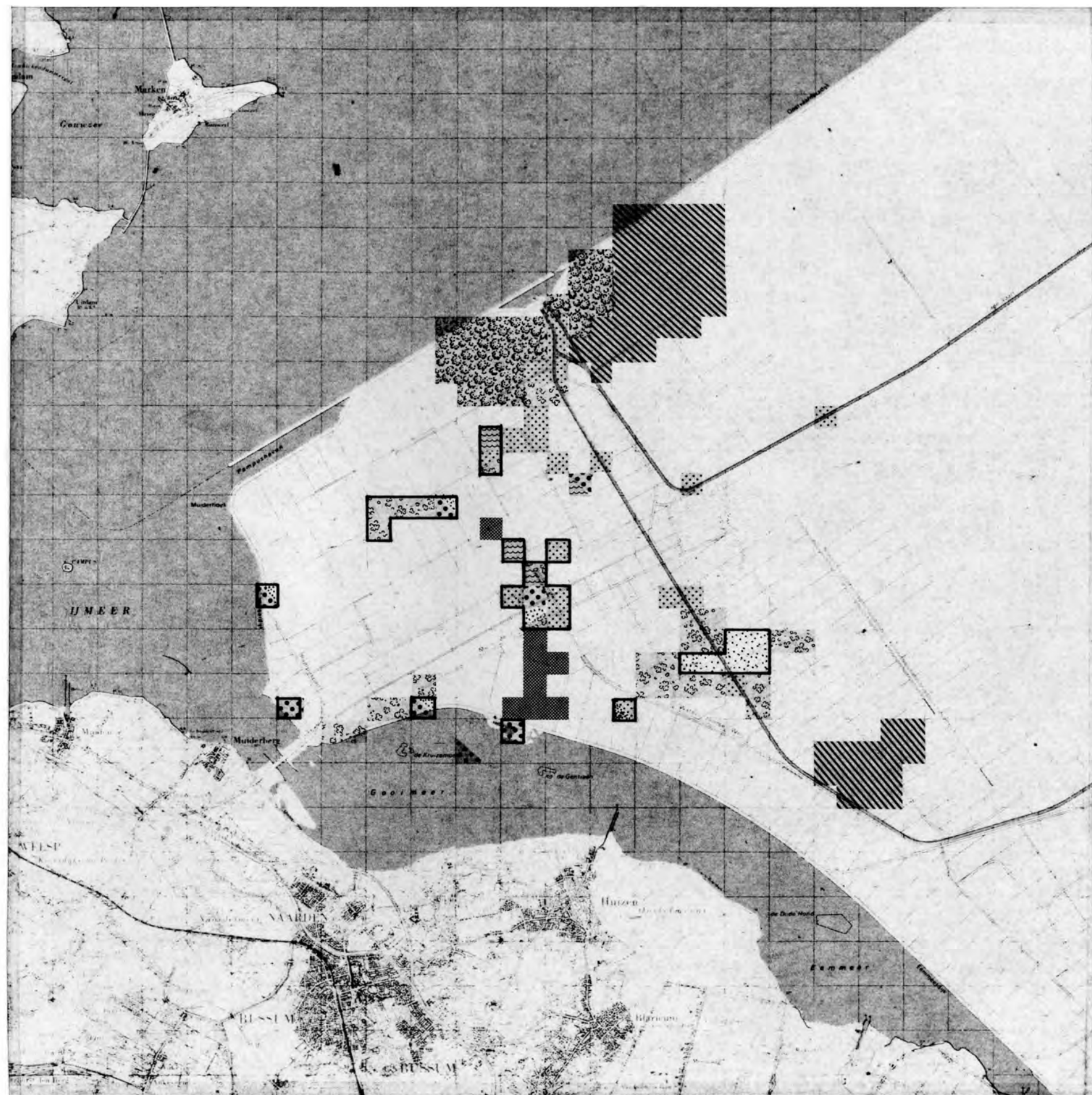
De recreatieve kerngebieden zijn:

1. Het Centraal Park (tussen Almere-Stad en Almere-Haven)
2. Het Pampusthout (tussen Almere-Stad en Pampus-Haven)
3. De Noorderplassen (tussen Almere-Stad en het natuurgebied bij "De Blocq")
4. De Achtervaart (het gebied bij de geplande golflijns t.o. van Almere-Haven)
5. De Val (tussen Almere-Stad en derde kern)
6. Muiderzand
- en verder
7. Strand Almere-Haven (buitendijkse opspuiting)
8. Het Volkstuinpark (t.o. van Almere-Haven)
9. Jachthaven Muiderbroek (tussen brug Muiderberg en Almere-Haven)
10. Jachthaven Marina (tussen Muiderzand en Pampus-Haven)
11. Concentratiepunt Almere-Stad 1 (grenzend aan het Centraal Park)
12. Concentratiepunt Almere-Stad 2 (ten noord-westen van de kern)
13. Zuigerplas BZ 14
14. De Blauwe Reiger (eiland in het Gooimeer)
15. Overige verspreide voorzieningen

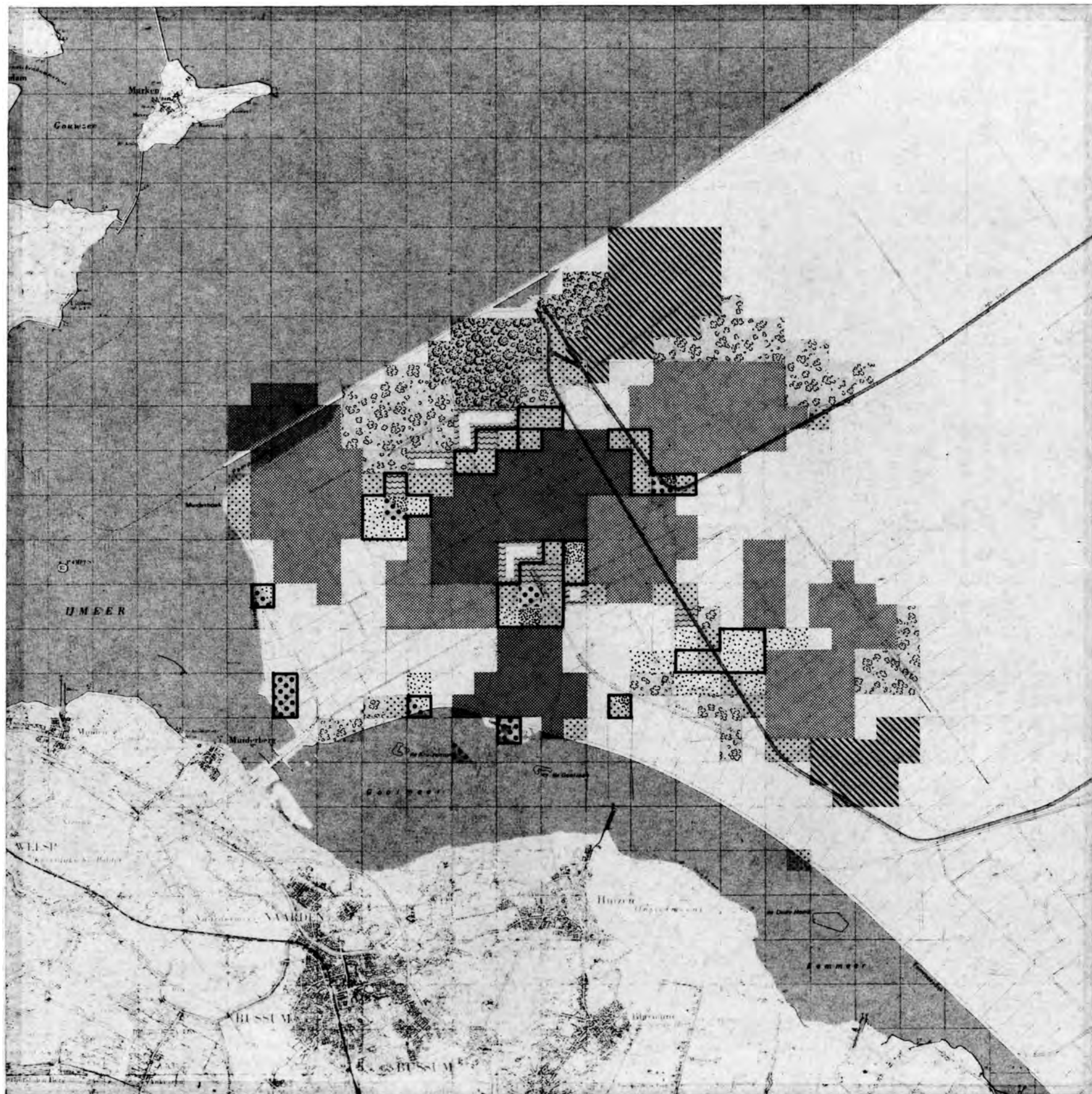
De overige op de kaarten opgenomen recreatiehectaren zijn kleine concentratiepunten (minder dan 10 ha) of solitaire voorzieningen (met enig vooruitlopen op de situatie in 1990).

- woonbebouwing.
- toekomstige woonbebouwing.
- industriële bebouwing.
- recreatieplassen.
- toekomstige recreatieplassen.
- drukke oevergebonden recreatie.
- stille oevergebonden recreatie.
- drukke landgebonden recreatie.
- stille landgebonden recreatie.
- recreatie concentratiepunt.
- overig toegankelijk natuurgebied.
- natuurreservaat.

 25 ha.

programmatische kaart buitenruimte.

1. Centraal Park	Recreatievorm A			Recreatievorm B			Recreatievorm C		
	Voorziening	opp. in ha	capaciteit	Voorziening	opp. in ha	capaciteit	Voorziening		
1980	box-bad picknickplaats (oevergebonden) sportvisplaats (druk)	8,5 1 7	6500 50 140	tribaan kinderhoerderij domein dagcamping	2 3 6 2,5	120 200 200 350	sportvisplaats (stijl) bospark (oevergebonden)		
totaal		16,5	6690		13,5	870			
1985	1 picknickplaats (oevergebonden) 2 sportvisplaatsen (druk)	1,25 14	25 280				niet-specifiek ingericht oeverterrein		
totaal		13,25	305						
totaal generaal		31,75	6995		13,5	870			
2. Fampushout 1980	sportvisplaats (druk)	2	140	recreatieuinencomplex picknickplaats (landgebonden)	10 1	400 50	sportvisplaats (stijl) dagcamping (oevergebonden)		
totaal		2	140		11	450			
1985	sportvisplaats (druk)	2	140	picknickplaats (landgebonden)	1	50			
totaal	De A en B voorzieningen van '80 liggen nu binnen de kernen en moeten westwaarts "vervangen" d.w.z. opnieuw								
totaal generaal		2	140		1	50			
3. Noorder- plassen 1980							sportvisplaatsen (stijl)		
totaal									
1985							niet-specifiek ingericht oeverterrein		
totaal									
totaal generaal									
4. De Achter- vaart 1980									
totaal									
1985							dagcamping (oevergebonden)		
totaal generaal									
5. De Val 1980							niet-specifiek ingericht oeverterrein		
1985	picknickplaats (oevergebonden) sportvisplaats (druk)	1 2	50 140	kinderhoerderij domein	2 6	200 200	dagcamping (oevergebonden) bospark (oevergeb.)		
totaal		3	190		8	400			
totaal generaal		3	190		8	400			

		Recreatievorm D		Recreatievorm E		Recreatievorm F			
opp. in ha	capaciteit	Voorziening	opp. in ha	capaciteit	Voorziening	opp. in ha	capaciteit	Voorziening	opp. in ha
4 100	40 200				recreatieplas	25		jachthaven	P.M. 600
104	240					25			
25	125				uitbreiding plas	75			
25	125					75			
120	565					100			P.M. 600
4	40	bospark (landgebonden)	100	200				metel/weg-restaurant	3 P.M.
9	290		100	200					3 P.M.
aangelegd worden					recreatieplas	25			
						25			
9	290		100	200		25			
12	120				recreatieplas	25		bospark annex natuurgebied	150 P.M.
12	120					25			
50	250				uitbreiding plas	75		jachthaven	P.M. 350
50	250					75			P.M. 350
60	370					100			P.M. 350
		bospark (landgebonden) golf-links	100	200				visbeenhaven je	P.M. P.M.
			50	P.M.					P.M. P.M.
3	250								
5	250		150	P.M.					P.M. P.M.
25	125							watervalpartij van Hoge naar Lage Vaart	5 P.M.
5	250	rosarium stadskwekerij	0,5	10					
100	200		1	20					
105	450		1,5	40					
152	375		1,5	40					5 P.M.

vervolg

	Recreatievorm A			Recreatievorm B			Recreatievorm C		
	Voorziening	opp. in ha	capaciteit	Voorziening	opp. in ha	capaciteit	Voorziening	opp. in ha	capaciteit
6. Mulderzand 1980	strand + voorzieningen sportvisplaats (druk) café-restaurant	25 7 0,5	5000 140 100						
totaal		32,5	5240						
1985									
totaal generaal		32,5	5240						
7. Strand Almere-Haven 1980/1985	strand + voorzieningen	15	1500						
8. Volkstuinpark Almere-Haven 1980/1985				recreatietuinencomplex	40	600	sportvisplaats (stijl)		
9. Waiderbroek 1980	dagcamping	2,5	125						
1985	dagcamping uitbreiding	2,5	125				niet ingericht oeverterrein en moeraspark		
totaal generaal		5	250						
10. Marina 1980/1985									
11. Concentratiepunt A-Stad 1 1985				frisbaan recreatietuinencomplex (druk) restaurant dagcamping (landgebonden)	2 10 0,5 2,5	120 900 100 250	niet ingericht oeverterrein sportvisplaats (stijl)		
totaal generaal					14,5	1070			
12. Concentratiepunt A-Stad 2 1985							sportvisplaats (stijl) niet ingericht oeverterrein		
totaal generaal									
13. Zuigerplas BZ 14 1980	dagcamping sportvisplaats	2,5 7	250 140				bospark		
totaal									
14. De Blauwe Reiger 1980									
15. Overige solitaire voorzieningen 1980							sportvisplaatsen e.a. Totaal		

		Recreatievorm D			Recreatievorm E			Recreatievorm F		
opp. in ha	capaciteit	Voorziening	opp. in ha	capaciteit	Voorziening	opp. in ha	capaciteit	Voorziening	opp. in ha	capaciteit
		dagcamping en park	10	250				Nationaal attractiepunt jachthaven	P.M.	P.M.
			10	250					P.M.	750
		dagcamping (landgebonden)	2,5	250					P.M.	P.M.
			2,5	250					P.M.	P.M.
								jachthaven	P.M.	400
4	40							camping	P.M.	P.M.
								jachthaven kampeerboordarij	P.M.	1200 2
50	50								P.M.	1200
50	50								P.M.	1200
								jeugdkampeerdorp appartementen- hotel jachthaven	P.M. P.M. P.M.	P.M. P.M. 750
15	125							jachthaven	P.M.	150
4	40							atletiekbaan	6	P.M.
24	165								P.M.	150
4	40	nutstuinencomplex stafskwekerij	6 3	150 30						
25	125									
29	165		9	180						
P.M.	P.M.				Recreatieplas	20				
9,5	P.M.	is in 1985 in kern opgenomen, zie "de Val" voor 1985								
								eiland met aqua- camping	P.M.	P.M.
100	500	natuurbos, model- vliegtterrein e.a. Totaal	400	200				jachthaven "t Sticht	P.M.	500

3.3. Land- en bosbouw

3.3.1. Inleiding

Landbouwkundige exploitatie heeft een gunstige invloed op het rijpingsproces van de polderbodem en vormt daardoor een belangrijke schakel in het droogmakings- en inrichtingsproces van de Flevopolders.

dit gegeven vindt zijn weerslag in de voorlopige inrichting van het Almeregebied. Hiervan geven de kaarten een goede indruk: het gebied wordt verkaveld in eenheden van doorgaans 500 bij 1500 meter, een netwerk van kavelsloten en tochten zorgt voor de afvoer van het polderwater naar de vaarten; landbouwwegen maken de kavels bereikbaar voor exploitatie en garanderen de afvoer van producten naar een centraal gelegen silo aan de Hoge Vaart. Met de ontwikkeling van het gebied volgen nieuwe bestemmingen. Daarmee trekt de landbouw zich geleidelijk terug (zie fig.).

Door geleidelijke inpassing van bestemmingen welke voortvloeien uit de ontwikkeling van het stedelijk gebied Almere, kan een grote mate van verweving van functies mogelijk worden gemaakt. Dit komt de kwaliteit van het buitengebied ten goede.

Vanuit de stad en zijn bewoners gezien brengt het landbouwkundig gebruik een typisch eigen karakter met zich mee. Seizoenaspecten, vruchtwisseling, de verschillende werkzaamheden als zaaien, oogsten e.d. spelen hierbij een belangrijke rol. De relatieve openheid van bijv. akkerbouw en weidebouwgebieden t.o.v. meer gesloten bosgebieden draagt bovendien bij tot de ruimtelijke verscheidenheid van het landschap, ondanks grootschalige bedrijfsvoering.

Naarmate de ontwikkeling voortschrijdt zal ook binnen de landbouwkundige bestemming een steeds breder scala van activiteiten plaats gaan vinden: akkerbouw, gemengd bedrijf, fruitteelt, kleinfruit en groente, kassentuinbouw, bloementeelt, boomkwekerijen, vaste planten- en tuincentra. De buitenruimte zal aan waarde winnen wanneer met dit proces rekening wordt gehouden. De polderinrichting zal steeds moeten worden bijgestuurd om door middel van landbouwwegen de bereikbaarheid van de landbouwkavels en de afvoermogelijkheid van producten onder andere in de richting van de silo te garanderen. Een zo rendabel mogelijke landbouwexploitatie stelt bovendien eisen aan vorm en grootte van de kavels, met name in de periode dat het totaal landbouwareaal in oppervlakte afneemt als gevolg van de toename van andere bestemmingen. Tussen 1975 en 1995 is een afnemende oppervlakte grond (van 11.000 ha naar 6.000 ha) in de buitenruimten van Almere beschikbaar voor land- en bosbouw. Onder bosbouw dient in dit verband alleen de teelt van produktiebos te worden volstaan omdat voor recreatiebos reeds een bepaald oppervlakte is gereserveerd. Ca. 5500 ha krijgt dus

tijdelijk de bestemming land- of bosbouw en ca. 6000 ha definitief deze bestemming. Voor deze laatste oppervlakte van 6000 ha hoeft echter niet te gelden dat de definitieve bestemming zo snel mogelijk wordt gerealiseerd, want het is mogelijk dat deze of nog niet bekend of nog niet noodzakelijk c.q. gewenst is in een bepaald ontwikkelingsstadium van Almere.

Het is een bekend gegeven, dat de tijdelijke exploitatie van overheidswege plaatsvindt. Mede vanwege het betrekkelijk lage investeringsniveau vormt deze bestemming daarom een uiterst flexibele vorm van grondgebruik. Deze flexibiliteit is o.a. van groot belang voor de in het structuurmodel van Almere genoemde bijzondere bestemmingen.

Bij een raming van het verloop van het toekennen van een definitieve land- of bosbouwkundige bestemming kan tabel worden opgesteld, waarin in de tijd zijn weergegeven de oppervlakten met een tijdelijke of een definitieve land- of bosbouwkundige bestemming en het totaal hiervan. Hierbij is geen rekening gehouden met onbruikbare terreintjes, zoals overhoeken van te geringe oppervlakte, e.d.

Tabel Raming van het verloop in de bestemmingen van de land- en bosbouwgronden in de buitenruimten van

	1975	1980	1985	1995
tijdelijk land- en bosbouw	11.575*	9.575	6.465	0
definitief land- en bosbouw	0	750	2.000	6.025
totaal land- en bosgrond	11.575	10.325	8.465	6.025

* Hierbij wordt opgemerkt dat in 1975 de totale oppervlakte van 11.575 ha nog niet was ontgonnen, maar dat dit rond 1980 wel het geval zal zijn.

Hoewel de getallen op ramingen zijn gebaseerd blijkt toch wel dat van de totale beschikbare oppervlakte voor land- en bosbouw tot ± 1985 in sterke mate sprake is van tijdelijke exploitatie, maar dat er toch ook aan een oppervlakte van gemiddeld 200 ha per jaar een (meer) definitieve bestemming moet worden gegeven. Van 1985 tot 1995 neemt de omvang van de tijdelijke exploitatie vrij snel af en die van de definitieve exploitatie vrij snel toe. Of in 1995 werkelijk een volledige omzetting van een tijdelijke naar een definitieve exploitatie noodzakelijk of gewenst is, blijft waarschijnlijk nog geruime tijd een open vraag. Hieruit blijkt dat met name de mogelijkheden van een tijdelijke exploitatie dienen te worden beschouwd. De mogelijkheden die hiervoor openstaan, maar ook die voor een definitieve(re) exploitatie worden in relatie tot de beoordelingscriteria rentabiliteit, flexibiliteit en functie vervulling in de navolgende paragrafen besproken.

3.3.2. Tijdelijke landbouwkundige exploitatie

3.3.2.1. Onderdeel van het Grootlandbouwbedrijf

Een tijdelijke landbouwkundige exploitatie als onderdeel van het Grootlandbouwbedrijf van de R.IJ.P. is bij exploitatie direct na de ontginning vrijwel noodzakelijk te noemen en ook in een later stadium zeer goed te handhaven mits hierbij wel aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Er dient dan sprake te zijn van een min of meer aaneengesloten gebied van 1500 ha of meer met een gemiddelde perceelsgrootte die boven 25 ha ligt. Bij deze bedrijfsvorm worden relatief vrij geringe eisen aan de ontsluiting gesteld en schommelingen in de bedrijfsgrootte, mits deze niet te klein wordt, zijn zeer goed op te vangen, terwijl met tijdelijke (verplaatsbare) bedrijfsgebouwen kan worden volstaan. Geteelt worden voornamelijk koolzaad en granen (90%) met voor deze gewassen een uitstekende rentabiliteit als gevolg van een efficiënt gebruik van de drie primaire produktiefactoren grond, arbeid en kapitaal. Een gemiddeld netto-overshot van f 750,— per ha op pachtbasis is hierbij haalbaar. Andere bedrijfsvormen waarbij tevens andere gewassen worden geteeld kunnen echter netto-overschotten opleveren van f 1.000,— per ha op pachtbasis of meer.

Hierbij dient wel te worden bedacht dat de afzet van koolzaad en granen in verband met de beschermende prijsmaatregelen voor deze produktie geen problemen oplevert en daardoor ook op langere termijn weinig risico's oplevert. Ook de teelt van koolzaad en granen is relatief weinig gecompliceerd en vereist weinig bijzondere begeleiding en is weinig gevoelig voor minder gunstige bodemomstandigheden.

Bij deze bedrijfsvorm zijn zowel bij de produktie, de verwerking en de afzet de investeringen laag maar wordt daarentegen weinig werkgelegenheid geboden.

Concluderend kan worden gesteld dat deze vorm van tijdelijke landbouwkundige exploitatie voor grotere gebieden in een ontginningsfase een noodzaak is en zich bovendien zeer goed leent voor grotere gebieden, waarvan de definitieve inrichting nog niet vaststaat en flexibiliteit nog noodzakelijk is. Wel dient te worden bedacht dat deze flexibiliteit door met lagere netto-overschotten dan anderszins mogelijk, moet worden betaald.

3.3.2.2. Gesloten bedrijf

Onder een gesloten bedrijf wordt in dit verband een bedrijf verstaan van ca. 250 ha tot ca. 2500 ha dat wel als onderdeel van het Grootlandbouwbedrijf van de R.IJ.P. wordt geëxploiteerd maar waarbij er geen of nauwelijks personeel, machines en werktuigen worden uitgewisseld met de rest van het Grootlandbouwbedrijf zolang de omstandigheden zoals bijvoorbeeld oppervlakte en gewassenkeuze van jaar tot jaar voor het gesloten bedrijf hetzelfde blijven.

Deze exploitatievorm leent zich bij uitstek voor die gebieden die min of meer geïsoleerd liggen van de rest van het Grootlandbouwbedrijf en die langer dan de vijf ontginningsjaren worden geëxploiteerd en waarvan de oppervlakte niet vaak zal wijzigen. Een duidelijk voorbeeld van een dergelijk bedrijf is het bedrijf à 93 dat is gesitueerd in de toekomstige uitbreiding van Lelystad.

Bij een gesloten bedrijf worden evenals bij het Grootlandbouwbedrijf vrij geringe eisen gesteld betreffende de ontsluiting en mag de gemiddelde perceelsgrootte vrij klein zijn, maar niet minder dan 10 ha. Ook hier is het gebruik van tijdelijke (verplaatsbare) bedrijfsgebouwen mogelijk. Doordat deze bedrijven over een langere periode in dezelfde vorm worden geëxploiteerd, is het bepalen van een optimaal bedrijfsplan met behulp van modellen mogelijk en wenselijk ter verkrijging van een zo goed mogelijk economisch resultaat.

3.3.2.2.1. Gesloten graanbedrijf

Het is mogelijk bij een gesloten bedrijf voornamelijk granen en koolzaad te telen (ca. 75%) en daarnaast de rest zaaiklaar land te verhuren. Voor deze graanbedrijven zijn relatief zeer hoge netto-overschotten van f 900,— per ha op pachtbasis mogelijk.

Voor de (teelt)begeleiding, afzet, investeringen en werkgelegenheid gelden dezelfde opmerkingen als die zijn gemaakt bij exploitatie als onderdeel van het Grootlandbouwbedrijf.

De conclusie kan dan ook zijn dat deze vorm van exploitatie zich bij uitstek leent voor (t.o.v. het Grootlandbouwbedrijf geïsoleerd liggende) gebieden van enige omvang die voor onbepaalde tijd tijdelijk moeten worden geëxploiteerd.

3.3.2.2.2. Gesloten graan- en hakvruchtenbedrijf

Het bouwplan van een gesloten bedrijf kan ook een deel hakvruchten of zelfs een deel handelsgewassen bevatten indien lange tijdelijke exploitatieduur wordt verwacht. Ook kan er van een toenemend aandeel van deze gewassen in het bouwplan sprake zijn als de exploitatievorm van tijdelijk in permanent wordt omgezet, met behoud van dezelfde bedrijfsvorm. Hierbij dient wel te worden bedacht dat in tegenstelling tot bij een gesloten graanbedrijf de (teelt)begeleiding specifiek en intensiever dient te zijn, dat de afzet van deze produkten moeilijker valt te garanderen, dat de investeringen hoger zijn, maar dat er relatief een grotere werkgelegenheid wordt geboden.

Netto-overschotten van ca. f 1.200,— per ha op pachtbasis zijn hierbij haalbaar en daardoor is deze bedrijfsvorm bij een (meer) permanente exploitatie aantrekkelijk.

3.3.3. Voortgezette landbouwkundige exploitatie

3.3.3.1. Akkerbouw

Bij een permanente exploitatie als akkerbouwbedrijf met granen en hakvruchten en soms handelsgewassen is een bedrijfsvorm als gezinsbedrijf voor de hand liggend. De grootte van een dergelijk bedrijf kan hierbij variëren van ca. 40 tot ca. 80 ha. Een kleinere oppervlakte dan ca. 40 ha is in het algemeen minder rendabel, wat leidt tot hogere kostprijzen van de produkten.

Een grotere bedrijfsoppervlakte dan 80 ha is in de akkerbouw bij een meermansbedrijf zeker mogelijk. Uit economische overwegingen heeft het echter geen zin om groter dan ca. 500 ha, bij een bouwplan met granen en hakvruchten of 1000 ha bij een bouwplan met voornamelijk granen. Boven deze globale grenzen is er van een schaaleffect nauwelijks sprake, wat inhoudt, dat bij een boven deze grenzen toenemende oppervlakte van het bedrijf er geen verdere daling van de kostprijs optreedt.

Bij deze vormen van permanente exploitatie zijn netto-overschotten tot f 1500,— per ha op pachtbasis mogelijk. Afhankelijk van de bedrijfsgrootte dient met een goede ontsluiting de gemiddelde perceelsgrootte minimaal ca. 10 ha te zijn.

Hoewel afhankelijk van de beheersvorm en de feitelijke grootte kan worden gesteld, dat bij deze bedrijfsvorm de (teelt)begeleiding specifiek en intensief dient te zijn, dat de teelt en de verwerking van de produkten vrij hoge investeringen vraagt, terwijl de afzet van de produkten waarschijnlijk niet altijd is gegarandeerd. De stichting van permanente bedrijfsgebouwen is welhaast een noodzaak, terwijl de aan de bodem en waterhuishouding gestelde eisen hoog zijn. De bij deze bedrijfsvorm geschapen werkgelegenheid is in vergelijking met die bij een bedrijfsvorm als graanbedrijf groter. De definitieve bedrijfsgrootte zal waarschijnlijk afhankelijk zijn van de beheersvorm, de omstandigheden en de mogelijkheden, maar enige diversiteit kan waarschijnlijk snel worden gerealiseerd. Het uitvoeren van de mogelijkheid om grotere permanente akkerbouwbedrijven geleidelijk op te bouwen vanuit eventueel bestaande tijdelijke gesloten graanbedrijven lijkt om technische, organisatorische en financiële redenen aantrekkelijk.

3.3.3.2. Weidebouw

Voor een permanente exploitatie als weidebedrijf gelden in grote lijnen dezelfde uitgangspunten als voor een akkerbouwbedrijf. Ook hier is zowel de bedrijfsvorm als gezinsbedrijf of als meermansbedrijf mogelijk met eveneens dezelfde beperkingen ten aanzien van het schaaleffect op de kostprijs van de produkten bij een toenemende bedrijfsgrootte. Daarom moet voor een weidebedrijf aan een oppervlakte worden gedacht die ligt tussen ca. 40 en 150 ha, waarbij netto-overschotten van

ca. f 1.000,— per ha op pachtbasis mogelijk zijn.

Sterker dan in welke agrarische sector ook vormt de bedrijfsgebondenheid bij een weidebedrijf als gezinsbedrijf een negatief sociaal element.

De begeleiding van deze bedrijfsvorm dient over het algemeen zeer specifiek en intensief te zijn, de afzet van de produkten is vrijwel volledig gegarandeerd, maar deze produktie vergt zeer hoge investeringen. De stichting van permanente bedrijfsgebouwen is een noodzaak, maar aan de bodem en de waterhuishouding kunnen iets lichtere eisen worden gesteld dan bij een akkerbouwbedrijf met hakvruchten. Een gemiddelde perceelsgrootte van ca. 5 ha of meer is reeds acceptabel.

De geschapen werkgelegenheid is vrijwel overeenkomstig aan die bij een bedrijfsvorm als akkerbouwbedrijf met granen en hakvruchten.

Ook ten aanzien van het weidebedrijf zal met name de beheersvorm sterk bepalend zijn voor de definitieve bedrijfsgrootte, hoewel rekening houdend met de omstandigheden de wensen en de mogelijkheden enige diversiteit waarschijnlijk wel kan worden gerealiseerd.

3.3.3.3. Tuinbouw

Voor een permanente landbouwkundige exploitatie in de vorm van tuinbouwbedrijven dient te worden bedacht dat van een groot aantal belangrijke tuinbouwprodukten er sprake is van marktverzadiging, dit betreft met name de groententeelt (onder glas), de fruitteelt en de bollenteelt. Ook dient te worden bedacht dat de relatieve aanspraken op een bepaalde oppervlakte grond per bedrijf klein zijn, namelijk als gemiddelde van diverse soorten tuinbouwbedrijven ca. 10 ha.

Wel kan worden gesteld dat als er ergens in Nederland fruitteelt op een gezonde economische basis mogelijk is dit gezien de produktieomstandigheden in de Flevopolders mogelijk meot zijn.

Wat betreft het stichten van tuinbouwbedrijven zal het aantal en de aard waarschijnlijk sterk samenhangen met de afzetmogelijkheden in de onmiddellijke omgeving en dus nauw samenhangen met de ontwikkeling van Almere.

Als stichtingsvoorwaarde voor de tuinbouwbedrijven in welke vorm dan ook dient in principe de eis van een goede rentabiliteit te worden gesteld, omdat het anders zeker in vergelijking met de akkerbouw een zeer inefficiënte en dure wijze van grond- en/of landschapsbeheer betekent.

3.3.4. Bosbouw

Als gevolg van de lange produktieduur (minimaal reeds 15 jaar) bij de teelt van populier voor vezelhout is bosbouw als tijdelijke exploitatievorm vrijwel ongeschikt, voornamelijk omdat hierdoor de gewenste flexibiliteit van een tijdelijke exploitatie dan niet aanwezig is.

Als permanente exploitatievorm kunnen bij bosbouw, gezien de huidige omstandigheden, bedrijfseconomisch gezien, alleen maar sterk negatieve resultaten worden verwacht. Als zuivere beheersvorm van een bepaalde oppervlakte grond is bosbouw zeker in vergelijking met akker- en weidebouw, dus zeer onaantrekkelijk. Op deze gebruiksmogelijkheid wordt dan ook niet verder ingegaan.

3.3.5. Beheersvormen

De beheersvormen die in principe openstaan voor landbouwkundige exploitatie zijn staatsexploitatie en dan wel als grootlandbouwbedrijf, of als gesloten bedrijven of als bedrijven in eigen beheer en verder door uitgifte van particuliere bedrijven die in pacht, erfpacht of eigendom kunnen worden uitgegeven zowel als grootschalige landbouwbedrijven als in de vorm van gezinsbedrijven.

Bij staatsexploitatie lenen het grootlandbouwbedrijf en de gesloten bedrijven zich het beste voor tijdelijke exploitatie en bedrijven in eigen beheer meer voor een voortgezette exploitatie. Particuliere exploitatie is feitelijk alleen geschikt voor een voortgezette definitieve exploitatievorm.

Nagegaan zou kunnen worden hoe voor de totale buitenruimte van Almere een gezamenlijk geïntegreerd beheer door één beheers(exploitatie)dienst gevoerd zou kunnen worden over zowel de landbouwgronden als de recreatie-, de natuur- en overige terreinen. Dit zou enorme organisatorische en mede daardoor financiële voordelen kunnen bieden ten aanzien van een zo efficiënt mogelijk gebruik, zowel functioneel als financieel, van deze buitenruimte. Dit hoeft bovendien een gedeeltelijk particulier gebruik van deze ruimte niet uit te sluiten.

3.3.6. Andere vormen van landbouw

Uit het voorgaande blijkt dat de Buitenruimte, ook in de recreatieve milieus, zo veel mogelijk een opbouw zal vertonen waarvan de waarde mede gelegen zal zijn in het voorkomen van allerlei produktiebestemmingen als akkerbouw, weidebouw, bosbouw, tuinbouw, siergewassen, kwekerijen, tuincentra en dergelijke. Daarnaast zal nog blijken dat het streven naar bestaans- en ontwikkelingsgaranties voor de buitenruimte als natuurlijk milieu in dezelfde sfeer ligt. Dit wil zeggen dat ruimte ingebouwd wordt voor met name water-, oever- en bosmilieu's waarvan het recreatief gebruik en het beheer afgestemd zal worden op de ontwikkeling van flora en fauna.

Gelet op deze veelheid van aan de buitenruimte van Almere toegedachte functies zal het duidelijk zijn dat op het moment dat hier daadwerkelijk vorm aan wordt gegeven, allerlei fricties zich kunnen voordoen. Sommige van deze fricties blijken elkaar te verdragen of een zodanige onderlinge verwantschap te vertonen dat sprake kan zijn van een positieve onderlinge beïnvloeding.

Een van deze fricties kan zich gaan voordoen op het moment dat de produktiemethoden binnen wat in het algemeen het landbouwareaal genoemd kan worden, van dien aard zijn dat een schadelijke invloed wordt uitgeoefend op de tot standkoming van een gedifferentieerd natuurlijk milieu. Hier ligt een aanleiding om stil te staan bij de mogelijkheden voor zgn. "milieuvriendelijke" teelten. Wat kan deze "alternatieve landbouw" voor Almere betekenen?

Almere wordt een nieuwe stad die wordt gebouwd in een nog vrijwel maagdelijk gebied met tal van nieuwe mogelijkheden. Een stad waar de bewoners meer dan waar ook in staat zullen zijn vorm te geven aan het landschap of dat nu heel concreet in de eigen tuin, de volkstuin of recreatietuin is of in bredere zin omdat er sprake is van een veelomvattend proces van bewustwording t.a.v. de problemen die zich in onze ruimtelijke omgeving voordoen. Mede vanuit eerder vermelde achtergronden zou dat het experiment rechtvaardigen om juist in deze stad (waar bovendien aan de buitenruimte een rol van betekenis t.b.v. die stad wordt toegekend) op ruime schaal aandacht te geven aan andere manieren van omgaan met grond en gewas. Hier kan met name een educatieve betekenis aanzitten.

Vervolgens speelt de markt-situatie een rol. Het realiseren van een stad van 125.000 tot 250.000 inwoners zou op zich een markt kunnen bieden voor op "alternatieve" wijze geteelde produkten. Gezien de algemene situatie in Nederland is het irreëel te denken dat deze voorshands in Almere aanwezig zal zijn. Voorlichting in brede zin zal wat dit betreft daarom onmisbaar zijn. Daarnaast zal vooral in de beginfase aansluiting bij bestaande distributiekanaalen elders in den lande zinvol zijn. In een later stadium zal op een andere plaats als deze uitvoeriger op deze vormen van landbouw in Almere worden teruggekomen.

3.4. "Natuur"

3.4.1. Inleiding

De ontwikkeling van het Almere-landschap van kale modder-vlakten en plassen, via riet-moerassen en landbouw-ontgin-ningsgebieden naar een woongebied voor ettelijke duizenden mensen, biedt in alle tijdsfasen specifieke levensomstan-digheden voor talrijke planten- en diersoorten. Met het groter worden van de verscheidenheid in het landschap neemt ook het aantal soorten toe dat in dit milieu levens-kansen vindt.

Door hierop in te spelen kan het inrichtingsproces een be-langrijke bijdrage leveren aan de tot standkoming van een gedifferentieerd biologisch leven.

In deze paragraaf wordt nagegaan welke mogelijkheden hier-toe kunnen worden aangegeven.

3.4.2. Biologische karakterisering

Voor een biologische karakterisering van de huidige toe-stand is het Almere-gebied grofweg in vier typen te verde-len. Elk van deze gebieden heeft een eigen karakter en daardoor ook een eigen flora en fauna. Deze vier typen ge-bieden zijn (zie kaart)

- kale, natte moddervlakten en plassen,
- rietlanden,
- ontginningsgebieden
- droge, zandige gebieden.

- Moddervlakten en plassen.
Dit zijn de restanten van het landschap zoals de hele pol-der er na het droogvallen uitzag. In deze gebieden komen steltlopers, grote waadvogels, eenden, ganzen en meeuwen voor, soms in grote aantallen. De plassen zijn rijk aan ongewervelde dieren en kleine vissen. Deze dienen als voed-sel voor vele van deze vogels.

De plantensoorten van deze gebieden zijn vooral de zgn. pioniersoorten, zoals moeras-andijvie, lisdodde, blaartrek-kende boterbloem, zeebies en riet. Plaatselijk zijn in de-ze gebieden wilgen ontkiemd, hetgeen op enkele plaatsen tot het ontstaan van wilgebossen heeft geleid.

Tot dit type gebied mogen ook de slibvangen gerekend worden hoewel deze, door een vaak snelle ontwatering en aëratie van de grond, slechts zeer tijdelijk het karakter van mod-dervlakte vertonen.

- Rietlanden
Door de inzaai van riet vlak na het droogvallen veranderde het grootste deel van de polder vrij snel in een uitge-strekt rietmoeras. Door verdamping van vocht door de weel-derig groeiende rietvegetatie wordt het milieu langzaam droger. In dit rietland vinden veel vogels hun broedgebied (bv. kiekendieven, torenvalken, rietganzen, baardmannetjes, etc). Een deel van deze vogels voedt zich met de vele in-sekten, die in het rietland voorkomen, terwijl de roofvo-gels leven van de vele kleine zoogdieren (vnl. muizen), die in de drogere rietgebieden en de ontginningsgebieden voorkomen.

In botanisch opzicht zijn de rietgebieden arm. Vooral in het begin, als de ontwikkeling van het riet optimaal is, is het aantal soorten zeer gering. Naarmate er rietgebied ouder en daarmee droger wordt neemt het aantal soorten toe. De soorten, die zich dan vestigen, behoren veelal tot de zgn. ruigtkruiden, zoals harig wilgenbosje, Koninginnekruis, valeriaan en wolfspoot.

- Ontginningsgebieden
In deze gebieden komen slechts weinig soorten planten en dieren voor, echter wel met grote aantallen per soort. Dit feit wordt veroorzaakt, doordat grote gebieden met een ge-lijke begroeiing ontstaan. Deze gebieden bieden goede le-

vensmogelijkheden voor een aantal vogelsoorten, zoals bv. de kolgans. Deze fourageren 's winters in grote aantallen op de kavels met wintertarwe en gras. Het ontginningsge-bied is sociaal aantrekkelijk voor deze vogels, doordat naast deze grote voedselgebieden ook overnachtingsgebieden voorkomen, zoals de Ganzengouw en het waterrijke natuurge-bied langs de Oostvaardersdijk.

Ook komen in deze gebieden veel kleine zoogdieren als mui-zen voor, evenals grondbroeders. De roofvogels, die in de rietlanden broedgelegenheid vinden, komen in de ontgin-ningsgebieden fourageren. Daarbij worden jonge vogels en kleine zoogdieren als prooi genuttigd.

De plantenwereld van het ontginningsgebied bestaat naast de landbouwgewassen voornamelijk uit akkeronkruiden, zoals klein hoefblad, knopige duizendknoop, akkerdistel en harig wilgenroosje. Daarnaast komt vooral in de eerste jaren van de ontginning nog veel opslag van riet voor.

- Zandige gebieden
Dit zijn de zanddepots (al dan niet afgegraven) en de zand-opspuitingen t.b.v. bouwactiviteiten. Zolang deze nog vrij-wel onbegroeid zijn (en dat kan vrij lang duren, doordat de zandgrond droog en voedselarm is) vormen deze zandige ge-bieden ideale broedplaatsen voor o.a. visdiefjes en ple-vieren. De vegetatie van deze zandgebieden is afwijkend van die op de kleigrond in de rest van de polders. Op de grens van zand naar klei komen biologisch interessante overgangen voor, met name op die plaatsen waar het zand hoger ligt dan de klei.

3.4.3. Mogelijkheden

De potenties van het Almeregebied worden in belangrijke mate bepaald door de bodemgesteldheid en de (toekomstige) waterhuishouding. Nu bestaan er in het Almeregebied nauwelijks verschillen in bovengrond, terwijl de waterhuishouding door menselijke ingrepen kan worden beheerst, waarbij in principe op elke plaats elke gewenste waterhuishouding mogelijk is.

Het Almeregebied heeft potenties voor bosvorming en voor de ontwikkeling naar natuurlijke graslanden en water- en moerasgebieden. Achtereenvolgens zullen deze milieutypen behandeld worden.

- Water- en moerasgebieden.
Doordat de bodem in het Almeregebied grotendeels uit klei en zware zavel bestaat, zullen de water- en moeraslevensgemeenschappen in dit gebied van het voedselrijke type zijn. De mate, waarin verschillen in waterlevensgemeenschappen tot ontwikkeling zullen komen, is sterk afhankelijk van de waterdiepte, de grootte van de watervlakken, de vorm van de oevers en de manier van oeverbescherming.

Om een zo groot mogelijke verscheidenheid aan waterlevensgemeenschappen een kans te geven tot ontwikkeling te komen, zullen zowel kleine, ondiepe plassen als grote, ondiepe en diepe plassen gehandhaafd c.q. gemaakt moeten worden. Daarbij moet bij de vormgeving van de oevers gelet worden op variatie in oeversteilte en ligging t.o.v. de heersende windrichting (zowel luwe als aan wind en golfslag blootgestelde oevers). Wanneer aan deze voorwaarden voldaan wordt, worden vele mogelijkheden geschapen voor de ontwikkeling van diverse veelsoortige waterplantengemeenschappen (fonteinkruidenvegetaties, krabbescheer-vegetaties, waterlelie en gele plompvegetaties, etc). Een voorwaarde, die hierbij echter nadrukkelijk gesteld moet worden is, dat voorkomen moet worden, dat vervuiling van het water plaatsvindt.

In en langs de randen van plassen met flauw hellende oevers en in gebieden met een permanent hoge grondwaterstand (grondwater permanent net onder of net boven het maaiveld) kunnen moeraslevensgemeenschappen tot ontwikkeling komen. De vegetatie van deze gebieden zal gevormd worden door riet- en lisdoddegemeenschappen, terwijl ook plaatselijk vegetaties van grote zeggen zich zullen kunnen vestigen. In gebieden met een grote dynamiek (op- en afwaaien van water en ondiepe plassen, waardoor tijdelijk gedeelten droogvallen, die daarna weer overspoelen) kunnen deze levensgemeenschappen zich lange tijd handhaven.

Op de mogelijkheden voor het tot ontwikkeling komen van moerasbossen zal later nader worden ingegaan. Water- en moerasgebieden bieden door hun hoogproductief karakter voedsel voor vele diersoorten. Vooral vele water- en moerasvogels vinden in dergelijke gebieden goede fourageer- en rustgelegenheden. Als potentiële "bewoners" van dit soort gebieden kunnen genoemd worden: vele soorten een-

den, ganzen, steltlopers en grote waadvogels, terwijl in de moerasvegetatie ook allerlei kleine zangvogels, zoals karekiet, rietgors, rietzangers en baardmannetje hun biotoop vinden.

b) Graslanden.
Om biologisch interessante graslanden tot ontwikkeling te laten komen is een beheer noodzakelijk, wat afwijkt van dat in moderne, grootschalige, weidebedrijven. Bij deze bedrijven wordt gestreefd naar een zo groot mogelijke productie per oppervlakte-eenheid, waarbij de voorkeur uitgaat naar het optreden van een beperkt aantal grassoorten, die als smakelijk voor het vee bekend staan (bv. Engels raaigras, beemdgras, beemdlangbloem en timotheegras). Om deze hoge productie te bereiken wordt het grasland intensief bemest, gemaaid en of beweid. Het gevolg van deze beheersvorm is, dat soorten arme gemeenschappen als de beemdgras-raaigrasweide ontstaan. Karakteristieke soorten voor deze weiden zijn o.a. Engels raaigras, beemdgras, ruw beemdgras, witte klaver, paardebloem en grote weegbree.

Bij een beheer van minder intensief bemesten (of bemesting helemaal achterwege laten), maaien en/of beweiden zullen graslanden ontstaan, die veel soorten rijker en vooral veel rijker aan kruiden (= niet-grassen). Afhankelijk van de waterhuishouding zullen graslanden tot ontwikkeling kunnen komen van de volgende typen:

- Op drassige gronden: dotterweiden
Beheer: licht bemesten, 1 à 2 maal per jaar maaien, hooiland. Karakteristieke soorten o.a.: dotterbloem, moerasklaver, breedbladige orchis en koekoeksbloem.
- Op normaal ontwaterde, iets vochtige gronden: glanshaverweiden.
Beheer: licht bemesten, hooiland. Karakteristieke soorten o.a. grote bevernel, wilde peen, knolsteenbreek, veldlathyrus en margriet.
- Op droge gronden: kalkgraslanden.
Beheer: extensieve beweiding. Karakteristieke soorten o.a.: wondklaver, kruisdistel, kleine pimperl, grootbloemige centaurie, duifkruid en gewone sleutelbloem.

Deze typen graslanden kunnen, wanneer beweiding en/of maaien pas laat in het voorjaar plaatsvindt en de waterstand 's winters verhoogd wordt, een belangrijke functie als broed- en voedselgebied voor weidevogels vervullen, terwijl ze in de wintermaanden kunnen dienen als rust- en fourageergebied voor ganzen. Op de eisen, die een weidevogelterrein stelt aan beheer, omvang en dergelijke, wordt in hoofdstuk 2.3. nader ingegaan.

c. Bossen
Op rijke gronden, zoals in het Almeregebied voorkomen, wordt het eindstadium (climax) van de natuurlijke vegetatie-ontwikkeling (successie) gevormd door eiken-haagbeukenbossen. De ontwikkeling van bossen van dit type duurt verscheidene eeuwen en gaat gepaard met profielvorming, rijping en een zekere mate van verarming van de bo-

dem. Deze ontwikkeling verloopt via een aantal bostypen, waarbij het aantal soorten (diversiteit) en de evenwichtigheid (stabiliteit) steeds verder toenemen. Het pioniersbosstadium op jonge, minerale bodems, zoals de bodem van de IJsselmeerpolders na droogvallen, wordt gevormd door wilgenbossen.

Plaatselijk hebben zich in het Almeregebied bossen van dit type gevestigd (in de omgeving van het gemeal "De Blocq van Kuffeler"). De verdere ontwikkeling van deze wilgenpioniersbossen is afhankelijk van de waterhuishouding in het gebied waar ze voorkomen.

Bij stagneren van het grondwater zal zich op den duur veen ontwikkelen en zal een elzenbroek tot ontwikkeling kunnen komen, dat tenslotte zich zou kunnen ontwikkelen tot een vochtige vorm van het eiken-haag-beukenbos. Bij langzame ontwatering ontstaat uit het wilgen-pioniersbos uiteindelijk een fluitekruid-rijk essenbos. Uit dit type bos kan zich op de lange duur, gepaard gaande met uitspoeling van en profielvorming in de bodem, eveneens een eiken-haagbeukenbos ontwikkelen.

Bovengenoemde natuurlijke bostypen kunnen niet zondermeer aangeplant worden. Naarmate de bostypen meer het eindstadium van de successie, het eiken-haag-beukenbos, benaderen, vereisen ze een langere, geleidelijke ontwikkeling. Om toch binnen niet al te lange tijd te komen tot bossen met een min of meer natuurlijk karakter moet men op jonge, voedselrijke gronden bossen van het fluitekruidrijke essenbostype aanplanten. Deze bossen kunnen vrij snel een min of meer natuurlijk karakter krijgen door een opbouw in verschillende etages (kruidlaag, struiklaag, boomlaag). Door horstgewijze aanplant, uitzaaien, natuurlijke verjonging en extensieve beweiding kan de natuurlijkheid van deze bossen nog vergroot worden. Laat men volgroeide bossen van dit type gedurende zeer lange tijd ongemoeid, dan zullen ook deze bossen zich uiteindelijk ontwikkelen tot climaxbossen.

3.4.4. Programma

Het leveren van een kwantitatief programma voor de ontwikkeling van de buitenruimte van Almere als milieu voor planten en dieren, is niet zondermeer mogelijk. Kostenbatenanalyses kunnen slechts met de nodige kunstgrepen tot bevredigende resultaten leiden en er is niet zoals bv. bij recreatievoorzieningen een behoefte van een te berekenen aantal mensen naar een te berekenen hoeveelheid ruimte.

Er zijn slechts een tweetal doelstellingen:

- de "natuur" dichterbij de woongebieden brengen en
- het scheppen van optimale voorwaarden voor de totstandkoming van een zo breed mogelijke reeks van milieus, variërend van stadscentrumgebied tot stiltegebied (natuurreservaat).

De eerste doelstelling zou als consequentie kunnen hebben dat de buitenruimte van Almere geheel toegankelijk en bovendien gemakkelijk bereikbaar moet zijn voor de bewoners. Een uitzondering zou dan kunnen worden gemaakt voor natuurreservaten die als kern kunnen dienen van waaruit een verrijkende invloed op de wel voor de bewoners toegankelijke gebieden uit kan gaan. Vanuit deze doelstelling is vervolgens de consequentie te trekken dat bijzondere aandacht wordt geschonken aan de waarde die ook stedelijke recreatiegebieden, landbouwgebieden, tuinencomplexen, oevers van grachten, bermen e.d. kunnen hebben voor de totstandkoming van biologisch interessante milieus. Voor het ontwerp en daarnaast vooral ook het beheer ligt hier een duidelijke opgave.

De tweede doelstelling zou als consequentie dat bv. toegankelijkheid en bereikbaarheid van delen van de buitenruimte dusdanig wordt "gedoseerd" dat een reeks ontstaat van afnemende invloed van mensen op het natuurlijk milieu. Bijzondere aandacht is in dit geval vereist voor de uitersten in een dergelijke reeks: stadscentra tegenover stiltegebieden als natuurreservaten, e.d. Als uitersten zijn deze beide milieus het moeilijkst te realiseren in een stedelijk gebied als Almere. Wanneer echter voorwaarden kunnen worden geschapen voor bestaan en ontwikkeling van deze uitersten is een eerste garantie aanwezig voor het tot ontwikkeling komen van een gedifferentieerde reeks overgangsmilieus. In de praktijk betekent dit dat de afstand tussen de uitersten zo groot mogelijk zal moeten zijn. De verrijkende invloed welke het naast elkaar situeren van min of meer contrasterende milieus kan hebben, kan echter aanleiding zijn om van dit principe plaatselijk af te wijken. In dat geval zal gebruik gemaakt moeten worden van bv. fysieke barrière als waterwegen en autosnelwegen om een dergelijke situatie ook op langere termijn waardevol te laten zijn.

Beide doelstellingen vormen de leidraad voor de ontwikkeling van het Almeregebied als milieu voor planten en dieren. Programmapunten komen hier direct uit voort, zij het dat deze in eerste instantie vooral ook mede bepaald worden door de mogelijkheden welke zowel de huidige als de toekomstige situatie biedt.

Waar het gaat om concrete gebieden waaraan de natuurgebieden danwel de natuurreservaten - functie kan worden toegedacht zijn deze programmapunten de volgende:

- water- en moerasgebieden
- gebieden met natuurlijke bosontwikkeling
- aangeplante bossen
- weidevogelgebieden.

De omvang van deze gebieden wordt vrijwel uitsluitend bepaald door de biologische eisen die een bepaald type milieu stelt om optimaal in een stedelijk gebied als Almere te kunnen functioneren. Daarnaast zal op basis van eerdergenoemde doelstellingen in meer gedetailleerde plannen de functie van recreatiegebieden, landbouwgebieden, oevers van kanalen, bermen, singels, struwelen, e.d. als milieu voor planten en dieren aan de orde moeten komen.

- Water- en moerasgebied

Hoewel de aanleg van een water- en moerasgebied in principe in de hele buitenruimte mogelijk is, is voor de situering van een dergelijk gebied gekozen voor een gebied tegen de Oostvaardersdijk aan, ten zuidwesten van het gemaal "De Blocq van Kuffeler". Reden voor deze keuze is: dit is het laagste deel van de buitenruimte, dus is het het meest logisch hier een gebied met een nat karakter te maken. Bovendien is in dit gebied na het droogvallen van Zuidelijk Flevoland reeds spontaan een plassen- en moerasgebied tot ontwikkeling gekomen.

De waarde van dit gebied kan nog vergroot worden door aansluitend aan deze kavels plassen van verschillende grootte en diepte te maken. Dit kan in het kader van zandwinning ten behoeve van zandopspuitingen voor woongebieden en industrieterreinen gebeuren.

Randvoorwaarden:

De waterstand blijft permanent hoog, d.w.z. ongeveer gelijk met het maaiveld. Mogelijkheden worden geschapen voor doorstroming van het gebied met vers, schoon water (vergroting van de dynamiek en verkleining van het gevaar van optreden van botulisme). Maatregelen worden getroffen om de rust in het gebied te handhaven.

Omschrijving gebied:

Kleinschalig water- en moerasgebied met afwisseling van ondiepe plassen en moerasvegetatie. Plaatselijk ontwikkeling van broekbossen. Belangrijk gebied voor water- en moerasvogels (o.a. ganzen, lepelaars).

- Gebied met natuurlijke bosontwikkeling

In de omgeving van het gemaal "De Blocq van Kuffeler" zijn na het droogvallen van Zuidelijk Flevoland wilgenpionierbossen ontstaan. Dit gebied moet gehandhaafd blijven als een gebied waar natuurlijke bosontwikkeling mogelijk is.

Randvoorwaarden:

De ontwatering van het gebied mag niet te snel verlopen.

Het gebied moet met rust gelaten worden, d.w.z. alleen extensieve vormen van recreatie (natuurrecreatie) is toegestaan. Maatregelen moeten getroffen worden om te voorkomen dat vanuit het aangrenzende industrieterrein verontreiniging (zowel water- als luchtverontreiniging) van het gebied plaatsvindt.

Omschrijving gebied:

Bosgebied, dat langzaam van karakter en samenstelling zal veranderen. De nog aanwezige plassen en open plekken zullen langzaam dichtgroeien, terwijl in de loop van de ontwikkeling steeds weer nieuwe open stukken zullen ontstaan en weer dichtgroeien. Gedurende lange tijd een belangrijk gebied voor biologisch onderzoek (systematiek van wilgen, bossuccessie).

- Aanplant bos

Binnen het Almeregebied bestaat de mogelijkheid om in de buitenruimte op rijke grond loofbos aan te planten en dit zich laten ontwikkelen tot natuurlijk loofbos op rijke grond. Bij de keuze van de plaats van dit bos speelt een rol het feit, dat een levensgemeenschap (in dit geval bos) waardevoller is als hij in contact staat met andere (natuurlijke!) levensgemeenschappen, dan wanneer hij geïsoleerd voorkomt. Vandaar dat voor de plaats van een aanzet tot natuurlijk loofbos gekozen is voor het gebied ten noordoosten van de derde kern van Almere. Dit bos zou dan uitgebreid moeten worden in de richting van het Oostvaardersdiepgebied en naarmate het verder verwijderd is van de derde kern een steeds meer natuurlijk karakter moeten krijgen. Grenzend aan en gedeeltelijk in het Oostvaardersdiepgebied moet het karakter overgaan van loofbos op drogere grond naar moerasbos. Om levensmogelijkheden te scheppen voor grote zoogdieren, zullen in het bos grotere open ruimten (voerakkers, e.d.) aangelegd moeten worden. Randvoorwaarden:

Geleiding van de recreatie van druk (in de nabijheid van de derde kern) tot zeer rustig (bij het Oostvaardersdiepgebied).

Zo spoedig mogelijk een begin maken met de aanplant. Hoe eerder begonnen wordt met de aanplant, des te eerder is een bos met een min of meer natuurlijk karakter te verwachten.

Het aangeplante bostype moet zijn het fluitekruidrijke essenbos (plaatselijk op natte plekken in de nabijheid van het Oostvaardersdiepgebied: elzenbroekbos).

Omschrijving gebied:

Grootschalig bosgebied met een natuurlijke ontwikkeling naar eiken-haag-beukenbos. In het bos is een gradiënt aanwezig van druk naar stil vanaf de derde kern van Almere naar het Oostvaardersdiepgebied. De biologische waarde van het bos neemt toe naarmate het ouder wordt.

Begrenzing:

Industrieterrein "De Vaart" vlak ten zuiden van het gemeentelijk gebied "De Blocq van Kuffeler", derde kern van Almere, spoorlijn Almere-Lelystad, Oostvaardersdiepgebied.

- Weidevogelgebied

Voor de realisatie van een weidevogelgebied in de buitenruimte bestaan twee mogelijkheden, nl. het aanleggen en beheren van een natuurreservaat als weidevogelgebied of het stichten van één of meer veeteeltbedrijven met een zodanige bedrijfsvoering, dat goede levensomstandigheden voor weidevogels geschapen worden. Beide mogelijkheden vergen zoveel ruimte, dat in de buitenruimte een viertal locaties mogelijk zijn:

1. tussen de brug bij Muiderberg en Pampushaven
2. tussen Pampushaven en de Lepelaarsplassen
3. ten zuidoosten van de derde kern van Almere
4. langs de Gooimeerdijk tussen Almere-Haven en de Stichtse Brug.

Gekozen is voor locatie 2 en wel om de volgende redenen: de aanwezigheid van kwel is gunstig voor een weidevogelgebied. Daarnaast biedt de situering ten noordoosten van Pampushaven de mogelijkheid van het naast elkaar voorkomen van een weidevogelgebied en een water- en moerasgebied (de waarde van het geheel is groter dan de som van de waarden van de samenstellende delen).

Bij de inrichting van dit gebied als weidevogelgebied wordt gedacht aan de stichting van een of twee veeteeltbedrijven met een speciale bedrijfsvoering. Als bedrijfsvorm moet een driedeling plaatsvinden in:

- strikt weidevogelgebied
- overgangszone
- modern beheerd graslandgebied.

Randvoorwaarden:

Strikt weidevogelgebied:

Minimumgrootte: 100 ha. Het terrein dient open (geen bomen of randbeplantingen) en begreppeld te zijn, terwijl de sloten flauw hellende taluds moeten hebben. Een ongelijke ligging van het maaiveld is wenselijk. De grondwaterstand moet in de winter en het vroege voorjaar dusdanig zijn, dat grote delen van het gebied drassig tot nat zijn; dus grondwater tot in het maaiveld.

De vegetatie moet laag en open zijn met verspreid liggende ruigere gedeelten. Landbouwkundige en andere rustverstorende activiteiten moeten tussen 1 maart en 1 juli worden geweerd. Chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest mogen niet worden toegepast.

Overgangszone:

Agrarische bebouwing aan de randmeren is mogelijk. Bij de waterhuishouding kan rekening worden gehouden met de door landbouwkundige exploitatie gestelde eisen. Bemesting is toegestaan. Gebruik van herbiciden is verboden. Maaien niet voor 15 juni. Mechanische bewerkingen dienen plaats te vinden voor 15 maart en na 15 juni.

Modern graslandgebied:

Inrichting en beheer als normaal modern weidegebied. Totale grootte per bedrijf: 150 à 200 ha. Omschrijving gebied :

Open, grootschalig graslandgebied, dat een belangrijke functie heeft als broed- en voedselgebied voor weidevogels

Daarnaast zal het 's winters kunnen dienen als voedselgebied voor overwinterende ganzen. Aantrekkelijk gebied voor natuurrecreatie.

Tenslotte moet nog gewezen worden op het feit, dat bij een gerichte afwerking van zanddepots biologisch waardevolle gebiedjes kunnen ontstaan. Vooral op de overgang zand-klei kunnen botanisch interessante situaties ontstaan, met name wanneer het zand hoger ligt dan de klei. Daarnaast kunnen door het maken van steile wanden broedgelegenheden geschapen worden voor oeverzwaluwen.

3.5. Bouwstenen Infrastructuur

3.5.1. Inleiding

Onder infrastructuur wordt verstaan alle voorzieningen die het transport van mensen, goederen, energie en berichten mogelijk maken.

De werking van de infrastructuur is in het kader van het ruimtelijk ordeningsproces tweërlei:

- procesvolgend: de infrastructuur is afgeleide van de ruimtelijke ontwikkeling. D.w.z. de infrastructuur wordt doelgericht aangelegd op grond van een geprojecteerde en/of feitelijke ontwikkeling.
- processturend: de infrastructuur is trekker van de ruimtelijke ontwikkeling. D.w.z. door de aanleg van de infrastructuur in een gebied wordt niet alleen het geprojecteerde en/of feitelijke grondgebruik gediend; tevens ontstaan erdoor vestigingsmogelijkheden voor andere bestemmingen.

Aanwezigheid van voor bepaalde bestemmingen vereiste infrastructuurvoorzieningen op een bepaalde plaats kan de ontwikkeling van die bestemmingen bevorderen; ontbreken van vereiste infrastructuurvoorzieningen kan remmend op de ontwikkeling werken.

Voor de ontwikkeling van de buitenruimte in Almere zijn de weginfrastructuur en de waterinfrastructuur op beide manieren van betekenis, aangezien hiermee de bereikbaarheid en ontsluiting van delen van het gebied bepaald wordt. De mate van toegankelijkheid bepaalt sterk de plaats van vestiging voor diverse bestemmingen in de buitenruimte (bv. druk gebruikte recreatieve voorzieningen). Een aantal bestemmingen is niet los van de ontsluitingsstructuur te localiseren.

De overige infrastructuurvoorzieningen zijn, althans voorzover het de buitenruimte betreft, veel meer slechts procesvolgend.

Hierna zal dan ook in hoofdzaak aandacht besteed worden aan de weginfrastructuur vanwege enerzijds de mogelijkheid deze als stuurmiddel voor de ruimtelijke ontwikkeling te gebruiken, anderzijds vanwege de betekenis voor het directe gebruik van de buitenruimte.

Het zoneringsplan (zie hfst. 2) geeft de gewenste ontwikkelingsstructuur voor de buitenruimte in Almere weer.

Door het onderscheid in te intensiveren (= Ontwikkelingszones) en te extensiveren gebieden is in wezen de hoofdopzet voor de bestemmingenstructuur in de buitenruimte bepaald.

De ontwikkelingszones moeten de vestigingsplaats vormen voor vele soorten ruimte-intensief grondgebruik met een soms groot aantal bezoekers/gebruikers. Eis is dat deze gebieden goed bereikbaar en goed onsloten zijn voor alle soorten verkeer.

De buiten de ontwikkelingszones gelegen gebieden behoeven aanzienlijk geringere toegankelijkheid. Voor sommige bestemmingen in deze gebieden zal de toegankelijkheid zelfs zeer beperkt moeten zijn (bv. Natuurgebied).

Op basis van de globale bestemmingenstructuur voor de buitenruimte kan een hoofdstructuur van het wegennet voor de eerste fasen van de ontwikkeling ontworpen worden. Daarbij is uit te gaan van een isolatie/communicatie concept, waarin gestreefd wordt naar verkeersluwe, naast verkeersintensieve gebieden.

De structuur van het wegen- en waternet wordt zodanig opgebouwd, dat de ontwikkelingszones optimaal bereikbaar en ontsloten zijn, zodat deze inderdaad een voor de hand liggende vestigingsplaats vormen voor allerlei gebruiksintensieve bestemmingen, in tegenstelling tot de buiten de ontwikkelingszones gelegen gebieden.

Op deze wijze kan de infrastructuur als stuurmiddel voor ruimtelijke ontwikkeling dienst doen.

De weginfrastructuurvoorzieningen kunnen in eerste instantie in een eenvoudige vorm aangelegd worden. In een latere fase met de ontwikkeling van een gedetailleerder bestemmingenstructuur, en grotere verkeerstromen kan uitbouw in een definitieve vorm plaatsvinden.

3.5.2. Aspecten ten aanzien van verkeer en weginfrastructuur

3.5.2.1. Slagenprincipe

Als werkconcept voor de aanpak van de verkeers- en vervoersproblematiek in Almere is het zgn. slagenprincipe geïntroduceerd. Dit omvat een hiërarchische ordening van wegverbindingen berustend op verschillen in functie. Het functieniveau wordt primair onderscheiden naar de verplaatsingsafstanden van het verkeer op de verschillende verbindingen.

- Slag I : (inter)nationale en regionale verbindingen van en naar Almere (autosnelwegen)
- Slag II : verbindingen voor het interkernverkeer en de aansluitende wegen op slag I (stadsautowegen)
- Slag III: verbindingen voor het intrakernverkeer en de aansluitende wegen op slag II (ontsluitingswegen in industriegebieden, ontsluitingswegen kernen, e.d.)
- Slag IV : de micro-ontsluiting in gebieden (woonstraten en -erven, parkeerterreinen, wandelpaden, e.d.).

De relaties met de buitenruimte ontbreken in de beschouwing Slag I en II, resp. slag III en IV zijn onderling sterk verwant:

In het structuurmodel voor Almere is het stelsel van wegen van slag I en II in zijn totaliteit aangegeven met de aansluitingen daarop vanuit de kernen. Voor de relaties tussen kernen en buitenruimte, en buitenruimte en regio zijn geen verbindingen aangegeven. Kortom: alle in het structuurmodel aangegeven verbindingen zijn kerngericht opgezet.

- slag I en II
 - alleen autoverkeer
 - verplaatsingen over langere afstand
 - hoge snelheden, geringe manoeuvreerintensiteit (gem.)
 - ruime ontwerpnormen
 - tangentiaal gericht op delen van Almere
 - beleving en oriëntatie grootschalig
- slag III en IV
 - zowel auto- als langzaamverkeer
 - verplaatsingen over korte en lange afstand
 - lagere snelheden (gem.), grotere manoeuvreerintensiteit
 - krappe ontwerpnormen acceptabel
 - radiaal gericht op delen van Almere
 - kleinschalige afwisseling speelt voor beleving en oriëntatie een rol

Op grond van deze kenmerken zijn slag I en II grotendeels onafhankelijk te beschouwen van slag III en IV. Van groot naar klein geredeneerd dient weliswaar elke slag aan te sluiten op de volgende.

Bij een benadering van klein naar groot is het primair voldoende dat slag IV en III onderling op elkaar aansluiten en een integraal netwerk van wegen in het stedelijk

gebied vormen, onafhankelijk van slag II en I. Vervolgens heeft slechts op enkele punten het net van slag IV en III met dat van slag II en I verbonden te zijn ten behoeve van het autoverkeer vanuit de regio en, deels ook, vanuit de kernen.

3.5.2.2. Verkeer en buitenruimte

Het verkeer in de buitenruimte wordt in eerste instantie bepaald door de functie van het gebied voor Almere en de regio. Sommige delen van het gebied zullen in hoofdzaak alleen voor de inwoners van Almere van betekenis (moeten) zijn. Andere plekken zowel voor de bewoners van het gebied, als de bezoekers vanuit de regio. Daarom zal er zowel vanuit de regio als vanuit Almere zelf verkeer gericht zijn op de buitenruimte. In het verkeer dat direct op de buitenruimte betrokken is, zijn in principe alle vervoermiddelen vertegenwoordigd. Het verkeer vanuit de regio zal in hoofdzaak uit autoverkeer bestaan (auto, bus, e.d.). Het verkeer vanuit Almere is zeer gemengd, en bestaat zowel uit langzaam verkeer, als autoverkeer (voet, fiets, brommer, auto, bus, e.d.). Het verkeer vanuit de regio wikkelt zich af zowel over slag I en II, als over slag III en IV, en is in hoofdzaak lange afstandsverkeer. Het verkeer vanuit Almere zal zich hoofdzakelijk afwikkelen over slag III en IV, een deel van het autoverkeer ook over slag II. Het betreft zowel langere afstands-, als korte afstandsverkeer. De menging van lange afstandsverkeer en korte afstandsverkeer kan tot problemen in verkeerssituaties leiden vanwege verschillen in snelheids- en manoeuvreergedrag. Het particulier vervoer zal in de eerste fasen van de ontwikkeling van de buitenruimte domineren. Het openbaar vervoer is namelijk veel meer volgend in de ontwikkeling. Openbaar vervoer is sterk afhankelijk van een voldoende grote vervoersvraag. Daarom zal het openbaar vervoer in principe pas voor de buitenruimte van betekenis kunnen worden met de ontwikkeling van voorzieningenconcentraties in de buitenruimte. Slechts gebieden direct tussen de kernen zijn in een vroeg stadium van openbaar vervoer te voorzien. Van deze mogelijkheid zal door een goede locatie van de bestemmingen in de buitenruimte gebruik moeten maken.

3.5.2.3. Afstandsgevoeligheid

Geen enkel deel van de buitenruimte is van autoverkeer te vrijwaren bij een onbeperkte toegankelijkheid en ontsluitingsstructuur in het gebied. De auto is op de schaal van Almere nl. niet afstandsgevoelig. Een zeer bewuste zone-ringstrategie, waarbij gedacht wordt aan te extensiveren en verkeersluwe gebieden, zal zich dan ook primair moeten richten op de geleiding van het autoverkeer. Elke plek waar de auto kan parkeren heeft potentieel gebruik als recreatieplek in zich. De afstand van deze plek tot de kernen heeft hierbij geen bijzondere betekenis. Slechts de situatie mogelijkheden spelen dan nog een rol.

De beperkte actieradius (afstandgevoeligheid) van fietser en voetganger brengt met toenemende afstand extensivering met zich mee. Isolatie van gebieden is dan ook mogelijk in veel gevallen zonder beperking van de toegankelijkheid voor langzaam verkeer. Bij nabije ligging van de te extensiveren gebieden bij de kernen zal naast een adequate ontsluitingsstructuur de ligging van barrières, bv. water of stadsautowegen, als stuurmiddel voor de ontwikkeling kunnen dienen.

3.5.2.4. Menging en scheiding van verkeerssoorten

Uit het oogpunt van verkeersveiligheid kan het gewenst zijn autoverkeer en langzaam verkeer te scheiden, indien de intensiteit van het autoverkeer te groot is, en wanneer er te sterke verschillen in snelheids- en manoeuvreergedrag bestaan. Bij scheiding van verkeerssoorten worden afzonderlijke voorzieningen aangelegd. De voorzieningen voor de verschillende verkeerssoorten kunnen op twee manieren ten opzichte van elkaar getraceerd worden:

- in elkaars nabijheid, meestal parallel ("gebundeld")
- onafhankelijk van elkaar ("speciale route")

Het is van belang voor de buitenruimte na te gaan op welke wijze de verbindingen gerealiseerd zouden kunnen worden. De scheiding van langzaam verkeer en autoverkeer zal op alle hoofdroutes in de buitenruimte plaats moeten vinden, wanneer de verkeersveiligheid dit wenselijk maakt. Ook voor de herkenbaarheid van de hoofdverbindingen kan dit van belang zijn.

Het kan wenselijk zijn de voorzieningen voor de verschillende verkeerssoorten te bundelen, vanwege:

- "sociale veiligheid"

Door de directe nabijheid van redelijk druk autoverkeer kan voor het langzaam verkeer een veiliger route ontstaan (aanranding, pech, e.d.). Voor het stimuleren van het langzaam verkeer ook in het kern-kern verkeer en kern-buitenruimte verkeer is deze veiligheid van grote betekenis. In verband hiermee zijn voor het verkeer 's avonds goede verlichting en enkele verkeersopwekkende bestemmingen langs de route zeer nuttig. mogelijke overeenkomst in ritmotieven en ritdoelen Een in hoofdlijnen gelijke oriëntatie en routebeleving, ongeacht het vervoermiddel, kan ertoe leiden dat een drempel wegvalt om bij gunstige omstandigheden bewust de fiets in plaats van de auto te gebruiken.

- beperking ruimtelijke versnippering

Daarentegen wordt door een afzonderlijke tracering van de voorzieningen het langzaam verkeer minder gehinderd door zicht en lawaai van het autoverkeer. Tevens wordt het dan mogelijk voor het langzaam verkeer een route te ontwerpen met een eigen (kleinschaliger) karakter.

3.5.3. Weginfrastructuurtypering

Het is zinvol een beeld te vormen van de weginfrastructuurtypen die in de eerste fasen van de ontwikkeling in de buitenruimte aanwezig kunnen zijn.

Aangezien in deze eerste fase geen rol van het openbaar vervoer in de buitenruimte te verwachten is, (uitgezonderd tussen twee kernen), blijft dit beeld beperkt tot het particulier vervoer.

De verbindingen zijn globaal geordend naar functieniveau (slag), verkeerssoort, en profielopbouw. In de indeling komen zowel voorzieningen voor voor slechts één verkeerssoort, als voorzieningen voor alle verkeer.

In het eerste schema is de globale verbindingencategorie aangegeven. Met liet eerste schema als ondergrond is in het tweede schema aangegeven, wat onder de op de '80 en '85 kaarten aangegeven verbindingen: hoofdroute lokaal verkeer verstaan zou kunnen worden.

Tevens is in het tweede schema aangegeven welke verbindingen door welke verkeerssoorten gebruikt worden. Daarbij is door een onderbroken resp. getrokken lijn de menging en scheiding van verkeerssoorten in de routes aangegeven.

3.5.4. Conclusies voor de opbouw van het wegennet

Met het zoneringsplan is de gewenste ruimtelijke ontwikkeling voor de buitenruimte van Almere aangegeven. Voor de aanzet tot die ontwikkeling is het nodig een goed gestructureerd wegennet op te bouwen, waarin de ontwikkelingszones een hoge graad van toegankelijkheid krijgen voor alle verkeerssoorten, zowel vanuit Almere, als vanuit de regio.

De buiten de ontwikkelingszones gelegen gebieden dienen slecht toegankelijk te worden voor het autoverkeer.

Om het langzaam verkeer prioriteit te geven is een radiale structuur van het netwerk gewenst.

In de eerste fasen van de ontwikkeling ('80-'85) moet volstaan worden met een hoofdstructuur van verbindingen voor alle verkeer die op eenvoudige wijze de ontwikkelingszones met de kernen en de regionale hoofdwegen verbindt.

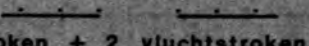
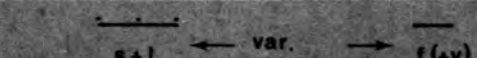
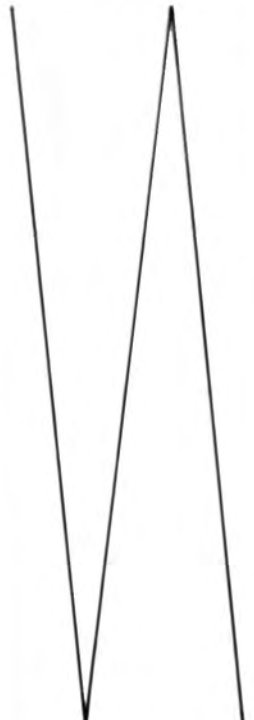
Deze structuur levert voor het langzaam verkeer relatief korte afstanden op, en maakt de "actiepunten" en voorzieningen in de buitenruimte direct bereikbaar vanuit de kernen.

De bestaande landbouwwegen in de buitenruimte kunnen grotendeels deel uit blijven maken van het infrastructuurnet in de buitenruimte. Door de tangentielle ligging t.o.v. de kernen en de randmeren, en de dwarse ligging op de ontwikkelingszones, blijft aan deze wegen slechts een lokale ontsluitingsfunctie voorbehouden.

Er zijn drie typen toegangen tot de buitenruimte voor te stellen:

1. - specifieke ontsluitingsroute voor autoverkeer vanuit de regio (zie bv. bij het Muiderzand) Slag III, aftakking van slag II.
2. - algemene ontsluitingsroute voor autoverkeer, zowel vanuit de regio als vanuit de kernen; slag III, aftakking van slag II; aan deze ontsluiting kan een langzaam verkeersvoorziening gebundeld worden getraceerd .
3. - specifieke ontsluitingsroute voor het verkeer (auto- en langzaam verkeer) uit Almere. Deze route (slag III) kruist vrij slag II zonder aansluiting (zie bv. bij Pampushout).

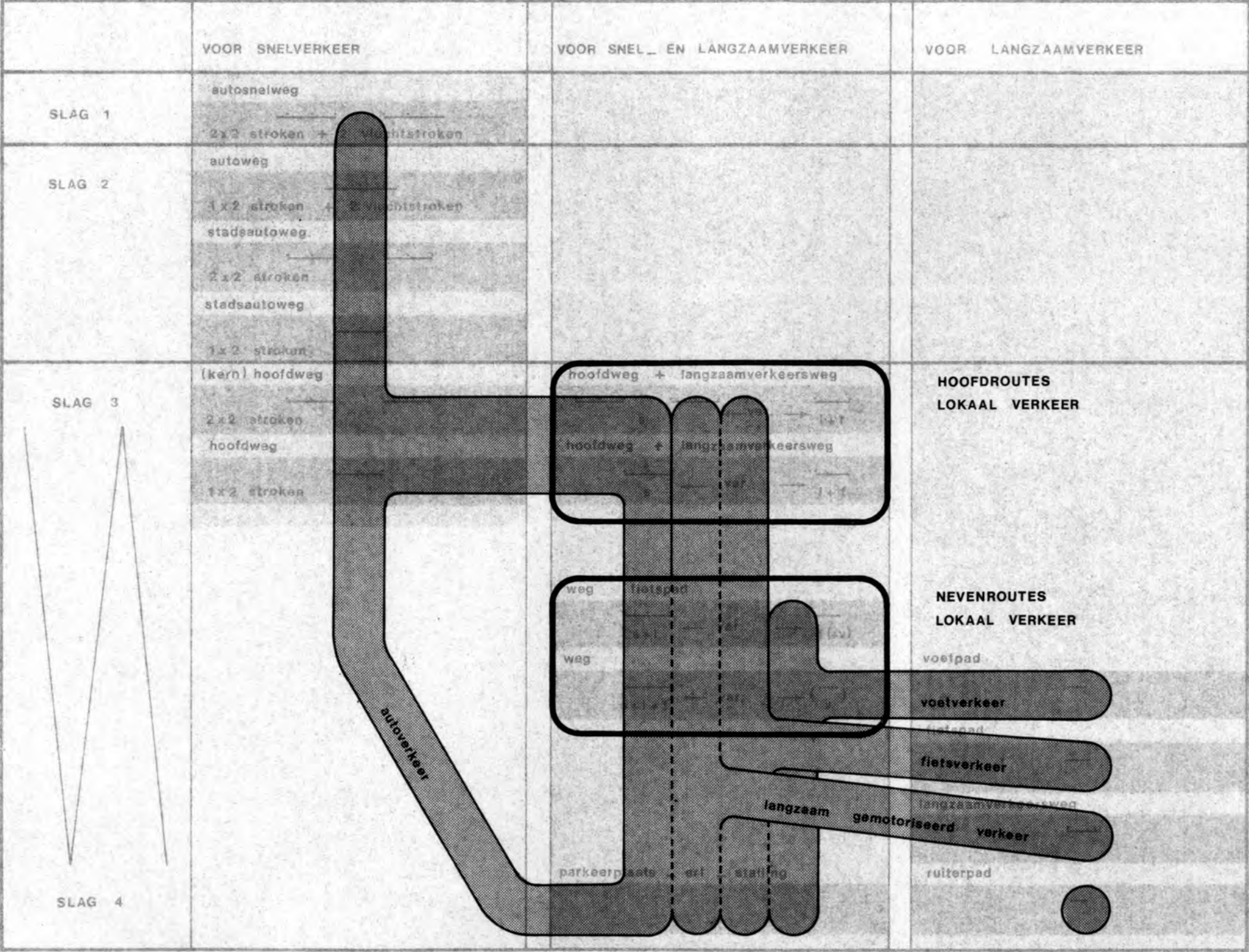
Met nadruk dient erop gewezen te worden dat aan het uiteindelijke infrastructuurontwerp nog veel verkeerskundige aandacht besteed moet worden.

	VOOR SNELVERKEER	VOOR SNEL_ EN LANGZAAMVERKEER	VOOR LANGZAAMVERKEER
SLAG 1	autosnelweg 2x2 stroken + 2 vluchtstroken		
SLAG 2	autoweg 1x2 stroken + 2 vluchtstroken stadsautoweg 2x2 stroken stadsautoweg 1x2 stroken		
SLAG 3	(kern) hoofdweg 2x2 stroken hoofdweg 1x2 stroken	hoofdweg + langzaamverkeersweg hoofdweg + langzaamverkeersweg weg + fietspad weg parkeerplaats _ erf _ stalling	voetpad fietspad langzaamverkeersweg ruiterspad
SLAG 4			

INDELING VERKEERSOORTEN

SNELVERKEER	LANGZAAMVERKEER			
auto	gemotoriseerd		ongemotoriseerd	
	tractor e.d.	brommer	fiets	voet

← s → ← l → ← f → ← v →

INDELING VERKEERSSOORTEN

SNELVERKEER	LANGZAAMVERKEER			
	gemotoriseerd		ongemotoriseerd	
auto	tractor e.d.	brommer	fiets	voet

4. Kaartbeelden

4.1. Inleiding

In hoofdstuk 3 zijn de belangrijkste bouwstenen van de Buitenruimte van Almere beschreven. Mede op basis van het zoneringsplan is waar mogelijk bij het opstellen van programma's voor deze hoofdbestemmingen rekening gehouden met andere bestemmingen, woonkernen, situatieve kenmerken van de bestaande situatie, e.d. De overigens toch facetmatige aanpak van dit hoofdstuk maakt het echter noodzakelijk vervolgens het totaalbeeld weer aan de orde te laten komen.

Dit beeld wordt in dit hoofdstuk gepresenteerd voor de jaren '80 en '85. Nadere aanduidingen ten aanzien van combinaties van hoofdbestemmingen in 1985 en ontwikkelingspotenties voor de periode na 1985 worden per deelgebied aangegeven.

4.2. Landschapsontwikkelingszones

De verstedelijking in Almere is een langdurig en ingewikkeld proces, waarin vele nu nog onbekende en onzekere factoren een beslissende invloed zullen doen gelden.

Ondanks deze onbekenden en onzekerheden wordt nu een eerste aanzet gegeven voor de ontwikkeling en inrichting van de Buitenruimte van Almere.

Deze aanzet staat in het kader van een visie op de toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden van Almere. Belangrijk is dat er in deze aanzet voor allerlei varianten in ontwikkelings- en faseringsmogelijkheden open zijn en waar noodzakelijk voldoende flexibiliteit aanwezig is. In de eerste aanzet dient derhalve een relatief eenvoudige hoofdstructuur gegeven te worden, waarin diverse uitgangssituaties voor een latere ontwikkeling te vinden zijn. Om hieraan gestalte te geven wordt gewerkt met een zoneringsplan.

De ligging van Almere in een door water omgeven en bovendien doorsneden polder vormt een belangrijke aanleiding om het stelsel van waterlopen te benutten als basis voor dit zoneringsplan.

Als functioneel inrichtingsgegeven van het poldergebied speelt het water een rol, terwijl ten behoeve van de opbouw van het landschap als recreatiemilieu datzelfde water tal van aantrekkelijke aanknopingspunten biedt. Bovendien is water van betekenis voor de ontwikkeling van het landschap als natuurlijk milieu.

Zones met potenties voor een hoge gebruiksintensiteit zijn daarom zo veel mogelijk langs doorgaande waterverbindingen gesitueerd. Deze zones zijn in hoofdstuk 2 aangeduid als landschapsontwikkelingszones. Buiten deze zones liggen gebieden met een duidelijk extensief gebruikskarakter.

De landschapsontwikkelingszones verbinden de drukke en relatief intensief te gebruiken onderdelen van de buitenruimtebestemmingen. In het algemeen komen in deze drukke delen natte elementen naar voren: kanalen, plassen, recreatieve opvanggebieden, meeroevers, stranden, plaatsen waarmen op de dijk het uitzicht kan bewonderen. Waar de ontwikkelingszones door de woonkernen zijn getraceerd, dragen deze uiteindelijk bij tot blijvende relaties met de buitenruimte.

De kaartbeelden voor de jaren 1980 en 1985 geven aan op welke wijze aan zoveel ontwikkelingszones als meer extensief te gebruiken delen van de buitenruimte gestalte wordt gegeven.

Aansluitend op de eerste stedenbouwkundige ontwikkelingen Binnen het Almere-gebied wordt in eerste instantie betekenis toegekend aan de opbouw van de zone vanaf het Muiderzand via het westelijk reservegebied van Almere-Haven, de zeilplas tegen het centrum van Almere-Stad in de richting van het gemaal "De Blocq van Kuffeler". Vervolgens zullen de zones gelegen tussen het centrum van Almere-Stad via de Hoge Vaart naar het Gooimeer in tussen Almere-Stad via de Pampushout naar het IJmeer tot ontwikkeling worden gebracht.

LANDSCHAPSSTRUKTUUR 1985

- SLAG 1+2
- SLAG 3
- LOKAAL VERKEER HOOFDRUTES
- LOKAAL VERKEER NEVENROUTES
- LOKAAL VERKEER LANDBOUWVERKEER
- LOKAAL VERKEER LANGZAAM VERKEER
- AANSLUITING VANAF SLAG 1+2
- FIETSROUTES
- SPOORLIJN
- 1^e EN 2^e KERN
- BEDRIJVENTERREINEN
- MOGELIJK FUNCTIONEREND GEBIED
- IN ONTWIKKELING
- NATUURRESERVAAT
- NATUURGEBIED
- BOS EN BEPLANTING
- BOS MET ACCENT OP NATUURBEHEER
- LANDBOUW tijdelijk
- " permanent
- " kleinschalig (tuinbouw, kwekerijen e.d.)
- " met accent op natuurbeheer
- * BEBOUWING T.B.V. LANDBOUW
- INTENSIEVE REKREATIE
- REKREATIE OBJEKT
- JACHTHAVEN
- SLUIS
- WATER

0 1 2 3 km

LANDSCHAPSSTRUKTUUR 1985

- SLAG 1+2
- SLAG 3
- LOKAAL VERKEER HOOFDROUTES
- LOKAAL VERKEER NEVENROUTES
- LOKAAL VERKEER LANDBOUWVERKEER
- LOKAAL VERKEER LANGZAAM VERKEER
- AANSLUITING VANAF SLAG 1+2
- FIETSRUTES
- SPOORLIJN
- 1^e EN 2^e KERN
- BEDRIJVENTERREINEN
- MOGELIJK FUNCTIONEREND GEBIED
- IN ONTWIKKELING
- NATUURRESERVAAT
- NATUURGEBIED
- BOS EN BEPLANTING
- BOS MET ACCENT OP NATUURBEHEER
- LANDBOUW tijdelijk
- " permanent
- " kleinschalig (tuinbouw, kwekerijen e.d.)
- " met accent op natuurbeheer
- * BEBOUWING T.B.V. LANDBOUW
- INTENSIEVE REKREATIE
- REKREATIE OBJEKT
- JACHTHAVEN
- SLUIS
- WATER

0 1 2 3 km

4.3. De deelgebieden

Achtereenvolgens zullen kort enige kenmerken beschreven worden van de volgende min of meer aaneengesloten Buitenruimte-delen:

. de Hollandse Brug	ca. 1000 ha
. het Oostvaardersbos	ca. 1750 ha
. het gebied oostelijk van de Hoge Vaart	ca. 3500 ha
. de Noorderplassen	ca. 1500 ha
. het gebied Pampus-Haven	ca. 1500 ha
. de Centrale Buitenruimte	ca. 1000 ha

Hoewel de kenmerkende bestemmingen van de buitenruimte hoofdzakelijk uit Almere voortvloeien is het duidelijk dat naarmate men dichterbij de buitenrand van het totale stedelijk gebied komt het karakter van de omliggende gebieden een rol gaat spelen:

- . noordelijk: de nu nog natte Markerwaard met het Oostvaardersdiep;
- . noordoostelijk : het natuurgebied van formaat langs het Oostvaardersdiep;
- . oostelijk : het centraal in Zuidelijk Flevoland gelegen grootschalig landbouwgebied;
- . zuidoostelijk : de zuidlob van Zuidelijk Flevoland, daarvan ligt het ganzenreservaat het meest nabij Almere;
- . zuidelijk : het Gooimeer met het Gooi aan de overzijde;
- . westelijk : het IJmeer waarin op later datum diverse verbindingen met Almere en Markerwaard te verwachten zijn.

Het gebied achter de Hollandse Brug wordt in eerste instantie gekenmerkt door het via rijksweg 6 en in de toekomst de Zuiderzeespoorlijn toegang geven tot de polder, inclusief Almere. Vanaf de brug gezien is er links het reeds door oudelandsrecreanten ontdekte Muiderzand met zijn strandvertier en rechts een waterrijk natuurgebied, het Kromslootpark. Verder langs de IJmeerkust kunnen diverse ontwikkelingen verwacht worden: jachthavens, een nationaal attractiepunt. Langs de Gooimeerdijk zal men in de buurt van de woonkern Almere-Haven eveneens watersport en oeverrecreatie kunnen bedrijven. Polderwaarts van deze intensieve grenszone zal een grootschalig, open landbouwgebied van tijdelijke aard dit stuk van de buitenruimte reserveren voor eventueel toekomstige bijzondere bestemmingen.

kust ontwikkeling
met voorlanden
eilanden, jachthaven
en een achter de
dijk liggend bosgebied.

reservering voor
toekomstige
bijzondere
bestemmingen.

reservering voor
kwekerijen e.d vormen van
kleinschalige landbouw.

muidersand

stranden, jachthaven
bosontwikkeling.

bosontwikkeling vooruitlopend
op toekomstige woon- en
recreatie bestemmingen.

kromsloot
park

waterrijk natuurgebied
met mogelijkheden
voor extensief
recreatief gebruik.

de hollandse brug

landschapsontwikkeling langs de zuidwestelijke
kusten van dlmere.

Het Oostvaardersbos zal de overgang vormen tussen Almere's Derde woonkern en het natuurreservaat langs het diep. Het karakter van het bos zal lange tijd stil en gesloten zijn. In het westen zal tijdelijke landbouw een reservering zijn voor een toekomstig terrein voor bedrijfsvestigingen. De Lage Vaartzone zal ontsluiting met de rest van Almere mogelijk maken.

natuurreervadt
de oostvaardersplassen.

bosontwikkeling met
speciale aandacht
voor natuurbeheers
aspecten.

landbouw als
reservering voor
toekomstige
werkgelegenheid.

bosontwikkeling
vooruitlopend op
woon, recreatie en kleinschalige
landbouw-bestemmingen.
karakterbepalend
element voor een
belangrijk deel van de
derde woonkern van
almere.

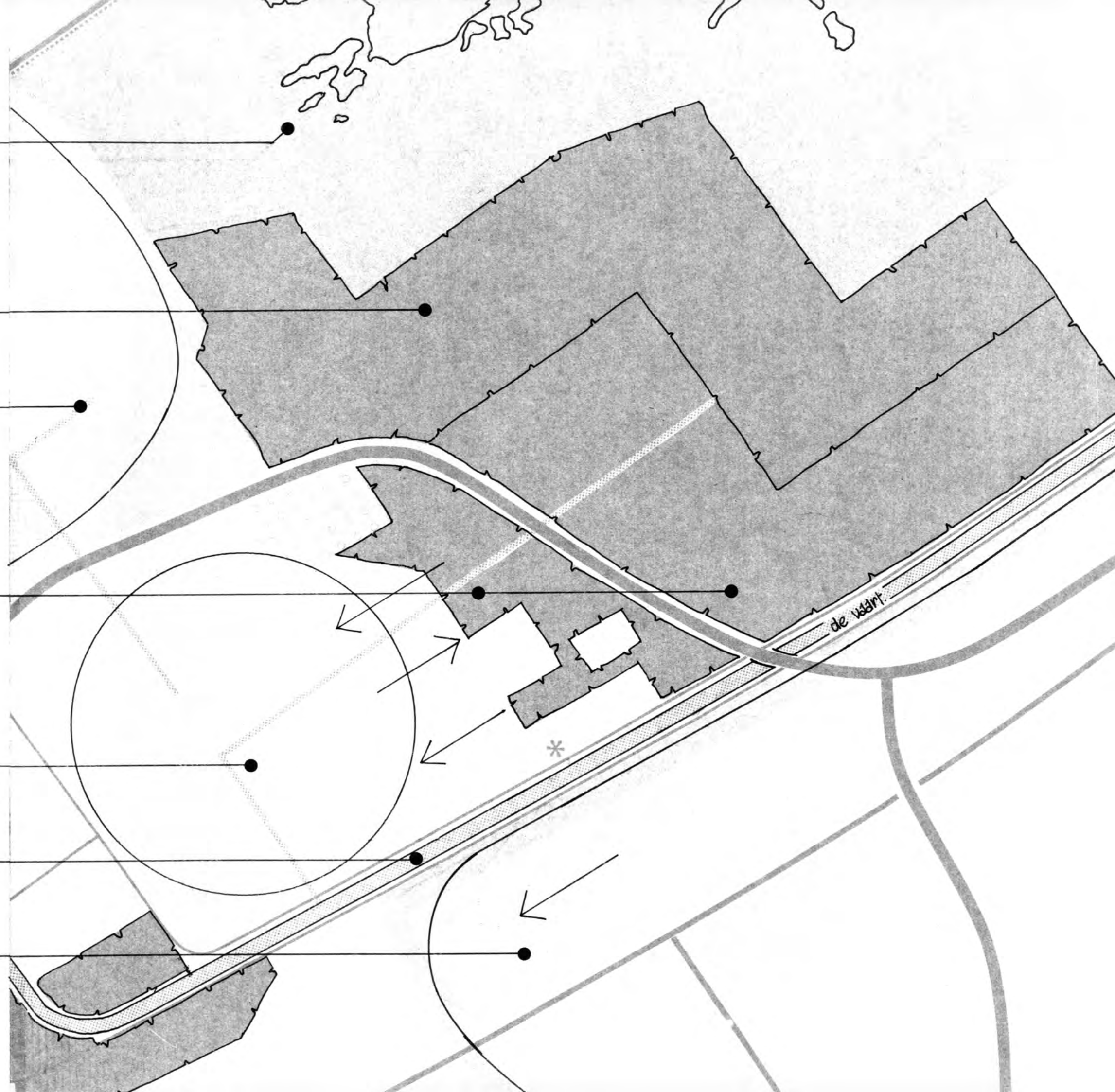
reservering voor
de derde kern;
waar mogelijk al met
bos in te planten om
een verregaande
vervlechting tussen bos
en woongebied mogelijk
te maken.

lage vaart, te benutten als vaarroute en
mee daardoor als karakter bepalend
element van de zuidelijke stadsrand
van de derde woonkern.

„grootschalige” landbouw in
aansluiting op de meer oostelijk
gelegen landbouwgebieden van
zuidelijk Flevoland.

oostvaardersbos.

de ontwikkeling van een omvangrijk bosgebied als
overgang van de derde woonkern van almere naar
het natuurreervadt de oostvaardersplassen.

Het gebied ten oosten van de Hoge Vaart laat een overgang Van intensiteit naar extensief gebruikte ruimte zien. Het gebied wordt in het westen grotendeels bepaald door land- en bosbouwkundige reserveringen voor mogelijke toekomstige woonkernen. Het bospark de Achtervaart is langs de Hoge Vaart gesitueerd. De rest van dit grote gebied wordt ingenomen door grotendeels permanente grootschalige landbouwbestemmingen. De rijksweg die over de Stichtse brug bij Huizen loopt snijdt dit gebied slechts schijnbaar af van het omvangrijke landbouwgebied dat midden in de polder ligt.

„grootschalige“ landbouw
in aansluiting op de
landbouw gebieden van
zuidelijk Flevoland.

landbouw, vooralsnog
als tijdelijke
bestemming.

bosontwikkeling ter
geleding van het
in latere instantie met
woonbebouwing te
okkuperen landschap.

oeverzones van
de hoge vaart
landschapsontwikkeling
in de richting van
toekomstig intensief gebruik.

vaartroute met een daaraan
gekoppeld netwerk van
ontsluitingswegen voor
fietsers, voetgangers en
gemotoriseerd verkeer.

oostelijk van de hoge vaart.

landschapsontwikkeling vooruitlopend op de bouw
van de meest zuid-oostelijke woonkernen
van Almere.

De Noorderplassen vormen een gebied dat tot nu toe deels de voorlopige bestemming natuurgebied heeft. Daardoor is het gevrijwaard van landbouwkundige ontginning en konden de Lepelaarsplassen zich ontwikkelen tot de unieke situatie waarin ze nu verkeren. Direct ten noorden van de hoofdkern Almere-Stad, is een plas geprojecteerd, die door zandwinning zal ontstaan. Samen met de natuurlijke gebieden zal dit gebied een zeer gevarieerd geheel kunnen worden. De plas en omgeving nabij de hoofdkern zijn te bestemmen voor een intensief recreatief gebruik; meer noordelijk is een extensiever recreatief gebruik wenselijk om voor het natuurgebied bestaans- en ontwikkelingskansen te garanderen. Naar het zuidwesten toe zal het gebied vochtige tot natte milieus kennen, waarin als elementen open water, rietmoeras en moerasbos voorkomen. In een later stadium kunnen hier vochtige tot droge graslanden deel van gaan uitmaken. Landbouw met accent op natuurbeheer is dan noodzakelijk. De directe omgeving van het gemaal "De Blocq van Kuffeler" biedt met het zuidoosten daarvan gelegen bosgebied aanknopingspunten voor recreatieve ontwikkelingen.

gemaal „de blocq van kuffeler“

lepelaars - plassen.

recreatie-gebied aan
weerskanten van de
bestaande vaarten.

gekennzeichnet door:

- bosontwikkeling
vooruitlopend op
toekomstige bestemmingen.
- vaartroutes met daaraan
gekoppelde fiets- en voetpaden
vanuit Almere stad in de
richting van het gemaal.
- plassen voor watersport en
oeverrecreatie (zandwinputten).

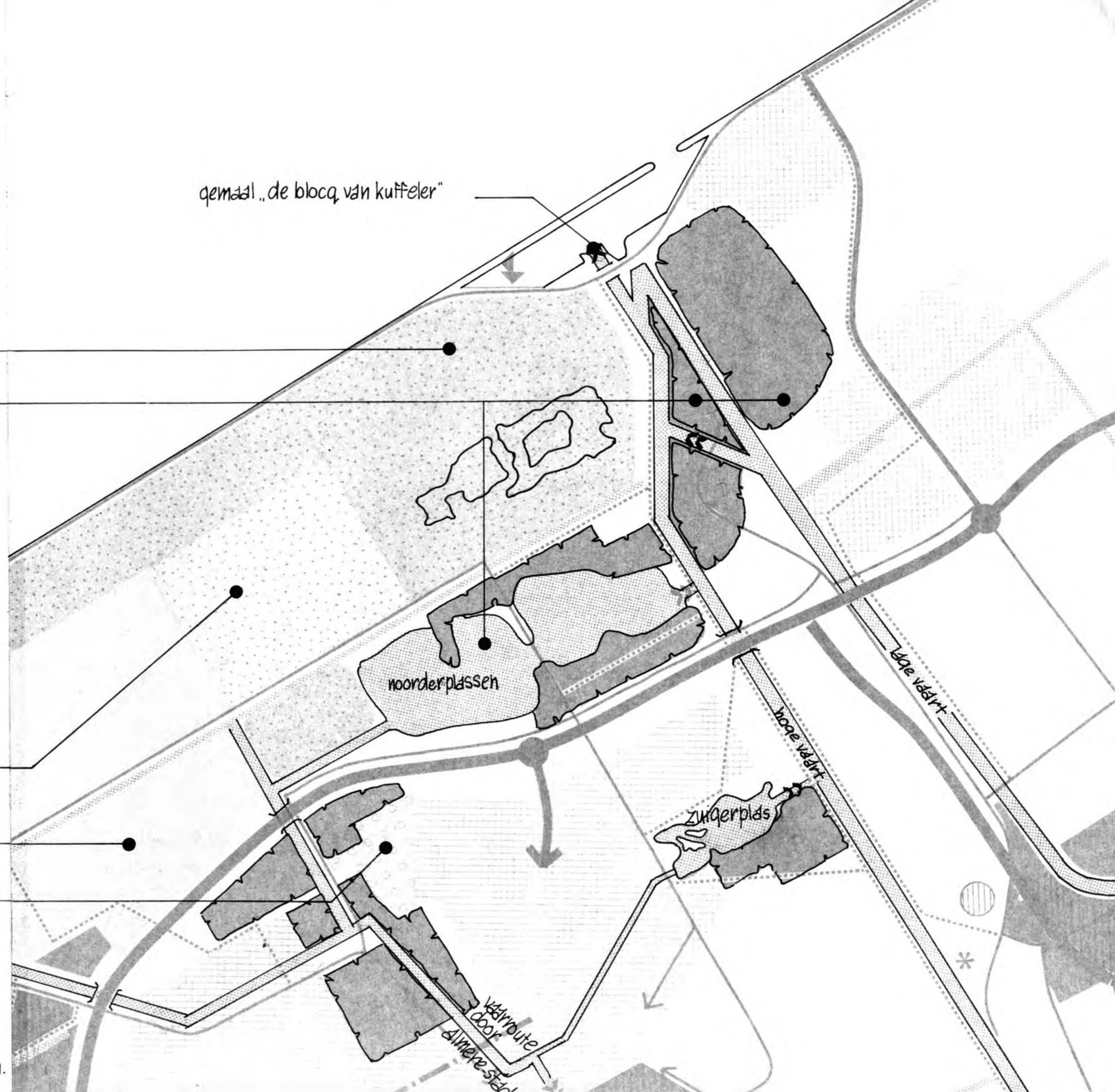
landbouw met accent
op natuurbeheer.

landbouw voornamelijk als
tijdelijke gebruiks-
bestemming.

landbouw reservering voor
kwekerijen e.d.

noorderplassen.

de ontwikkeling van een waterrijk
„recreatie-landschap“ als overgang van
Almere-stad naar het natuurgebied lepelaars-plassen.

Het gebied van de toekomstige woonkern Pampus-Haven wordt Eigenlijk door slechts twee kenmerken volledig getypeerd: het reserveringskarakter voor een woonkern en voor toekomstige bijzondere bestemmingen en de enorme potentie voor recreatieve ontwikkelingen. Bij helder weer kan men vanaf de dijk Amsterdam en Marken zien liggen. Reeds nu kan men genieten van de bewegingen op en rondom het water. De in de toekomst zeer drukke scheepvaart (vooral recreatievaart) zal op dit dijktracject beslist voor de nodige ontwikkelingen zorgen. Aan de oostkant van het gebied is het parkbos Pampushout gedacht als schakel tussen Almere-Stad en Pampus-Haven.

reservering voor toekomstige bijzondere bestemmingen.

vaarroute

met een daaraan gekoppeld netwerk van ontsluitingswegen voor fietsers, voetgangers en gemotoriseerd verkeer, vanuit Almere-stad in de richting van de kust.

landbouw vooralsnog als tijdelijke bestemming.

pampushout

bosontwikkeling vooruitlopend op toekomstige bestemmingen.

eerste rekreatieve vestigingen.

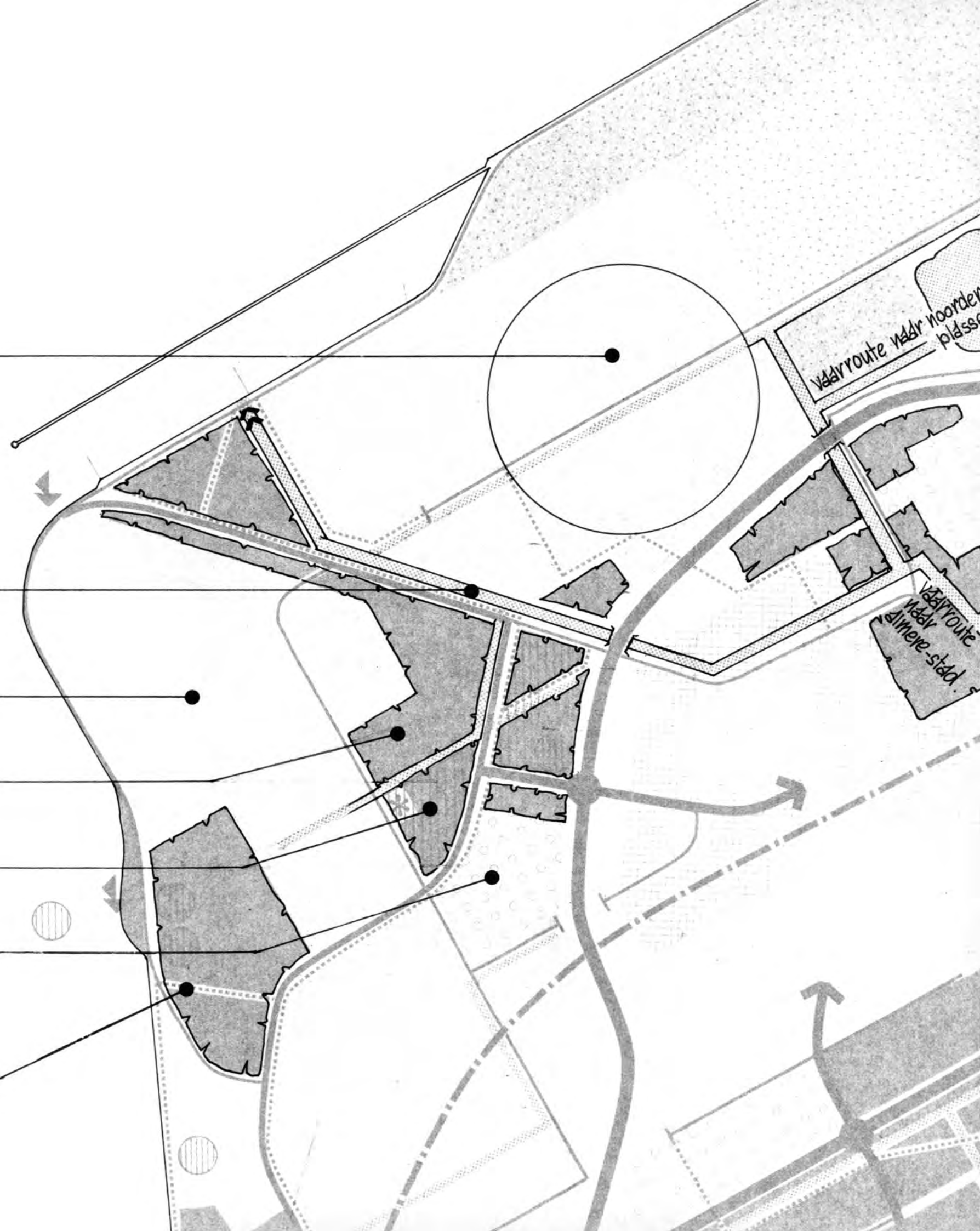
reservering voor kwekerijen e.d. vormen van kleinschalige landbouw.

ijmeer-kust

ruimte voor kustontwikkeling met voorlanden, eilanden, jachthaven en een achter de dijk liggend bosgebied.

pampushaven.

landschapontwikkeling vooruitlopende op de bouw van de woonkern pampushaven.

De Centrale Buitenruimte begint in het hart van Almere het centrale parkgebied, nabij het centrum van Almere-Stad, de "binnenstad" van geheel Almere. Hier zullen diverse recreatievoorzieningen voor zowel alle Almeerders als recreanten van het oude land gestalte krijgen. De waterplas die door kleiwinning verkregen wordt, ligt ten zuiden van de hoofdkern in het meest centrale deel van Almere. Het water vormt hier bij uitstek een fysiek scheidend, maar ruimtelijk verbindend element tussen Almere-Haven en de hoofdkern. De rekreatieve betekenis is groot door het centrale aanbod van een grote hoeveelheid vaar- en viswater, geschikt (mede door de vaarverbindingen met het Gooimeer) voor allerlei soorten boten. Vooral de categorie waarvan de bemanning te jong is of waarvoor de Randmeren minder aantrekkelijk of riskant zijn. Door de grote oeverlengte en een gevarieerde omgeving van zeer stedelijk, nabij het centrum, tot meer landelijk in het oosten, heeft dit water een grote capaciteit. Bos en beplantingselementen zorgen voor een gevarieerde landschappelijke opbouw, waarmee de geleiding van wijdse open tot kleinschalige besloten ruimten verkregen wordt. Verder naar het zuidossten krijgt het gebied ook een agrarisch karakter: het gebruik neemt qua intensiteit af. Het permanente landbouwbedrijf kan hier op verschillende manieren plaatsvinden, als particulier en als overheidsbedrijf, waarbij combinaties van taken zoals beheer van bossen en overige ruimten mogelijk moet zijn. Plaatselijk zal landbouwgrond ter beschikking komen van de "recreatieve boer". Het gebied wordt oostwaarts begrensd door het bosgebied de Achtervaart en de aldaar in de toekomst te ontwikkelen woonkernen.

stadspark
almere-stad.

zeilplas.

bospark tussen almere-haven
en almere-stad (oeverrecreatie,
bosbad, jachthaven).

bosontwikkeling
met accent op
natuurbeheer
stille gebied.

bospark
de achtervaart (met o.d.
een golfterrein).

vaarroutes met daaraan
gekoppelde
ontsluitingswegen
fietspaden e.d.
landschapsontwikkeling t.b.v.
toekomstig intensief
gebruik.

eerste complex
recreatietuinen

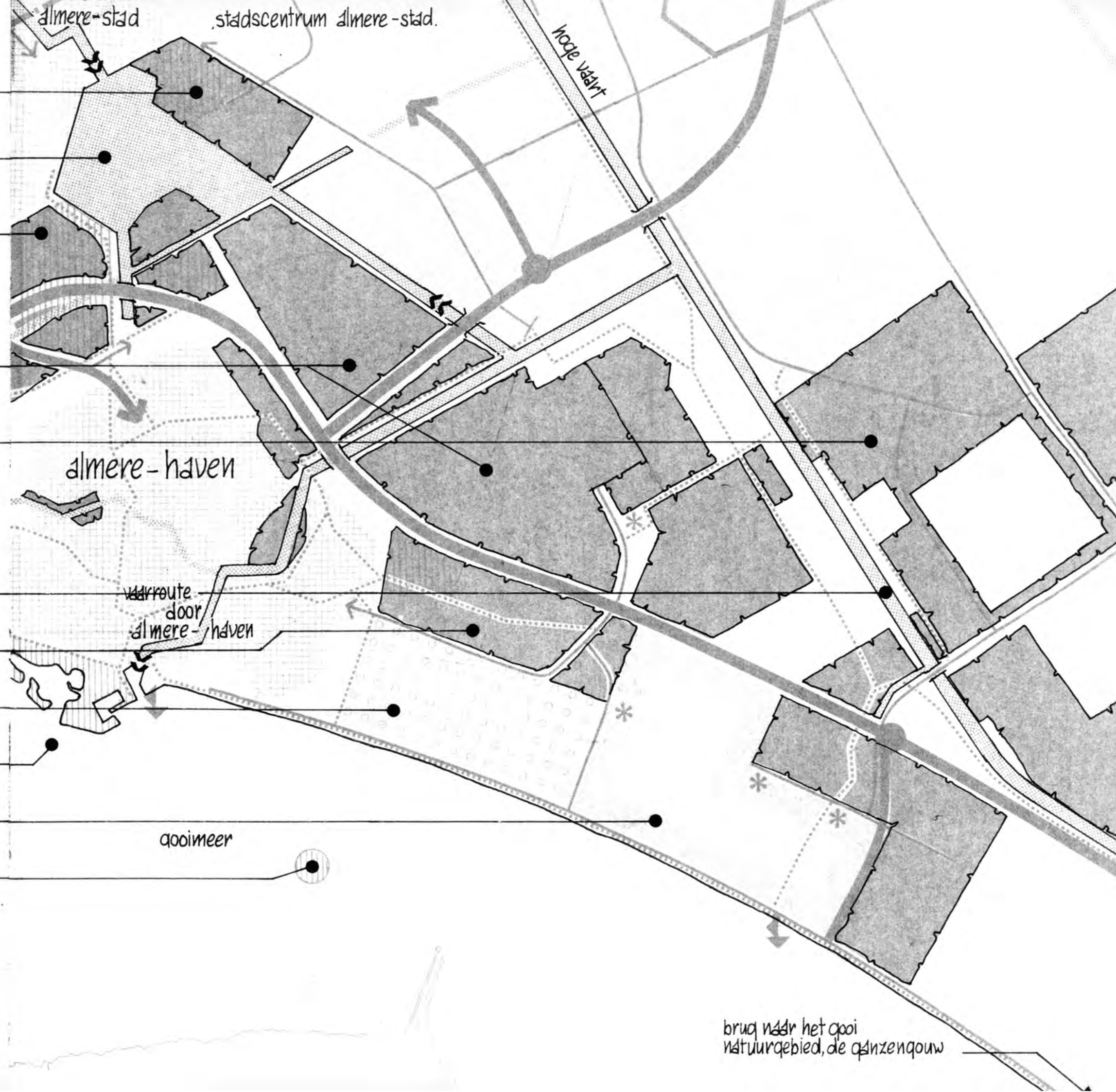
reservering voor kleinschalige
vormen van landbouw.

voorlanden
almere-haven.

eerste permanente weide-
bouw bedrijven.

eiland t.b.v. de
watersport.

bescheiden kustontwikkeling
met voorlanden.

brug naar het gooi
natuurgebied, de qnzenqouw

centrale buitenruimte.

de ontwikkeling van een gevarieerde reeks
overgangen tussen het stadscentrum almere-stad
en het gooi-meer.

